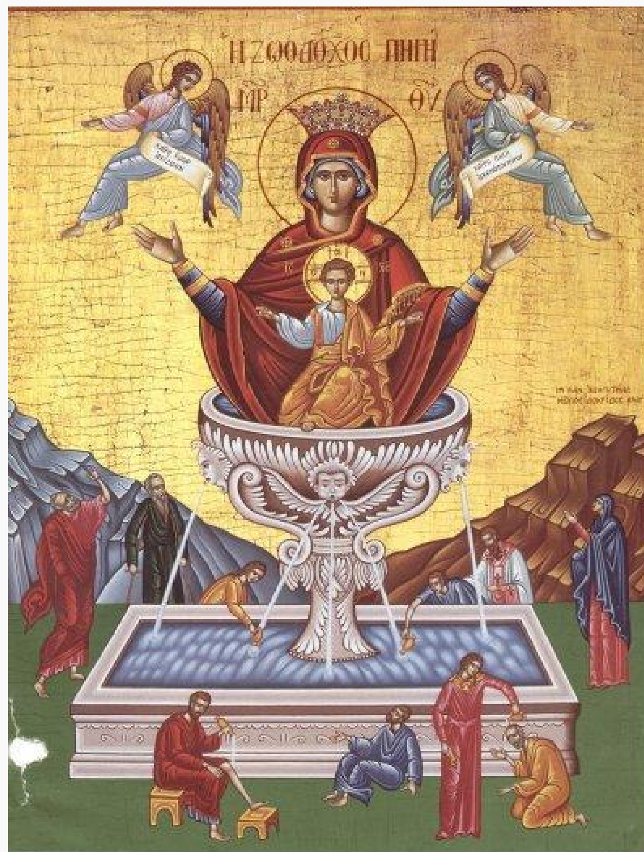
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş

Bucuria comuniunii

Articole, note, predici şi studii ştiinţifice pe diverse teme

Vol. 1

Teologie pentru azi

Bucureşti
2009

Bradul… fără şi cu Hristos Dumnezeu

Când vine praznicul Naşterii Domnului, ştim cu toții, apare şi bradul, frumosul şi profundul simbol al veşniciei. Mereu verde, mereu frumos, mereu nou…care ne încântă ochii, inima şi mirosul nostru avid de sănătate. Dar, dincolo de toate acestea, Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu e mereu nouă, mereu mântuitoare, mereu sfințitoare pentru noi.

Peste tot – dar, mai ales, în oraşe – festivitățile sunt în jurul bradului, al bradului împodobit. Nu ştim, nu mai ştim ce semnifică – sau nici nu ne mai interesează – dar îl împodobim cu beteală, cu becuri şi beculețe, care consumă toată noaptea – uneori şi ziua – energia electrică. Tăiem un brad înalt, crescut în nu ştiu câți ani şi îl punem în mijlocul oraşului sau tăiem mai mulți brazi, remorci de brazi iar apoi îi aruncăm, pentru că ei simbolizează ceva iar simbolul nu durează, atât timp cât durează şi brazi tăiați.

Dar să privim bradul de mai aproape! Să-l înțelegem duhovniceşte, ca să vedem ce e în sine şi ce nu mai semnifică, din păcate, pentru mulți.

Ceea ce m-a durut contemplând un brad împodobit astă seară fost înțelegerea pe care am avut-o. Am văzut multe becuri în brad – deşi în brad nu cresc becuri – pentru ca să dea impresia omului care îl priveşte, că stelele au coborât pe pământ. De ce să mai priveşti spre bolta înstelată, dacă becurile – adică stelele – sunt în brad? Mentalitatea omului secular scoate din înțelegerea bradului tocmai faptul esențial şi anume, că el *indică spre Hristos care Se naşte* şi *nu Îl înlocuie*.

Omul care consumă azi *numai imagini* e pus să privească mirajul bradului şi nu frumusețea cerului. Suntem puşi să alegem între *cer*, între cerul văzut din punct de vedere duhovnicesc…şi priveliştea luminoasă din fața noastră, creată artificial.

„Cerul a fost coborât pentru voi pe pământ!”, ne spune – în subsidiar – cel ce a patronat apariția bradului împodobit, ultraluminat.

E adevărat: cerul a coborât pe pământ, pentru că Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat. Dar cerul coborât pe pământ e Hristosul euharistic şi învăţătura mântuitoare a Domnului şi, în primul rând, relaţia personală cu Hristos Dumnezeu şi nu lumina electrică înfăşurată în brazii împodobiţi din destul.

Globurile sunt de culori diferite. Ele sunt vopsite, după cum au început să se vopsească fistichiu şi ouăle de Paşti. Dar ce vor să spună *globurile albastre*? Dar *cele verzi*? Dar *cele galbene* ? Habar nu am! Probabil sunt aşa, numai pentru că… sunt frumoase sau pentru ca să te hipnotizeze, să te subjuge şi să te facă să respiri numai în mundanitate…şi să nu te lase să priveşte dincolo, spre Dumnezeu.

Beteala albă e simbolul zăpezii, dar acum, zăpada are multiple culori, pentru că beteală e în multe feluri. Şi aici s-au întâmplat transformări, pentru că nu se mai ştie rostul bradului şi anume, dacă el are vreun rost pentru un creştin ortodox, dacă ne spune ceva special, profund.

Găsim uneori în brad lumânări electrice. Şi aceasta, nu pentru ca să ajungem şi noi, dacă dorim, *lumini pentru ceilalţi*? Iar globurile sunt pe ramuri, sus. Nu oare, pentru că sus trebuie să gândim, la cele înalte? Şi de aceea zic, că putem înţelege duhovniceşte şi acest lucru, bradul şi împodobirea lui autentică, deşi rostul împodobirii lui în postmodernitate a căpătat alte semnificaţii.

Chiar dacă mulţi ar împodobi bradul numai pentru că „aşa fac şi alţii" sau pentru că „aşa s-a pomenit", creştinii ortodocşi trebuie să-i înţeleagă raţiunile existenţei lui, cât şi motivaţiile celor care-l împodobesc fără *semnificaţii profunde*. Trebuie să înţeleagă cu mult discernământ dacă e *rău* sau *bine* acest lucru, dacă *bradul împodobit* e bradul care ne duce spre Hristos…sau este cel care ne propune o percepere a creaţiei fără raportarea la Creatorul ei, la Hristos Dumnezeu.

Pentru ce trebuie tăiat un brad? O întrebare profund ecologistă, vorbind în sens ortodox despre ecologie. La ce foloseşte asta? E drept: bradul miroase frumos, aduce în casă un miros proaspăt şi plin, aduce pădurea odată cu el…Dar, pentru ce trebuie, totuşi, să-l tăiem? Ce se întâmplă cu

pădurile noastre…dacă tot tăiem copaci…dar nu mai sădim alții în locul celor tăiați?

Rădăcinile lui puternice, ale bradului, îl fac un bun soldat al pădurii. Dacă noi am avea frică de Dumnezeu, atunci am fi mai înrădăcinați în credință, ca şi el în pământ. Ne place însă să fim *paie*, *oameni de paie*, tocmai de aceea tăiem un brad vânjos…pentru distracții sezoniere, pasagere.

Verdele bradului arată că are o sănătate viguroasă. Becurile sunt invenția omului şi el, omul, vrea ca invenția lui să fie privită de către toți.

Copiii, în loc să privească la brad, la lucrul mâinilor lui Dumnezeu, privesc, cel mai adesea, la lucrul mâinilor omului. Confundă naturalețea, cu alte cuvinte, cu artefactul. Tocmai de aceea nici nu se bucură de ceea ce văd şi de aceea nici nu respectă timpul şi grija pe care trebuie să o avem, pentru ca un brad să ajungă la maturitate. Cel care ştie doar să taie…nu ştie să şi aştepte înălțarea unui brad în pădure.

Mi-ar plăcea să văd tot mai mulți brazi autentici, cu rădăcinile înfipte adânc în pământ iar nu brazi tăiați, alungați din pădure, în mijlocul asfaltului unui oraş, cum e Bucureştiul nostru.

Acolo unde îi lasă Dumnezeu să crească, brazii sunt nişte vii înțelegeri duhovniceşti pentru noi, pe când aici, brazii tăiați reprezintă doar dezrădăcinarea noastră din Tradiție, din normalitatea vieții cu Dumnezeu, reprezintă netrăirea vieții noastre în Hristos, care e, de fapt, adevărata noastră nefericire.

Brazi împodobiți, prea mulți brazi împodobiți…şi prea multă bucurie de artificialitate, de ceea ce e artificios…şi nu de ceea ce este natural şi plin de vigoare şi de sănătate.

Ne bucurăm de ei ca de nişte oameni morți, pe care îi punem în picioare, ca să ne înveselească. Ne bucurăm ca de nişte cadavre, că vrem sau că nu vrem noi.

Acum însă, când suntem inumani cu natura, avem nevoie să ne reamintim cuvintele Sfântului Siluan Athonitul, care ne atrage atenția asupra a cât de profunde urmări are relația noastră cu natura, cu ceea ce ne înconjoară. El ne spune peste timp:

„Frunza era verde în pom şi tu ai smuls-o fără vreo nevoie oarecare. E adevărat că acest lucru nu e un păcat, dar inima care a învățat să iubească compătimeşte cu întreaga făptură, chiar şi cu o frunzuliță”[1].

Am ales să compătimesc cu brazii tăiați şi pe care îi văd peste tot la vânzare, pentru că nu vreau să fim fără Hristos, ci cu El. Şi ca să fim cu El trebuie să căutăm lucrurile care ne fac să avem fundament, care ne fac să avem rădăcini veşnice, care pot fi transplantate în cer, în adevărata noastră casă.

---

[1] Fericitul Sofronie, *Viața şi învățătura Sfântului Stareț Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 83.

Isihasmul românesc şi reprezentanții săi de-a lungul secolelor. Privire rezumativă şi esențializatoare[2]

I. Înțelegerea isihasmului în Biserica Ortodoxă. Fundamentele sale scripturale şi patristice şi scopul vieții isihaste.

A vorbi despre isihasm înseamnă *a vorbi despre linişti*re, despre retragerea din neorânduiala şi neştiința păcatelor, pentru a te întâlni cu cine ai ajuns tu şi a deplânge ființa care ai ajuns.

Din totdeauna, isihasmul a fost *venirea în fire cea adevărată*, o scară a sfintelor nevoințe pentru dobândirea desăvârşirii. Iubit de monahi – ca o chemare a pustiei celei din afară, cât şi a celei din lăuntru – cu timpul a început să fie iubit şi de mireni, pentru ca, în tot locul şi în tot timpul, rugăciunea neîncetată a tuturora, să se înalțe ca o tămâie binemirositoare în fața Sfintei şi de viață făcătoarei Treimi.

ʾΗσυχαστήριον**-ul** – adică locul de linişti*re* – a chemat pe monahii mult osârduitori ca să trăiască într-o asceză aspră dar purificatoare, conduşi de un povățuitor încercat, pe când, pentru mireni, isihasmul a chemat la mergerea în pustia inimii, în locul cel tainic, unde priveşte ochiul cel pururea neadormit al lui Dumnezeu, pentru a scăpa de cursele vicleanului diavol.

Isihasmul apare odată cu venirea Domnului, dar se cristalizează cu timpul, atingând culmea în secolul al XIV-lea, prin Sfântul Grigorie Sinaitul şi Sfântul Grigorie Palama. El nu reprezintă ceva *adjuvant* Sfintei Ortodoxii, ci însăşi viața nevăzută a creştinului ortodox, respirația de fiecare zi şi dorul de fiecare clipă pentru Dumnezeu.

---

[2] Studiul de față l-am scris în anul al doilea de facultate (finalizat pe data de 10. 04. 2000, potrivit foilor manuscriptice), pentru Seminarul de *Istoria Bisericii Universale*, sub conducerea Pr. Asist. Dr. Ionuț Moldoveanu. L-am citit, în mai multe ore, în fața colegilor de an. Aici îl prezentăm cu unele modificări nesubstanțiale.

Dacă primii creştini „*stăruiau în învățătura Apostolilor şi în împărtăşire, în frângerea pâinii şi în rugăciuni*” [προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς] (*F. Ap. 2, 42, cf. GNT*), Sfinții Mucenici în rugăciuni dese şi pline de focul iubirii, Sfinții Cuvioşi Părinți ai Egiptului, ai Sinaiului sau ai Olimpului în diferite nevoințe trupeşti şi sufleteşti, isihaştii se disting prin aceea, că nu mai sunt interesați excesiv de mult de faptele trupului, ci de *curățirea de patimi* şi de *rugăciunea lui Iisus*.

Rugăciunea lui Iisus – acest strigăt al iubirii şi al dependenței absolute de Dumnezeu – devine flacăra rugului aprins, care mereu arde şi niciodată nu se mistuie (*Ieş. 3, 2*). Viața isihastului e o taină pentru oameni dar o cunoaştere mereu nouă a lui Dumnezeu, printr-o cunoaştere mai presus de cunoaştere a lui Dumnezeu.

Isihastul ştie că Dumnezeu e o Ființă vie şi veşnică şi că Ființa lui Dumnezeu e nevizibilă şi neîmpărtăşibilă, pe când harul dumnezeiesc sau energia dumnezeiască necreată dimpotrivă e vizibilă şi comunicabilă celor Drepți şi totuşi nu sunt două dumnezeiri, ci una: ființa tripersonală a lui Dumnezeu, cu lucrarea ei cea nedespărțită de ea[3].

De aceea, oriunde ar fi sau orice ar face el poate vorbi cu Dumnezeu, chemându-L pe El prin Sfântul Duh, ca să fie mereu cu El. Dincolo de a fi o reducție a învățăturii ortodoxe, isihasmul e o experiere vie, conştientă şi mereu edificatoare a realității divine, fără de care doctrina ortodoxă ar fi o filosofie schematizată şi scolastică.

Isihasmul înrâurează zâmbetul Sfintelor Slujbe, dă o dreaptă înțelegere iconomiei canoanelor, înțelege în mod practic *Filocalia* şi cărțile Sfinților Părinți, intuieşte şi ajunge să înțeleagă sfințenia Bisericii lui Hristos şi legătura intimă dintre Biserică şi Hristos Dumnezeu, Cel pururea veşnic.

Raportându-se la *doctrină* şi *morală* – sub călăuzirea harului Prea Sfintei Treimi – viața isihastului nu vede o despărțire între ele, ci le trăieşte pe amândouă în acelaşi timp

---

[3] Pr. Dumitru Stăniloae, *Viața şi învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Ed. Scripta, Bucureşti, 1993, p. 23.

şi în mod unitar, înțelegând că, „cel ce caută înțelesurile poruncilor fără porunci, dorind să le afle prin învățătură şi citire, este asemenea celui ce-şi închipui umbra drept adevăr. Căci înțelesurile adevărului se dăruiesc celor ce se împărtăşesc de adevăr”[4].

Şi, toate acestea, pentru că fundamentele isihasmului sunt dumnezeieşti, de la Hristos Dumnezeu şi de la Duhul Sfânt, trăite şi înțelese de Sfinții Părinți şi lăsate moştenire, cu multă acrivie duhovnicească, nouă şi celor de după noi, până la sfârşitul veacurilor.

Citim în Sfintele Evanghelii că Mântuitorul Hristos, după ce slobozea mulțimile care Îl căutau Se urca în munte şi Îşi petrecea toată noaptea în rugăciuni către Dumnezeu (*Mt. 14, 23*; *Mc. 6, 46*; *Lc. 6, 12*; *9, 18*).

De aici, isihaştii şi-au luat „votul” însingurării şi al depărtării de lume, lăsând toată grija cea lumească, pentru ca să-şi spună inima şi să fie numai cu Dumnezeu. Pentru că, „*vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui*” (*In. 3, 8*), Duhul Sfânt atinge inima celui ce I Se deschide, oriunde s-ar ascunde nevoitorul isihast pe fața acestui pământ.

Vine Duhul Sfânt în inima lui şi se face în inima lui „*izvor de apă curgătoare spre viață veşnică”* (*In. 4, 14*). Şi mai mult, *inima cea curată vede pe Dumnezeu* (*Mt. 5, 8*), căci „*de va auzi cineva glasul Meu* (glasul iubirii Mele) *şi va deschide uşa* (inimii sale), *voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine*” (*Apoc. 3, 20*).

Muntele Tabor şi Schimbarea la Față a Domnului sunt expresii ale urcuşului despătimirii, al iluminării şi al desăvârşirii în lumina dumnezeiască, pentru că „vederea descoperită Apostolilor în Tabor n-a…fost…o…lumină simbolică, ce se naşte şi piere, căci ea e slava venirii a doua a lui Hristos, cea care va strălucii continuu peste cei vrednici, în veacul nesfârşit”[5].

Isihastul se retrage din lume cu conştiința că nu pierde nimic. El iese din lume doar cu patimile şi păcatele sale, dar şi cu posibilitatea atingerii Împărăției lui Dumnezeu, pentru

---

[4] Sfântul Grigorie Sinaitul, *Capete după acrostih*, în *FR* vol. 7, cap. 22, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 104.

[5] Pr. Dumitru Stăniloae, *Viața şi învățătura Sfântului Grigorie Palama*, op. cit., p. 195.

că „*Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru*” (*Lc. 17, 21*).

Fața luminată a Sfântului Moise, vederea în vântul subțire a Sfântului Ilie, focul aprins în inima şi măruntaiele Sfântului Ieremia (*Ier. 20, 9*), arderea inimii în Sfinții Luca şi Cleopa, care mergeau cu Domnul spre Emaus etc., sunt mărturii ale prezenței Sfântului Duh şi ale lucrării Sfântului Duh în cei care se curățesc de patimi.

Privind în mod duhovnicesc mărturiile Sfintei Scripturi ni se descoperă, prin Sfântul Duh, că Sfânta Scriptură, în ultimă esență e lumină dumnezeiască şi viață sfântă şi veşnică şi că, urcarea de la *literă* la *Duhul Scripturii* e tot una cu drumul desăvârşirii, pentru că isihasmul, ca drum contemplativ şi mistic – luminat de Bunul Dumnezeu – va fi drumul experimentării luminii divine şi a sfințeniei pentru totdeauna.

În timp ce mărturiile Sfintei Scripturi se deschid înțelegerii concrete şi reale, mai mult celor înaintați şi desăvârşiți în viața duhovnicească, mărturiile patristice sunt atât de numeroase şi de evidente, încât ar fi imposibil să le dezbatem pe toate.

Însă, în fondul patristic al Sfintei Ortodoxii, trebuie să distingem între Sfinții care au dat mărturie despre lumina dumnezeiască şi cei care au creat *metode de rugăciune*, strict isihaste.

Cei care au dat mărturie direct sau indirect despre lumina dumnezeiască, după Sfântul Simeon Noul Teolog – minunatul şi dumnezeiescul tâlcuitor al tainelor lui Dumnezeu – sunt toți Sfinții, căci sfințenia e rodul conlucrării cu Sfântul Duh.

Însă, dintre cei cu mărturii scrise, enumerăm pe Sfântul Sfințit Mucenic Dionisie Areopagitul, Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Maxim Cavsocalivitul, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Nichita Stethatos, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Paisie Velicicovski, Sfântul Siluan Athonitul, Sfântul Ioan de Kronstadt etc.

Dar mărturiile Sfinților scriitori, cât şi *Sinaxarele* Sfinților abundă de vederi, teofanii, anghelofanii, minuni şi fapte minunate, toate fiind prezențe şi lucrări ale Sfântului Duh, pe când *metodele de rugăciune isihastă* sau *mărturiile despre drumul cel mai scurt* sunt mult prea puține.

Istorico-cronologic, *prima metodă* a *rugăciunii vameşului*, a *rugăciunii mentale* sau *neîntrerupte* sau *a inimii* sau *isihastă* e a Sfântului Ioan Gură de Aur. În esență, el recomandă: „să asigurăm şi să înfrânăm mintea, s-o ținem bine şi să lovim orice cuget şi orice lucrare a celui rău prin chemarea numelui Domnului nostru Iisus Hristos” [6].

A doua metodă e a Sfântului Simeon Noul Teolog, care are ca premise adevărate supunerea față de Dumnezeu şi față de Părintele duhovnicesc şi cere nevoitorului, ca într-o chilie liniştită, să se despartă cu mintea de toate, să-şi închidă uşa inimii la toate cugetele rele şi, căutând inima, fără imaginație sau gând, să strige mereu: *Doamne Iisuse, Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, miluieşte-mă!*[7].

Cea de a tria metodă, a lui Nichifor Monahul, adânceşte ideea, „că puterea cugetătoare a fiecărui om e în piept, căci în interiorul pieptului, chiar tăcând cu buzele, vorbim, hotărâm, facem rugăciuni, psalmi şi altele”[8]. Dacă în inimă se va striga numai : „*Doamne Iisuse*…”, „ți se va deschide şi intrarea inimii…şi-ți va veni deodată cu dorita şi plăcuta atenție[9], toată ceata virtuților: iubirea, bucuria, pacea şi celelalte”[10].

Sfântul Grigorie Sinaitul, în metoda sa, învață folosirea uni scaun mic, adunarea cugetării din minte în inimă şi o strunire a trupului, până la simțirea unei mari dureri, însoțită de stăruința minții şi a inimii, în rugăciunea lui Iisus.

Reținerea respirației, rostirea în două părți a rugăciunii, cât şi spunerea rugăciunii atât cu gura, cât şi cu inima sunt elemente noi, aduse metodei isihaste în sine[11].

---

[6] Idem, p. 34.
[7] Idem, p. 36.
[8] Idem, p. 37.
[9] Forma veche: *atențiune* (în traducerea Fericitului Dumitru Stăniloae).
[10] Ibidem.
[11] Idem, p. 38.

Duhul Sfânt ține mintea în inimă iar mintea despărțită de Dumnezeu e purtată pretutindeni ca un prizonier[12].

Sfântul Grigorie Palama întregeşte şi nuanțează metoda isihastă, spunând că isihastul „trebuie să-şi mortifice deplin partea pasională a sufletului”[13], ca aceasta să nu mai fantazeze. Trebuie să se ducă luptă împotriva împietririi şi a nesimțirii inimii iar foamea după rugăciune şi lacrimile din iubirea de Dumnezeu sunt neapărate.

Rugăciunea adevărată e o lucrare continuă produsă de harul dumnezeiesc în inimă şi înrădăcinată în suflet, un izvor de bucurie duhovnicească, care scoate mintea, din închipuirile multiple şi profane[14].

Metodele ulterioare de rugăciune, mai ales cele ruseşti, vor simplifica aspectul extern al rugăciunii, pentru că lucrarea rugăciunii e cea internă şi ea este rodul Duhului Sfânt.

Metodele româneşti – pe care le vom aprofunda ulterior – concretizate prin Sfântul Vasile de la Poiana Mărului şi Sfântul Paisie Velicicovski, au şi ele particularități definitorii, adică de metodă şi de conținut.

Cuviosul Vasile pune psalmodia pe locul doi, pentru ca să aibă în prim-plan *rugăciunea lui Iisus*. Căci „cântarea se aseamănă luceafărului iar rugăciunea minții cu soarele”[15].

Îngrijirea de *calitatea* şi nu de *cantitatea* rugăciunii duce la cunoaşterea neputinței tale şi a ajutorului lui Dumnezeu[16]. Şi ea, rugăciunea lui Iisus, este pentru tot creştinul ortodox[17], Cuviosul Vasile împrumutând aici cuvintele Sfântului Simeon al Tesalonicului.

Pentru a putea să practici rugăciunea lui Iisus trebuie să cunoşti sfințita lucrare a trezviei sau a pazei/ păzirii minții, ca să cunoşti, în mod practic: momeala, însoțirea, robirea şi patima[18].

---

[12] Idem, p. 38-39.
[13] Idem, p. 47.
[14] Idem, p. 48.
[15] Dario Raccanello, *Rugăciunea lui Iisus în Scrierile starețului Vasile de la Poiana Mărului*, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 115.
[16] Idem, p. 125.
[17] Idem, p. 127.
[18] Idem, p. 130.

Cuviosul Vasile atrage atenția asupra faptului, că nu trebuie să uităm niciodată, că lucrăm cu patimi vii iar rugăciunea lui Iisus e aceea, care împacă conştiința cu Dumnezeu[19].

Căința şi luarea aminte asupra inimii sunt lucrări permanente ale nevoitorului ortodox iar căldura, care se naşte din privirea şi căderea atenției în partea de jos a inimii, e preacurvie şi nu rugăciune[20].

Cele trei părți ale inimii, cele 5 trepte ale celor ce se împotrivesc păcatelor[21], realitatea înşelării, precizările legate de lucrările harului în cei care se curățesc de patimi, dorința alegerii căii împărăteşti pentru isihaşti, cât şi precizările despre rugăciunea contemplativă au marcă personală şi proveniență românească în cea mai mare parte.

Sfântul Paisie Velicicovski, bazându-se pe sfaturile Sfântului Vasile de la Poiana Mărului, într-o anume direcție, le dezvoltă pe acestea sau chiar le redefineşte.

De rugăciunea lui Iisus, spune el, e nevoie de la primii paşi ai vieții duhovniceşti. Însă Sfântul Paisie dezvolta amplitudinea ariei de manifestare a rugăciunii, de la schiturile izolate la marile comunități monahale[22].

Tehnicii psiho-somatice îi acorda un capitol special, în timp ce Sfântul Vasile nu face nici cea mai mică referire la aşa ceva.

Sfântul Paisie vorbeşte despre „deschiderea inimii", datorită căreia, mintea, reuşeşte să găsească „locul inimii". Descrie planul practic al combaterii gândurilor şi al patimilor[23]. Şi, precizează mai bine, fixarea atenției rugătorului „deasupra inimii".

Fixarea atenției „deasupra inimii" este eminamente de sorginte românească. Acest amănunt va fi preluat de Sfântul Ignatie Breancianinov şi de Sfântul Teofan Zăvorâtul, fapt care va determina, la cel din urmă, omiterea, din *Filocalia*, a procedeelor exterioare, care erau, pentru unii, motiv de

---

[19] Idem, p. 135.
[20] Idem, p. 160.
[21] Idem, p. 144.
[22] Idem, p. 202.
[23] Idem, p. 202-203.

scandal, în timp ce, pentru alții, ele reprezentau o deformare a exercițiului însuşi al practicării rugăciunii lui Iisus[24].

Scopul vieții isihaste însă, nu e nici retragerea şi nici rugăciunea lui Iisus. Acestea sunt metodele şi exercițiul însuşi, pentru a se ajunge la vederea luminii dumnezeieşti, la îmbrăcarea în slava ce veşnică a Dumnezeirii şi la sfințenie.

Isihastul se curățeşte de patimi şi merge spre asemănarea cu Dumnezeu, pentru ca să fie împreună cu El, după porunca: *Fiți Sfinți, pentru că Eu sunt Sfânt!* [Lev. 11, 44].

II. Protomonahismul românesc: geneză, condiții, particularități, evidențe

Creştinarea poporului român sau „miracolul românesc"[25] începe odată cu geneza sa, fără a ştii nume sau activități misionare concrete.

Factorii obiectivi ai creştinării sunt şi factorii obiectivi ai genezei poporului român şi anume: geto-dacii autohtoni şi romanii stăpânitori acceptă, deopotrivă, credința creştină.

Procesul a fost lung şi anevoios, pentru că numai în secolul al VII-lea putem vorbi despre „o populație protoromână, cu toate trăsăturile unei noi etnii: o limbă latină în evoluție, o religie cu caracter universal şi popular, o grupă de comunități pastorale şi agricole, din care nu lipseau nici meşteşugarii, o civilizație rurală completă şi complexă"[26].

Nu cunoaştem numele propovăduitorilor credinței ortodoxe. Însă cunoaştem efectul în timp al mărturiei lor, cât de providențială a fost lucrarea lor de început. Privind la rezultatele istorice ale mărturiei lor nu putem decât să conchidem asupra faptului, că au fost nişte misionari cu mult zel şi că aici au găsit un pământ roditor pentru cuvântul Evangheliei.

---

[24] Idem, p. 207.

[25] Mitr. Serafim [Joantă], *Isihasmul: tradiție şi cultură românească*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1994, p. 27.

[26] Dumitru Berciu, *Daco-Romania*, Geneva, 1976, p. 13, apud. Mitr. Serafim [Joantă], *Isihasmul*, op. cit. ant., p. 28.

Din voia Bunului Dumnezeu, începând cu secolul al II-lea, în mod intensiv, focul ceresc al Duhului Sfânt a început să transforme pe barbarii daci în membrii Bisericii lui Dumnezeu.

Primirea creştinismului conţine şi bazele înfiinţării protomonahismului românesc, pentru că credinţa aprinsă în Dumnezeu şi dragostea de El te împing la nevoinţe asumate.

Persecuţiile, lupta făţişă împotriva creştinismului i-a făcut pe mulţi dintre noii geto-daci convertiţi să se retragă în munţi, în peşteri şi păduri, pentru a rezista ca creştini şi pentru a sluji lui Dumnezeu.

Trebuie să remarcăm aici, că poporul nostru are o dorinţă specifică pentru a trăi în apropiere intimă de natură. La fel, observăm că românii au conştiinţa profundă a atotprezenţei lui Dumnezeu în lume, cât şi a posibilităţii unei legături reale cu El.

Dacă vorbim de condiţii obiective, atunci acestea i-au făcut să fie proprii pe strămoşii noştri atât creştinării, cât şi unei înţelegeri profunde, experenţiale a credinţei.

Religia antecreştină formase caractere solide, puternice, stabile, gata de acte eroice şi de bărbăţie uluitoare.

Zamolxis, considerat Dumnezeu unic, a fost foarte uşor înlocuit de credinţa în Dumnezeul Cel adevărat iar credinţa în nemurirea sufletului, pe care o aveau geto-dacii a fost spiritualizată şi îmbogăţită cu ideea judecăţii dumnezeieşti, cât şi cu aceea, că toţi suntem iubiţi de către Dumnezeu, pentru că El S-a adus pe Sine jertfă de ispăşire pentru toţi.

Spiritul de sacrificiu de sine al geto-dacilor, cât şi austeritatea vieţii, practicată şi propovăduită de călugării şi preoţii lui Zamolxis, i-au făcut să fie apţi pentru post, asceză, rugăciune, viaţă curată, aduse şi propovăduite de către creştinism.

Geto-dacii luptau deja împotriva confortului trupului, pe când creştinismul le aduce ideea eliberării de patimi a sufletului şi învăţătura, că răul nu stă în trupul nostru, ci în aplecarea noastră spre rău.

Condiţiile religioase ale creştinării, cât şi modul de viaţă şi de civilizaţie adus de către romani au format un teren

propice pentru schimbarea, din interior, a păgânilor de odinioară.

Astfel sufletul geto-dac a văzut o eliberare şi o trăire a bucuriei în creştinism iar romanii, îndrăznim să spunem, nu au mai fost văzuţi ca *stăpâni*, ci ca *împreună robi* ai lui Dumnezeu.

Creştinismul pe pământ românesc nu a făcut decât să dea fond mântuitor şi adevăratul scop în viață, acestui monahism păgân deja existent.

Urmele propovăduirii Sfântului Apostol Andrei şi a celor 30 de bazilici dintre sec. IV-VI, foarte numeroasele inscripții şi obiecte creştine descoperite în Sciția Minor, arată o puternică viață creştină şi o stabilitate şi, în acelaşi timp, o evoluție firească şi înfloritoare, a creştinismului şi protomonahismului românesc.

Mărturia existenței Sfinților Mucenici protoromâni, cât şi a cultului lor, cât şi nume de Sfinți Ierarhi ca Bretanion şi Teotim ai Tomisului şi exponenți ai teologiei patristice ca Sfinţii Ioan Cassian şi Dionisie Exiguul, demonstrează înțelegerea corectă a creştinismului de către strămoşii noştri.

Limba română, într-o formare evolutivă normală, îşi însuşeşte termenii liturgici şi ecleziastici în mod genetic sau reconverteşte termeni anteriori creştinându-i.

Astfel se schimbă religia, modul şi condițiile de trai, cultura, gândirea şi aspectul terestru al fostei Dacii.

Scaunele episcopale de la Tomis, fără doar şi poate, au încurajat monahismul, pentru că ierarhii despre care avem date erau monahi. Legăturile unor episcopi sau călugări autohtoni cu ierarhi sau slujitori din alte părți ale lumii ortodoxe, cât şi prezența episcopatului dobrogean la Sinoadele Ecumenice ne arată faptul, că nu erau rupți de realitatea creştinătății universale, ci, dimpotrivă, participau în mod activ la viața Bisericii şi erau recunoscuți ca parte componentă a creştinătății universale.

Intervenția „călugărilor sciți", în secolul al VI-lea, pentru adoptarea formulei hristologice: „Unul din Sfânta Treime a suferit în trup", cât şi „noutatea" adusă Apusului ortodox de Sfinţii Ioan Cassian şi Dionisie Exiguul, arată faptul, că strămoşii noştri au avut nu numai vitalitatea

necesară de a se organiza şi de a trăi monastic Ortodoxia, ci şi de a implementa monahismul ortodox în Occident.

Ca să vorbim şi mai concret. Se cunoaşte, din secolul al V-lea, date despre existenţa *călugărilor besi* sau *traci* şi de nume ca *Ioan Maxenţiu*, *diaconul egumen Zoticos* etc.[27].

Complexul celor 6 Bisericuţe rupestre şi a câtorva încăperi şi galerii funebre, toate săpate într-un munte de cretă, în apropierea comunei Basarabi, în jud. Constanţa, e datat ca aparţinând sec. VI-X.

Ruinele unei Mănăstiri din sec. XI le găsim în apropierea satului Niculiţel. Tot din sec. XI găsim aşezări monastice, de tip rupestru, la Nucu-Aluniş, în munţii Buzăului şi chiliile de la marginea satelor Moigrad, Jac, Creaca şi Brebi, din judeţul Sălaj.

Pentru secolele XII-XIII avem ansamblul de chilii din apropierea satului Vărădia din Banat şi mănăstirea Nămăieşti din Câmpulung. Crucile gravate, figurile de Sfinţi, figurile zoomorfe şi geometrice, cât şi inscripţiile cu diverse caractere întregesc dovezile protomonahismului românesc şi a protoisihasmului românesc.

Privit în ansamblu, protomonahismul românesc e ancorat în evoluţia rapidă şi reformatoare a creştinării daco-geţilor, având rolul de a decanta şi de a sedimenta adevărata viaţă creştin-ortodoxă pe pământ românesc.

III. Secolul al XIV-lea şi prima răspândire a isihasmului la români: ipoteze, evidenţe şi influenţe

Nu putem explica isihasmul românesc fără Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama şi Sfântul Maxim Cavsocalivitul. După cum, nici nu putem considera isihasmul ca o ştiinţă duhovnicească lăuntrică, fără a explica importanţa secolului al XIV-lea pentru Ortodoxie, secol în care, cei trei Sfinţi de mai sus au trăit şi au propovăduit învăţătura sfinţeniei.

Ca realitate intimă de netăgăduit, isihasmul poate fi privit încă din timpul vieţii Mântuitorului Hristos şi la El

---

[27] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Besii în mănăstirile din Orient*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română* (1976) nr. 5-6, p. 588.

Însuşi şi ca o parte componentă a vieţii creştine. Însă, ca realitate practică, fundamentată, explicată şi nuanţată, isihasmul e revitalizat, în mod proeminent, în secolul al XIV-lea.

Cei trei Sfinţi Părinţi amintiţi aici, prieteni şi ucenici şi povăţuitori unul pentru altul, redescoperă pentru secolul lor Tradiţia nevoinţei ortodoxe, adică învăţătura despre rugăciune, despre liniştire, despre simţirea harului dumnezeiesc, despre curăţirea de patimi, vedere şi îndumnezeire şi le subliniază în mod continuu.

Această fundamentare minuţioasă şi explicită e făcută din cauza măririi numărului de distorsiuni grave ale vieţii de sfinţenie a Bisericii şi a teologiei ei. Ei vor să scape pe fraţii lor atât de neştiinţă, de suficienţă şi de delăsare, cât şi să le arate cum se pot uni cu Sfinţii de dinainte de ei şi de credinţa şi viaţa acestora.

Din acest motiv, ei aduc mărturii din Sfânta Scriptură şi de la Sfinţii Părinţi anteriori lor, le explică prin experienţa proprie trăirea şi gândirea acelora, fac, într-un cuvânt, o scoatere la lumină a tainicei şi umbroasei înţelepciuni a Duhului Sfânt, adică a comorii inepuizabile de experienţă a Bisericii.

Sfântul Patriarh Calist, din acest motiv, spunea următoarele: „pe la începutul secolului al XIV-lea, monahismul din Athos nu cunoştea decât prima fază a nevoinţelor: cea a curăţirii prin fapte”[28].

Din cauza acestei neştiinţe şi indiferenţe pentru viaţa interioară a trebuit să se explice, cu lux de amănunte, ce se petrece cu cineva, care îşi sfinţeşte viaţa, trecându-se, aşadar, peste *acoperirea* tainelor lui Dumnezeu, ca până acum. Însă Sfinţii lui Dumnezeu, deopotrivă, au mărturisit în mod continuu faptul, că ei nu aduc *noutăţi* în viaţa Bisericii, ci explică ceea ce *s-a uitat* sau *s-a neglijat sau s-a deformat* de-a lungul timpului.

Pericolul scolasticizării vieţii duhovniceşti, al explicării ei doar din punct de vedere raţional a fost motivul forte pentru această teologie a confesiunii soteriologice.

---

[28] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi scrierile Sfântului Grigorie Sinaitul*, în FR 7, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1999, p. 82.

Sfinții isihaşti au explicat membrilor Bisericii că harul dumnezeiesc e o realitate experiată personal în Biserică, că credința şi experiența se pot transmite prin cuvânt, numai dacă le ai, dacă le trăieşti ca atare.

Ei vorbesc despre rugăciunea lui Iisus, despre curățirea lor de patimi, despre vederile lor extatice pentru ca să arate faptul, că experiența mistică a Bisericii e vie şi e pentru toate veacurile.

Astfel certifică trecutul prin prezent şi arată explicit, că cine nu poate să explice ce se petrece cu el, ca ortodox, pe calea mântuirii, de fapt, nici nu ştie ce e viața ortodoxă.

Sfinții vorbesc simplu, clar, pe măsura experienței lor, racordându-se la teologia şi experiența Sfinților de dinaintea lor, fapt pentru care, teologia şi mărturia lor au fost hrana mântuitoare, spre viața veşnică, a creştinilor ortodocşi.

Pentru noi, românii, isihasmul a venit în secolul al XIV-lea la noi, în forma explicitată teologic şi experențial, prin ucenicii direcți şi indirecți ai acestora, în totalitate călugări. Aşa se explică faptul, de ce isihasmul s-a păstrat, până de curând, îndeosebi, în mediul monahal.

Ipoteza paternității isihasmului românesc de la Sfântul Grigorie Sinaitul se leagă de aşezarea sa, în 1335, în muntele Katakriomenos, în Paroria, cât şi de unele nuanțe semantice desprinse din corespondența şi viața acestuia.

Paroria, un loc pustiu între Adrianopol şi Jamblo, e locul unde Sfântul Grigorie Sinaitul trăieşte şi activează teologic între 1335 şi 27 noiembrie 1346, care este anul adormirii sale.

Aici îi primeşte pe toți cei care doreau să vină, deşi locurile acelea erau atacate, în mod frecvent, de tâlhari. Cu ajutorul țarului Ioan Alexandru sunt stăpânite însă bandele de tâlhari iar obştea lui capătă un caracter isihast mai cuprinzător.

Sfântul Grigorie Sinaitul îl formează pe Sfântul Teodosie de Târnovo, pe Sfântul Romil de Vidin, pe patriarhul Eftimie al Bulgariei şi pe mitropolitul Ciprian al Kievului. Însă, după ipoteza mitropolitului Tit Simedrea, prin cuvintele panegirice: „mulțime de oameni din multe neamuri" îl înconjurau, acesta vede, printre aceste neamuri,

şi pe monahii români, care ar fi trăit aici. Astfel, monahii români întorşi acasă au făcut apostolat în Biserica lor.

În textul grec al *Vieții* Sfântului Grigorie Sinaitul se spune: „pe cât era cu putință, voia şi dorea cu iubire de Dumnezeu, ca pe toți să-i aducă înlăuntrul razei şi strălucirii Bunului şi Preasfântului Duh; apoi niciun loc din cele de aici n-a lăsat, întărindu-se şi împuternicindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu, nu numai al grecilor, al bulgarilor, ci şi al sârbilor înşişi şi dincolo, ca să facă şi acolo, prin ucenicii săi, lucrarea cea mai sârguincioasă, să semene binele isihiei cu îmbelşugare şi strălucire”[29].

Particula *dincolo*, pentru părintele profesor Dumitru Stăniloae, îi cuprinde şi pe români. Pe când, P. A. Sârcu, editorul *Vieții* Sfântului Grigorie Sinaitul în slavonă, spune, în mod explicit, că Sfântul Grigorie a avut la Paroria şi monahi români.

Ipoteza sa se bazează pe o însemnare, făcută în limba greacă, pe un sbornic slavon. Aici stă scris: „Aceste două capete s-au scris de Fudulu, care le-a tradus din greceşte în bulgăreşte…când eram la Paroria cu frații”[30]. Acesta spune că *Fudulu* e un nume românesc şi că cel care în poartă e român.

Mitropolitul Tit Simedrea spune, referitor la acest fapt, că Sârcu „socoteşte că acest nume a intrat în limba română prin alte popoare turcmene” sau că ar fi „o transcriere greşită a numelui *Fundulea*, care, în forma aceasta şi în cea prescurtată, *Fundi*, se găseşte şi azi, ca nume specific printre românii macedoneni”[31].

Ca mărturii evidente avem corespondența Sfântului Grigorie Sinaitul cu voievodul român Nicolae Alexandru al Țării Româneşti, cât şi corespondența Sfântului *Eutimie* sau *Eftimie* al Bulgariei cu Sfântul Nicodim de la Tismana.

Din *Viața* Sfântului Maxim Cavsocalivitul, scrisă de Teofan al Peritoriei Traciei, fost egumen la Vatoped, aflăm că Sfântul Grigorie Sinaitul a avut corespondențe cu „împărații pământului”, printre care şi cu Ioan Alexandru al Bulgariei şi Ştefan al Serbiei, dar şi cu Alexandru, care nu

---

[29] Idem, p. 86.
[30] Ibidem.
[31] Idem, p. 87.

poate fi decât Alexandru al Țării Româneşti, asociat, între 1310-1352, tatălui său Ioan Basarab iar între 1352-1364 fiind singurul domn al țării sale.

Lui „Alexandru, Ştefan şi Alexandru le-a scris, doritori fiind ei, de minunatele lui învățători, prin epistole. Prin aceasta se înmulțeşte schima călugărilor în locurile şi cetățile acelora, prin virtutea şi învățătura Cuviosului Părinte Grigorie, Sinaitul”[32].

Teofan, ca fost stareț la Vatoped, îl cunoştea pe voievodul român, cât şi daniile acestuia de la mănăstirea Cutlumuş. Dar şi prin intermediul stareţului acestei mănăstiri care va deveni mitropolitul Țării Româneşti.

E vorba de stareţul Hariton, care va ajunge mitropolit. Însă ni se mai spune aici şi despre alți doi stareți români, de la Sfântul Munte Athos şi anume despre egumenii Melchisedec şi Iacob.

Corespondența dintre Sfântul Nicodim, al nostru şi Sfântul Eftimie al Bulgariei porneşte de la ideea de redefinire a literaturii patristice şi liturgice, în înțelegere isihast-ortodoxă. Întrebările dogmatice ale Sfântului Nicodim primesc un răspuns ortodox pe măsură şi modul în care Sfântul Nicodim întreabă îl dovedeşte a fi un isihast şi un interesat autentic de problemele puse în discuție.

Referirile la monahismul autohton, cât şi actul de confirmare al Sfântului Iachint, ca mitropolit al Țării Româneşti atestă existența monahismului românesc, dar şi a sihaştrilor izolați sau semi-izolați de societate.

Monahismul românesc de secol XIV e, în concluzie, influențat în mod covârşitor de Sfântul Munte Athos şi de Mănăstirile din Bulgaria. Acum se produce o redeşteptare şi o înțelegere abisală a tezaurului credinței ortodoxe şi a vieții de despătimire.

Însă, deşi isihasmul, ca şi curent teologico-ascetic îl primim în acest secol, odată cu toată lumea ortodoxă din această parte a Europei, totuşi îl trăim în mod particularizat, personalizat şi nu ca pe ceva de *împrumut*, care nu ne-ar caracteriza în mod intim.

---

[32] Idem, p. 88.

IV. Sfântul Nicodim de la Tismana şi efectele reorganizării monahismului. O încercare de înțelegere a isihasmului şi a condițiilor isihaste româneşti din secolul al XIV-lea

Cu alte cuvinte, e o certitudine de netăgăduit existența monahismului până în secolul al XIV-lea. Existau schituri mici şi chilii ascunse în munți şi în locuri de taină. Însă, ceea ce nu exista pe pământ românesc, dar exista în alte părți ale lumii ortodoxe, erau mănăstirile de obşte, cenobitice, care formau calea împărătească a monahismului, dar care nu excludeau viața sihastră, isihastă.

Şi e normal să fie aşa: mai întâi sihăstrismul şi apoi cenobitismul. Pentru că monahismul a început prin comunități de nevoitori mici şi retrase.

Monahismul românesc, aşadar, a început şi s-a dezvoltat în mod organic. A existat o trecere organică de la *singurătate* la *viața de obşte* sau *şi la* viața de obşte.

Sfântul Nicodim de la Tismana se naşte, după mărturia lui Pavel din Alep, din tată grec, originar din Castoria şi din mamă sârboaică. Se călugăreşte la Sfântul Munte Athos, în mănăstirea sârbească Hilandar. El cunoaşte isihasmul şi îi aprofundează pe Sfinții Părinți şi slujbele ortodoxe, trăind o lungă perioadă de timp aici.

Nu ştim motivele pentru care a revenit în patria sa şi s-a instalat în apropierea Dunării, în ținutul Cladovei, ridicând o Biserică cu hramul Sfânta Treime la Şaina şi două Mănăstiri la Vratna şi Monastirica[33].

Cneazul Lazăr doreşte să-l fac întâistătătorul Bisericii din Serbia sau măcar exarh al mănăstirilor sârbeşti de la Sfântul Munte Athos, dar Sfântul Nicodim doreşte să-şi păstreze viața de linişte şi viețuirea retrasă. El refuză, de asemenea şi înaltele trepte ierarhice care i s-au oferit în Țara Românească.

Ungurii catolici ocupă Vidinul şi Sfântul Nicodim e nevoit să vină în părțile Severinului, unde, în 1370, pe cheltuiala prințului Vladislav Vlaicu, la Vodița, zideşte o

---

[33] E. Turdeanu, *Vechi schimburi culturale între români şi iugoslavi*, în *Cercetări literare*, vol. III, 1939, p. 142-146.

Mănăstire cu hramul Sfântul Antonie, făcând din aceasta un centru de rezistență ortodoxă împotriva catolicismului.

Odată cu Vodița apare prima mănăstire românească despre care ştim, cu prima obşte organizată. Dar, faptul că ea avea numai 12 monahi e semnul distinct, că prima mănăstire cenobită românească a fost organizată după principiile isihaste de la Sfântul Munte Athos.

Hramul Mănăstirii, şi anume: Sfântul Antonie cel Mare, ne spune, cu alte cuvinte, că prima mănăstire românească îmbină viața sihaştrilor români de până acum cu modul de viață al isihaştilor cenobiți de tip athonit.

Săpături arheologice recente au evidențiat faptul, că Vodița a fost construită pe locul unei Mănăstiri şi mai vechi.

Dar, motivul central, pentru care considerăm, că Vodița, prima mănăstire românească cenobită a fost o Mănăstire isihastă e acela, că ea avea autonomie față de orice autoritate bisericească şi statală, adică *autodespotie* sau *samovlastie*.

Vodița merge pe modelul athonit de viețuire, starețul fiind singurul conducător al monahilor. În această situație se practică viața sub ascultare față de un Povățuitor încercat în viața monahală şi a unui isihast experimentat.

Din *Viața* egumenului Isaia al Mănăstirii Hilandar aflăm, că Sfântul Nicodim de la Tismana era „om cinstit şi Sfânt, priceput în tălmăcirea Sfintei Scripturi, cu un spirit pătrunzător şi tare în dialectică”[34]. El l-a însoțit pe Isaia, în calitate de interpret, la Patriarhia din Constantinopol.

Delegația sârbească a fost primită de împăratul Ioan al V-lea Paleologul şi, cu această ocazie, are mai multe convorbiri cu patriarhul isihast Filotei, ucenicul Sfântului Grigorie Palama.

Ipotezele răutăcioase, cum că Sfântul Nicodim nu ar fi fost *un isihast* propriu-zis sunt spulberate însă de toate aceste argumente faptice, care îl arată, dimpotrivă, un isihast deplin. Lor li se adaugă şi următoarele.

---

[34] E. Turdeanu, *Les premiers ecrivains religieux en Vlachie: l'higouemène Nicodème de Tismana et le moine Philothée*, en *Revue des Etudes Roumaines*, Paris, 1954, p. 116.

De la patriarhul Filotei, Sfântul Nicodim de la Tismana primeşte rangul de arhimandrit şi dreptul de a sfinţi Biserici.

Dar, întorcându-se în ţară, găseşte Banatul ocupat de unguri şi Vodiţa în mâinile lor. Cneazul Vladislav murise în 1377. Cu ajutorul prinţului Radu I, el ctitoreşte Mănăstirea Tismana din judeţul Gorj, într-o regiune de munţi împăduriţi, pentru ca să o protejeze de unguri.

Şi Tismana este o obşte cenobită isihastă. Şi asta ne face să înţelegem, că modul acesta de vieţuire era un *crez* şi nu un *experiment*.

Deasupra Mănăstirii, în piatra muntelui – pentru ca să arate că adevăratul călugăr trebuie să iubească, deopotrivă ascultarea dar şi liniştirea şi singurătatea – Sfântul Nicodim îşi sapă o grotă, unde se retrăgea pentru rugăciune isihastă.

Conform tradiţiei respectate de către mulţi isihaşti, el se ruga de unul singur 5 zile din 7 şi participa la slujba obştească numai sâmbăta şi duminica. La fel făcuse şi Sfântul Grigorie Palama în retragerea lui din 1326.

Din această perioadă există şi cele două scrisori primite de la Sfântul Eftimie al Bulgariei. Se cunosc numai 7 întrebări dintre cele puse Sfântului Eftimie şi răspunsurile acestuia, în două scrisori. A doua scrisoare cuprinde răspunsul la o singură întrebare, o parte din scrisoare ne mai păstrându-se.

Prima scrisoare se află în biblioteca Mănăstirii Neamţ iar a doua în biblioteca Mănăstirii Putna. Prima scrisoare are răspunsuri la întrebări dogmatice, pe când a doua un răspuns la o întrebare morală. Conţinutul lor îl arată un profund isihast pe Sfântul Nicodim.

În prima scrisoare, Sfântul Nicodim întreabă:

1. de ce Sfântul Proroc Moise n-a scris despre Sfinţii Îngeri;

2. dacă creaturile spirituale au chipul lui Dumnezeu, atunci în ce constă libertatea Îngerilor;

3. dacă Dumnezeu umple toate de ce mai avem nevoie de Îngeri;

4. de ce Dumnezeu a creat pe Îngeri cu pornire spre rău, dacă ştia că vor cădea;

5. de ce *Taina cea din veac ascunsă* s-a descoperit căpeteniei treptei celei din urmă îngereşti;

6. de unde au demonii văzduhului putere să ne ispitească spre păcate, dacă ei nu sunt creatori şi, dacă după moartea noastră vom privi şi în cele spirituale[35].

Toate aceste întrebări dogmatice ne fac să privim această scrisoare, ca pe o schiță pentru o nouă *Ambigua*. Pentru că dificultatea întrebărilor presupune o gândire profundă şi ascuțită, adică o sfântă şi dumnezeiască viață de om isihast.

Şi Sfântul Nicodim găseşte în Sfântul Eftimie al Bulgariei un partener pe măsură în cele ale teologiei şi ale duhovniciei.

A doua scrisoare, în singura întrebare a ei, care a mai ajuns până la noi, are următorul conținut: e bine şi canonic să se cerceteze viața morală a acelor, care vor să se preoțească, de la 15 ani mai în sus?

Întrebările, după cum se observă, au rațiuni teologice şi practice. Bogomilismul se infiltrase în Țara Românească, dar, în primul rând, el avea nevoie să îşi autentifice unele intuiții şi înțelegeri personale.

Potrivit tradiției, Sfântul Nicodim a mers şi în Transilvania şi ridică acolo Mănăstirea Prislop şi, în apropierea ei o peşteră, unde copie mai multe cărți, dintre care ni s-a păstrat o Sfântă Evanghelie copiată de mâna sa.

Întorcându-se din Transilvania, Sfântul Nicodim îl cheamă pe egumenul Agaton de la Vodița şi îi încredințează conducerea mănăstirii Prislop, el retrăgându-se la Tismana, în peştera care îi poartă numele, dedicându-se rugăciunii lui Iisus.

Adoarme la data de 26 decembrie 1406, după ce Sfântul Iachint ajunsese mitropolitul Țării Româneşti iar Țara Românească se consolidase ca *stat feudal*. Tradiția îi atribuie şi întemeierea altor Mănăstiri, cum ar fi cea de la Topolnița (la câțiva kilometrii de Vodița), Cosuştea-Crivelnic, Gura Motrului şi Vişina, toate în Oltenia[36].

---

[35] Magistrand Ierod. Epifanie Norocel, *Sfântul Eftimie, ultimul patriarh de Târnovo şi legăturile lui cu Biserica Românească*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română* (1966), nr. 5-6, p. 570.

[36] Mitr. Serafim [Joantă], *Isihasmul*..., op. cit., p. 61.

În concluzie, Sfântul Nicodim de la Tismana *reorganizează* şi nu *organizează* monahismul românesc, e un isihast, clădeşte Mănăstiri cu mod de vieţuire cenobitic-isihast, îmbină în viaţa sa sihăstria cu isihia, când pe amândouă, când în paralel.

Situaţia politică şi socială de la sfârşitul secolului al XIV-lea şi începutul celui de al XV-lea e dominată de o stabilitate relativă până la Mircea cel Bătrân şi se bucură de o autonomie statală şi bisericească.

În această perioadă, Sfântul Nicodim e un chip al înfrânării şi al ascetismului isihast, umplând de bună şi duhovnicească mireasmă (*Icosul al 12-lea* din *Acatistul* său[37]) pământul românesc.

V. De la ***sihastru*** *la* ***isihast*** *şi* ***isihastul propriu-zis****. Un periplu printre datele istorice despre nevoitorii secolelor XV-XVII, pentru a reliefa împământenirea isihasmului la noi şi amprentele specifice dobândite de acesta pe pământ românesc*

Deşi părintele profesor Dumitru Stăniloae susţine că *sihastru* este transcrierea românească a cuvântului *isihast*[38], totuşi, trebuie să facem o diferenţiere subînţeleasă, între *sihastru*, *isihast* şi *isihastul propriu-zis*, chiar dacă ar părea, la prima vedere, ceva fără sens.

Sihastrul e nevoitorul care se retrage în singurătate ca să se lupte cu patimile sale, fără a vrea să ajungă la vederea lui Dumnezeu şi la nepătimire. Acesta e călugărul care râvneşte mântuirea, fără a dori evidenţe concrete ale slavei, de care se vor împărtăşi Sfinţii, acum şi în veacul viitor.

Isihastul e călugărul, care a învăţat rugăciunea lui Iisus de la un îndrumător duhovnicesc şi o practică pentru a ajunge la vederea lui Dumnezeu, fără să continue şi mai mult efortul lui, adică şi dincolo de iluminare.

---

[37] *Acatistul* e tipărit cu binecuvântarea PS Iustinian, Ep. Maramureşului şi Sătmarului, Galaţi, pag. 385.

[38] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Isihaştii sau sihaştrii şi rugăciunea lui Iisus în tradiţia Ortodoxiei româneşti*, în FR 8, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1979, p. 561.

Isihastul propriu-zis e adevăratul nevoitor, care se leapădă de toate pentru vederea lui Dumnezeu şi îndumnezeire şi care nu mai vrea nimic altceva, decât aceasta.

Aceste definiţii provizorii privesc latura calitativă a rugăciunii şi a ascezei şi le putem certifica de-a lungul întregii istorii a monahismului.

Monahismul statului feudal românesc, în formă organizată, începe deci cu Tismana. Schitul Sfântul Antonie cel Mare, ridicat lângă peştera Sfântului Nicodim, e o aşezare monastică isihastă, care poartă numele de *Scaunele*. Şi aceasta, pentru că monahii de aici, potrivit regulii Sfântului Grigorie Sinaitul, foloseau un mic scaun, pe care şedeau în timpul rugăciunii inimii.

Aşezarea mai poartă numele şi de *Livada Părinţilor*. Nu ni s-a păstrat numele niciunuia dintre membrii comunităţii de aici, dar tradiţia nescrisă ne arată, că avem de-a face cu o comunitate isihastă.

În secolul al XV-lea, îl cunoaştem pe Cuviosul Iosif, un român, care pleacă în pustia Iordanului, unde ridică o sihăstrie românească. După căderea Constantinopolului şi din cauza situaţiei existente atunci revine în ţară, locuieşte în vestul mănăstirii Bistriţa, unde zideşte chilii mici din lespezi de piatră.

Din obştea sa îi cunoaştem pe Simion, Metodie, Varnava, Petru, Gherman, Pir şi Grecu[39]. Obştea Cuviosului Iosif îşi luase regula rugăciunii continue, a neadormiţilor, regulă care se va transmite şi Mănăstirii Bisericani, ce va fi construită pe locul fostei Sihăstrii, în 1517, de Ştefăniţă Vodă[40].

Regula achimită se referă mai mult la cult, însă putem înţelege prin ea şi practica rugăciunii isihaste, ca una care umple timpul călugărilor în toate ascultările lor.

Tot în jurul Bistriţei, într-un munte izolat, îl găsim pe ieroschimonahul isihast Ciprian, al cărui nume, ulterior, îl va purta muntele.

---

[39] Idem, p. 567.
[40] Arhm. Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*, Bucureşti, 1982, p. 121.

Mănăstirea Neamț, cu rădăcini până în secolul al XIV-lea, potrivit tradiției, e clădită de ucenicii Sfântului Nicodim de la Tismana, trei la număr şi anume: Sofronie, Pimen şi Silvan.

Din secolul al XV-lea, cu numele, cunoaştem numai doi stareți ai Neamțului: ieroschimonahul Gherman şi Ciprian. În jurul Neamțului, după mărturia din *Descriptio Moldaviae*, „munții sunt plini de călugări şi pustnici, care îşi jertfesc acolo, în liniştea şi singurătatea lui Dumnezeu, viața smerită şi singuratică”[41].

Agapie Sihastrul, din secolul al XIV-lea, lasă în urmă „Mănăstirea lui Agapie”, care nu e tot una cu *Agapia din Deal*, zidită după 1500 şi care poartă hramul Schimbării la Față a Domnului[42].

Ieroschimonahul Sisoe, din părțile Bucovinei, devine ucenicul Sfântului Daniil Sihastru, pentru ca, mai apoi, cu binecuvântarea acestuia, să se retragă în Munții Rarăului, nevoindu-se mulți ani de unul singur.

Ucenicii ieroschimonahului Sisoe zidesc *Sihăstria Rarăului* sau *Schitul lui Sisoe*, întipărind astfel în istoria românilor memoria povățuitorului lor.

Sfântul Daniil Sihastru îşi avea chilia lângă Mănăstirea Putna, după cum se cunoaşte foarte bine, influențând astfel viața şi activitatea Sfântului domnitor Ştefan cel Mare. El va fi înmormântat la Mănăstirea Voroneț, tradiția făcând din persoana Sfântului Daniil: „Părintele isihaştilor moldoveni”.

Pentru părintele profesor Dumitru Stăniloae, „mulți sihaştrii au pădurilor Moldovei se recrutau dintre ciobanii transilvăneni, care îşi păşteau oile pe acolo”[43], fără ca să detalieze cu ceva anume.

Tot Sfinția sa afirmă, că „sihaştrii sfătuiau, spovedeau, mustrau, îndemnau. Se rugau neîncetat pentru lume. Toți voievozii au avut ca duhovnici şi sfetnici de taină călugării şi sihaştrii”[44], în ciuda faptului, că prea puțini voievozi au vorbit despre ei.

---

[41] Apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Isihaştii*..., op. cit, p. 564.
[42] Idem, p. 568-569.
[43] Idem, p. 569.
[44] Idem, p. 565.

Tot în secolul al XV-lea îl întâlnim pe Sfântul Cuvios Ghelasie, stareț al Mănăstirii Râmeț, de la intrarea în Munții Apuseni. Acesta iese în față prin aceea, că formează în Transilvania mulți călugări, care s-au dovedit apărători ai dreptei credințe.

Vârfurile munților din jurul Agapiei ne aduc aminte de nevoitorii, care au trăit cândva acolo. Ei aveau numele de Serghia, Pahomia şi Eufrosin[45].

Isihaştii trăiau la înălțimea muntelui, la loc înalt, simbolizând „locul înalt, cu gânduri înalte" (*Axionul* din *Joaia Mare*) iar la poalele muntelui erau *chiliarhii*, cei care aveau câte o chilioară încropită în mod sărăcăcios[46].

Aşa se explică hramurile Bisericuțelor de pe vârf de munte, care se ridică acum: erau de tipologie isihastă.

Schitul Agaton e închinat Sfântului Ioan Gură de Aur, cel din Alunişul Sfântului Ioan Botezătorul, avem Peştera lui Iosif, a Sfântului Ioan Evanghelistul, schiturile Pinul şi Găvanele fiind închinare Prea Curatei Fecioare, dar cele isihaste poartă hramul *Schimbării la Față*[47].

Sărăcia şi nevoințele acestor monahi sunt ilustrate şi de lucrurile descoperite în Livada Părinților. Aici „s-au descoperit morminte cu sicrie din butuci groşi de stejar, având în ele oseminte, ale căror cranii sunt aşezate pe o cărămidă, [după] cum se înhumează călugării"[48].

Secolul al XVI-lea, deşi mai aproape de noi, e o sincopă aproape completă în materie de date istorice despre monahism.

La începutul secolului, pustnicii care trăiau în valea Secului (la câțiva kilometrii de Neamț) întemeiază un schit cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul. În 1564 acest schit e refăcut de un înalt demnitar din Suceava. Demnitarul va deveni şi el călugăr sub numele de *Zosima*[49].

Schitul de pe Ceahlău, numit *Schitul Silvestru*, e întemeiat în secolul al XVI-lea, Silvestru fiind unul dintre rarii nevoitori din acest secol, care e cunoscut cu numele.

---

[45] Idem, p. 568.
[46] Ibidem.
[47] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 70.
[48] Apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Isihaştii…*, op. cit, p. 569.
[49] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 75.

Tot pe Ceahlău se va nevoi şi pustnicul Ghedeon, pentru care părintele Stăniloae are remarca, că e „cel mai vestit pustnic din Ceahlău”[50].

Începând cu acest secol, Ceahlăul devine un *Athos românesc*[51], ale cărei vestigii sihăstreşti sunt evidente până astăzi, prin: *Peştera lui Gherman*, *Poiana lui Ghenadie*, *Pârâul lui Patapie*, *Pârâul lui Nicandru*, *Pârâul lui Bucur*, *Schitul Casiana*.

Muțenia documentelor ne poate duce doar la două concluzii: nu doreau să fie cunoscuți sau datele despre ei, din neglijență sau din multiple alte motive nefericire, s-au pierdut.

Rămâne însă o problemă deschisă pentru cercetători, de ce tocmai secolul al XVI-lea nu ne oferă date despre sihaştrii noştri, dacă toponimele locurilor pe unde ei s-au nevoit au ajuns până la noi?

Ca o completare la secolul al XV-lea, amintim şi pe Vasile Sihastrul din Moldova, venerat de tradiția locală ca Sfânt[52].

Ieroschimonahul Nil întemeiază, spre sfârşitul secolului al XV-lea, în valea Suha, din Munții Stânişoara, o sihăstrie, a cărei Biserică din lemn avea hramul Schimbării la Față a Domnului. Părintele Nil adoarme pe la 1492-1500 iar Biserica lui cade în ruină până către 1553.

Conform tradiției înregistrate de Neculce, sihastrul Pahomie, de la Sihăstria Nil, vede, în noaptea de 6 august, lumina dumnezeiască într-un luminiş din apropiere şi pe Îngeri, care cântau troparele sărbătorii *Schimbării la Față*.

În urma acestei vedenii, domnitorul Alexandru Lăpuşneanu ridică actuala Mănăstire Slatina, cu hramul *Schimbarea la Față a Domnului*[53].

Secolul al XVII-lea vine ca să compenseze lipsa de date din secolul anterior. Astfel, acum, îl întâlnim pe „cel mai mare ascet român al tuturor timpurilor”[54], pe Sfântul Chiriac de la Bisericani şi pe isihasta cea mai renumită din

---

[50] Apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Isihaştii*..., op. cit, p. 570.

[51] Ibidem.

[52] Liviu Stan, *Sfinții români*, Sibiu, 1944, p. 45-47.

[53] *** *Repertoriul bibliografic al localităților şi monumentelor medievale din Moldova*, Bucureşti, 1974, p. 263-266.

[54] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 73.

Sihăstria Sihlei, care a ajuns la rugăciunea cea mai înaltă, în extaz[55], pe Sfânta Teodora de la Sihla.

Sfântul Chiriac de la Bisericani trăieşte 60 de ani într-o sărăcie extremă, lipsit chiar şi de veşminte. Sfântul Dosoftei al Moldovei, care îl pomeneşte în ediția sa a *Vieților Sfinților*, spune de despre Sfântul Chiriac, că e printre „Părinții înalți la bunătăți şi plecați la smerenie"[56].

Acesta se face monah de tânăr, la Sfânta Mănăstire Bisericani şi sporeşte întru adâncă smerenie şi întru îndelungă răbdare. Iubind sărăcia pentru Hristos, s-a îndepărtat de bună voie de împreună petrecerea cu oamenii, trăind lângă râul Bistrița.

Aici, prin munți, cu trupul gol, se nevoieşte în singurătate, în ger şi în focul soarelui până la adormirea sa. E pomenit pe 31 decembrie. Ucenicii săi i-au transformat peştera în care a trăit într-un paraclis, cu hramul *Sfântul Chiriac de la Bisericani*[57].

Sfânta Teodora de la Sihla trăieşte, mai bine de 30 de ani, în peştera de la Sihla, în sărăcie totală, după ce fusese căsătorită şi trăise sub ascultare mai multă vreme.

Ajunge, spre sfârşitul vieții, să nu mai simtă frigul şi foamea iar diavolul să nu o mai chinuie. Se ruga neîncetat lui Dumnezeu, cu mâinile înălțate la cer, până se răpea cu mintea la cele cereşti iar cu trupul se ridica deasupra pământului. În acea stare dumnezeiască, fața i se lumina prin harul Treimii iar din gura ei se înălța în sus, ca o văpaie de foc, rugăciunea. Hainele sale ajunseseră nişte zdrențe, cu care abia se mai putea acoperi, pe când, păsările cerului, la porunca Ziditorului lor, îi aducea fărâmituri şi coji de pâine, în mod zilnic, de la trapeza Schitului Sihăstria[58].

Sfintele sale Moaşte sunt duse, către 1828-1894, la Lavra Peşterilor din Kiev, unde sunt şi astăzi, într-o raclă care are inscripția: „Sfânta Teodora din Carpați"[59].

---

[55] Idem, p. 77.
[56] Liviu Stan, *Sfinții români*, op. cit., p. 52-53.
[57] Ibidem.
[58] Arhim. Ioanichie Bălan, *Patericul românesc*, Bucureşti, 1980, p. 176.
[59] Ibidem.

Sfântul Iosif cel Nou, de la Partoş, mitropolitul Timişoarei, trăitor în secolul al XVII-lea are acum Sfintele Moaşte în catedrala din Timişoara.

De la Prislop ies doi episcopi şi un Sfânt tămăduitor. Egumenii Ioan şi Teofil devin episcopi de Alba Iulia şi Vad, primul în 1585 şi al doilea în 1615. Sfântul tămăduitor e sihastrul Ioan de la Prislop, trăitor în prima jumătate a secolului al XVII-lea[60].

În Țara Românească, pe locul unde Varlaam zideşte Mănăstirea Turnu din Vâlcea, erau pustnicii Misail şi Daniil. În jurul Mănăstirii Cozia avem locuri ca „Pârâul lui Antim" sau „Muntele lui Teofil sau Teofila".

La Tazlău, cunoscut cu jumătate de veac de nevoință, a trăit Onufrie Sihastrul, de la care a rămas „Dealul lui Onufrie". Urmaşii acestuia sunt Serafim şi Pavel sihaştrii, care se nevoiesc tot pe Tazlău[61].

Pentru nevoitorii din jurul Mănăstirii Secu, pe când era călugăr viitorul Sfânt mitropolit al Moldovei, Varlaam, traduce *Scara* Sântului Ioan. Acest lucru se petrecea înainte de 1618 sau chiar înainte de 1602, pe când era elev la şcoala dascălului Dosoftei din Schitul lui Zosin, anterior Mănăstirii Secu[62].

Peşterile şi schiturile din ținutul Buzăului, precum Bisericuța *Fundătura* (1679), *Peştera lui Iosif*, *Schitul lui Agaton* (înainte de 1521), *Schitul Alunişul* (1649-1668), Chilia *Fundul Peşterii* (în care erau sihaştrii la 1872), *Peştera lui Dionisie*, Mănăstirea Sfântul Gheorghe (ctitorie a Fericitului Mihai Viteazul) sau Mănăstirea Pârâul (în care Matei Basarab face Mănăstire din piatră) sunt tot atâtea exemple de locuri cu nevoitori sihaştri sau isihaşti.

Dacă concluzionăm această perioadă putem spune, că viața retrasă s-a împletit cu isihasmul, dar foarte puțini sau dedicat exclusiv unei vieți isihaste.

Poate că au suferit de ideea preconcepută, ca nu cumva să te înşele demonii, dacă te dedici, exclusiv, vieții isihaste. Această ispită fină din partea demonilor se observă

---

[60] Liviu Stan, *Sfinții români*, op. cit., 21-28.
[61] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Isihaştii*..., op. cit, p. 569.
[62] Idem, p. 570.

până astăzi, unde mulți fug de rugăciune şi de posibile încercări, mai înainte ca să o practice.

Însă excepțiile sunt notabile şi surprinzătoare. Ele sunt adevărate rarități, care par de neîntrecut.

Calea împărătească e păstrată, de către mulți, şi în pustie. Însă câți sunt Sfinții despre care nu ştim nimic, nici măcar că au existat?

VI. Peisajul cărții isihaste pe pământ românesc şi o încercare de înțelegere a genezei ***Învățăturilor Sfântului Neagoe Basarab, către fiul său, Theodosie****.*

Începând cu secolul al XV-lea, în marile Mănăstiri româneşti începe să se înființeze şcolile de copişti. Acestea aveau scopul de a multiplica documentele patristice în slavonă, cât şi să răspândească aceste documente. Aceste surse ajung şi în lumea ortodoxă bulgară şi sârbă, datorită relațiilor frățeşti, care existau între călugări sau ierarhi.

Cultura secolului era eminamente slavonă şi, cu toate acestea, se regăsesc acum, pe teritoriul românesc, toate operele majore ale literaturii patristice şi ascetice, până la autorii cei mai recenți: Sfântul Grigorie Sinaitul, Patriarhii Calist şi Filotei Kokkinos şi Sfântul Eftimie de Târnovo[63].

Cei mai citiți autori de către români au fost Sfântul Ioan Scărarul, cu *Scara* (care va fi amplu prezentată pe pereții exteriori ai Bisericii, alături de *Imnul Acatist*), Sfântul Ioan Gură de Aur, pentru învățătura sa socială, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Macarie cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Dorotei de Gaza etc.

Însă, cum apare în acest perimetru al culturii medievale româneşti *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie* e tot la fel de minunat şi de neînțeles, ca şi rarele persoane isihaste ale românilor.

Sfântul Neagoe Basarab a fost domnul Țării Româneşti între 23 ianuarie 1512 şi 15 septembrie 1521, anul adormirii sale. El a murit de o boală, pe atunci fără leac, probabil de tuberculoză. Însă, în această stare, sub presiunea unei morți iminente şi premature el scrie „întâia mare carte a

---

[63] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 97.

culturii româneşti", după cuvintele lui Constantin Noica, pentru viitorul succesor orfan, nevârstnicul Theodosie. O carte testamentară, în care tatăl îi zugrăveşte fiului portretul moral al *adevăratului domn*[64].

Neavând sub ochi niciun alt model pentru carte, dar călăuzit de o cunoaştere adâncă a Sfinților Părinți şi a vieții isihaste, Sfântul Neagoe reuşeşte să dea fiului său o imagine clară, veridică asupra vieții după Dumnezeu, aşa cum o trăia un monarh isihast[65].

Sfântul Neagoe trăise, în tinerețea sa, la Mănăstirea Bistrița iar Sfântul Nifon, fostul patriarh al Constantinopolului îi fusese pedagog şi Părinte duhovnicesc[66]. Pe atunci, mulți dintre membrii familiilor domnitoare deveneau monahi, precum doamna Despina, soția sa, care se va călugări după anul 1521.

Iar motivația sa de a scrie fiului său, pentru a-l călăuzi în viață era una profund ortodoxă şi profund umană. De aceea adaptează, ca şi Sfântul Nicolae Cabasila în scrisul său, viața isihastă la viața unui laic, ajungând la concluzia, că nimeni nu trebuie să părăsească lumea pentru a atinge mântuirea, ci fiecare trebuie să-şi exercite funcțiile, de la voievod şi până la cel mai umil dintre slujitorii săi.

Scrie cartea la 40 de ani. Vorbeşte profund despre voia lui Dumnezeu cu noi şi despre deşertăciunea vieții umane. Odată cu „poveste pentru Marele Constandin împărat", îl dă pe acesta exemplu fiului său de *apărător autentic* al Sfintei Ortodoxii.

Descrie cu acrivie viața Sfântului Împărat Constantin şi subliniază viața sa socială şi grija acestuia pentru a îndeplini voia lui Dumnezeu[67].

„Pilda din Evanghelie" porneşte de la Răstignirea Domnului şi duce până la Înfricoşata Sa judecată, pentru a arăta că ne-am spurcat haina Sfântului Botez. Pilda *celor*

---

[64] *** *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, în ed. Prof. Dr. G. Mihăilă, cu prefață de Dan Zamfirescu, Ed. Roza Vânturilor, Bucureşti, 1996, p. 5. Noi am citat aici din prefața profesorului Zamfirescu.

[65] Dan Zamfirescu, *„Învățăturile" lui Neagoe Basarab: problema autenticității*, în *Romanoslavica*, VIII, Bucureşti, 1963, p. 365.

[66] V. Grecu, *„Viața" Sfântului Nifon. O redactare greacă inedită: text paralel greco-român*, Bucureşti, 1944, p. 93 şi 97.

[67] *** *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, op. cit., p. 227-235.

chemați la cină este explicată, pentru ca să mobilizeze pe toți la ascultarea de Dumnezeu[68].

Explicațiile pe care le face sunt profunde şi cu referi patristice. Face exemplificări din Sfinții Părinți şi ne trimite la Sfânta Scriptură.

„Despre răbdare” e titlul celei de a treia secțiuni, care dezbate omilia, cu acelaşi nume, a Sfântului Ioan Gură de Aur. Aici spune, că şi cel care conduce este muritor şi că, cei care au „în mână cârmuire şi putere asupra oştenilor”[69], trebuie să privească la morminte, ca să vadă strălucirea omului şi să se teamă şi să se cutremure de Dumnezeu.

Continuă cu referiri la cinstirea Sfintelor Icoane, la frica şi dragostea de Dumnezeu, pentru a arăta, că „cel ce are minte curată…lasă toate (virtuțile)…şi se ridică sus cu mintea şi se îmbracă în dragostea Domnului, ca în zale”[70].

Sfaturile pentru fiii săi şi supuşii acestora sunt pe cât de franc spuse, pe atât de veridice. Le spune, ca să dea dregătorilor după merit iar răsplătirile să le facă la trezie şi nu la beție. Ca să dea sfat bun trebuie ca viitorul domn să stea în sfatul celor drepți şi înțelepți şi să dea daruri alese acelora, care se vor remarca în bătălii.

Când îi cheamă la masă pe dregători să-i aşeze pe fiecare după rangul lor iar, când trebuie să lupte, să-şi lase vitejii mai întâi, pentru ca să nu fie omorât de duşmani, dacă iese în evidență de prima dată.

Amănuntele despre solii sunt de-a dreptul evanghelice şi cu multă tărie de caracter. Astfel, „dacă-ți vorbeşte (solul)…cu mânie, tu vorbeşte-i cu blândețe; dacă-ți vorbeşte el cu duşmănie, tu să-i vorbeşti cu pace”, pentru că trebuie să te străduieşti, „ca vorba ta să fie plină de înțelepciune şi să-l împungă în inimă pe el şi pe domnul său, ca nişte săgeți; aşa să-i vorbeşti de destoinic”[71].

Este evident aerul paşnic şi liniştit cu care sunt privite lucrurile, dar se desprinde din text şi împăcarea cu sine, care vine din împăcarea cu Dumnezeu. Pentru că nu poți ierta,

[68] Idem, p. 235-247.
[69] Idem, p. 247.
[70] Idem, p. 263.
[71] Idem, p. 285.

până n-ai fost iertat de către Dumnezeu sau fără să ai frica de Dumnezeu, care este începutul înțelepciunii.

Theodosie trebuia să nu dorească războiul, dar nici nu trebuia să se arate nepăsător, când el se isca. Mai înainte de a merge la luptă trebuie să te rogi lui Dumnezeu, îi spune tatăl său, şi pe El să-L slăveşti şi pe El să-l chemi în ajutor, pentru că Dumnezeu este ajutorul celor smeriți şi face milostenie săracilor[72].

Viața împăratului Assa, care s-a dezmeticit din nebunia lui, în momentul când Îngerul l-a aruncat în gunoi e o parabolă pentru noul domn, ca să nu se mândrească şi nici să nu fie necredincios.

Este folosită şi o lucrare a Sfântului Ioan Damaschin iar textul e împodobit, aproape la fiecare capitol, cu rugăciuni pline de umilință ale autorului nostru.

Sfârşitul părții care a ajuns până la noi e plin de îndemnuri pentru o viață sfântă şi binecuvântată, care nu se puteau naşte, decât dintr-o conştiință, care a gustat deşertăciunea şi apoi s-a dezbărat de ea.

VII. Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului şi stabilirea tehnicii româneşti a rugăciunii lui Iisus. Privire generală asupra învățăturii sale şi a climatului duhovnicesc în care el activează.

Deşi secolul al XVIII-lea prezintă mai multe exemple de persoane isihaste, noi ne vom ocupa doar de două dintre ele. Şi prima persoană isihastă a acestui secol, despre care vom vorbi acum, este Sfântul Vasile de la Poiana Mărului.

Odată cu el isihasmul românesc capătă particularități autohtone demne de remarcat.

Sfântul Vasile se naşte în 1692 (după mărturia manuscrisului Miscellanea, copiat în 1818 la Schitul Poiana Mărului[73]) în zona munților Moşenski din Ucraina. Nu cunoaştem nimic despre tinerețea sa, nici măcar vârsta la care devine monah[74].

---

[72] Idem, p. 297.
[73] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 114.
[74] Dario Raccanello, *Rugăciunea lui Iisus în Scrierile starețului Vasile de la Poiana Mărului*, op. cit., p. 38.

Înclinat spre viața duhovnicească şi plin de dor după vieţuirea evanghelică, acesta trăieşte „destulă vreme în Rusia şi în munţii Moşenski, precum şi în alte locuri sfinte”[75]. Părăseşte însă Rusia, pentru că ţarul Petru cel Mare le interzice călugărilor să locuiască în pustiu[76].

Datorită ideilor Sfântului Dimitrie al Rostovului, a figurii lui Dimitrie Cantemir şi a atracției pe care o exercita asupra ortodocşilor ruşi tradiţia monastică şi teologică a Ţării Româneşti[77], Cuviosul Vasile vine şi se stabileşte, mai întâi, pentru o perioadă nedeterminată, la Schitul *Valea Şchiopului*[78], pentru ca, mai apoi, să ajungă la Schitul Dălhăuţi.

În 1715 devine ieromonah şi egumen al Dălhăuţilor pentru aproape 20 de ani de zile, pentru ca, între 1730-1733, cu ajutorul voievodului Constantin Mavrocordat, să construiască Schitul din Poiana Mărului, unde se va stabili împreună cu 12 călugări[79].

Schitul de aici ia naştere, tocmai din dorinţa sa după o adevărată viaţă isihastă. La Dălhăuţi erau 40 de călugări şi, pentru ca să impună peste tot o viaţă isihastă în mănăstire îi împarte pe cei 40 la Schiturile Trăisteni, Cârnu, Dălhăuţi şi altele, luându-şi cu sine numai 12.

Timp de 35 de ani, până la 25 aprilie 1767, anul adormirii sale, Cuviosul Vasile conduce, din Schitul de la Poiana Mărului, care devenise cel mai important centru isihast din Moldova, alte 11 schituri din regiune, fie prin vizite personale, fie prin scrisori.

Sfinţenia vieţii sale atrage mulţi tineri spre monahism, chiar şi de la Sfântul Munte Athos, dar iscă şi controverse. Sfântul Paisie, venind la Dălhăuţi, îl întâlneşte pe un ucenic al Sfântului Vasile iar la Trăisteni, fiind înştiinţat de monahul Dositei de faptul, că o să vrea să-l hirotonească

---

75 Sfântul Paisie Velicicovski, *Autobiografie*, Tesalonic, 1966, p. 76.
76 Idem, p. 89.
77 Dario Raccanello, *Rugăciunea lui Iisus în Scrierile stareţului Vasile de la Poiana Mărului*, op. cit., p. 38-39.
78 Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Româneşti şi a vieţii religioase a Românilor* (ed. I, 1908-1909), ed. a II-a, vol. II, Bucureşti, 1930, p. 160-161.
79 Cocora – Horea Constantinescu, *Poiana Mărului*, în rev. *Glasul Bisericii* (1964), nr. 5-6, p, 471.

preot, dacă îl vede Sfântul Vasile, acesta numai doreşte să-l întâlnească.

În 1749, Sfântul Vasile primeşte de la patriarhul Silvestru al Antiohiei, în prezența lui Constantin Mavrocordat, domnul țării, binecuvântarea de a propovădui şi de a scrie împotriva acelora care învățau, că monahii pot să mănânce carne.

Cu mărturii scripturale şi patristice la îndemână acesta îşi dă seama că are nevoie şi de „mărturiile din Tipiconul marilor mănăstiri”[80]. Pentru acest lucru merge la Athos. Această binecuvântare de a scrie o primeşte, după ce, în 1749, este chemat la Bucureşti şi e chestionat de patriarhii Antiohiei, Alexandriei şi Ierusalimului asupra credinței sale ortodoxe.

Cei trei patriarhi îl declară *ortodox*, pentru că constantă faptul, că Sfântul Vasile „nu spunea ceva de la sine”[81], în ceea ce priveşte rugăciunea lui Iisus, ci unele precizări despre rugăciune sunt rezultatele experienței sale adânci şi a observațiilor sale duhovniceşti, care sunt inerente unei vieți isihaste.

În 1750 era la Sfântul Munte Athos şi îl îmbracă în schima mică pe Sfântul Paisie, pe când, în 1757, îl găsim la Iaşi, unde obținea, de la Constantin Racoviță un ajutor, pentru a face față dificultăților economice de la Poiana Mărului[82].

Din anul 1766 avem o scrisoare a Cuviosului Vasile către stareţul Alexie, scrisoare, care e un minunat exemplu de iubire duhovnicească. Acest stareț Alexie e cel care, în 1763, la Dragomirna, îi dă Sfântului Paisie schima mare, datorită faptului, că amândoi se considerau ucenicii Sfântului Vasile.

În 1767, adoarme Sfântul Vasile, după cum am mai spus, la data de 25 aprilie şi e înmormântat la Poiana Mărului, însă, astăzi, mormântul său nu se mai cunoaşte[83].

---

[80] Sfântul Paisie Velicicovski, *Autobiografie*, op. cit., p. 76.
[81] Antim Anghelescu, *Scrisorile unor monahi…*, Buzău, 1947, p. 66.
[82] Cocora – Horea Constantinescu, *Poiana Mărului*, art. cit., p. 474.
[83] Dario Raccanello, *Rugăciunea lui Iisus în Scrierile stareţului Vasile de la Poiana Mărului*, op. cit., cf. n. de la p. 44.

Însă, dacă scrisoarea din 1766 ne dă sentimentul unei păci depline, realitatea e că a avut necazuri datorită „noutăţii" învăţăturii sale şi a rezistenţei pe care a întâmpinat-o.

Numărul de 11 schituri, 12 cu Poiana Mărului, conduse de un singur stareţ e o raritate absolută în tradiţia isihastă românească iar ideile sale duhovniceşti le transpune în slavonă, în 5 cărţi şi anume:

1. *Introducere la cartea Sfântului Grigorie Sinaitul*;

2. *Introducere la capitolele Preafericitului Filotei Sinaitul*;

3. *Introducere la cartea Preafericitului Isihie*;

4. *Introducere la cartea Preafericitului Nil Sorski* (ca un „supliment") şi

5. *Despre înfrânare, în privinţa alimentelor interzise călugărilor*.

În afară de aceste 5 cărţi, publicate în ed. de la Optina în 1847, mai avem de la el şi micul tratat intitulat: *Despre modul în care se cade să ne îndreptăm prin pocăinţă şi prin lucrare duhovnicească*, un scurt testament şi câteva scrisori.

În fiecare carte însă, se vede preocuparea vitală a vieţii sale: *rugăciunea lui Iisus*, numită cu nume ca „lucrarea minţii", „rugăciunea interioară" sau „practica interioară", atunci când e vorba de primul ei stadiu, de *stadiu practic*, pe când, mai apoi, e numită „rugăciune duhovnicească", „rugăciune contemplativă" sau „rugăciunea inimii", când ea devine un dar al Sfântului Duh[84].

Cuviosul Vasile îşi începe argumentarea pentru necesitatea practicării rugăciunii lui Iisus de la realitatea harului darurilor Sfântului Duh, primite la Sfântul Botez. Acestea „rămân în noi fără a fi nimicite, chiar dacă nu le mai simţim fiind omorâţi de păcat; iar, prin lucrarea poruncilor şi chemarea lui Iisus Hristos, Care este în inimile noastre…luăm, din nou, acest dar şi…vedem, cu mintea, cele primite de noi mai înainte"[85].

Împărţirea în două a rugăciunii, cu prima parte: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu* şi cu a doua

[84] Idem, p. 160-161.
[85] Idem, p. 96.

parte: *miluieşte-mă pe mine păcătosul!*, arată că ne adresăm lui Hristos, Cel primit în inimile noastre la Sfântul Botez, dar şi faptul, că invocăm milostivirea dumnezeiască, pentru ca să ne ajute să învingem patimile din noi şi să ni se ierte tot ceea ce am greşit.

Astfel, pentru Sfântul Vasile, rugăciunea lui Iisus e o laudă adusă lui Hristos Dumnezeu, e o recunoaştere a dumnezeirii şi a umanității Sale deopotrivă, deci a Întrupării Sale reale, dar şi o rugăciune fierbinte şi îndurerată, de iertare şi de ajutor.

Pentru că lupta noastră nu e cu trupul şi cu sângele [Efes. 6, 12], Sfântul Vasile arată natura, duşmanii şi țelul luptei duhovniceşti. Lupta e nevăzută, se poartă în minte şi în inimă, duşmanii sunt diavolii, patimile şi păcatele noastre iar țelul luptei duhovniceşti e paza minții şi a inimii, din care se naşte rugăciunea văzătoare, contemplația şi dragostea fierbinte de Dumnezeu şi de oameni.

Pentru a înțelege cum ne luptă vrăjmaşul nostru, diavolul, trebuie să începem cu paza minții, adică cu atenția continuă la ispitirea gândurilor care ne vin în minte şi inimă, pentru ca să vedem ce proveniență au. Pentru a fi paznici vigilenți avem nevoie de atenția minții şi de neîncetata rugăciune a lui Iisus, făcută fără imaginație.

Armele ajutătoare împotriva atacurilor drăceşti şi „a poftei celei rele sunt aducerea aminte de moarte, de gheenă, de muncile veşnice, de Înfricoşata Judecată, de chinuitorii de la vămile văzduhului sau de Împărăția Cerurilor, de bucuria Sfinților şi de altele asemenea acestora”[86].

Atacând problema „psalmodierii”, a cântării psalmilor înțeleasă ca practică ascetică personală, a celui ce viețuieşte în isihie, Sfântul Vasile îşi atrage acuze de la aceia, care puneau în prim-plan acest mod de manifestare duhovnicească în detrimentul rugăciunii lui Iisus, deşi ei se considerau *isihaşti*.

Acesta le reaminteşte, că Sfântul Grigorie Sinaitul dă voie isihaştilor începători să psalmodieze. Însă acest sfat e propriu „numai pentru cei, care au mintea leneşă, săracă din punct de vedere spiritual şi care nu cunosc încă, ce este

[86] Idem, p. 106.

rugăciunea minții. Aceştia trebuie să psalmodieze mult şi fără măsură, pentru că numai în acest mod pot nutri speranța, să ajungă, printr-o astfel de făptuire obositoare, la contemplație"[87].

Cei care ajung la iluminare nu mai trebuie însă să se ocupe de psalmi, ci de rugăciunea interioară. Pentru că e o adevărată eroare, când ești unit, în mod nemijlocit, în rugăciune intimă cu Dumnezeu, să abandonezi această stare şi să te întorci de la Dumnezeu, pentru a cânta psalmi, împrăştiindu-ți mintea în diverse gânduri[88].

Sfântul Grigorie Sinaitul numea această stare de depărtare față de Mirele ceresc, drept o „desfrânare a minții" iar acțiunea sufletului nostru „o prostituare pentru lucruri mărunte"[89].

Psalmodia are rolul doar de a relaxa mintea obosită şi încordată a isihastului şi în niciun caz nu i-o unifică. Unitatea minții e adusă de rugăciunea lui Iisus.

Datorită acediei, a lâncezelii şi oboselii, isihastul se poate ridica, în picioare, la psalmodie. Însă, cei care dobândesc simțirea harului Sfântului Duh, numai după multe şi obositoare nevoințe ascetice, nu pot să înțeleagă pe aceia, care ajung aici în scurt timp şi concentrat.

Sfântul Vasile, temându-se să nu fie greşit înțeles, în sensul că neagă cumva inspirația Psalmilor, spune că ei sunt buni pentru rugăciunea de obşte, dar că „rostind cu gura rugăciunea noastră cea din afară, ne lăsăm ademeniți de o părere plină de bucurie, gândind despre noi înşine…că facem vreun lucru mare", când noi „mângâindu-ne numai cu cantitatea…(ne) hrănim…(numai) pe fariseul cel dinăuntru"[90].

Monahii, care nu cunosc meşteşugul rugăciunii minții, „au o singură grijă: să sfârşească pravila cântării", cântările fiind „cântate numai cu buzele şi cu limba, fără luarea-aminte lăuntrică"[91]. De aceea Sfântul Vasile cere, ca mintea să participe la cuvintele pe care le rostim.

---

[87] Idem, p. 111.
[88] Ibidem.
[89] Ibidem.
[90] Idem, p. 116.
[91] Idem, p. 116-117.

Toate criticile în acest sens veneau de la cei care respingeau rugăciunea lui Iisus pentru psalmodiere. Greşeala acestora era aceea, că punându-i pe novici să psalmodieze mult, le barau posibilitatea ajungerii la rugăciunea inimii.

Mulți monahi considerau, că rugăciunea lui Iisus e numai pentru *cei desăvârşiți* şi împotriva acestei erori Sfântul Vasile a luat atitudine în mod vehement. Aşa se explică introducerile sale la Sfinții Părinți isihaşti anteriori şi grija față de înțelegerea textelor lor, cum spune într-un subtitlu ca acesta: „înainte-călătorie pentru cei care, vor să citească cartea Părintelui nostru Grigorie Sinaitul şi să nu greşească în înțelesul aşezat în ea”[92].

Împotriva acelora, care afirmau că rugăciunea lui Iisus e *numai pentru Sfinți*, Sfântul Vasile scrie: „această rugăciune lăuntrică ține locul tuturor lucrărilor celor din afară, fie ele pravilă, cântare, rugă sau învățătură”[93]. Cu ale cuvinte, şi novicii trebuie învățați rugăciunea lui Iisus.

Bazându-se pe uşurința învățării rugăciunii şi a scurtimii ei – ne referim la rugăciunea lui Iisus – Sfântul Vasile le arată acelora, că psalmii sunt greu de învățat, atât ca lungime, cât şi ca melodie. Dar, pentru că „nimeni nu poate spune că e Domn Iisus Hristos, decât în Duhul Sfânt [I Cor. 12, 3]”, „cel ce se îngrijeşte de calitatea rugăciunii…(ajunge la) cunoaşterea neputinței sale şi a ajutorului lui Dumnezeu”[94].

Rugăciunea lui Iisus e pentru toți şi ea e sabia nevoitorului, cu care strică momeala, adică ispitirea, pentru a nu se ajunge la însoțirea cu gândul, la robirea minții şi la patimă, acestea fiind treptele păcatului[95].

Şi Sfântul Vasile insistă pe faptul de a recunoaşte momelile, încă de la apariție, pentru a curma păcatul *din faşă* sau *din pruncie*, tâlcuind astfel Ps. 136, 9[96].

Dacă ai căzut în păcat nu trebuie să disperi, ci să ceri mila lui Dumnezeu, pentru că „într-un ceas sau într-o clipă,

---

[92] Idem, p. 122.
[93] Idem, p. 123.
[94] Idem, p. 125.
[95] Idem, p. 130.
[96] Idem, p. 132.

omul poate să-şi împace conştiința cu Dumnezeu”[97], prin lucrarea minții.

Adversarii săi îi atrag atenția, că Sfinții se cred păcătoşi din smerenie, pe când Cuviosul Vasile le aduce în față adevărul canonului 8 al Sinodului de la Cartagina, din 418, care spune, că: „Dacă va zice cineva, că Sfinții, din smerenie şi prefăcându-se numai păcătoşi, ziceau: *şi ne iartă nouă păcatele noastre*, să fie anatema!”[98].

Se observă nivelul scăzut de cunoaştere teologică dar şi de experiență duhovnicească a opozanților săi.

Sfinților li se iartă păcatele uşoare prin spovedirea lor şi primirea Sfintelor Taine iar Sfântul Vasile mărturiseşte, că se primeşte iertare de păcate şi prin rugăciunea lui Iisus. Rugăciunea lui Iisus ajută la împlinirea poruncilor, ne deschide Sfintele Scripturii, ne arată evidențele rugăciunii practicate cu dreaptă socoteală şi ne îmbie spre o continuă studiere a Sfintei Scripturi şi a Sfinților Părinți.

Locul inimii a dat naştere la alte acuze nefondate. Inima e centrul, pentru Sfântul Vasile, din care izvorăşte viața psihologică, morală şi religioasă a unui om[99] şi nu se referă la inima fizică.

Şi el este acuzat că e *buricar*, deşi nu a susținut niciodată, că sufletul îşi are sediul în ombilic. Întâlnirea dintre om şi Dumnezeu are loc „în adâncul inimii”, deşi nevoitorul isihast priveşte spre partea unde este inima fizică.

„Fiecare trebuie să lucreze rugăciunea umbrindu-şi inima cu mintea din sus şi privind pururea în adâncul ei, căci acolo este, după Scriptură, *mijlocul inimii*”[100]. Rugăciunea lui Iisus trebuie să înceapă în inimă şi să se isprăvească tot acolo.

Abordând realitatea înşelării, acesta vorbeşte despre rolul senzațiilor de căldură. Căldura vine de la trup, de la diavol şi de la harul dumnezeiesc şi trebuie să păstrăm numai căldura aceasta, din urmă.

Pentru a nu favoriza ivirea senzațiilor nocive, Sfântul Vasile sfătuieşte să se privească „deasupra inimii”, bazându-

[97] Idem, p. 135.
[98] Idem, p. 136.
[99] Idem, p. 152.
[100] Idem, p. 154.

se pe împărțirea inimii în trei părți: rațională, irascibilă şi concupiscentă.

Dacă în laturile irascibilă şi concupiscentă ale inimii se formează imaginația păcătoasă, iuțimea şi înfierbântarea trupului spre păcat, locul *de deasupra inimii* e locul în care mintea îşi vede vrăjmaşii de la înălțime, văzându-i cum se târăsc, pe jos, înaintea ei[101].

Faptul de a sta „deasupra inimii" reprezintă cel mai bun mod pentru a evita amestecarea rugăciunii cu patimile, cu ceva străin, rugăciune, care e un dar al Sfântului Duh[102].

Ca şi Sfântul Isaac Sirul, autorul nostru mărturiseşte, că rugăciunea văzătoare e rară şi că ea este darul lui Dumnezeu. Şi, de aceea, e o obrăznicie demonică dorința de a căuta treapta cea mai înaltă a rugăciunii[103].

Celor care n-au primit rugăciunea văzătoare, „Dumnezeu le va da lor în ceasul morții sau puțin înainte de moarte, lucrarea rugăciunii celei văzătoare, cu care ei, ca şi cu o văpaie de foc, trec vămile văzduhului"[104].

„Deschiderea inimii" e încununarea efortului de concentrare a minții în locul inimii. Iar bucuria inimii naşte lacrimi îmbelşugate. Lacrimile acestea sunt ale stadiului contemplativ al rugăciunii lui Iisus, stadiu în care nevoitorul îşi înțelege profunda sa păcătoşenie.

Răpirea minții în vederea duhovnicească duce la vederea a taine înfricoşate, care nu pot fi descrise cu de-amănuntul.

În concluzie, Sfântul Vasile de la Poiana Mărului dă o adevărată înțelegere rugăciunii lui Iisus pe pământ românesc, în ciuda multor opozanți, care nu aveau experiența ei.

VIII. Sfântul Paisie Velicicovski şi extinderea isihasmului şi în marile mănăstiri româneşti. O prezentare a persoanei şi a harismelor sale, pentru a evidenția rolul său la reînnoirea patristică a secolului al XVIII-lea.

---

[101] Idem, p. 158.
[102] Idem, p. 159.
[103] Idem, p. 189.
[104] Idem, p. 190.

Sfântul Paisie se naşte la 21 decembrie 1792 la Poltava, în Ucraina şi a fost botezat cu numele de *Petru*. Ca fiu de protoiereu, simte încă din copilărie o chemare deosebită pentru viața duhovnicească, fapt pentru care citeşte cărți sfinte şi îşi intensifică dorul după dragostea de Dumnezeu.

Acum gustă cu nesaț Sfânta Scriptură, Viețile Sfinților, *Omiliile* Sfântului Ioan Gură de Aur şi *Cuvântările* Sfântului Efrem Sirul, precum şi alte cărți. El se ruga în tăcere, departe de toți[105].

Între 1735 şi 1739 îl găsim la studii la Kiev, la Academia Ortodoxă, care a fost ridicată pe baza colegiului ridicat aici de către Sfântul Petru Movilă, în 1633[106].

Urmează primul ciclu al Academiei, axat pe învățarea limbilor latină, greacă, poloneză şi slavonă şi, în ciuda calităților sale intelectuale şi a rezultatelor sale bune la învățătură, el renunță la studii, pentru că nu suporta scolasticismul şi didacticismul cursurilor. Simțea că acestea nu îl ajută în dorul său după rugăciune, după viață sfântă, după întâlnirea cu Sfinții, prin rugăciune şi scrieri.

Sfântul Paisie învățase legea iubirii de la 14 ani, când îi audiază pe ieromonahul Pahomie şi pe mitropolitul Antonie, refugiați din Moldova, după războiul ruso-turc dintre 1735-1739. La sfatul lui Pahomie, acesta merge în Mănăstirea Liubeci, de pe malul Niprului, care era patria Sfântului Antonie de la Pecerska.

Însă viața duhovnicească de aici nu îl împlineşte. Din acest motiv, merge la Mănăstirea Sfântul Nicolae Medvedovski, de pe râul Tiasmin, unde îmbracă rasa călugărească, în 1741, la sărbătoarea Schimbării la Față.

Primeşte numele de Platon, însă mănăstirea va fi, în curând, închisă. La Lavra Pecerska nu găseşte un Părinte duhovnicesc, care să-l poată îndruma în setea sa după o viață săracă şi solitară. Pe acesta, din păcate, nu l-a găsit niciodată în viață.

Decisivă însă e întâlnirea sa cu monahul Ignatie, posesor al unor numeroase texte ascetice şi bun cunoscător

---

[105] Sfântul Paisie Velicicovski, *Autobiografie*, op. cit., p. 5.
[106] ÎPS Daniel al Moldovei şi Bucovinei, *Vocație şi destin filocalic la români*, Ed. Trinitas, Iaşi, 1994, p. 6.

al Sfinților Părinți, care trăise în mănăstirile româneşti şi care dorea să se întoarcă[107]. De la acesta, Sfântul Paisie înțelege, că în țările române monahismul e mult mai înfloritor şi că, de aceste locuri are nevoie.

La începutul Postului Mare, în anul 1743, el îl întâlneşte pe bătrânul ieromonah Mihail, egumenul Schitului Sfântul Nicolae din Trăisteni şi trece şi pe la Dălhăuți. La Trăisteni găseşte numai 20 de monahi, la care se adăugau tot atâția sihaştrii, care viețuiau în jurul schitului, în chilii separate.

Dar ambele schituri, şi Trăisteniul şi Dălhăuții erau conduse de Sfântul Vasile de la Poiana Mărului. Sfântul Paisie va găsi aici o viață monahală după tipicul Sfântului Munte Athos, care era respectată „cu multă evlavie şi râvnă", singurătatea, liniştea şi pe duhovnicii pe care şi-i dorea.

Pentru că fugea de Sfânta Preoție, din multă evlavie, după 2 ani de viețuire la Trăisteni, merge şi trăieşte la Schitul Cârnu, pe lângă sihastrul Onufrie. Timp de 4 ani, cât stă în Moldova, învață limba română şi acumulează o asemenea înțelepciune şi experiență duhovnicească, încât toți îl numeau „Bătrânul cel tânăr".

Cunoscând adevărata ascultare şi smerenie, adevărata liniştire a minții şi rugăciunea cu luare aminte, în vara lui 1746 pleacă la Sfântul Munte Athos. Pleacă la Athos ca să scape de hirotonie[108], deşi în Moldova avea totul.

Când pleacă la Athos avea 24 de ani. Merge acolo împreună cu ieromonahul Trifon şi cu binecuvântarea Părinților de la Cârnu.

Aceştia ajung, pe data de 4 iulie 1746, la lavra Sfântul Atanasie, stabilindu-se la Mănăstirea Pantocrator, în mica sihăstrie Kiparis. Însă nu găseşte aici niciun duhovnic după inima sa. Se lasă în mâna Domnului, trăind timp de 4 ani de zile în tăcere şi reculegere.

În 1750, Sfântul Vasile de la Poiana Mărului îl sfătuieşte să ia câțiva frați cu el, pentru a duce o viață de

[107] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 133.
[108] Sfântul Paisie Velicicovski, *Autobiografie*, op. cit., p. 75-76.

obşte. Şi tot atunci îl tunde monah, înainte ca Sfântul Vasile să se întoarcă acasă.

Sfântul Paisie se supune sfatului Sfântului Vasile şi primeşte alături de le pe călugărul român Visarion, care îl rugase „cu lacrimi în ochi”, ca să-l accepte ca ucenic.

Până în 1754, tot la rugămintea lui Visarion, Sfântul Paisie mai primeşte încă 8 frați sub ascultarea sa, toți fiind de origine română.

Până în 1758 primeşte şi frați slavi, slujba începând să fie cântată, în mod alternativ, în română şi în slavonă, „ca şi prin aceasta să îi lege pe frați întru dragoste şi să nu cârtească unii asupra altora”[109].

În 1758, Episcopul Grigorie Roşca îl hirotoneşte ieromonah, devenind astfel duhovnicul fostului Patriarh Ecumenic Serafim, care se retrăsese la Mănăstirea Pantocrator.

Numărul fraților de sub ascultarea sa sporeşte. E nevoit, din acest motiv, să se mute la Schitul Sfântul Ilie, unde, călugării din tot Sfântul Munte Athos veneau ca să vadă obştea Sfântului Paisie, acea raritate, care nu existase în timpurile străvechi.

În acest timp, alături de el se aflã Macarie Dascălul, monah şi ieromonahul Gheorghe, viitorul egumen şi stareț al Mănăstirii Cernica şi Căldăruşani, canonizat recent de Biserica Ortodoxă Română. Ambii erau originari din Transilvania şi aceştia erau „mai mult decât ucenicii săi”.

Împreună cu ei va schimba caracterul obştii călugăreşti din țările române, influențându-se reciproc, deşi erau trei personalități diferite.

După 17 ani de viețuire la Sfântul Munte Athos, în 1763, împreună cu 64 de călugări, Sfântul Paisie se întoarce pe pământ românesc, datorită numărului crescând de frați şi a dificultăților materiale, care îi întâmpinau.

Se instalează în Mănăstirea Dragomirna, cu hramul *Pogorârea Sfântului Duh*, cu binecuvântarea Mitropolitului Gavriil al Moldovei (Gavriil Calimachi).

---

[109] Arh. Ciprian Zaharia, *Aportul românesc la personalitatea, opera şi memoria Stareţului Paisie Velicicovski*, articol apărut în rev. *Irenikon*, apud. Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 247, n. 20.

Aici compune, pe baza *Regulilor* Sfântului Vasile cel Mare, ale Sfântului Teodor Studitul şi ale Sfântului Nil Sorski un regulament propriu al vieții de obşte, în care partea centrală era slujba liturgică, după tipic athonit.

În afara Bisericii, monahii trebuia „să trăiască cu frica lui Dumnezeu şi conform tradiției Sfinților Părinți, preferând oricărei asceze rugăciunea inimii săvârşită în inimă, izvorâtă din iubirea de Dumnezeu şi virtute”[110].

Legați de rugăciune, ei trebuiau să se obişnuiască cu cântarea psalmilor şi, cu discernământ, cu lectura Sfintei Scripturi, precum şi cu aceea a Sfinților Părinți.

Regulile sale se bazează pe două mari virtuți: sărăcia şi ascultarea necondiționată, în obşte neexistând pretenția lui „al meu” şi „al tău”, pentru că toate se făceau cu binecuvântarea sa.

Obştea de la Dragomirna, ajunge, în cele din urmă, să numere 350 de persoane. În acest caz, Sfântul Paisie cere hirotonirea câtorva preoți, pe care îi aşează ca duhovnici şi ca supraveghetori ai obştii.

Pentru că nordul Bucovinei e răpit de austrieci, Sfântul Paisie şi obştea sa, la 14 octombrie 1775 se mută la Secu. Aici trăiesc ca şi la Dragomirna, dar spațiul îngust îi incomodează. Cu ajutorul domnitorului Constantin Moruzi acesta primeşte Mănăstirea Neamț, cea mai mare mănăstire din Moldova, fixându-se la 14 august 1779 aici.

Se mută, nu integral, ci cu cea mai mare parte din obştea de la Secu, el povățuind astfel şi Secu şi Neamț. Obştea de la Neamț însă se dezvoltă foarte rapid şi ajunge să numere 700 de călugări. Se construieşte aici un spital, chilii noi, locuri de găzduire şi de hrănire a călătorilor şi străinilor.

Pe măsură ce se construieşte la Neamț, apar şi două echipe de traducători, copişti şi critici, cu Sfântul Paisie în frunte, care lucrau fără nicio clipă de zăgaz, la revizuirea şi traducerea scrierilor filocalice în slavonă şi română.

Nu uită însă nici de muzică. Organizează la Neamț o şcoală de cântare armonică, pentru coruri pe mai multe voci, numărându-se printre primii, care au realizat la noi transcripția neumelor în sistem liniar şi introduce, pentru

---

[110] Mitr. Serafim [Joantă], op. cit., p. 138.

prima dată în cult, cântarea Crezului de către toți credincioşii[111].

În 1790 e făcut arhimandrit de către Ambrozie, Arhiepiscopul Poltavei, care era, la acea dată şi locțiitor al Mitropolitului Moldovei.

Numele Sfântului Paisie era cunoscut de către toți în lumea ortodoxă şi călugări, credincioşi sau membrii ai ierarhiei veneau de pretutindeni ca să-l vadă sau erau în corespondență cu el.

Grecul Constantin Caragea, după o întâlnire avută cu el, îşi nota: „Pentru prima dată în viața mea, am văzut întruparea sfințeniei şi nu o sfințenie disimulată. Am fost impresionat de chipul luminos şi palid, din care dispăruse tot sângele, de barba lui stufoasă şi lungă, strălucitoare ca argintul, de curăția hainelor sale şi a chiliei lui.

Vorba îi era blândă şi sinceră…Avea aerul unui om complet detaşat de cele trupeşti”[112].

Spre sfârşitul vieții primeşte darul lacrimilor şi biografii săi ne lasă moştenire şi câteva dintre profețiile sale. Adoarme la Neamț, la 15 noiembrie 1794, la 72 de ani, fiind înmormântat în Biserica Mănăstirii Neamț, lăsând Secu şi Neamț cu circa 1.000 de călugări români, ruşi, sârbi, bulgari, greci sau din alte neamuri, care se convertiseră la dreapta credință ortodoxă.

Astfel, dacă privim viața Sfântului Paisie, vedem trei mai harisme, specifice lui şi anume: darul rugăciunii inimii (după mărturia Sfântului Nicodim Agioritul), darul de a conduce o mulțime de monahi şi darul, destul de rar, de a ține laolaltă credincioşi de diverse naționalități[113].

Pentru a vorbi despre darul rugăciunii, vom analiza scrierea sa *Alcătuire despre rugăciunea minții,* scrisă în 1770 şi în care el prezintă „dumnezeiasca, pururea pomenita şi de Dumnezeu lucrătoarea rugăciune a lui Iisus”[114].

---

[111] Diac. P[etru] I. David, *Prea Cuviosul Paisie cel Mare (Velicikovski), un călugăr român desăvârşit*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 1-2, p. 175-178.
[112] Idem, p. 193-194.
[113] Pr. Elia Citterio, *Învățătura spirituală a Stareţului Paisie. Radiografia unei obşti*, în trad. Pr. Conf. Dr. Petre Semen, Ed. Trinitas, Iaşi, 1994, p. 121.
[114] Sfântul Paisie Velicicovski, *Cuvinte şi scrisori duhovniceşti*, vol. al II-lea, Ed. Tipografia Centrală, Chişinău, 1999, p. 127.

O scrie împotriva monahilor, care huleau rugăciunea inimii. Însă, cel care hulea rugăciunea în primă instanță era un monah din Munții Moşenski iar lucrarea sa demontează, cu mărturii scripturale şi patristice, netemeinicia afirmațiilor acestuia.

Sfântul Paisie arată că rugăciunea lui Iisus nu este o metodă nouă, inventată de curând, ci ea reprezintă o lucrare a Sfinților Părinți din vechime, vorbind astfel despre Sfântul Ioan Gură de Aur şi Sfântul Simeon al Tesalonicului, blesteamă pe ereticul Varlaam şi fericeşte pe marele Sfânt Grigorie Palama, marele luptător şi apărător al acurateței dreptei credințe.

Cei care vorbesc oricum despre sfințita rugăciune, spune el, suferă de neştiință teologică. Şi el dă temeiuri din Tradiție despre rugăciune.

Exemplele date sunt numeroase. Apar citați Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Isihie Sinaitul, Sfântul Isaia Pustnicul, Sfântul Nichifor Sihastrul, Sfântul Filotei, Sfântul Marcu al Efesului, Sfântul Dimitrie al Rostovului etc.

Capitolul al 3-lea al scrierii arată faptul, că sfinția rugăciune a minții este un meşteşug duhovnicesc, argumentând, în mod riguros, acest mare adevăr.

În capitolul al 4-lea, vorbeşte despre pregătirea acelora, care vor să acceadă la această dumnezeiască lucrare. Odată cu acest capitol se intră în fondul problemei şi al gândirii Sfântului Paisie.

Mai întâi de toate, potrivit Sfântului Simeon Noul Teolog, cel care vrea să se roage cu rugăciunea lui Iisus trebuie să se predea pe sine „cu trup şi suflet, întru adevărată ascultare, după Sfânta Scriptură…unui om cu frica lui Dumnezeu şi păzitor cu râvnă al dumnezeieştilor Lui porunci şi încercat în această nevoință a minții”[115].

Din ascultare se va naşte smerenia şi, în linişte şi tăcere, fără nicio vătămare, va putea întotdeauna să se îndeletnicească cu această lucrare a minții, cu mare sporire personală.

Dacă nu găsim acest povățuitor încercat, nu trebuie să ne deznădăjduim, ci să ne punem nădejdea în Dumnezeu,

---

[115] Ibidem, p. 152-153.

împreună cu părintele nostru, aşteptând luminarea harului dumnezeiesc.

Capitolul al 5-lea răspunde la întrebarea: „Ce e această sfinţită rugăciune a lui Iisus, după calitatea şi lucrarea ei?”. Şi aduce mărturii de la Sfântul Ioan Scărarul, de la Sfântul Grigorie Sinaitul, de la Sfântul Macarie cel Mare, de la Sfântul Isihie al Ierusalimului şi de la Sfântul Simeon al Tesalonicului.

Se enumără multiplele numiri ale rugăciunii şi autorul doreşte să ne aprindă în inimi dorul după lucrarea ei.

Capitolul al 6-lea şi următoarele ne vor prezenta metoda rugăciunii, cu sfătuirile de rigoare. La final dă o mărturie personală, spunând că el rostea rugăciunea lui Iisus atât cu gura, cât şi cu mintea.

Ca şi Sfântul Vasile de la Poiana Mărului şi acesta credea faptul, că rugăciunea lui Iisus poate fi practicată încă de la primii paşi în viaţa duhovnicească, extinzând aria practicării ei şi la marile obşti monahale, fără ca să lase la o parte problema tehnicii psiho-somatice, de care va vorbi în capitolul al 6-lea.

„Locul inimii” e valorificat de Sfântul Paisie. În a doua scrisoare a sa către stareţul Teodosie, acesta afirmă, că rugăciunea lui Iisus e numai pentru monahi şi nu şi pentru mireni, pentru că lega rugăciunea de ascultare faţă de un om experimentat, pentru ca rugăciunea să producă adevărata smerenie.

El dă acest sfat, pentru ca monahii să nu caute lucruri extraordinare de la practicarea rugăciunii. Asta nu înseamnă însă, că rugăciunea nu poate fi practicată de către mireni, dacă au un Povăţuitor al ei, care să îi îndrume în mod continuu.

Prin tot ceea ce a făcut, în concluzie, Sfântul Paisie Velicicovski a readus în prim-plan Filocalia, rugăciunea lui Iisus şi viaţa duhovnicească, fundamentată pe Sfânta Tradiţie. Secolul al XVIII-lea, pentru români, este un secol al revirimentului vieţii duhovniceşti, tocmai atunci, când totul se credea stins şi perimat.

IX. Isihasmul astăzi: premise, motivații, exagerări

Dacă de-a lungul a douăzeci de secole nevoia retragerii şi a isihiei a pornit din dragostea fierbinte de Dumnezeu, astăzi nu se pot petrece lucrurile decât la fel.

Premisele isihasmului sunt mereu aceleaşi, pentru că Dumnezeu ne cheamă la acelaşi lucru: la sfințenie. Şi, când vorbim de *premise*, ne referim la simțirea harului Sfântului Duh şi la o viață curată şi sfântă, pentru că locul pe care şi-l alege isihastul, ca să trăiască şi să se nevoiască, tinde spre acestea.

Credem şi suntem convinşi însă, că isihaştii zilei de astăzi se află oriunde, nu numai în mănăstiri şi rugăciunea lui Iisus e la îndemâna oricui.

Astăzi, isihasmul e o armă împotriva patimilor şi a dracilor la îndemâna fiecărui creştin ortodox în parte, cât de cât inițiat în tradiția rugăciunii, pentru că, oricum, treptele ei harismatice se dobândesc, numai de către sufletele mari şi pline de dor dumnezeiesc.

Cei care neagă necesitatea practică şi curentă a rugăciunii au, din păcate, profilul acelora, care, ca şi în vechime, credeau că poți fi *ortodox* sau, şi mai mult, *teolog*, fără experiența comuniunii şi a revelării personale a vieții lui Dumnezeu în viața noastră.

Pentru că a vorbi despre Dumnezeu nu înseamnă a repeta ceea ce se spune în cărțile sfinte, ci a împlini voia lui Dumnezeu şi a vorbi despre rodul acestei creşteri în relație cu El.

Locul unde trăieşti contează mai puțin, dacă ai un Povățuitor duhovnicesc, care a ajuns să guste mărețiile de taină ale rugăciunii lui Iisus.

Motivațiile pentru care ne rugăm sunt două, în esență. Unii vor extraordinarul rugăciunii, vor să ajungă imediat la daruri dumnezeieşti şi vederi extatice, pe când alții, adevărații isihaşti, văd în rugăciunea inimii o expresie a umilinței şi a stării lor interioare.

Datorită aşa-zişilor *isihaşti* au apărut cărțile despre înşelare, ele având un rol benefic, reconvertitor, pentru cei care au căzut în diverse extreme.

Însă rugăciunea lui Iisus nu te duce la o bună părere despre sine, ci la conştiinţa vie, că nu poţi să faci, nici cel mai mic lucru fără ajutorul lui Dumnezeu. Rugăciunea lui Iisus te învaţă smerenia, umilinţa, curăţia, iubirea, bucuria duhovnicească, reală, veselia autentică, nepătimirea, simţirea prezenţei harului Prea Sfintei Treimi şi sfinţenia.

Tot demersul care nu duce aici e o clădire babilonică, creată pe nisip, care nu va sta în picioare. Multiplele exagerări, care înconjoară practicarea rugăciunii lui Iisus vin din neştiinţă şi neexperienţă, ca întotdeauna.

Ideea că *poţi greşi*, dacă *o practici des*, a rămas, din păcate, ca o pălămidă şi a vieţii noastre bisericeşti contemporane. În loc să ne gândim la umilinţa sufletului şi la golătatea noastră interioară, cu supunere faţă de Dumnezeu şi faţă de duhovnic, mulţi dintre noi pun carul în faţa boilor, temându-se să nu se roage prea mult, ca să nu greşească.

Însă credem că, cu harul lui Dumnezeu, nu se va stinge rugăciunea tainică pe pământul nostru. Nevoitorii români, cu mila Sa, vor păstra viu, până la Înfricoşata Judecată, dorul de Dumnezeu şi el va fi rugăciune neîncetată.

Note pe marginea ***Mărturisirii protestante elvețiene*** [116]

1. *Capitolul triadologic* poartă amprenta evidentă a teologiei catolice. Se porneşte de la Dumnezeu Unul spre Dumnezeu, Care e Treime de persoane. Atributele conceptului filosofic de Dumnezeu, deşi pornesc de la o bază vechitestamentară se dispensează de ea mai mult sau mai puțin conştient.

De ce avem de-a face aici cu un *concept filosofic*, când protestantismul se reclamă pe baze strict scripturale? Pentru că, o analiză succintă a atributelor dumnezeieşti cuprinse în mărturisire, din care lipseşte dragostea – tocmai un atribut definitoriu – ne arată un Dumnezeu, Care nu are de-a face cu Revelația, ci cu filosofia, fiindcă Dumnezeul Revelației nu e *o unitate cu diverse calități*, ca în mărturisirea de față.

Dumnezeu nu e Unul şi nici nu e Treime. Ca să spui totul, trebuie să spui că Dumnezeu e *Unul şi Treime*, sau, mai bine-zis, *Unul în Treime*. Şi ca să poți mărturisi, că Dumnezeu e Treime trebuia să spui, mai întâi de toate, că El e iubire şi că iubirea e posibilă în Treime, deoarece Treimea persoanelor dumnezeieşti au aceeaşi ființă, au o ființă comună.

Raportarea tuturor atributelor la ființa dumnezeiască, în care persoanele Sfintei Treimi nu par să aibă niciun rost e o altă consecință a filosofiei scolastice, pe care şi reformatorii şi-au însuşit-o.

Graba protestanților de a se disocia, oricum, de tulpina catolicismului, se observă în aceea, că nu au avut la acea dată – şi nici acum nu au – forța necesară de a fi ei

---

[116] Aceste pagini le-am scris, ca o pregătire personală pentru examenul, pe care îl aveam la *Master*, cu domnul profesor şi pastor Martin Hauser. Sunt în mod evident pagini apologetice. Textele pe care le-am combătut erau în limba franceză şi mi-au fost traduse pe atunci de către soția mea, Prof. Lic. Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruş.
Au fost primite cu *respect* de către profesorul nostru, dar şi cu durere în acelaşi timp, pentru că noi dovedeam *nulă* şi, mai ales, *catolicizantă* teologia reformată, deşi eram un tânăr, un novice în domeniul teologiei sistematice. Am scris aceste note pară-mi-se în anul 2003.

înşişi şi de a o termina odată cu virulenţele la adresa catolicismului, faţă de care se simt parazitari.

Dumnezeu Unul e pus în legătură cu atributele divine, pentru că socotesc – ca şi mentorii lor – că fiinţa divină e anterioară persoanelor dumnezeieşti.

Tocmai de aceea, când vorbesc de Treime, aduc numai atributele *incomensurabilităţii* şi *indivizibilităţii*, atribute care nu se referă la Treime, ci tot la unitatea fiinţei dumnezeieşti şi care e o fantasmă filosofică, cu prezumţia că e o referire la Iahvele biblic.

Nu poate fi astfel atâta timp, cât se folosesc de revelaţia nedeplină a VT, pe care o translatează în cadrele filosofice ale scolasticii. Atribuirea aceasta, faptul că Dumnezeu este „inseparabil" şi „inconfundabil", se referă şi la unitatea fiinţei, dar şi la persoane. Persoanele nu separă fiinţa iar Ele nu se pot confunda. Însă, aşa e de fapt, până la urmă, doctrina protestantă?

Relaţiile de originare sunt eretice cu desăvârşire. Pe de o parte, se susţine pe *Filioque* : „Sfântul Duh purcede de la Amândoi"(adică de la Tatăl şi de la Fiul) iar, pe de altă parte, *subordinaţianismul*: „precedându-Se în ordine Una pe Alta".

Dar, dacă Tatăl şi Fiul purced Amândoi pe Duhul, cum mai sunt Persoanele neconfundate? Şi dacă Ele Se „unesc" pentru ca să apară Duhul, cum mai e fiinţa inseparabilă, când Duhul apare, ca al Treilea din Dumnezeu Doime şi care nu exista, când exista Tatăl şi Fiul, deoarece, ordinea e succesivă: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh?

Tatăl e prezentat ca născătorul Fiului şi ca născut „într-un mod inefabil". Dar sublinierea e superfluă, deoarece nu putea fi vorba de ceva cunoscut de către noi.

Dacă Ele sunt veşnice – persoanele dumnezeieşti – cum Se preced într-o anume ordine? Duhul Sfânt, cu adevărat, „trebuie cinstit împreună cu Tatăl şi cu Fiul". Însă, ce fel de Duh Sfânt e Acela, Care nu are egalitate cu celelalte două persoane divine şi nu e veşnic, ca celelalte două persoane?

Acolo unde o persoană apare în Treime, sub o înfăţişare mincinoasă sau, mai bine-zis, acolo unde se susţine o teologie mincinoasă, în afara Revelaţiei, despre

una dintre persoane, nu mai avem de-a face cu o învățătură despre Prea Sfânta Treime, ci despre o minciună, despre o erezie. Triadologia protestantă a acestei mărturisiri este un compendiu de erezii. Ceea ce se admite la un moment dat se contestă în altă parte.

Persoanele sunt „coesențiale, coeterne şi egale, distincte, după ipostas sau subzistență”. Dar tot Ele se preced subordinaționist.

Se observă faptul, că autorii nu au fost versați în Teologia Sfinților Părinți şi nici nu au avut subtilitatea unei minți duhovniceşti. Şi-ar fi dat seama, că „a precede” exclude egalitatea şi că, *subordonarea* sau *ierarhizarea* persoanelor divine se împotriveşte veşniciei Lor.

Incoerența autorilor se face vădită şi spre finalul capitolului, unde se neagă inegalitatea – deşi nu se spune în ce constă *egalitatea persoanelor* – iar ridicolul situației este acela, că ei condamnă pe eretici, dintre care şi ei fac parte. Lista ereticilor nu e discutată în amănunt iar ceea ce se pune pe seama lor, nu poate fi decelat, dacă nu se afirmă secvențial, despre ce erezii avem de-a face.

Autorii afirmă că acceptă „Simbolul Apostolilor”, dar şi faptul, că „Sfânta Scriptură nu dă mărturie despre distincția evidentă dintre persoane”.

Pasajele scripturale sunt alese fără noimă, deşi toate se referă la persoanele dumnezeieşti, iar trecerea ereticilor în revistă e pentru a impresiona şi nu pentru a convinge.

2. Capitolul *„Despre Dumnezeu, despre unitatea Sa şi despre Treime”* e al 3-lea capitol al mărturisirii.

3. Capitolul al 4-lea e şi mai nociv, deoarece este explicit. Se începe cu indescriptibilitatea lui Dumnezeu, fără a face distincția între Dumnezeu Tatăl, Care nu apare sub o formă văzută în istoria mântuirii şi Fiul, Care Se Întrupează.

Pentru că Dumnezeu e Duh, imaginile lui Dumnezeu sunt „nişte pure minciuni”, dar asta în Vechiul Testament, unde Fiul nu Se Întrupase.

Nici Ortodoxia nu acceptă imaginile lui Dumnezeu Tatăl, create pe baza Sfântului Daniel. Imaginea Treimii, cu

Fiul împreună cu Crucea, cu Cel Vechi de Zile ce ține în mână o sferă şi cu Duhul Sfânt sub formă de porumbel, la care se asociază şi chipul Prea Curatei în planul de jos e una eretică.

În secolele recente, pictura bisericească ortodoxă a suferit influențe catolice nefaste, care se văd şi astăzi în multe dintre Bisericile noastre şi de la oraş şi de la țară.

Pentru autorii mărturisirii, „idolii neamurilor păgâne" sunt puşi pe picior de egalitate cu „simulacrele creştinilor". Este evident, că nu i-a interesat Sinodul VII Ecumenic şi această rupere pătimaşă față de Sfânta Tradiție, prezintă frivolitatea protestantismului şi incapacitatea lui organică de a înțelege istoria Sfintei Biserici, în cursul ei firesc, ca pe un semn distinctiv al ereziei, care se disociază de ceilalți, nu pe motiv că ceilalți nu mai sunt pe calea adevărului cu totul, ci pentru că promotorii ereziei cred, că au găsit *lucruri noi*, autentice, pe care nu le trăiseră nici primii creştini.

Bazându-se pe Mt. 5, 17, autorii mărturisirii îl folosesc pe „împlinesc", în sensul de nerenunțare la nicio afirmație a Legii, când sensul corect al versetului este: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Prorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc" – dacă e privit în contextul a ceea ce urmează în cap. 5 – e acela de plinire a VT, de desăvârşire a învățăturii VT.

Versetul va fi preluat de neoprotestanții, care vor să întoarcă oamenii la un mozaism, care a fost destituit din punct de vedere al moştenirii lui Dumnezeu şi la o percepție vechitestamentară, care exclude învierea lui Hristos şi noul cadru revelațional al creştinismului.

Autorii spun o altă minciună sfidătoare, faptul că : „El neagă de asemenea, că prezența Sa trupească ar fi profitabilă pentru Biserică: ci El a promis să fie cu noi, prin Duhul Său, până la sfârşitul veacurilor".

Cu alte cuvinte, ei nu au înțeles că trupul pnevmatizat al Domnului reprezintă adevărata noastră raportare la Hristos şi la Sfântul Duh şi că Hristos nu Se separă de Duhul Sfânt după înălțarea Sa la cer, ci, împreună cu El şi cu Tatăl, vor fi mereu, împreună cu noi.

Indicarea unui verset sau a mai multor versete trebuie să fie făcută împreună cu legătura lor interioară. A pune mai

multe versete pe tapet şi a considera că ele sunt „antagonice”, arată de fapt, că nu vezi adâncul lor, cum tot ce e în Sfânta Scriptură se prezintă ca o țesătură dumnezeiască de adevăruri, ce nu suportă să le înțelegi la repezeală şi, mai ales, la suprafață.

Se neagă importanța Sfintelor Icoane în viața creştinilor, dar nu se dă nicio explicație pentru această problemă. Iar dacă noi suntem „templele lui Dumnezeu”, nu suntem şi noi *imagini*?

Privirea ațintită la Sfânta Icoană a Domnului nu „poate aduce vreun bine creştinilor”, după aceştia. Dar, dacă privirea ațintită la o imagine pornografică trezeşte patima, cum îl lasă insensibil, pe sufletul care doreşte ca să se pocăiască, zugrăvirea chipului Domnului? Oare chipul Lui să nu ne poată mişca de loc, iar o femeie goală, să ne mişte mai mult?!

Argumentele lor lipsesc cu desăvârşire iar ei se pronunță împotriva lor înşişi.

Se mai spune şi aceea, că „spiritele fericite şi sfinții care sunt în cer au avut, în timpul vieții lor, mare oroare de orice serviciu divin făcut lor, şi au dus război împotriva statuilor şi a imaginilor”. Dar ce înseamnă „serviciu divin” şi cine sunt cei care au luptat să nu fie cinstiți şi, mai ales, de ce? Pentru ortodocşi lucrurile acestea sunt clare.

Cei care cinstesc pe Sfinții Îngeri sunt numiți „idolatrii”. Dar unde au auzit ei, că – fie şi catolicii medievali – socoteau pe Sfinții Îngeri „creatorii” noştri sau că cinstirea lor sau persoana lor poate înlocui vreodată, în inima noastră, pe Dumnezeu?

Îmi lipseşte partea ultimă a acestui capitol.

4. Capitolul al 17-lea al mărturisirii e despre Biserică şi despre Unicul Cap al acesteia.

Se presupune, că „trebuie să fi fost totdeauna o singură Biserică”, iar presupunerea lor e pentru noi o certitudine. Pentru început numesc Biserica „o comuniune a Sfinților”, dar se exclude prin aceasta drumul îndumnezeirii.

Dacă în Sfânta Biserică, sfințenia s-ar reduce numai la un singur moment, am putea vorbi de oameni care stau degeaba, pentru că se simt „salvați”.

Iar dacă toți sunt „sfinți”, ce rost ar mai avea să fie învățați credința? Sau, poate fi sfințenia o măsură egală în toți, atâta timp cât nu toți suntem la fel în ceea ce priveşte caracterul, sentimentele, educația, vigoarea trupului şi multe altele?

Nivelarea ideii de *sfințenie* şi definirea Bisericii ca *stricta comuniune a Sfinților*, indiferent de stadiul temporal sau veşnic al ei, e una falsă.

Sfințenia nu e un concept, ci o realitate personală, interioară. Drumul îndumnezeirii e greu, sinuos, cu multe piedici. Sfințenia presupune efort şi prezența Sfântului Duh în noi, iar ea nu exclude locuirea noastră în Sfânta Biserică, ci o presupune.

Definirea Bisericii în protestantism, ca o comuniune a „sfinților” şi, în acelaşi timp, necunoaşterea acestora între ei, te face să crezi într-o iluzie magistrală, care nu are nicio concretețe, care deschide orizonturi largi relativismului de orice fel şi care te întâmpină cu un pacifism de genul, că „Sfinții (sunt n.n.) toți credincioşii trăind încă în această lume, sfințiți prin Sângele Fiului lui Dumnezeu”.

Ideea de a fi „sfânt”, fără să faci nimic e foarte tentantă pentru lumea de astăzi. Lenea „religioasă” a protestantismului prinde bine în lumea capitalismului furibund, deoarece capitalistul e învățat cu *siguranța palpabilului*. Repeziciunea „mântuirii” protestante, captează pe cel care vede munca – oricare ar fi ea – ca pe o povară incomensurabilă şi Ortodoxia nu îi va plăcea, tocmai pentru că îl solicită foarte mult.

La noi, în Teleorman, mulți se fac neoprotestanți, de frică să nu consume mulți bani cu botezul, cununia şi înmormântările din familiile lor. Dar, aceiaşi oameni, *atenți* cu banii lor, îşi consumă bani pe tot felul de lucruri de nimic, de nu ştiu câte ori mai mult, decât ar aduce ei la Sfânta Biserică. Ce transpare din atitudinea lor? Egoismul şi zgârcenia, care nu au nimic de-a face cu situația unui convertit sau „sfânt”.

E mult mai uşor să munceşti pe principii pseudo-religioase, ca protestantismul, decât să te curățeşti de patimi. Nu pot suporta ideea umilinței şi a nevoinței ascetice, unii care sunt înfumurați şi mândrii de „sfințenia” lor închipuită.

Eclesiologia mărturisirii de față e strict hristologică. Nu se pune deloc în legătură Sfânta Treime şi Biserica.

„Nu este decât o Biserică pe care o numim catolică, care este universală şi întinsă în toate colțurile lumii şi care se întinde în toate timpurile, neputând fi închisă într-un loc sau într-un timp oarecare”. Dar definiția aceasta nu ține cont de adevărul de credință şi, mai ales, de autenticitatea lui, cât şi de condițiile istorice reale ale Sfintei Biserici.

Plierea protestantismului pe *un creştinism fără frontiere* şi *delimitări doctrinare* e o năzuință extrem de copilărească şi satanică în acelaşi timp. Ei au socotit, că trebuie să se *elibereze de adevăr*, pentru ca *să fie în adevăr*. Nebunia lor mi se pare de-a dreptul înfiorătoare.

Se delimitează de donatism şi catolicism, dar în mod formal. Biserica e prezentată ca o fântână din care curg mai multe râulețe, dar imaginea Sfintei Biserici e aceea a Trupului unitar a lui Hristos. Ideea Bisericii *luptătoare* şi a celei *biruitoare* e preluată din catolicism şi ea duce cu gândul la o separație între aspectul *văzut* şi cel *nevăzut* al Sfintei Biserici, care e anunțată ad litteram: „aceste două Biserici nu au părtăşie sau unitate una cu alta”.

Ideea „Bisericilor particulare” nu are niciun credit revelațional şi istoric. „Erorile de logică” – vorba lui Ion Vlăducă – se țin lanț în acest text şi modul prezentării lasă loc clarobscurului şi a ramificațiilor serbede.

Cine sunt autorii reali ai acestei mărturisiri? Pe cine au copiat în demersul lor „teologic”?

Ortodoxia poate arăta cine sunt Sfinții, cum arată ei, cine sunt o parte dintre Sfinți – pentru că noi credem, că există şi Sfinți pe care nu-i cunoaştem – pe când protestantismul te face să visezi la o lume ideală, care ar exista răsfirată în lumea păcătoasă de aici – deci în paralel cu societatea coruptă a oamenilor – dar ai cărei membrii nu se cunosc între ei.

Oare de ce nu se pot cunoaşte între ei Sfinții? Pentru că protestanții neagă capacitatea omului de a percepe sfințenia şi a fi conştient de prezența Sfântului Duh în el însuşi. Intrarea în Împărăția lui Dumnezeu e presupusă pe baza puterii lui Dumnezeu şi nu pe o relație reală, simțită, conştientă a omului cu Dumnezeu.

Folosindu-se de locurile noutestamentare, care arată atributele Sfintei Biserici, protestanţii le presupun şi pentru ei. Uzurparea atributelor adevăratei Biserici, cea Ortodoxă, a devenit o pretenţie a tuturora. Toţi ereticii se folosesc în mod nelegiuit de Sfânta Scriptură – culmea! – pentru a-şi stabili statutul lor „divin".

Polemica cu papa de la Roma are ca bază propovăduirea Sfântului Pavel. Capul Sfintei Biserici e Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos iar ea, Biserica, e Trupul Său. Primatul papal şi arogantul „vicariat" al papei nu-l acceptăm şi nu-l vom accepta niciodată nici noi – cu harul lui Dumnezeu – dar motivele noastre diferă de ale protestanţilor.

Cred în ideea, că numai ura şi invidierea papei, mai ales, a dus la mult trâmbiţata „reformă". Ce să reformezi? Trebuiau să se elimine punctele de dispută dintre noi şi catolici, nu să se mărească nebunia. Reformatorii, această şleahtă de eretici ai ereticilor, nu a făcut, decât să se dea în spectacol, să compromită şi mai mult dreapta învăţătură, să compromită şi mai mult, mai bine-zis să anihileze, adevărul dumnezeiesc.

Orice comentariu catolic şi protestant vine să sugrume adevărul. Plutesc pe la suprafaţa apei comentariile lor! Adâncimea cuvântului dumnezeiesc e a acelora, care trăiesc în Duhul Sfânt şi aceasta se vede. *Lamentabile* – e singurul cuvânt posibil – prin care se pot cataloga căderile oamenilor de-a lungul istoriei. E dureros, foarte dureros că stăm cu mâinile încrucişate, mulţi dintre noi, în faţa acestei molime devastatoare a ereziei, a relativismului, a superstiţiei şi a păgânismului.

Mărturisirea exclude conducerea Sfintei Biserici la nivel uman. Hristos e adevăratul Arhiereu – susţin ei – şi e adevărat, căci în sens absolut aşa este, dar Arhiereul prin excelenţă a pus conducători, ierarhie în Biserica Sa.

Ei se credeau o „biserică", în momentul creării mărturisirii. Deşi îl respingeau pe papă, ei afirmă, că: „noi nu vrem să introducem în Biserică dezordine şi haos".

Papa li se părea non-apostolic. Ei îşi arogă pretenţia unei conduceri apostolice, deoarece nu credeau într-o purtare de grijă a lui Dumnezeu faţă de Biserica Sa şi nici în

capacitatea Bisericii de a păstra adevărul de credință nealterat.

Dacă nu cunoşteau Ortodoxia – după cum se spune despre Luther, dar şi despre alții – şi credeau că singura biserică e cea romană, condusă de papă, cum au avut curajul să creadă, că aceasta nu e stâlpul şi temelia adevărului, dacă Hristos a spus că va fi mereu cu noi, cu Biserica Sa?

De ce au apărut oameni, care au dorit să reformeze Biserica, care au înțeles să o schimbe, să îi schimbe rânduielile, dacă ştiau, că cea pe care ei vroiau să o schimbe era Biserica lui Dumnezeu (căci reformatorii credeau, că singura Biserică e cea condusă de papă)?

Dacă ceea ce găsiseră reformatorii era prost – şi aceea era Biserica lui Dumnezeu – nu cumva şi Hristos era absent sau a mințit, că va fi cu noi şi nu a fost?

Şi, dacă, Biserica istorică a lui Dumnezeu, pe care ei au găsit-o, nu are niciun credit, cum pot avea credit aceşti aventurieri, care nu sunt nici Hristos, nici Sfinții Apostoli şi nici măcar oameni de caracter – nu mai zic oameni ai credinței – şi care ne propun ceva nou, când Hristos Însuşi „nu putuse” – iertată să-mi fie blasfemia, dar aşa au gândit ei – să păstreze în Biserica Sa adevărul?

Dacă am avea puțină logică, puțină minte, am observa foarte clar, că aceşti oameni nu au niciun credit în istorie şi că sunt, de fapt, nişte şarlatani netrebnici, de care ne ocupăm prea mult.

Ateismul extrem al protestantismului, această sumă de erezii colosală – ca şi mama ei, catolicismul – dacă ar fi apărut în timpul Sinoadelor Ecumenice, ar fi rămas amândouă în istorie, ca nişte tâmpenii bune de amendat în *Sinodiconul Ortodoxiei* şi n-ar mai fi făcut tantamul, pe care îl fac astăzi.

Dar, şansa nelegiuitului….

Papa „conservă voit şi menține cu forța şi prin fraudă tirania sa şi corupția pe care el a introdus-o în Biserică”. El „luptă şi distruge din toată puterea sa reformarea dreaptă a Bisericii”. Dar cine dorea *reforma* Bisericii?

Cine a inventat acest concept, care, cu siguranță nu aparține epocii apostolice? Dacă în secolul al III-lea sau în secolul al VIII-lea, Sfinții Părinți de atunci ar fi observat

nereguli în Sfânta Biserică, de ce nu au dorit şi aceia să se întoarcă la o presupusă „epocă apostolică”, făcând abstracție, de realitatea istorică a timpului lor? Dar, de ce să ne întoarcem în istorie? E istoria un loc, unde nu se poate face nimic bun? Şi cum să ne întoarcem înapoi, când noi trăim în secolul nostru?

Profesorul şi pastorul reformat Martin Hauser[117] susține că *Reforma era aşteptată de oameni*. Dar de Dumnezeu era aşteptată? Era voită de Dumnezeu?

El ar spune: „da”, iar eu aş spune: „nuuuuuuu!…” – înțelegeți aluzia – deoarece vrea să ne propună „sfinți” eretici (o făcătură aparte a epocii de astăzi) şi faptul, că Luther şi Zwingli şi Calvin şi urmaşii lor „de seamă” sunt „oamenii Providenței”, când ei sunt nişte eretici penibili şi nişte dezaxați de marcă.

Ca să fiu denigrat şi eu, mi se pot spune tot felul de lucruri, mai mult sau mai puțin reale, dar, în ceea ce priveşte pe frații eretici, nimeni, cu adevărat, nu mă va contrazice, căci acesta este adevărul.

Catolicii le spuneau, că adunările lor, ale protestanților, „nu sunt…adevărate Biserici” iar autorii – încă anonimi, pentru mine – ai mărturisirii, aduceau vorba de secte, de discordii şi lupte doctrinare din vechime, adică din perioada adevăratei Biserici; cea una.

Împărțirile apusene ale Sfintei Biserici, în Biserica „apostolică”, „patristică”, „post-patristică” etc. nu fac decât să împartă în mod tranşant şi să opună, în acelaşi timp, felii de istorie, care nu sunt despărțite temporal şi care, toate la un loc, constituie un întreg: *istoria cea una a Bisericii celei una*.

Putem vorbi de ce se întâmpla în anul cutare sau în secolul cutare, dar nu putem vorbi despre o presupusă „Biserică post-bizantină”, care nu pare să mai aibă mare lucru în comun, cu „Biserica contemporană”.

Nu sunt de acord cu împărțiri, care nu au nicio logică. Dacă „nu se poate nega, că Dumnezeu nu este al Bisericii Apostolice şi că Biserica Apostolică nu este adevărata Biserică”, de ce ați negat – neisprăviților autori ai

[117] Cu care am studiat şi dezbătut mărturisirea protestantă de față.

mărturisirii – că în secolul al XVI-lea, când Dumnezeu, tot El, conducea Biserica şi ea, era a Lui?

Au fost dispuşi să recunoască autenticitatea Sfintei Biserici, din timpul Sfinților Apostoli, ca să arate, că ei cred numai în Sfânta Scriptură. Nu au putut să nege disensiunile prezentate în Noul Testament, pentru că ele erau evidente pentru un cititor atent, dar au negat toată istoria Sfintei Biserici de până la ei, pentru că nu a existat o carte unică, pe care să fii scris: *Istoria Sfintei Biserici*.

Cu alte cuvinte: *ce nu e scris, nu acceptăm deloc, iar ce e scris, înțelegem cum vrem noi*.

Dacă „Biserica n-a încetat să fie ceea ce este", de ce trebuia reformată? Ei se dezic de acele Biserici, „care vor să iasă în evidență şi să fie recunoscute ca atare". Dar cine mai era Biserică, decât cea a papei? Nu cumva se disociază şi de demersul lor prăpăstios?

Vorbesc despre „mărcile şi semnele adevăratei Biserici", dar ele au fost inventate ținând cont de literalitatea Scripturii, de o privire fugitivă asupra ei şi fără să țină cont de realitatea istorică a Sfintei Biserici.

Unul dintre „semnele principale ale adevăratei Biserici este pura şi legitima predicare a cuvântului lui Dumnezeu", pe când, cu adevărat, unul dintre semnele Sfintei Biserici e acela, că ea a păstrat nealterată credința şi o arată prin fapte.

În primul rând, nu stă în predicarea voii lui Dumnezeu, ci în însuşirea ei, în trăirea ei, în transformarea ta după dreapta credință. Ca să propovăduieşti, nu trebuie să ştii Scriptura pe dinafară, învățată datorită unei memorii extraordinare, ci, în primul rând, trebuie să ştii puterea Scripturii, adâncul ei, adică pe Duhul Sfânt şi să-ți ghidezi viața după cei Sfinți, care mai înaintea ta au trăit credința şi au experiat-o şi şi-au sfințit viața.

Metoda citirii intensive a Bibliei, aşa cum o practică protestanții, e numai un mod de laudă deşartă, cu răsfoirea ei şi cu analizarea unor texte, rupte din context şi care par că se exclud reciproc. E lauda îngâmfatului, ce învață alfabetul la 60 de ani şi crede că a făcut mare lucru sau că e la sfârşitul învățării, când alfabetul se învață în clasa întâi iar învățarea nu se termină niciodată.

Pentru ei, doar Sfinții Profeți şi Sfinții Apostoli au propovăduit adevărul. Toți ceilalți însă, ce au făcut? Sfântul Ioan Gură de Aur nu a ştiut ce spune, nici Sfântul Simeon Noul Teolog, nici toți ceilalți, şi a ştiut Luther?

Restrictivismul teoriei protestante şi a tuturor celorlalți eretici contemporani, explică aversiunea lor constantă față de Fiul şi de Sfântul Duh, Care nu ne-a mințit niciodată şi, implicit, față de Dumnezeu Tatăl, adică de Prea Sfânta Treime.

Căci Îi neagă adevărul, promisiunile, purtarea de grijă şi iubirea față de noi, şi ne promit o iubire „ascunsă" a lui Dumnezeu, pe care ei, inițiatorii noilor „biserici" şi a noilor „adevăruri" au descoperit-o după câteva secole şi, chiar după aproape două milenii de la Hristos şi ne-o spun şi nouă, pentru că Hristos – nu ştiu de ce – nu ne-a revelat-o de la început şi, pe care, nu au trăit-o nici Sfinții Proroci şi nici Sfinții Apostoli, față de care protestanții au un „respect" atât de debordant.

De fapt Sfinții Proroci şi Sfinții Apostoli sunt folosiți doar pentru a părea *credibili*, pentru că ei nu dau doi bani pe ei şi pe cuvintele şi rânduielile moştenite, de noi, de la ei.

Pentru proprii adepți – deşi ei erau unii care se deziseseră de Biserică – se schimbă placa: cine se separă de ei, rămâne „în afara arcei lui Noe".

Biserica e numită „a lui Hristos", dar Hristosul lor nu seamănă deloc cu Hristosul Sfintelor Evanghelii şi cu Cel al Sfinților.

Apare ideea de „Sacramente", dar ceea ce ei numesc „sacramente", sunt nişte *invenții ridicole*. Deşi, „cine nu participă la Sacramente sunt în afara Bisericii", în propoziția imediat următoare stă scris: „Biserica nu este legată de semne".

Contrarietatea propozițiilor e bună pentru a nu mai înțelege nimic. Nu e vorba aici de niciun apofatism, ci de nişte inepții sfidătoare, pentru ca, pe de o parte, să te crezi al Bisericii iar, pe de altă parte, să te simți al nimănui (asta, cel puțin ideatic).

Biserica este „invizibilă" până la urmă, deoarece „adevărații slujitori sunt cunoscuți numai de Dumnezeu".

Dar eu spun şi mai mult, că ea *ar vrea să fie „invizibilă”*, pentru ca orice protestant înfumurat să se creadă un „ales” şi oricine să creadă despre ceilalți, că habar au de lucruri sfinte.

Cum se mai cunosc între ei credincioşii protestanți, dacă niciunul nu îşi dă seama cine e *celălalt*? Şi de ce mai sunt lăudați capii lor atât de mult, dacă nimeni dintre oameni nu îi ştie pe *aleşii lui Dumnezeu*?

Nu se ştiu „aleşii” dar, în schimb, „sunt mulți care sunt ipocriți şi care nu sunt credincioşi până la capăt”. De ce capii protestanților nu pot vedea binele, dar pot vedea răul? De ce nu se admite o *neştiință totală* în ambele sensuri? Oare aceia vedeau, ceea ce le era propriu? E o întrebare cu un răspuns simplu.

„Trebuie vegheat asupra credincioşilor ca să nu adoarmă şi ca să nu intre cei răi în Biserică”. Şi ce trebuie să facem cu cei răi? Să-i exterminăm? Să-i gazăm? Fraza: „unitatea Bisericii nu stă în ceremonii exterioare: ci în unitatea şi adevărul credinței catolice”, nu are nicio bază reală. Ea este contrazisă de istoria Sfintei Biserici, pe care ei nu o iau în considerație.

Preoții sunt „miniştrii”. Ierarhia e discutată în capitolul al XVIII-lea.

Deşi „originea miniştrilor şi instituția lor e foarte veche, stabilită de Dumnezeu Însuşi”, ei o neagă. Când se vorbeşte de ierarhia dumnezeiască din primele zile ale Sfintei Biserici se spun lucruri obscure.

Monahismul e negat cu desăvârşire iar monahii şi ordinele monahale sunt considerate drept „secte”, care „nu sunt numai inutile Bisericii lui Dumnezeu, ci chiar periculoase”.

Vai, ce înțelegere au ei față de asceza şi sfințenia monahismului! Vă închipuiți câtă ură au față de cei, care arată, în însăşi trupul lor, victoria dreptei credințe împotriva patimilor şi a diavolului?

O „caracterizare” a monahismului: „sub pretextul nu ştiu căror voturi, ei au o viață contrară acestor voturi”. Aşa avea şi Luther, când era augustinian?

Se proclamă simplitatea (prostia şi nu curăția inimii), în locul erudiției şi a ştiinței diverse.

„Preoţia…este comună tuturor creştinilor, nu şi ministeriul”, se spune în mărturisire. Li se pare că nu au respins preoţia, dacă au respins-o pe cea romană iar miniştrii nu sunt consideraţi *jertfitori*.

Domnul, spun ei, nu a transmis puterea Preoţiei Sale nimănui, ca El „să rămână numai un spectator pasiv al lucrării miniştrilor Săi”; şi de aici se vede, cât de prost era înţeles de aceştia rolul preoţilor în cadrul cultului divin.

„Ministerul” lor e văzut „mai degrabă (ca) slujire, decât (ca) putere” iar toţi miniştrii din biserică au putere egală, deoarece ei nu cred într-o ierarhie bisericească de drept divin.

Conducerea e onorifică, dar, de fapt, aşa le-ar fi plăcut lor să fie. Ierarhia bisericească, cu cele trei trepte şi gradele legate de organizare este taxată ca *obicei* inventat de către oameni.

Ei se „întorc”, „la vechea organizare a Bisericii lui Dumnezeu”, pentru că aceasta a fost „pervertită”.

Concluzia sau *concluziile* sunt evidente.

Preotul lumii postmoderne: un prestator de servicii sau un părinte harismat?

Când sari din băncile facultății în reverenda neagră, care îți astupă în primele zile respirația sau te incomodează când mergi, pentru că uneori calci pe ea, nu ai senzația că ai intrat într-o lume, care nu te vrea decât lacunar, ci eşti înmiresmat de o bucurie, care tocmai a căzut peste tine, de către harul lui Dumnezeu, care te face să vezi numai binele din oameni.

Hirotonia întru preot, aşteptată cu o inocență a inimii, face din tine o ființă întraripată, dar care merge pe pământ, cu mâini atât de curate, încât Îl ține pe Domnul în ele şi din mâinile căruia curge har, când sfințeşte ceva sau când binecuvintează pe creştetul capului.

Prin mâinile episcopului tău a intrat în tine harisma preoției, această mare grandoare, în fața căruia omul smerit se pleacă şi te cinsteşte, sărutându-ți mâna şi cerându-ți să te rogi pentru el, iar ceilalți, duşi de valul unui exhibiționism maleficios, îți arată cât de insignifiant e preotul unei lumi, care a făcut din Dumnezeu *o ființă periferică*.

Înveți repede diferența dintre *smeritul creştin ortodox* şi *credinciosul ortodox cu o credință diluată*, care a făcut din ființa lui un bazar, un melanj religios de toate categoriile sau *între amatorul de senzații religioase* şi *apaticul*, *agnosticul*, *nihilistul religios*, *răzvrătitul de mare vervă* sau *segregaționistul* de orice fel.

Vei fi chemat să faci sfeştanii, exorcizări, sfințiri de case şi de maşini cel mai adesea. Slujba este aceeaşi pentru toți, dar modul în care te percep unii sau alții îți creează tot felul de indispoziții.

Chiar şi cel mai apropiat de Biserică, îți va da uneori senzația dureroasă, că tu nu eşti decât *un antreprenor al harului*, care îl serveşti când vrea el, la ora pe care o vrea, pe care te plăteşte mizerabil cel mai adesea şi care trebuie să nu îl dezavantajezi cu nimic.

Deşi eşti primit cu apelativul de „părinte”, rareori în mintea celui care te salută astfel, tu eşti *un părinte autentic*. Se antepune între mine, ca preot, şi credincios, multipla literatură orală despre păcatele preoților sau neputința lui de a sesiza imediat persoana ta, lăuntricitatea ei.

De fiecare dată eu mă raportez direct la om, la nevoile adânci, reale, ale sale. Îl iau aşa cum este el cu adevărat, în adâncimea lui, fără parafă socială, dezmărginit de păcatele lui, de neştiința lui, de conjunctura în care îl găsesc.

Însă el mă priveşte ori ca pe *cineva căzut din cer*, care nu are nimic de-a face cu adevărul acestei lumi şi care nu ştie decât să facă slujbe ori ca pe *un funcționar ecleziastic*, care face slujbe interesat, exclusiv, material iar slujbele mele sunt cerute, pentru că *aşa e obiceiul* sau pentru că *aşa s-ar putea atrage norocul în casa lui*.

Sunt o ființă interpretabilă ca preot. Când merg pe stradă îmbrăcat în reverendă, trec de câteva sute, mii de ori, prin tot felul de abordări ale ființei mele.

De la o privire sfioasă asupra mea, de mare cuviință, pot trece imediat la o privire arogantă, care mă transformă într-o ființă indezirabilă sau devin imediat un bufon sau o sperietoare de care te temi, un sfânt puțin mai încolo, pentru ca să cad, mai apoi, în plasa unei lamentabile indiferențe.

Cel mai adesea indiferența este stratul de vopsea al feței, sub care stă un ochi foarte atent, care te feliază ca pe un peşte. Acel ochi vrea să vadă, dacă în tine e ceva preoțesc. Cu tot ateismul nostru lamentabil, avem în străfundul nostru o teamă şi o venerație criptică față de preot.

Recunoaştem în el sfințenia lui Dumnezeu, faptul că acest om *nu e unul ca toți ceilalți*. Dacă îl suspectăm sau dacă îl renegăm, dacă aruncăm asupra lui toată responsabilitatea ireverețelor noastre sau vrem să vedem în ființa lui toată sfințenia de care nu vrem să fim capabili, aceasta se datorează faptului că el e un Părinte harismat, un Părinte care ne facilitează, prin ființa lui, o relație personală cu Dumnezeu.

Harul care vine prin rugăciunile sale, care sunt rugăciunile Bisericii lui Dumnezeu, este aerul care ne face din nou să ne placă viața, să ne placă dinamismul şi

frumusețea ei încântătoare sau, ca să limităm acțiunea lui, la răspunsul unui om venit în treacăt la Biserică, harul acesta ne face bine, ne mai linişteşte, ne aduce pace în casă.

Există însă posibilitatea, ca preotul să se piardă sub avalanşa atâtor responsabilități megatonice. Sucombi sub greutatea epitrahilului, dacă uiți că preotul lui Dumnezeu e cu adevărat preot, când nu se dezice de vocația lui. De aici şi îngăduința noastră față de credincioşi, dar şi lipsa de respect a multora față de noi.

Însă credinciosul smerit simte că harul lui Dumnezeu vine şi prin mâna celui pe care îl ştie explicit ca un preot „mai de lume" sau „ca vai de lume". Nu i se pare că simte harul lui Dumnezeu, ci chiar îl simte, când slujeşte preotul.

Are în sine sentimentul că se află în Biserica lui Dumnezeu şi că ea nu e o simplă *asociație de oameni*, ci un trup divino-uman, o lume unică, plină de har, în care harul astupă toate slăbiciunile şi neputințele noastre, dacă ne smerim şi plecăm capul.

Tocmai de aceea, preotul nu poate fi aliniat niciodată în rândul unor funcționari seculari. El e un Părinte, care îi sfințeşte, pe cei care îi educă şi pe care-i conduce. El este un nexus între cer şi pământ la propriu.

Societatea postmodernă poate minimaliza funcția mediatică a preoților, poate limita aportul lor direct în societate, restricționând canalele mass-media pentru segmentul religios.

Însă preotul va fi un factor de coeziune în orice situație, care explicit sau underground, umple lumea de harul care se coboară în el sau în cadrul slujbelor sale.

El va face întotdeauna slujbe universale, care vor cuprinde în ele rugăciuni pentru toată lumea, pentru toți viii şi adormiții planetei.

Chiar şi când nimeni nu mai crede în preot, atunci va crede el, că lumea este cuprinsă în brațele lui Dumnezeu, chiar dacă este o copilă prostuță şi frivolă.

Preotul va fi mereu un indispensabil. Oricum l-am caracteriza noi şi oricum ar fi el, preotul face minuni pe care nicio ciocolată cu cremă sau un DVDplayer nu le vor putea face, deşi sunt amplu mediatizate. El va fi rugul de foc

nestins într-o lume, care îşi freacă mâinile, de frig, într-un iglu.

Abordări ascetico-teologice la Sfântul Marcu al Efesului după traducerile făcute de părintele Marcel Hancheş

De curând, părintele Marcel Hancheş[118], proaspăt reîntors dintr-un sejur traductorial în Grecia, mi-a prezentat un amplu spectru de traduceri din opera Sfântului Marcu al Efesului, vorbindu-mi cu entuziasm despre abordarea teologică a acestuia.

În primul rând, remarca modul în care acesta citează din Tradiție şi faptul că el e o verigă vie a isihasmului, care a lăsat ca urmaş, pe primul patriarh al Constantinopolului de sub turci, pe Sfântul Gheorghe Scolarul.

Introducerea pe care acesta a făcut-o la opera Sfântului Marcu mi se pare foarte reuşită şi concisă. Nu cred că se poate spune ceva mai mult în acest sens, decât autorul articolului.

Însă, în cele ce urmează, vom încerca să punctăm câteva idei, vizavi de conținutul traducerilor care ni s-au pus, cu atâta dragoste, la îndemână.

1. Patimile şi remediile lor

În *Capete parenetice mult folositoare*, Sfântul Marcu vorbeşte despre „cuptorul plăcerii”[119], despre pofta sexuală aprinsă din discuțiile cu o femeie, care are un comportament lasciv, derutant.

Amintirea pătimaşă este cea care aprinde în cuget pofta păcătoasă[120]. Amintirile de acest fel, ca şi orice gând primejdios, trebuie să fie spovedit, mărturisit părintelui duhovnicesc, căci astfel se extermină ispita, în mod continuu, prin ele[121].

---

[118] Toate citațiile ulterioare din acest articol sunt citații ale manuscriselor pe care le-am primit, traduceri pe care autorul nu le-a publicat încă.
[119] În *Capete parenetice mult folositoare*, 13.
[120] Idem, 14.
[121] Idem, 1-2.

Practicile ascetice recomandate de autor sunt postul, privegherea, osteneala fizică şi mentală, prin citirea Sfintei Scripturi[122], însă contemplația are un rol determinant în toate acestea[123].

Ideea ascetică, care se desprinde din acest text, este aceea că trupul, mişcările sale trebuie robite[124], reeducate. Trupul trebuie să se supună sufletului, dorințelor bune ale sufletului, însă pe calea înțelegerii, a smereniei, a dragostei de Dumnezeu şi nu a coerciției trupeşti singure, care se transformă într-o flagelare, ostracizare fără sens şi fără milă şi fără înțelegere a trupului.

Minimul de mâncare recomandat de Sfântul Marcu[125] nu înseamnă nicidecum o subminare a sănătății fizice, ci o învățare a trupului cu un mod de viețuire ascetică, duhovnicească. Mintea trebuie să vadă bine, să fie atentă, priveghetoare. Mâncarea multă întunecă mintea, care vrea să urmărească sensurile duhovniceşti, pe care Dumnezeu i le pune înainte[126].

Abordarea de către Sfântul Marcu a întâlnirilor cu femeile poate fi derutantă, pentru cineva, care nu are habar despre viața interioară, fină a sufletului uman.

Poate fi acuzat de o minimalizare a femeii sau chiar de faptul că face din femeie o fobie, o sperietoare a bărbatului ascet.

Însă abordarea femeii la Sfântul Marcu, ca şi la alți Părinți asceți, ține de conştientizarea neputinței umane, a neputinței în lupta cu ispita.

Atunci când se insistă asupra lipsei de contacte cu femeile a monahilor, vrea să se scoată în evidență lucrarea interioară a minții, care procesând imaginea lor, procesează în acelaşi timp şi imaginația păcătoasă, păcatul. Femeia nu este sediul păcatului unui monah, nu e un focar de infestare în mod automat, ci e un motiv în plus, ca situația lui interioară să fie una mai grea, e un motiv în plus, ca trupul lui să reacționeze păcătos la vederea ei.

---

[122] Idem, 4.
[123] Idem, 5.
[124] Idem, 4.
[125] Idem, 6-7.
[126] Idem, 7.

Imaginea şi închipuirea, adică procesarea imaginii la nivel interior, e rodul care stârneşte patima, care o pune în funcțiune.

Dispreţuirea lumii[127] este, ca şi în cazul femeii, un lucru greu de acceptat pentru un om lumesc. Dispreţuirea lumii reflectă atitudinea interioară faţă de tot ce nu are atingere cu viaţa duhovnicească.

Şi faptul că această dispreţuire, sfidare a plăcerilor păcătoase este o atitudine înţeleaptă, binecuvântată de Dumnezeu, se vede prin aceea, că ea aduce bucurie şi nu marasm în sufletul monahului sau a oricărui nevoitor ortodox.

Sfântul Marcu spune, că dacă vom dispreţui lumea, vom fi în bucurie întotdeauna, vom trăi mereu bucuria dezlipirii de poftele acestei lumi trecătoare[128]. *Necontaminarea de rău* e tot una cu *reacţia interioară* faţă de tot ceea ce simţim că e pervers, că e non-natural, că nu e după voia lui Dumnezeu.

Însă biruirea patimii nu trebuie să ne aducă în faţa contaminării de slava deşartă[129], a contaminării de închipuire şi adulare de sine. Atribuirea personală a biruinţei ascetice înseamnă disocierea de harul lui Dumnezeu, care ne ajută în fiecare secundă.

Slava deşartă, ca o oprire din drumul fără sfârşit al virtuţii, se arată ca o odihnă perversă, păgână, în spaţiul şi timpul nevoinţei. Când te opreşti şi te vezi pe tine, nu pe tine în Dumnezeu, înseamnă că ai început să te presupui autonom, să te presupui în stare de urcarea spre Dumnezeu, fără El.

Acedia[130] (*akedie*, spune traducătorul nostru) e pusă faţă în faţă cu contemplaţia[131]. Dacă acedia este plictiseala de asceză, de nevoinţă, de greutatea efortului dureros, ostenitor, contemplaţia e prezentată ca o aşteptare a lui Hristos, Care o să ne judece pe toţi.

---

[127] Idem, 16.
[128] Ibidem.
[129] Idem, 18-21.
[130] Idem, 24-25.
[131] Idem, 27.

Nădejdea noastră, aşteptarea noastră se va transforma în vederea Celui pe care Îl aşteptăm. Privirea noastră prin credinţă e poarta care deschide privirea Lui prin vedere. Aşteptarea este la Sfântul Marcu o strunire interioară totală a omului spre eshatologie, spre cele ce vor să vină: ai să „contempli pe Îngeri şi ai să stai înaintea înfricoşatului divan al lui Hristos" [132].

Pocăinţa se îmbină cu conştientizarea faptului, că noi ne luptăm cu demonii şi nu cu aerul. Demonul e leul, e balaurul[133].

Judecata şi moartea[134] sunt gândurile viguroase ale ascezei ortodoxe, pentru că ele au consecinţe benefice. Dar acestea nu pot exista fără frica de Dumnezeu şi fără conştiinţa că „înfricoşate sunt tainele Bisericii" [135].

E condamnată şi conştiinţa vicleană[136], aceea care nu se alipeşte cu totul de Dumnezeu, ci foloseşte cele sfinte într-un mod egoist, lejer, distant.

Apropierea de Hristos fără „mintea simplă", pe care o cerea Dumnezeiescul Augustin în comentariul la *Predica de pe Munte*, pe care l-am tradus recent, şi care este prezentată aici ca şi „conştiinţă vicleană", face ca împreunarea cu Hristos să fie o nelegiuire[137].

Tot ceea ce nu presupune ataşamentul, unirea totală de Hristos este un lucru pervers. Dumnezeu cere iubirea noastră totală, lupta noastră pe de-a-ntregul pentru trăirea unei vieţi duhovniceşti.

În ceea ce îi priveşte pe eretici, Sfântul Marcu îi prezintă ca pe unii „orbiţi de trufie"[138]. Trufia este cea care inventează noi învăţături şi noi slujbe, care nu aparţin deloc Tradiţiei bisericeşti.

Cei care „falsifică şi înnoiesc credinţa, aceştia au stricat şi au schimbat obiceiurile bisericeşti. Şi nu e nimic de mirare, de vreme ce au falsificat însăşi firea, arătându-se

---

[132] Ibidem.
[133] Idem, 31.
[134] Idem, 33.
[135] Idem, 39.
[136] Idem, 40.
[137] Idem, 42.
[138] *Epistola aceluiaşi [Episcop] al Efesului către un preot cu numele Gheorghe, trimisă în Metone*, 1.

femei în loc de bărbaţi şi nimicind cinstita podoabă a înfăţişării bărbăteşti" [139].

Tonul anticatolic, atât de specific Sfântului Marcu, este cât se poate de autentic ortodox. Tăierea bărbii este o falsificare a firii bărbăteşti şi această ajustare este neconformă cu voia lui Dumnezeu. În spatele acestor noi şi demonice ajustări ale firii, timpurilor noastre au nevoie de glasuri şi mai virulente.

Schimbarea de sex, operaţiile chirurgicale pur estetice, vestimentaţia uni-sex, clonarea, inseminarea in vitro, tatuarea corpului, transformarea trupului omului prin proteze mecanice şi electronice într-o fiinţă robotizată sau introducerea de nano-roboţi în fiinţa lui pentru maşinalizarea omului sunt tot atâtea motive de a striga împotriva denaturării fiinţei umane.

Nu cred că trebuie să scoatem din discursul nostru teologic aspectul polemico-istoric al predicii ortodoxe. Sfântul Marcu evidenţiază puncte ale istoriei sfinte a Bisericii, pentru a scoate de aici directivele vieţii sale şi a contemporanilor săi în materie de credinţă şi de viaţă duhovnicească.

Comoara credinţei[140] are nevoie de o mărturisire autentică şi nu numai de o păstrare şi de o depozitare autentică a ei.

Robirea trupului apare şi în scrisoarea către mitropolitul Isidor[141]. Ierarhul e învăţat să se umple de toată virtutea şi să aibă slava cea bună, a vieţii sfinte.

Însă o evidentă luptă cu păcatul aflăm în altă parte, în *Scrisoarea către monahul Teodosie*[142]. Acesta este invitat să iasă din „căderea prea cumplită"[143] în care se află.

Trebuie să ţinem în mâna minţii, să conducem frâiele patimilor. Patima asociată calului nărăvaş vrea să exprime mobilitatea excesivă a sufletului mânat de o patimă. Stăpânirea minţii cere încercarea de a ne dezlipi mental, afectiv şi volițional de patima care ne-a cuprins.

---

139 Idem, 2.
140 Idem, 4.
141 *Epistolă către Isidor de Kiev*. Acesta a apostaziat după Sinodul de la Ferrara-Florenţa.
142 *Epistola Sfântului Marcu Eugenicul către Teodosie, monahul cel căzut*.
143 Ibidem.

Prin slujirea pântecelui şi a celor de sub pântece, Sfântul Marcu se întoarce la ambitusul sexual pe care îl are trupul, dacă nu e ținut într-o stare ascetică permanentă.

Pentru că avem liberă voință şi putem să ne stăpânim[144], să ne conducem pe noi înşine, e cu putință lupta împotriva patimilor.

Sfântul Marcu cere determinare, cere autodeterminarea omului, ajutat de harul dumnezeiesc, împotriva patimilor sale. Ca şi Sfinții Părinți anteriori, Sfântul Marcu vede curățirea de patimi ca un efort divino-uman personal şi nu ca o cruciadă de anihilare impersonală a răului din omenire.

Ortodoxia nu se luptă cu „răul generalizat", ci cu răul personalizat, cu răul pe care noi îl facem, ca persoane care ne situăm sub statul nostru de ființe raționale şi duhovniceşti.

Ortodoxia punctează răul conştientizat în mod personal şi nu răul nedeterminat sau consecințele *latente* sau *posibile* ale răului. În viziunea duhovnicească a ascezei ortodoxe nimeni nu se luptă cu *potențiali duşmani* sau cu *presupuşi duşmani*, ci cu *duşmani reali*, care ne sâcâie, care ne înfricoşează, care ne îndeamnă la rău, la perversitate, la monstruozități diverse.

Întipărirea în cuget a virtuții[145] este cea care scoate din minte aplecarea spre rău. Şi aici privirea spre rău, privirea minții spre rău, e un act care o întunecă, care îi secătuieşte puterea de judecată[146].

Lupta cu patimile e o luptă la nivelul minții şi al inimii, e o luptă cu ființe, care se bucură de rău şi de perversitate şi care se lipesc, în mod direct, real de ființa noastră, inoculându-ne gânduri şi sentimente ce par, la prima vedere, ca fiind ale noastre. Devenim computere active ale minților demonilor, planul real în care ei îşi satisfac pornirile decăzute, sălbatice, dacă acceptăm, că acele gânduri rele sunt gânduri, care ne satisfac şi nouă perversitățile.

---

[144] Ibidem.
[145] Ibidem.
[146] Ibidem.

Sfântul Marcu îl întreabă pe Teodosie, motivul care l-a determinat să dezerteze, să se lepede de voturile sale monahale[147].

El pune pe seama diavolului amăgirea acestuia:

„Care diavol viclean te-a amăgit? Ba, mai degrabă, cineva te-a tras pe furiş şi te-a robit şi te-a întors în ținutul tău, ca să devii ceva şi să moşteneşti pe cineva, dar, de fapt, să-ți cheltui averea părintească, adică să lepezi virtuțile pe care le aveai şi să primeşti relele pe care nu le aveai[148].”

Amăgirea demonică sporeşte suferința celui înşelat. Dezertarea din asceză este o umplere de noi şi noi chinuri. Dezertarea din asceză te face, până la urmă, să înțelegi, că viața omului, cu adevărat, e una ascetică.

„Boldurile conştiinței”[149] nu ne lasă să ne bucurăm de păcatele noastre. Oricât ar vrea Teodosie să îşi adoarmă conştiința în plăcere, ea îl înțeapă când îi e lumea mai dragă.

Parabola fiului risipitor îi este adusă înainte, este actualizată pentru el, pentru a face pe cel în cauză să constate că alegerea sa, adică roşcovele, nu țin de foame, nu ne satisfac, ci ne umplu de amărăciune.

Păcatul amărăşte pe om. Patima, odată infiltrată în noi, aduce şi o dorință dumnezeiască: eliberarea de ea. Insatisfacția cere satisfacție deplină. Şi, dacă plăcerea aduce durere, cum a fost prezentat acest lucru în mod magistral de către Sfântul Maxim cel Mare, insatisfacția naşte dorința împlinirii depline. Şi împlinirea duhovnicească, deplină, are nevoie de durerea vindecătoare a ascezei, de bisturiul dătător de viață al luptei cu patimile.

Autorul nostru îl caracterizează pe Teodosie ca pe unul cu un mod de viețuire în pierdere. Şi anume, spune că el are dispoziția spre bine aidoma unei găleți găurite[150], care nu poate ține în ea apa faptelor sale.

Teodosie, pare-se că avusese relații sexuale cu o femeie, fapt pentru care e întrebat, dacă nu cumva, fostul monah, are acum un copil.

---

[147] Ibidem.
[148] Ibidem.
[149] Ibidem.
[150] Ibidem.

El a lepădat îmbrăcămintea neagră a monahului, care subția trupul prin asceză și s-a îmbrăcat în „cărnuri groase”[151], făcând astfel mai multă mâncare viermilor, atunci când va muri[152]. Fiind chemat la pocăință, Sfântul Marcu îi indică mișcarea, mișcarea spre bine[153].

Mișcarea și schimbarea din rău sunt benefice. Numai „păstrarea răului aduce pierzania[154].” Patima e văzută aici ca stagnare, ca o concentrare / aplecare interioară, exclusivă, spre sine.

Nu numai că staționezi în patimă, dar și renunți la orice mobilitate personală, la orice tindere spre altceva decât păcatul. Încătușarea de care vorbim adesea și auzim vorbindu-se în cultul nostru, legarea noastră fedeleș prin patimi, cere dezlegarea, dezrobirea, scoaterea din temniță, din iadul interior, din adâncul greșelilor, din mlaștina puturoasă a patimilor.

Mobilitatea e unul din atributele forte, autentice ale pocăinței și ale libertății duhovnicești. Nu poți să zbori, dacă ești prins în lațul unei patimi. Pe scara spre rai poți cădea, dacă nu mai ai nicio mână proptită pe scara ascultării de Dumnezeu, după cum este portretizată această scară pe tâmpla exterioară, la intrare, în Bisericile noastre, cel mai adesea sau mai ales în trecut.

Am observat, că în tradiția picturală bisericească românească era amplu prețuită Judecata de Apoi, care se picta la intrarea în Biserică. Pentru că frica de Dumnezeu era mai multă decât acum, credincioșii noștri își aduceau aminte de sfârșit, de judecată, ca să pună început bun pocăinței și intrării lor în Biserică.

Acum aflăm, mai ales, Sfinți portretizați pe fața pronaosului sau totul e de un alb imaculat, var și iarăși var, pentru ca să nu ne mai stingherească nimic. Ca să ieși din umbra patimii trebuie să te miști, să faci pași smeriți, plini de pocăință către Hristos.

---

[151] Ibidem.
[152] Ibidem.
[153] Ibidem.
[154] Ibidem.

Sufletul e înfometat fără Dumnezeu[155]. Autorul nostru pistonează, apasă mereu pe detaliile parabolei fiului risipitor, pentru că vrea o reuşită imediată, o reîntoarcere a lui Teodosie.

Nu poți să fii sătul, îi aminteşte lui Teodosie, dacă nu ai hrana cuvintelor dumnezeieşti[156]. Nu ai nevoie de gunoiul[157], de mulțimea de mâncare care îți înmulţeşte dejecțiile, ci de pocăință. El vrea ca inima înverşunată[158], plină de secrețiile poftei şi ale răzvrătirii, să se plece în fața lui Dumnezeu, spre iertare.

Ispitele sunt exerciții[159], care te umplu de înțelepciune, dar nu şi patimile. Patimile te umplu de confuzie, de goliciune sufletească, de amărăciune, de frică.

Ele ne terorizează continuu, sunt o avanpremieră a pedepsei veşnice, cum îi spune, cu alte cuvinte Sfântul Marcu lui Teodosie, actualul Iuvenalie cel căzut, indicându-i pasajul de la Sfântul Ioan Gură de Aur despre Judecata finală şi universală[160].

2. *Purgatoriul : o inexistență teologică*

Sfântul Marcu începe primul discurs despre purgatoriu cu conştiința, că trebuie să răspundem cu dragoste celor care întreabă adevărul şi, mai ales, că el răspunde cu adevărul ortodox, cu adevărul cuprins de credința noastră mântuitoare[161].

Însă se discută, mai întâi, situația celor care adorm în credință[162], care mor ca nişte oameni credincioşi.

Ei sunt ajutați de pomenirile la Sfânta Liturghie, de rugăciunile şi milosteniile făcute de cei vii pentru ei[163]. Cei

---

155 Ibidem.
156 Ibidem.
157 Ibidem.
158 Ibidem.
159 Ibidem.
160 Ibidem.
161 *Prima cuvântare despre focul curățitor* a Arhiepiscopului Marcu al Efesului, 1.
162 Ibidem.
163 Ibidem.

din Iad sunt ajutați, întru câtva, de aceste expresii ale iubiri noastre, dar nu îi izbăvesc cu totul de pedeapsă, însă despre vreun foc curățitor trecător, Tradiția nu vorbeşte[164].

Sufletele credincioase, care au mici păcate sau chiar mai mari, se curățesc prin frica momentului morții, trăiesc în jurul pământului sau în Iad pentru o perioadă, dar fără a fi chinuiți[165].

Aducând discuția despre realitatea vămilor văzduhului, traducătorul nostru se dovedeşte un autentic apărător al Tradiției ortodoxe[166].

Negate adesea, socotite *fabulații* sau *împrumuturi păgâne*, vămile văzduhului, arată acesta, nu sunt simple presupuneri, ci o mărturie vie a Tradiției Bisericii.

Însă trebuie să remarcăm faptul, că Sfântul Marcu vorbeşte şi de o curățire după moarte a sufletelor credincioase, prin frică, chinul conştiinței sau incertitudinea trăită în Iad[167].

Unele cântări funebre tind să acrediteze ideea, că după moarte nu există pocăință. Însă aici se vorbeşte şi de o continuare a pocăinței, ca reflex normal al sufletului credincios, care vrea la Dumnezeu.

Discursul Sfântului Marcu e întrețesut cu multe trimiteri patristice încă de la început. Viețile Sfinților, cărțile lor, cântările şi rugăciunile Bisericii Ortodoxe sunt materialul teologic prin care se răspunde părții romano-catolice.

Biserica mărturiseşte numai un singur foc veşnic, cel al Iadului[168]. E pusă înainte bogata şi plenara dimensiune teologică a slujbei înmormântării[169].

Deşi trebuie să ne rugăm numai pentru cei credincioşi, unii Sfinți au trecut această graniță a canonului hotărât şi au adus, prin rugăciunea lor plină de dragoste, din Iad, pe unii osândiți de acolo, unii nefiind credincioşi[170].

---

164 Ibidem.
165 Ibidem.
166 Ibidem, n. 9.
167 Ibidem.
168 Idem, 2.
169 Ibidem.
170 Ibidem.

De harul Sfintei Liturghii se bucură şi Sfinţii, potrivit anaforalei Sfântului Ioan Gură de Aur[171].

Remarcăm bogata şi insistenta atenţie teologică a traducătorului, care înconjoară atât de bine, multiforma atenţie teologică a celui pe care îl traduce. Problematica rugăciunii este amplu analizată în notele 23 şi 26, făcute pe marginea cuvântării pe care o analizăm.

Paragraful 4 începe discuţia polemică propusă de titlu. Se constată, că referinţele de la II Mac. 12, 46 şi Mt. 12, 32 nu asigură nicidecum un fundament viabil pentru purgatoriu[172].

În secţiunea următoare e discutat pasajul de la I Cor. 3, 11-15[173]. Şi acesta este găsit neelocvent pentru discuţia în cauză. Însă *focul* Iadului are numeroase susţineri scripturale: Mt. 25, 46; In. 5, 29; Ps. 59, 4; 98, 3; Dan. 7, 10[174].

Sfântul Marcu aduce în discuţie *focul probator* şi nu *focul curăţitor*[175]. Focul iadului nu consumă pe cel care îl chinuie[176]. În comentariul făcut în nota 36, părintele Marcel Hancheş, traducătorul nostru, aduce în discuţie pe Sfântul Isaac Sirul, care vorbeşte de focul divin, ca de iubirea lui Dumnezeu. Nici nu ar putea fi altfel, atâta timp cât discuţia despre focul divin apare numai în eshatologie şi el nu poate fi decât identic cu harul lui Dumnezeu. Dispoziţia interioară a omului e cea care acceptă sau respinge iubirea atotcopleşitoare a lui Dumnezeu.

Adevărul, e concluzia Sfântului Marcu, nu e niciodată *particular* sau nu e, mai ales, *particular*, ci el trebuie să fie în conglăsuire cu dogmele bisericeşti[177].

În nota 37, traducătorul se exprimă magistral, citând două nume de referinţă, vizavi de acceptarea Tradiţiei şi de acceptarea adevărului din scrierile ştiinţifice.

Traducătorul nu se teme atât de procesarea datelor de către un autor teologic, ci de prelucrarea, fără o viaţă duhovnicească, a datelor Tradiţiei.

---

171 Idem, 3.
172 Idem, 4.
173 Idem, 5.
174 Ibidem.
175 Ibidem.
176 Idem, 6.
177 Ibidem.

Nu trebuie să existe discrepanţe majore, ineluctabile între viaţa autorului şi viaţa Părinţilor. Trăirea în Sfântul Duh este cea care asigură sau confirmă convivialitatea oricărui nou încorporator al Tradiţie cu Tradiţia de veacuri a Bisericii.

Chiar dacă Sfântul Ambrozie, Fericitul Augustin şi Sfântul Grigorie Dialogul, spune Sfântul Marcu în sinod, ar admite purgatoriul, nu trebuie să trecem peste hotărârile *Sinodului V Ecumenic*, care a negat erezia origenistă a apocatastazei[178]. Sfântul Marcu îl opune pe Sfântul Ioan Gură de Aur Fericitului Augustin, în privinţa interpretării *focului* de la I Cor. 3[179].

Faptul că focul pretinsului purgatoriu este consfinţit ca fiind *trecător* de către partea latină, îl face pe Sfântul Marcu să întrebe, cât chinuie acesta[180]? În pasajul al 9-lea, Sfântul Marcu vorbeşte despre coruperea cărţilor patristice şi despre faptul, că pasajele din Sfinţii latini, care au fost aduse de faţă, pot fi şi ele corupte[181].

Sfântul Marcu se întoarce foarte teologic spre slujbele Bisericii şi interpretează mici fragmente liturgice. Dintr-unul el scoate ideea, cum că nu există *curăţire prin foc*, ci *prin îndurarea şi bunătatea lui Dumnezeu*[182].

Focul curăţitor al pretinsului purgatoriu e resimţit în mod clar, ca o imixtiune în relaţia dintre om şi Dumnezeu, atâta timp, cât el apare ca un nexus inexplicabil în problema mântuirii.

Mântuirea este legătura foarte specială dintre Dumnezeu şi omul, care face parte din Biserică. Dumnezeu Îşi revarsă mila faţă de om în orice context ar fi el. Revărsarea harului lui Dumnezeu peste om ţine de faptul, că el e creatura a lui Dumnezeu, de care El se îngrijeşte.

Când harul lui Dumnezeu e perceput ca *foc*, ca *o chinuire personală*, atunci inima celui osândit e aceea, care nu poate să cuprindă revărsarea lui Dumnezeu.

---

[178] Idem, 6-7.
[179] Idem, 8.
[180] Ibidem.
[181] Idem, 9.
[182] Idem, 10.

Iadul, cu alte cuvinte, nu e teritoriul afundat în neguri impersonale, lăsat în seama unui *foc impersonal* (*impersonalismul* nu e specific Ortodoxiei).

Ci el e spaţiul în care sunt oameni, care nu percep iubirea lui Dumnezeu, pentru că nu au vrut să o perceapă nici pe când trăiau.

Revărsarea de iubire, ca şi ploaia, care cade peste drepţi şi peste nedrepţi, e o revărsare personală a lui Dumnezeu care nu ţine cont de păcatele sau statutul omului, ci arată că omul a fost făcut din dragoste de către Dumnezeu şi că el e păstrat cu multă dragoste în viaţă.

Focul purgatoriului, pretinzând că e mai abil decât mila lui Dumnezeu în a şterge păcatele, adică decât harul Său, nu face decât să se ipostazieze într-o însuşire divină, care exclude cu totul relaţia sinergică.

La aceiaşi concluzie ajunge şi Sfântul Marcu: „ar fi lucru zadarnic, dacă se curăţeşte *prin foc*, să ne rugăm să se curăţească şi *prin îndurare*” [183].

Sfântul Marcu presupune o corupere şi a operelor Sfântului Grigorie al Nyssei[184]. Dacă ea nu există, li s-a întâmplat şi altora să greşească, atâta timp, cât nu era un canon sigur al credinţei, în acel domeniu teologic[185].

Din redarea pasajului latin referitor la purgatoriu se observă, că teologii latini presupuneau în mod logic purgatoriul, ca un loc *intermediar*, unde să se plătească pedeapsa[186].

Obsesia pentru eliminarea păcatului cu orice chip, cât şi dorinţa de a se ştii foarte clar, locul unde se duc sufletele după moarte, se observă de aici, din aceea că nu mai dau nicio importanţă relaţiei lor cu Dumnezeu.

Cea mai teribilă mişcare în afara Tradiţiei ortodoxe, s-a produs atunci, când sufletele au început să fie socotite, după raţiunea umană, ca menite să meargă în Rai sau în Iad, datorită unei judecăţi limitate asupra păcatelor lor.

Sufletele încep să fie gândite ca având un curs deja stabilit, autonom, implacabil, în faţa căruia Dumnezeu nu

---

[183] Ibidem.
[184] Idem, 11.
[185] Ibidem.
[186] Idem, 13.

mai poate spune nimic sau în care Dumnezeu, pur şi simplu, nu intervine.

Rolul Îngerului Păzitor sau a Sfinților mijlocitori este estompat cu totul. Dumnezeu e văzut ca Unul, Care doar acordă o răsplată conform faptelor, fapte care vin din timpul istoric al omului şi la care El nu mai poate adăuga nimic sau rectifica ceva.

Singurătatea sufletului după moarte trebuie amplu analizată în teologia catolică, cât şi realitatea judecății lui Dumnezeu. Accente nefaste au stropit şi înțelegerea ortodoxă asupra parcursul sufletului după moarte, unde ori se crede că rugăciunile Bisericii pot face totul, chiar dacă acela nu a fost un om credincios, autonomizându-se astfel realitatea Bisericii şi suprapunând-se lui Dumnezeu[187], ori nu se acceptă, decât evaziv, prezența lui Dumnezeu, în cazuri particulare, omul fiind „predestinat" de ceea ce şi-a făcut cu mâna lui.

Însă relația plină de iubire dintre Sfânt şi Dumnezeu, arată că mântuirea omului e o nuntă, o unire intimă între om

[187] Iadul, cei din Iad, nu mai sunt văzuți în niciun fel ca având atingere cu Biserica sau făcând parte din Biserică, chiar dacă au fost botezați ortodox. Dumnezeu este exclus din Iad în viziunea ortodoxă contaminată de eterodoxie. După cum Împărăția Cerurilor e văzută adesea ca nefăcând parte din Biserică, tot la fel şi Iadul este un subiect tabu, tabuizat, care a fost exclus din Biserică.
Însă Biserica se roagă pentru toți oamenii, adică şi pentru cei din Iad. Biserica, Trupul lui Hristos nu poate fi despărțită de vreun om, de vreun mădular al lui Hristos. Dacă facem Biserica indiferentă față de întreaga umanitate, arătăm că noi nu avem de-a face cu „rebuturi", ci numai cu Sfinți, cu oameni de primă mână.
Însă cei care fac din Sfânta Liturghie instrumentul prin care se scot oamenii din Iad, fără ca această acțiune să aibă de-a face cu mila şi prezența lui Dumnezeu, nu fac decât să vorbească de un act de magie, pe care nu şi-l pot explica, decât înşirând basme de tot felul.
Sfânta Liturghie nu scoate din Iad, pentru că un preot cuvios se roagă pentru cineva, când prepară Cinstitele Daruri! Sfânta Liturghie e mare şi binefăcătoare tocmai pentru că pune în relație vie pe credincios cu Dumnezeu. Atâta timp cât omul se regăseşte în unire cu El, cu Hristos care a suferit pentru El şi suferă cu multă dragoste, pe atât relația cu Hristos poate să facă această mare minune a mântuirii.
Mântuirea nu se petrece fără relația vie cu Hristos şi fără să te deschizi iubirii Sale. Aşa că întrebărilor ce vor răspunsuri clare în problema mântuirii cuiva, trebuie să le răspundem, că mântuirea nu se face de către un preot, care vrea să pomenească pe cineva la Liturghie.
Ci mântuirea are loc în Biserică, dacă omul pe care preotul îl pune în legătură vie cu Hristos sau îi reîntinereşte legătura credinciosului, legătură vie, stabilă cu Hristos, prin rugăciunile Bisericii, duce la deschiderea sufletului celui adormit către Hristos sau dacă Hristos e primit să inunde interioritatea aceluia.

şi Dumnezeu, unde nu există stare de singurătate şi de dezlipire de Dumnezeu.

Omul credincios nu trebuie să perceapă moartea ca pe o *schimbare* a relației sale cu Dumnezeu, în sensul că El s-ar depărta de om după moarte, ci dimpotrivă, trebuie s-o perceapă ca pe o relație şi mai intimă cu Dumnezeu după moarte sa, dacă relația cu Dumnezeu a existat încă de aici, de pe pământ.

Sfântul Marcu însă nu se opreşte la o discuție în sine a pretinsei *dogme* latine, ci începe o discuție asupra modului în care sufletul se curățeşte în Biserică. Iertarea de păcate, după Botez, e legată de pocăință[188].

În loc să punem punct vieții unui om şi să spunem că unul merge în Iad şi altul în Rai, Sfântul Marcu ne propune tuturor următoarea ideea, care e tot una cu adevărul: „Acestea cugetându-le Biserica lui Dumnezeu şi cerând iertare pentru cei adormiți şi crezând că le este dată, nu hotărniceşte asupra lor nicio pedeapsă, ştiind că în cazul unora ca aceştia bunătatea dumnezeiască covârşeşte cu mult rațiunea dreptății [189]".

Biserica nu face pronosticuri asupra relațiilor personale pe care le avem cu Dumnezeu. Chiar şi cei care se împotrivesc lui Dumnezeu au o relație cu El, chiar dacă negativă şi plină de aversiune.

În locul rațiunii juridice, a dreptății cu limite umane, Biserica Ortodoxă pune, mai degrabă, în fața noastră etalonul încrederii în bunătatea lui Dumnezeu.

Slujba înmormântării ar fi un calvar înfiorător, dacă nu ar cere mila Sa, ci judecata Sa necruțătoare, aşa, după mintea omului. Slujba de prohodire ortodoxă ne învață însă dreapta smerenie a omului, aceea de a nu ne încrede în faptele noastre, oricât de spectaculos de bune ar fi, ci să ne centrăm aşteptările pe mila şi iertarea lui Dumnezeu. Că *mai bună este mila Ta decât viața*, spunea Prorocul şi, aş adăuga aici, *şi decât judecata noastră redusă*.

Sfântul Marcu ne duce şi mai departe în teritoriul gândurilor lui Dumnezeu, care nu sunt ca cele ale omului. El

---

[188] *Prima cuvântare despre focul curățitor* a Arhiepiscopului Marcu al Efesului, 13.
[189] Ibidem.

ne spune, că „se potriveşte bunătății lui Dumnezeu a nu trece cu vederea un mic bine, decât a învrednici de pedeapsă un păcat mic”[190].

Dumnezeu se uită la intenția fundamentală a omului[191] sau, mai degrabă, el însuşi a ales ce vrea de fapt. Extensia binelui sau a răului personal nu fac, ne spune autorul, decât departajări ale oamenilor în suferință şi respectiv în fericire[192]. Curățirea omului e o vedere a lui Dumnezeu, dar aceasta ține de calitatea interioară a omului, de nivelul de curăție interioară pe care îl are[193].

Dacă pretinsul *foc curățitor* propunea o nivelare a tuturor sufletelor în ceea ce priveşte vederea lui Dumnezeu, poziția ortodoxă a curățirii de patimi, face din fiecare suflet, un copărtaş la bucuria vederii lui Dumnezeu, pe măsura dezvoltării sale duhovniceşti.

Focul purificator intră în coliziune cu *rațiunea dreaptă*, spune Sfântul Marcu, pentru că sufletele nu pot fi chinuite într-un *foc material*[194].

Dacă apocatastaza a fost recunoscută de Biserică ca o învățătură ce produce laxitate morală şi a fost respinsă, acelaşi lucru propune şi Sfântul Marcu latinilor: „ar trebui lepădată din Biserică şi *dogma* pusă [în discuție] a focului curățitor, ca una care produce delăsare în cei râvnitori şi îi înduplecă să nu se lupte în tot chipul în viața aceasta ca să se curățească, de vreme ce e aşteptată o altă curățire [195]”.

Al doilea cuvânt despre purgatoriu, mai extins decât primul, începe prin a spune, că dogmele credinței au nevoie de multă cercetare, dar folosul acestei cercetări este imens, dacă scopul căutării e găsirea adevărului[196].

Însă cercetarea trebuie să nască unire de cuget între membrii unui sinod, ca în cazul celui din anul 50 de la

---

190 Idem, 14.
191 Ibidem.
192 Idem, 14c.
193 Idem, 14d.
194 Idem, 14h.
195 Idem, 14k.
196 *Cuvântul al II-lea despre purgatoriu*, 1.

Ierusalim[197]. Însă sinodalii trebuie să aibă aceeaşi credinţă, pentru a fi atraşi, prin dragoste, la unitatea de cugetare[198].

Traducătorul nostru a precizat foarte bine în acest caz: „În gândirea ortodoxă nu poate exista dragoste fără dreaptă credinţă”. *Unitatea de vederi* se naşte pe planul *unităţii în adevăr* iar *dragostea de adevăr* şi a unora faţă de alţii, îi face pe sinodali să mărturisească cu bucurie *aceeaşi credinţă*.

Începându-se subiectul propus, Sfântul Marcu punctează faptul, că nici Sfinţii nu au bucuria deplină după moarte şi nici păcătoşii chinul deplin ci, că fiecare sunt la locurile lor[199].

Acestea vor veni după Dreapta judecată a oamenilor. Primii aşteaptă fericirea deplină, cei din urmă ştiu că vor fi chinuiţi veşnic[200].

Învăţătura ortodoxă promovează, aşadar, parţialitatea fericirii, cât şi a nefericirii, conform Sfântului Atanasie cel Mare[201].

Numeroase versete sunt aduse în sprijinul acestei parţialităţi: Mt. 25, 34, 41; Mt. 8, 29; Mt 25, 1; Mt. 25, 14 sq. ; II Cor. 5, 10; II Tim. 4, 6-8; II Tes. 1, 6-10; Evr. 11, 39-40; Mt. 20, 1-8; Apoc. 6, 9-11.

Concluzia la care ajunge Sfântul Marcu interpretând toate locurile indicate deasupra este aceea, că: „din toate acestea reiese, că nici Sfinţii nu sunt în bucuria deplină a acelor bunătăţi şi a fericirii viitoare, nici păcătoşii nu au luat deja osânda şi nu au fost trimişi în pedeapsă”[202].

Cu aceeaşi consecvenţă citaţională, Sfântul Marcu redă şi mărturii patristice referitoare la starea sufletelor după moarte.

Sfântul Grigorie Teologul e adus primul în discuţie[203]. Urmează acestuia Sfântul Ioan Gură de Aur, care vorbeşte de disiparea incertitudinii Sfinţilor în ceea ce priveşte traiectoria lor veşnică[204].

---

[197] Ibidem.
[198] Ibidem.
[199] Idem, 3.
[200] Ibidem.
[201] Idem, 4.
[202] Idem, 6.
[203] Idem, 7.
[204] Idem, 8.

Revine cu pasaje din Sfântul Grigorie Teologul[205]. Însă ceea ce este important aici şi care bulversează opinia curentă vizavi de Iad, este concluzia Sfântului Marcu, cum că „[toate] câte unii dintre Sfinţi le-au văzut prin vedenie şi descoperire, în legătură cu pedeapsa viitoare şi cu necredincioşii şi cu păcătoşii supuşi ei, erau oarecare descrieri umbroase ale celor viitoare şi ca un fel de tipuri, iar nu realităţi deja prezente şi actuale” [206].

Adică starea celor din Iad nu este cea a chinuirii reale, ci acum sunt cuprinşi doar de frica şi aşteptarea teribilă a chinului ce va urma Judecăţii din urmă.

În lumina acestui adevăr, toate reprezentările curente ale Iadului, ca şi toate predicile, care sunt construite pe baza acestei teme, trebuie să prezinte chinul ca pe o realitate posterioară Judecăţii şi nicidecum anterioară ei. Însă în spaţiul ortodox românesc, se vorbeşte, mai degrabă, de o liniaritate în suferinţă şi chinuire a celui păcătos, şi înainte şi după Judecata finală.

Nici demonii nu sunt pedepsiţi, subliniază Sfântul Marcu[207]. Ei sunt ţinuţi în Iad ca într-o temniţă şi aşteaptă Judecata, cf. II Ptr. 2, 4[208]. Şi conform cu o notă precedentă a   celui ce scrie acest articol, Sfântul Marcu arată, că Sfânta Liturghie şi Biserica se roagă pentru cei din Iad iar aceştia: au „o oarecare mică uşurare, chiar dacă nu [au parte] de izbăvirea desăvârşită”[209].

Se readuce în discuţie faptul, că rugăciunile Bisericii sunt numai pentru cei credincioşi, chiar dacă şi unii necredincioşi au fost miluiţi prin rugăciunile Sfinţilor[210].

În pasajul al 15-lea, Sfântul Marcu se pronunţă iarăşi, în mod tranşant, în ceea ce priveşte acceptarea Revelaţiei. Sfânta Scriptură trebuie acceptată integral, chiar dacă unele lucruri ale ei, par să fie neconcordante cu altele, pe când „[cele predate de Părinţi] suntem datori a nu le crede în chip absolut, nici a le primi fără cercetare.

---

[205] Idem, 9.
[206] Idem, 10.
[207] Idem, 11.
[208] Ibidem.
[209] Idem, 12.
[210] Ibidem.

Căci este cu putinţă ca acelaşi dascăl să nu le grăiască pe toate după acrivie. Altfel, pentru ce au mai avut Părinţii nevoie de Sinoade Ecumenice, dacă fiecare nu ar fi căzut nicidecum din adevăr?”[211].

Însă nu trebuie să contrabalansăm discuţia spre o „purificare” a cărţilor patristice, pentru că s-ar putea să aibă multe erori, şi să credem, că putem interpreta Scripturile oricum sau să încercăm să le facem să conglăsuiască cu forţa, pentru că Scriptura e *fără greşeală* iar Părinţii sunt *pasibili de greşeli*.

Şi traducătorul nostru şi-a exprimat într-o notă această îngrijorare, cum că acceptarea faptului că Părinţii greşesc, poate să ne ducă la faptul de a ne îndoi de fiecare şi să sfârşim prin a nu mai avea încredere în absolut nimeni.

Deja eterodocşii au gustat din fructul amar al *ştiiţificităţii care omoară adevărul*, şi pe care ni-l întinde şi nouă. O asemenea activitate de *triere* a adevărului presupune în primul rând discernământ duhovnicesc, multă erudiţie duhovnicească şi o viaţă sfântă.

Sinoadele Ecumenice au conferit un adevăr deplin, din adevăruri, de multe ori, *înjumătăţite*. Existau şi există adesea opinii nu atât divergente, ci nedepline despre adevăr.

Completitudinea adevărului trebuie urmărită mai degrabă, după părerea mea, şi nu disocierea de pasajele care contravin Tradiţiei.

Trebuie să alăturăm pe Sfinţii Părinţi, să îi punem să vorbească unii cu alţii în faţa noastră şi adevărul să fie expresia, care cuprinde cât mai multe expresii personale şi nu cât mai puţine.

O bună cercetare ştiinţifică ortodoxă trebuie să fie credincioasă acestui mod de gândire, în care adevărul deplin al unei dogme este adevărul chintesenţial, adevărul obţinut după studierea, cu credincioşie fiască şi dragoste dumnezeiască, a Sfinţilor din toate vremurile şi din tot locul.

Multa cunoaştere a Părinţilor şi punerea poziţiilor lor la un loc reprezintă o manieră ortodoxă de a vorbi despre credinţa noastră şi este modul propriu în care un sinod tălmăceşte credinţa moştenită.

---

[211] Idem, 15.

Sfântul Marcu aduce alte mărturii patristice, printre care şi pe Fericitul Augustin, în a arăta, că Scriptura este infailibilă dar nu şi Părinții întotdeauna[212].

Se citesc pasaje extinse din Sfântul Grigorie al Nyssei[213]. Sfântul Marcu concluzionează, după citirea acestora, că Sfântul Grigorie vorbeşte despre un foc de după judecata finală, iar nu imediat după moarte[214].

Dacă Sfântul Grigorie a crezut în apocatastază, spune Sfântul Marcu, se aseamănă mai mult cu Origen, decât cu presupusul purgatoriu[215].

Însă în ceea ce priveşte pretenția latină, că purgatoriu e o *credință ecumenică*, unei asemenea pretenții, Sfântul Marcu îi răspunde extraordinar de clar: „cei mai mulți şi mai însemnați dintre Dascăli au înțeles în chip mai alegoric acel foc veşnic şi pedepsele fără sfârşit, încât se socoteşte de ei că nici focul acolo nu este trupesc, nici întunericul cel mai din afară nu e nimic altceva decât necunoaşterea lui Dumnezeu, după cum şi lumina pentru cei vrednici este vederea Lui; nici viermele nu e un neam de târâtoare veninos şi mâncător de trupuri, ci chinuirea celor neînfrânați de către conştiință şi acea amară părere de rău; nici scrâşnirea dinților nu e altceva decât nebunia celor ce se chinuie cu încrâncenare şi întristarea produsă de ea [de nebunie] şi durerea cea amară"[216].

Sfântul Marcu ne ridică la o înțelegere duhovnicească şi nu trupească a Iadului. După cum doctrina despre Dumnezeu este plină de elemente antropomorfe, la fel şi doctrina despre Iad, este plină de elemente materiale.

Exprimările țin de o percepție umană, care presupune o ridicare peste exprimarea ca atare. Trebuie să transcendem sensul rudimentar al exprimărilor referitoare la Iad şi să înțelegem, că toate suferințele expuse aici se referă la un suflet, care nu cunoaşte şi nu acceptă pe Dumnezeu şi nu la o impresionantă lume paralelă cu lumea noastră, şi care ar

---

[212] Ibidem.
[213] Idem, 17.
[214] Ibidem.
[215] Idem, 18.
[216] Ibidem.

avea asemănări identice în multe dintre formele ei de existență.

Sfântul Marcu va căuta în continuare să arate părții adverse, că *iertarea* înseamnă şi *îndreptare* la Dumnezeu şi că nu mai e nevoie de o pedeapsă, după ce Dumnezeu a iertat păcatele[217]. Pentru aceasta sunt citate locurile de la Lc. 18, 14; II Paral. 33, 13; Iona 3, 5; Mt. 9, 6[218].

Urmează alte citații referitoare la mântuire din operele Sfântului Pavel[219]. Traducătorul nostru arată foarte bine în acest context, nuanța antică a verbului „a mântui", care era aceea de : „a păstra întreg, a scăpa teafăr, a fi păstrat intact, a fi în siguranță" [220]. Concluziile celui de al doilea *Discurs despre purgatoriu* aprofundează pe cele susținute în primul[221].

Este ilogic să spunem, că se şterg păcatele mari dar nu şi cele mici, şi că acestea din urmă au nevoie de purgatoriu, spune Sfântul Marcu[222].

Sfântul Marcu atacă pe Toma de Aquino în teoria aceluia despre *neschimbabilitatea voinței*[223]. Sfântul Marcu subliniază însă şi faptul, că „după viața aceasta nu mai este altă curățire care să curățească pe cei care sunt cu lipsuri în curățire"[224], chiar dacă în discutarea primului discurs, am subliniat, că el tinde să vorbească şi de o curățire a sufletelor după moarte, însă nu prin fapte, ci prin starea sufletului în această nouă postură, de suflet dezlipit de trup.

Cele două poziții nu sunt antagonice. Curățirea prin fapte ține de viața aceasta. În viața viitoare se pot curăți de păcate prin frica şi durerea depărtării de Dumnezeu, şi prin rugăciunile şi milosteniile făcute în Biserică.

Însă va trebui să explicăm foarte corect legătura dintre *actul uman* al milosteniei sau al rugăciunii şi *iertarea păcatelor conferită de Dumnezeu*.

---

[217] Idem, 19.
[218] Ibidem.
[219] Idem, 21.
[220] Ibidem, n. 104.
[221] Idem, 23.
[222] Idem, 23a.
[223] Idem, 23c.
[224] Idem, 23d.

Nu trebuie să lăsăm impresia credincioşilor noştri, că o pâine sau o haină este echivalentul iertării lui Dumnezeu şi că Dumnezeu are nevoie ca să ierte pe cineva, de atenționarea noastră.

Nici nu trebuie să credem, că Dumnezeu iartă pe cineva, pentru că vrea un om sau mai mulți oameni. Ci iertarea lui Dumnezeu trebuie să o vedem cerută prin deschiderea noastră plină de milă şi de dragoste către aproapele.

Dacă deschiderea noastră către cineva implică dorința noastră de comuniune cu acela şi cu cel din lumea cealaltă, asta înseamnă că ea este mai întâi o deschidere a noastră către Dumnezeu.

Dacă inima noastră vrea să facă milă pentru cineva, înseamnă că eu devin bun şi uman atât cu mine, cât şi cu cel de lângă mine, cât şi cu cel mutat la Domnul. Milostenia şi rugăciunea pentru cel adormit nu este decât o atragere a lui în vâltoarea relației de dragoste cu Dumnezeu. Milostenia şi rugăciunea nu sunt fapte *sociale* sau *caritative*, ci acte de stârnire a celei mai adânci atenții față de ființa, existența, fericirea sau nefericirea cuiva.

Dumnezeu iartă şi fără noi. Nu noi suntem promotorii iertării cuiva. Ci prin această ataşare la soarta celorlalți arătăm, că noi şi ei dorim să fim una în Dumnezeu, în iubirea şi mila Sa. Milostivindu-ne de alții intrăm în marele torent al milei divine.

Suntem iertați şi noi, sunt iertați şi alții, tocmai pentru că mântuirea nu e văzută ca actul meu pentru mine sau ca multiplele mele acte de binefacere, făcute numai pentru sufletul meu, pentru salvarea mea exclusivă.

Ci mântuirea înseamnă tocmai *uitarea mea de sine*, pentru *amintirea existenței altora*. Când Sfântul Moise sau Sfântul Pavel vor să piară pentru poporul, pentru care se rugau şi sufereau, nu spuneau decât acest lucru: că nu are niciun sens să te bucuri de unul singur, ci bucuria, mântuirea e o bucurie a fiecăruia de toți ceilalți.

Dacă vrei să scapi numai tu, n-are nici un rost să vrei să mergi la Dumnezeu, pentru că Dumnezeu îi iubeşte pe toți şi nu numai pe cei din neamul meu sau dintre greci.

El îi iubeşte pe toți, chiar dacă eu, încadrat într-o orientare filetistă, vreau să-mi mântuiesc numai neamul din care provin sau credincioşii pe care îi păstoresc. Gesturile mele de dragoste nu Îl fac pe Dumnezeu, în mod automat, să îmi asculte rugăciunea.

Ci având prin ele îndrăznirea că Dumnezeu mă ascultă, nu încetez să mă rog pentru dobândirea milei față de cineva, milă care nu vine pentru că eu mă rog, ci pentru că Dumnezeu vrea să ne uimească mereu prin dragostea pe care o revarsă, ca răspuns a rugăciunilor noastre.

Iertarea păcatelor aşadar, în cazul celor adormiți, nu este şi nu va fi niciodată un răspuns automat al faptelor noastre bune pentru cei adormiți. Dar dacă ele vor sta mereu în fața lui Dumnezeu, fără să ne îndoim deloc, vom simți cum şi noi şi cei pentru care ne rugăm sunt iertați şi miluiți.

O a treia lucrare pe care o luăm în calcul în acest capitol este acea intitulată: *Zece silogisme care arată, că nu este foc curățitor*. E o lucrare redusă ca extensie, dar foarte concentrată ideatic.

Primul argument arată, că vederea lui Dumnezeu nu e identică în toți, ci personală şi diferită[225].

Contemplarea diferită a lui Dumnezeu, conformă cu vrednicia fiecăruia, este explicarea autentică a locului de la In 14, 2: *multele locaşuri ale Împărăției*[226]. Citarea Sfântului Isaac de către traducătorul nostru este din nou revelatoare, în discuția despre *multele locaşuri*[227].

Al cincilea silogism face să rezulte purgatoriu ca un lucru fără efect al lui Dumnezeu, dacă cei cu voință bună, potrivit credinței catolice, nu primesc niciun lucru bun, la trecerea lor prin el[228].

Şi al şaselea silogism arată, că voința centrată pe rău nu poate fi schimbată în veşnicie şi astfel face, ca purgatoriul să fie fără efect[229].

---

[225] *Zece silogisme care arată, că nu este foc curățitor*, 1.
[226] Idem, 2.
[227] Idem, n. 5.
[228] Ibidem.
[229] Idem, 6.

O a patra lucrare despre purgatoriu este cea în care Sfântul Marcu răspunde la întrebările părții catolice, puse în urma discursurilor sale anterioare la această temă[230].

Sfântul Marcu începe această lucrare cu o nouă aprofundare a discuției despre fericirea Sfinților. El spune: „bucuria de acum a Sfinților şi vederea [lui Dumnezeu] este mai desăvârşită, decât cea dată în viața aceasta în arvună, dar mai nedesăvârşită decât cea nădăjduită atunci”[231]. Între ceea ce erau pe pământ Sfinții şi ceea ce sunt în cer e o mare diferență, dar aceasta nu e desăvârşirea lor finală, numită de autor: „reaşezare [ἀποκατάστασιν] nădăjduită”[232].

Cerul nu e un loc trupesc, nu e un alt tărâm, care să coincidă în multe privințe cu ceea ce noi cunoaştem de pe pământ.

Cerul, subliniază Sfântul Marcu al Efesului, este un „un loc mai presus de simțire şi înțelegător [duhovnicesc]”[233].

Discuția despre *cer*, cerea, la rândul ei, discutarea în aceeaşi termeni ai purgatoriului. Dacă purgatoriul este un tărâm al curățirii, un pridvor al Raiului, atunci trebuie să fie un loc duhovnicesc şi nu unul fizic.

Însă discuția nu se îndreaptă spre opoziția dintre *cer* şi *purgatoriu*, ci spre discutarea relației duhovniceşti dintre *sufletele Sfinților* şi *trupurile lor*.

Sufletele Sfinților se apleacă spre trupurile lor şi spre noi şi ne ajută întru toate[234]. Remarcile Sfântului Marcu din acest text sunt extrem de importante pentru o exegeză asupra Sfintelor Moaşte şi a legăturii lor cu sufletele Sfinților.

Smerenia Sfinților lui Dumnezeu în a ne asculta şi ajuta, remarcă traducătorul nostru, creşte capacitatea acestora de a sesiza lumina divină[235].

Grija pentru lume a Sfinților şi lipsa de unire a sufletelor lor cu trupul, acea unire a învierii, deplină, sunt

---

[230] *Răspunsurile aceluiaşi la nedumeririle şi întrebările aduse lui de către cardinali şi ceilalți dascăli latini în legătură cu omiliile rostite [despre purgator]*.
[231] Idem, 1.
[232] Ibidem.
[233] Idem, 2.
[234] Ibidem.
[235] Idem, n. 23.

cele care fac nedeplină fericirea Sfinților[236]. Fericirea deplină este cea de după Judecată, a trupului şi a sufletului deopotrivă, în lumina divină.

Discuția despre purgatoriu lasă loc discuției despre vederea dumnezeiască. Răspunsul Sfântului Marcu este acela, că nimeni nu poate să vadă firea lui Dumnezeu[237], ci toți văd slava Sa[238].

Traducătorul nostru exprimă ceva esențial într-o notă a sa, atunci când afirmă: „Credința, că cei cu experiența acelor realități[239] ne-ar putea face să le înțelegem sau că noi cei fără experiență am putea vorbi despre acele lucruri, sunt semnul părerii de sine şi al uşurătății duhovniceşti şi al închipuirii de sine şi zid în fața adevăratei experiențe duhovniceşti”[240]. Acesta exprimă, în acelaşi timp, imposibilitatea exprimării, dar şi a înțelegerii acelor realități extatice.

Într-o notă ulterioară va exprima, tot la fel de ortodox, dezvoltarea noastră în ambele locuri veşnice. Atât în Rai, cât şi în Iad există o *progresie*, o dezvoltare interioară şi nu *o stare de stagnare*. Raiul îmbogățeşte necontenit persona umană, pe când Iadul o îngustează, o secătuieşte continuu[241].

Cei osândiți nu se bucură de contemplarea slavei lui Dumnezeu[242].

Păcatul de care nu ne-am dezlipit prin pocăință, este cel ce ne „produce în suflet o oarecare ruşine şi un chin al conştiinței” [243].

Sfântul Marcu accentuează aici, că pocăința pentru orice păcat este importantă[244] şi nu inventarea unui loc intermediar.

Însă traducătorul nostru accentuează, că şi spovedania noastră, modul cum spovedim astăzi şi-a pierdut din acuratețea ortodoxă, pentru că „canonul se făcea înainte de a

---

236 Ibidem.
237 Idem, 3.
238 Ibidem.
239 Divine.
240 Idem, n. 55.
241 Idem, n. 58.
242 Idem, 8.
243 Idem, 11.
244 Ibidem.

primi dezlegare de păcate. Dezlegarea era încununarea unui proces în care era supravegheată de duhovnic starea lăuntrică a penitentului. Acest proces putea dura o fracțiune de secundă sau ani de zile. Azi penitentul primeşte, în general, imediat iertarea păcatelor şi totuşi nu simte o schimbare reală, pentru că ea nu e dată în acord cu voia lui Dumnezeu.

Dezlegarea e văzută ca o formulă „magică", prin care Îl silim pe Dumnezeu, vrea – nu vrea, să-l ierte pe penitent.

În plus, se înțelege greşit, că preotul ar dispune cumva, independent de Dumnezeu, de puterea de a lega şi dezlega.

Sfântul Dionisie Areopagitul dă mărturie însă de altă realitate: preotul nu dădea dezlegare de păcate celor adormiți decât, dacă înțelegea, că aceea e voia lui Dumnezeu.

Pentru că nu suntem conştienți de ceea ce facem, noi preoții dăm dezlegări fără nicio acoperire în realitate.

Sfântul Simeon Noul Teolog punctează minunat această legătură între *iertare* şi *procesul lăuntric* în *Epistola* a doua. Acest mod catolic de a privi spovedania, în care e disociată *iertarea* de *satisfacția pentru păcat*, permite preotului să fie un mic despot şi să plutească într-un spațiu imaginar, unde el crede că are toată puterea. În mod normal şi ortodox, dezlegarea este confirmarea unui proces lăuntric de tămăduire"[245].

Traducătorul nostru ne uimeşte încă odată prin evidența uluitoare cu care citează Tradiția, ca şi Sfântul Marcu. Pocăința e integrată deplin de către Sfinția sa în actul sacramental al Spovedaniei, făcând din dezlegarea preotului atât o încununare a pocăinței reale a credinciosului, cât şi coincidența între *voia lui Dumnezeu* şi *conştientizarea* ei de către preot.

Însă acest mod autentic ortodox de a privi sacramentalitatea pocăinței atrage după sine şi evidența constrângătoare a faptului, ca preotul să fie un om Sfânt.

Astfel nu s-ar putea realiza, în mod concret, această dublă înțelegere a pocăinței celui credincios. Preotul înțelege că Dumnezeu l-a iertat şi atunci îl iartă şi el. Standardul pe

---

[245] Idem, n. 66.

care părintele Marcel Hancheş îl reclamă, atât pentru preot, cât şi pentru credincios este unul foarte ridicat şi astfel spovedania se transformă într-o luptă ascetică singulară şi în acelaşi timp într-o Taină excepțională.

Efortul ascetic al credinciosului nu este, în aceste circumstanțe, fără alt final, decât sfințenia iar actul spovedaniei se transformă într-o raritate pregnantă, atâta timp cât confirmarea iertării trebuie să apără concomitent, atât credinciosului, cât şi preotului.

Potrivit acestui mod absolut de a vedea pocăința, în mod evident, trebuie să conchidem, că modul de a percepe pocăința a suferit mutații profunde în spațiul ortodox. Revine unei alte discuții, poate, meritul de a aprofunda această viziune tradițională asupra pocăinței.

Întorcându-ne la cei adormiți, traducătorul a fost impulsionat de către textul Sfântului Marcu, să afirme următoarele: „dacă omul are păcate uşoare, dar nu are cine să-l pomenească în mod expres, Dumnezeu nu-l va lăsa să piară, pentru că nu ar avea cine să-l pomenească, ci fie va trece cu vederea slăbiciunile sale, fie va înştiința, în chip tainic, pe vreun om plăcut Lui, să se roage pentru cel adormit.

Rugăciunea pentru adormiți nu îi priveşte doar pe ei, ci şi pe noi, căci prin ei creştem şi noi. Dăruindu-le dragostea noastră, creştem şi noi pe măsură ce le-o dăruim”[246].

Astfel ideea unui loc ca purgatoriu se suspendă în viziunea ortodoxă, pentru că Dumnezeu acționează în mod iubitor cu toți cei adormiți, iertându-i după cum doreşte şi chemă şi pe cei de pe pământ, să se roage pentru mântuirea tuturor.

În această perspectivă, traducătorul nostru vede mântuirea celor cu anumite păcate, ca o iertare iubitoare a lui Dumnezeu sau ca o purtare de grijă atotiubitoare, în care angajează şi iubirea confraților de pe pământ.

Mântuirea cuiva este un prilej de împreună rugăciune şi împreună iubire a lui Dumnezeu şi a oamenilor

[246] Idem, n. 69.

credincioşi. Mântuirea nu e văzută în afara iubirii şi a milostivirii pline de smerenie.

De aceea Sfinții nu se mândresc unii în fața altora pentru fericirea pe care o au, pentru că toți au conştiința, că au fost ajutați să se mântuiască, că mântuirea lor se datorează bunătății lui Dumnezeu şi a multora, care au contribuit la realizarea ei.

Şi tocmai această expresie a comuniunii şi a rugăciunii pentru aproapele este răspunsul autentic, în fața unui purgatoriu conceput ca *pocăință singulară / singularizantă*, a unui traseu post-mortem lipsit de perspectiva comuniunii şi a iubirii reciproce.

Nota 73 a traducătorului este o altă surpriză foarte generoasă făcută cititorilor. Traducătorul argumentează cu texte din opera Sfântului Chiril al Alexandriei, că există două legări ale demonilor în Iad: una după căderea omului iar alta după venirea Domnului pe pământ[247]. Satana va fi eliberat numai pentru puțin timp în timpul domniei lui Antihrist[248].

Păcatele *mici* sau *uitate* de către noi au nevoie de pocăință, spune Sfântul Marcu[249]. Iar nu iubirea iartă, ci pocăința adevărată. Tocmai de aceea traducătorul afirmă

„E limpede că accentul nejustificat pus astăzi pe iubirea, rău înțeleasă, a lui Dumnezeu, în detrimentul pocăinței este rodul închipuirii de sine al oamenilor, care nu mai sunt dispuşi să se pocăiască cu adevărat. Aceasta arată limpede, că nu se poate dobândi dragostea înaintea pocăinței"[250].

La una dintre întrebările latine, Sfântul Marcu răspunde, că în Ortodoxie iertarea se dă împreună cu epitimia[251].

Traducătorul nostru afirmă că dispoziția sinceră de unire cu Hristos, palpită în facerea canonului, în îndeplinirea epitimiei[252].

---

[247] Idem, n. 73.
[248] Ibidem.
[249] Idem, 13.
[250] Idem, n. 76.
[251] Idem, 14.
[252] Idem, n. 83.

„Statornicia voinței în bine”[253] este urmărită de regula ortodoxă de a fi împărtăşit orice om pe patul de moarte.

După cum s-a văzut, Sfântul Marcu dă un răspuns mai mult decât satisfăcător despre purgatoriu, arătând inexistența şi inaderența lui la Tradiția ortodoxă. El reliefează nu numai componentele intrinseci ale problemei, ci îşi extinde discursul spre probleme extraordinar de sugestive şi autentic dezbătute, referitoare la Sfintele Moaşte, Biserică, pocăință, vederea lui Dumnezeu, rugăciune şi comuniune.

3. Filioque sau atentatul suprem la învățătura despre Sfânta Treime

Din scrisoarea către Ghenadie Scholarul, o scrisoare plină de indignare la adresa depărtării de credința ortodoxă a acestuia, aflăm denumit pe *Filioque* drept „hula nesuferită şi de neiertat împotriva Duhului Sfânt”[254]. Această hulă constă în aceea, că Sfântului Duh I s-au alăturat două obârşii/ două moduri de ființare[255] /originare şi nu una, pe cea de la Tatăl.

Într-o lucrare apologetică referitoare la adăugarea lui *Filioque* în Crez, aflăm poziția Sfântului Marcu despre un *Sinod Ecumenic*[256].

Sinodul Ecumenic nu poate fi tras la rost de către un credincios singular, iar cine se luptă cu hotărârile Sinoadelor Ecumenice este „vinovat de blestemele rostite de Părinți”[257].

Crezul trebuie primit fără nicio ştirbire sau adăugire. Deşi discuția despre Pururea Fecioară putea să fie inclusă în textul Crezului, totuşi Sfinții Părinți sinodali nu au îndrăznit să facă acest lucru. Latinii însă au îndrăznit să se atingă de Crez şi să adauge pe filioque iar aceasta este prima acuză majoră a Sfântului Marcu la adresa infatuării latine.

---

[253] Idem, n. 84.
[254] [Marcu, Episcopul] Efesului, *Către Scholar*.
[255] Ibidem.
[256] *Dialogul lui Marcu al Efesului al cărui titlu e „Latinul”* sau *Despre adăugirea în Simbolul credinței*.
[257] Ibidem.

Şi dacă Sfinţii Părinţi de la Sinodul IV Ecumenic au hotărât, ca cei care se ating de Crez şi îl falsifică, sunt căzuţi din treaptă, dacă sunt clerici iar dacă sunt mireni sunt daţi anatemei, Sfântul Marcu spune în mod logic clericilor latini: „rezultă că episcopii voştri şi clericii nu mai sunt nici episcopi, nici clerici, fiind caterisiţi de atâtea şi asemenea Sinoade, iar mirenii sunt sub anatemă şi afurisire” [258].

Pe lângă aceasta, Sfântul Marcu arată, că Sinoadele Ecumenice ulterioare celui al patrulea, păstrează hotărârile de credinţă anterioare şi echivalează Predania bisericească scrisă cu cea nescrisă[259]. Cel care nesocoteşte Tradiţia Bisericii, sub formă grafică sau orală e dat anatemei[260].

Sfântul Marcu este foarte tăios în discuţia cu partea latină şi pe bună dreptate. El arată că adăugarea unor cuvinte în mărturisirea de credinţă, care să îţi susţină eroarea e un procedeu propriu ereticilor[261].

Sfântul Marcu recunoaşte şi un al 8-lea Sinod Ecumenic, pe cel din timpul Sfântului Fotie cel Mare[262]. Şi la acesta s-a păstrat integritatea şi integralitatea Crezului mărturisit de Sfinţii Părinţi[263].

Observăm că în această lucrare, autorul extrage reprobarea lui Filioque din aceea că, pe de o parte, Filioque strică integritatea textuală a Crezului iar, pe de altă parte, prin această imixtiune, se desconsideră Tradiţia Bisericii şi modul ecumenic de proclamare al credinţei.

Într-o altă lucrare a sa, scrisă în exil, din insula Limnos, autorul discută pe Filioque în aceiaşi termeni ai dublei fiinţări a Duhului[264].

Erezia lui Filioque, această adăugire nelegitimă în Crez, este desfiinţată de Sfântul Marcu prin adevărul ecumenic că *Sfântul Duh purcede numai de la Tatăl*[265].

---

[258] Ibidem.
[259] Ibidem.
[260] Ibidem.
[261] Ibidem.
[262] Ibidem.
[263] Ibidem.
[264] Marcu, Episcopul Mitropoliei efesenilor, *Creştinilor ortodocşi aflaţi pretutindeni pe pământ şi în insule*, 1; 2.
[265] Idem, 3.

Fiul lui Dumnezeu ne-a dat această învăţătură şi Sfintele Sinoade Ecumenice au păstrat-o cu sfinţenie[266].

Încercările ecumeniste de astăzi, spune traducătorul, se aseamănă încercărilor fals-unioniste din vechime, prin aceea, că alcătuiesc învăţături plecând de la porniri umane şi care prin diluarea credinţei ortodoxe, socotesc că au obţinut o unitate între facţiunile religioase.

Însă această bravadă searbădă a ecumenismului nu este decât un artefact uman şi un idol premergător Antihristului[267]. Traducătorul nostru se postează, aşadar, pe poziţia de apărător al purităţii credinţei ortodoxe, pe care o vede edulcorată în întâlnirile ecumeniste amiabile, dar cu urmări grave în perimetrul credinţei şi al moralei ortodoxe.

Şi Sfântul Marcu avea o poziţie vizavi de catolici, care îi enerva pe *adepţii unirii* dar, mai ales, pe *latini*. El spune în această lucrare pe care o discutăm, că nu partea apuseană ne-a dovedit *eretici* pe noi, ortodocşii, ci „noi ne-am despărţit primii de ei, ba mai degrabă i-am despărţit şi i-am tăiat de la trupul comun al Bisericii[268]".

Motivul anatematizării Apusului a fost căderea lui în erezie, prin „adaosul fără raţiune. Aşadar, i-am lepădat ca pe nişte eretici şi de aceea ne-am despărţit de ei [269]".

„Schisma" Bisericii de la 1054 e o titulatură, care nu exprimă adevărul. Nu a fost numai schismă, ci a fost o despărţire a părţii răsăritene, de partea apuseană, care a căzut în erezie.

Sfântul Marcu subliniază din răsputeri acest lucru, că noi nu îi considerăm pe catolici doar *schismatici*, pentru că schisma se datorează unor neînţelegeri colaterale, nu principiale, ci ei sunt *eretici*[270], pentru că s-au depărtat de adevărul ecumenic în ceea ce priveşte dogma Sfintei Treimi.

Dovada palpabilă a acestei credinţe a ortodocşilor, Sfântul Marcu o aduce prin aceea că, cei care se convertesc la ortodoxie dintre catolici, sunt primiţi în Biserică prin Taina Sfântului Mir[271].

---

[266] Ibidem.
[267] Idem, n. 8.
[268] Idem, 4.
[269] Ibidem.
[270] Ibidem.
[271] Ibidem.

Sfântul Marcu continuă să arate aici, că Filioque a distrus egalitatea persoanelor treimice şi deofiinţimea lor[272]. Calea falsei uniri este văzută de el ca una, care a deschis „uşa necredinţei”[273], lucru evident până astăzi în istorie, acolo unde avem *uniri cu forţa* între ortodocşi şi catolici.

De greco-latini trebuie să fugi, spune Sfântul Marcu, ca de şarpe[274]. Ei nu fac altceva, decât să-L cârciumărească şi să Îl neguţătorească pe Hristos sau chiar şi mai mult decât atât[275].

Citând pe Sfântul Dionisie Areopagitul, Sfântul Marcu spune, că „Tatăl este singurul izvor al Dumnezeirii celei mai presus de fiinţă” [276].

Filioque nu face, decât să Îl scoată pe Sfântul Duh din Dumnezeire[277]. Sfântul Marcu contestă pe Toma de Aquino în ceea ce priveşte învăţătura acestuia despre Sfânta Treime. El afirmă, că Sfinţii Părinţi socotesc necreate, atât voinţa, cât şi lucrarea Prea Sfintei Treimi[278].

Prin aceea, că Toma identifică voinţa cu firea dumnezeiască iar lucrarea dumnezeiască o desemna ca fiind creată, rezultatul acestei demonice argumentări nu este acela, decât că „cinstesc, ca pe nişte rele făpturi, dumnezeirea cea creată şi dumnezeiasca lumină creată şi Duhul Sfânt creat” [279].

Delimitarea faţă de triadologia catolică şi faţă de harul creat pe care îl propagă aceasta este tranşantă la Sfântul Marcu. Ea nu lasă loc niciunui dubiu şi niciunui compromis.

În apologia credinţei ortodoxe de la Florenţa, Sfântul Marcu dezbate, în primul rând, pe Filioque[280].

Dumnezeu Tatăl este fără obârşie şi fără cauză. Fiul Se naşte din Tatăl şi Duhul purcede din Tatăl. Fiul nu contribuie cu nimic la purcederea Duhului şi nici Duhul la naşterea Fiului.

---

[272] Idem, 5.
[273] Ibidem.
[274] Idem, 6.
[275] Ibidem.
[276] Ibidem.
[277] Ibidem.
[278] Ibidem.
[279] Ibidem.
[280] A preasfinţitului Mitropolit al Efesului, Kyr Marcu Eugenicul, *Mărturisire a dreptei credinţe expusă în Florenţa la Sinodul ce a avut loc cu latinii*.

Însă amândouă ieşirile / originările Fiului şi ale Duhului din Tatăl „sunt deodată şi una împreună cu cealaltă, după cum învață Părinții teologi”[281]. Concomitența ieşirilor însă nu fac din Tatăl un predecesor al celor Două reieşite din El. Ci ieşirile presupun, în acelaşi timp, lipsa de anterioritate a Tatălui față de Fiul şi Duhul.

Sfântul Marcu nu se concentrează însă asupra aspectului non-anteriorității Tatălui față de celelalte două persoane divine, pe care l-am consemnat noi, ci asupra particulei „prin”, arătând că formula: „Sfântul Duh purcede prin Fiul”, trebuie să fie înțeleasă, ca: „împreună cu Fiul şi precum Fiul, chiar dacă nu prin naştere ca şi Acela” [282].

Ortodocşii vorbesc despre faptul, că Sfântul Duh străluceşte din Fiul, că Se arăta prin El, că a ieşit întru totul împreună cu Fiul şi că sunt împreună[283].

Însă nu se vorbeşte nicăieri despre faptul că Sfântul Duh Îşi are cauza *şi în Fiul*[284]. De aceea, conchide autorul nostru, „e îngăduit să se spună astfel, că Duhul Sfânt purcede din Tatăl prin Fiul, după modul teologiei concise, dar se înțelege că, purcezând din Tatăl, prin Fiul Se manifestă sau Se face cunoscut sau străluceşte sau Se arată”[285].

Filioque vorbeşte despre o cauză secundară în Treime şi prin aceasta se creează două cauze şi nu una, adică Tatăl[286].

Tatăl este Cel ce arată, că obârşia Treimii e personală şi că El distinge persoanele Treimii[287].

Mărturisind Crezul în întregime, neschimbat[288], Sfântul Marcu le spune tuturor, că se distanțează de cei care leapădă aceste învățături[289]. El nu e în părtăşie cu catolicii, care au schimbat învățătura despre Sfânta Treime[290].

---

[281] Idem, 1.
[282] Ibidem.
[283] Ibidem.
[284] Ibidem.
[285] Ibidem.
[286] Idem, 2.
[287] Ibidem.
[288] Idem, 3.
[289] Idem, 5.
[290] Ibidem.

Concluzia mărturisirii sale e aceea, că „toți dascălii Bisericii, toate Sinoadele şi toate dumnezeieştile Scripturi îndeamnă a fugi de cei de alt cuget şi a ne despărți de părtăşia lor [comuniunea cu ei]”[291]**.** El doreşte să moară ortodox şi să se adauge la Sfinții Părinți, fără să se întineze cu vreo stricare a credinței celei una[292].

4. Sfințirea Cinstitelor Daruri

În *Cuvântarea către papa Eugeniu*, Sfântul Marcu spune, că jertfa catolică este una nouă, care nu este adusă în chip drept, pentru că nu e limpede făcută[293]. El cere papei să renunțe la azimă, ca una care sminteşte pe ortodocşi[294].

Însă o discuție mai extinsă despre subiectul nostru găsim într-o lucrare dedicată acestei probleme[295]. Sfântul Marcu începe discuția despre sfințirea Darurilor euharistice, prin enunțarea faptului, că formulele de instituire ale Sfintei Euharistii sunt cuvinte introductive, cu rol anamnetic, „şi care introduc în cele puse înainte o putere spre prefacere, însă abia rugăciunea şi binecuvântarea preotului de după aceste [cuvinte] prefac în mod real[296] darurile în însuşi acel prototipic Trup şi Sânge al Stăpânului”[297].

Părinții şi Dascălii Bisericii, alături de Liturghiile scrise până atunci, arată că sfințirea Darurilor se petrece în acest fel[298].

---

[291] Ibidem.
[292] Ibidem.
[293] Marcu, Episcopul eparhiei credincioşilor din Efes, *Preafericitului Papă al vechii Rome*.
[294] Ibidem.
[295] *[Dovedire]* a arhiepiscopului Marcu al Efesului, *Că nu numai din rostirea cuvintelor Stăpânului se sfințesc dumnezeieştile Daruri, ci din rugăciunea de după acestea şi din binecuvântarea preotului prin puterea Duhului Sfânt*.
[296] În act. *Până la rugăciunea de prefacere Darurile sunt, în mod potențial, Trupul şi Sângele lui Hristos în virtutea puterii introduse în ele prin cuvintele Domnului. Ele devin efectiv Trupul şi Sângele Său abia la rugăciunea preotului*.
[297] Idem, 1.
[298] Ibidem.

Sfântul Clement Romanul e desemnat de Sfântul Marcu, drept un scriitor fidel a modului în care săvârşeau Sfinții Apostoli Sfânta Liturghie[299].

Sfântul Iacov al Ierusalimului, în *Liturghia* sa, are o rugăciune extinsă de chemare a Sfântului Duh, ca să sfințească Cinstitele Daruri:

„Miluieşte-ne Dumnezeule după mare mila Ta şi trimite peste noi şi peste aceste sfinte daruri puse înainte Duhul Tău cel Atotsfânt, Cel Stăpânitor şi de viață Făcător, Cel de un scaun cu Tine, Dumnezeule şi Tatăl, şi cu Fiul Tău Cel Unul Născut, [Duhul] Cel împreună împărățitor, de o ființă şi împreună veşnic, Care a grăit în Lege şi în Proroci şi în Noul Tău Legământ, Cel Ce S-a coborât în chip de porumbel peste Domnul nostru Iisus Hristos în râul Iordan şi a rămas peste El, Cel Ce S-a coborât peste sfinții Tăi apostoli în chip de limbi de foc în foişorul sfântului şi slăvitului Sion, în ziua sfintei Cincizecimii, trimite pe Însuşi Duhul Tu Cel Atotsfânt, Stăpâne, peste noi şi peste aceste sfinte daruri puse înainte, ca pogorându-Se cu sfânta şi buna şi slăvita Lui venire, să sfințească şi să facă pâinea aceasta Trupul sfânt al Hristosului Tău şi paharul acesta, scumpul Sânge al Hristosului Tău"[300].

Sfântul Vasile şi Sfântul Ioan au prescurtat Liturghia Sfântului Iacov, dar au spus acelaşi lucru în anforalele lor liturgice[301]. Sfântul Ioan a prescurtat şi mai mult anaforaua liturgică[302].

Sfântul Marcu dă integral aici, rugăciunile care cer pogorârea Sfântului Duh peste cinstirea Darurilor şi care sunt posterioare cuvintelor de instituire ale Domnului. Aceste rugăciuni extinse nu fac decât să minuneze pe cel ce le citeşte, prin fidelitatea înmărmuritoare, la nivel lingvistic, pe care o au şi care s-a perpetuat de-a lungul veacurilor.

Darurile nesfințite sunt „un oarecare tip şi chip" al lui Hristos, după Sfântul Vasile cel Mare[303].

---

[299] Idem, 2; 3.
[300] Idem, 3.
[301] Idem, 4.
[302] Ibidem.
[303] Idem, 5.

Cuvintele de instituire, potrivit Sfântul Ioan Gură de Aur, „lucrează totdeauna. Însă lucrează împreună şi puterea dumnezeieştii preoţii prin rugăciune şi prin binecuvântare spre desăvârşirea celor puse înainte” [304].

Traducătorul nostru explică admirabil, plecând de la un text hrisostomic, că „legea care le guvernează pe toate spre îndumnezeire este sinergia, împreuna lucrare a Creatorului şi creaturii”[305].

În Sfânta Liturghie, textul sfânt al Liturghiei, rugăciunea şi harul preoţiei lucrătoare şi cuvintele Domnului de instituire, toate converg la sfinţirea Darurilor. Însă preeminenţa este a Duhului Sfânt, Care e chemat cu ardoare să vină şi să sfinţească jertfa nesângeroasă, prefăcând-o în Trupul şi Sângele Domnului.

Cuvintele Domnului şi cuvintele rugăciunilor noastre nu sunt nelucrătoare, însă Sfântul Duh e Cel care are ultimul cuvânt de spus, spune cu alte cuvinte, Sfântul Marcu[306]. Latinii însă nu se roagă ca să fie sfinţite darurile lor[307]. Ei pun sfinţirea pe seama repetării cuvintelor de instituire.

Dar sfinţirea Cinstitelor Daruri o „lucrează pogorârea Duhului Sfânt prin rugăciunea preotului”[308].

5. Concluzii

După prezentarea celor de mai sus este evident faptul, că Sfântul Marcu al Efesului este un pilon absolut necesar pentru cunoaşterea punctului de vedere ortodox în delimitarea lui de ereziile romano-catolice dar, mai ales, pentru a afla, în primul rând, adevărata credinţă ortodoxă, cea needulcorată.

Sfântul Marcu respinge, foarte argumentat, pe Filioque, purgatoriul, harul creat, azima, rolul exclusiv al cuvintelor de instituire pentru sfinţirea Cinstitelor Daruri,

---

[304] Ibidem.
[305] Idem, n. 10.
[306] Idem, 5.
[307] Idem, 7.
[308] Ibidem.

teoriile referitoare la papalitate şi orice răstălmăcire a Tradiției şi a vieții duhovniceşti.

În persoana sa îmbină extrem de frumos acrivia pentru credință şi asceza aspră, cu iubirea pentru adevăr şi pentru semenii, care vor să se mântuiască. În afara operelor citate, am primit de la traducătorul pe care îl elogiem aici pe deplin, prin bunăvoința sa proverbială, şi alte texte, care ne-au dovedit sensibilitatea adâncă, poetică a Sfântului Marcu, cât şi grija sa pentru cei întristați şi, deopotrivă, pentru apărătorii credinței ortodoxe dar, mai ales, pentru ucenicii săi fideli.

Personal, întâlnirea cu Sfântul Marcu prilejuită de traducătorul nostru a avut darul dumnezeiesc de a mă face să îmi reconsider multe păreri sau să mi le adâncesc şi să îmi lărgesc orizonturile credinței mele.

Sfântul Marcu este o verigă importantă a Tradiției care trebuie să fie cunoscută de noi, cei de astăzi, în mod indubitabil. Are multe să ne învețe, în ceea ce priveşte dragostea sa față de Tradiția nealterată a Bisericii, față de ritmul interior al Teologiei, față de acrivia cu care trebuie să păstrăm adevărul mântuitor al Bisericii dar, mai ales, ne învață atitudinea responsabilă față de provocările eterodoxe ale lumii în care trăim.

Sfântul Marcu prefera să moară, decât să accepte în ființa sa *neadevărul* ca *adevăr* sau să *schilodească* adevărul de credință. El era încredințat, că numai adevărul integral e mântuitor şi că nimic şi nimeni nu trebuie să se pună în calea aceste lucrări sinergice dintre Dumnezeu şi om, adică în calea mântuirii personale.

Îmbrățişez tot efortul pe care părintele Marcel l-a început şi pe care vrea să îl continue şi îi stau aproape, prin rugăciunea şi dorul meu de a fi traduse aceste cuvinte, şi a muncii sale neostenite de a ne învăța adevăra viețuire ortodoxă.

O Dogmatică Ortodoxă a secolului al XXI-lea, nu cred că va putea să facă enorma gafă, de a nu evalua foarte atent teologia Sfântului Marcu al Efesului, pe linia unei descendențe admirabile, pur patristice.

Cel mai arogant lucru, pentru omul postmodern, este să-i spui adevărul care sfinţeşte pe oameni. Şi mai perfid decât atât, este să ai şi să utilizezi în faţa lui aptitudinea de a indica adevărul din spatele adevărurilor inexistente, vidul interior din spatele morgii sale intelectuale, turpitudinea din spatele idealurilor sale provocatoare.

Culmea culmilor e să-i spui că mori pentru adevărul în care crezi. Şi eşti nesperat de tâmpit în faţa lui, dacă crezi că omul, despre care mulţi spun că e un maimuţoi blegoman, poate să strălucească de lumină divină.

Dar până nu există şi astfel de „inarticulaţi la realitate”, cred că lumea nu are farmec. Şi mai ales cred că nu are cine să o provoace, dacă toţi răspundem doar când suntem întrebaţi iar maşinile trec numai pe culoarea verde, şi niciodată pe o altă culoare.

Trebuie să existe şi „anacronici” care să insulte lumea. Şi mai ales cred că trebuie să fie atât de nesăbuiţi aceşti „diletanţi ai adevărului”, încât să aibă curajul să afirme, că nimeni nu vede adevărul în care se scaldă lumea, ci numai ei, doar ei, îl văd.

Şi pentru că sunt puţini, trebuie să se creeze un minister care să-i ţină în lesă, ca nu cumva să se înmulţească. Iar dacă sunt ceva mai mulţi şi ei devin o problemă alarmantă, trebuie inventat ceva pentru ei, din spectrul tăierilor de piele de odinioară sau al gazărilor de mai aproape de noi.

Problemele se rezolvă numai prin optica eficienţei. Tot ce insultă bunul simţ ştampilat de către om, este o crimă împotriva omului.

Omul a devenit dumnezeul omului, mirarea şi ochii mirării lui, orizontul şi limita orizontului pe care o are. Dacă omul nu doreşte să se spună despre el că e al lui Dumnezeu, atunci el nu este al lui Dumnezeu.

Dacă e mai bine să avem pe clădiri sticle imense de coca-cola sau femei goale, cu sutiene revitalizante pentru ochiul atent, atunci trebuie să punem femei, sticle, tancuri,

copii avortați, ochi injectați de nebunie, să punem tot ce reprezintă mai frumos din om, pe blocuri, la vedere.

Şi pentru ca să fim transparenți, ar trebui să mergem cu toții goi şi să ne împreunăm pe unde putem, în spiritul celei mai mari toleranțe pentru sentimentele aproapelui nostru, dacă el doreşte să facă cu noi toate pozițiile din Kama sutra.

Iar toți hamburgerii şi toți jeans-ii din lume, să îi cumpărăm cu cea mai mare ardoare şi să dorim cu tot sufletul nostru să devenim proşti de-a binelea, ca la fiecare tombolă să câştigăm o maşină de ultimul răgnet. Consider că trebuie să fim politicoşi, și să ascultăm cum PRO TV-ul ne invită, să ne creăm alți idoli, pentru că acum am devenit mult mai puternici şi mult mai virili, pentru că am avut parte de multe filme de comedie şi de acțiune.

Avem nevoie de suspans. Ochii noştri nu mai ştiu prea bine să distingă dar avem nevoie să mergem undeva, până undeva, nici noi nu mai ştim unde. Însă dacă nu ajungem acolo, în acest deşert al tuturor aşteptărilor, atunci putem să dăm colțul pentru o bere rece sau la ruletă, dacă toți avem câteva sute de parai ca să-i spargem.

A, da!...N-am uitat de unde am început perorația de astăzi. Cei care văd au neobrăzarea să le spună şi idioților care nu văd, că sunt nişte domni care nu văd. Sau, în limbaj gangsteresc, se spune că o s-o mierlească dacă nu se şterg la ochi de iluzii. „Bă, deşteptați-vă din atâtea iluzii, visate cu ochii scăldați…de inteligență!”. Chiar nu aveți nevoie de proteze oculare, dacă tot nu vedeți.

Ci e nevoie, spun cei care îi enervează pe cei care văd, să ne curățim mintea şi să avem o inimă simplă, dacă vrem să înțelegem că omul se îndumnezeieşte. Putem să râdem de omul libidinal, de omul-ghimpe în coasta pădurii şi-a aerului, dar el se poate deştepta din somnul acestui corset numit „patimă” şi să devină capabil de a simți ruşinea.

Eu cred că omul mai are ruşine şi mai are vise. Chiar şi fata de la lizieră mai are şi ea nişte vise încă nevisate sau nedezvăluite cuiva. Şi ziaristul sastisit de atâta adevăr, cu care am vorbit mai ieri, mai va învăța şi el ceva despre onestitate.

Gigi Becali se va ocupa de lucruri mai serioase. Iar preşedintele Băsescu va veni de mai multe ori la Biserică, chiar şi în afara campaniei electorale. Fetele care au pozat în Penthouse anul trecut, îşi vor cere mâine iertare, celor pe care i-a făcut să se masturbeze din cauza lor. Iar cerşetorii paralitici şi betegi, vor avea mai mulți bani, de care să-i buzunărească cei care îi plantează la loc strategic.

Poate că şi autorul îşi va schimba ochelarii şi va vedea mai bine. Spălându-se şi el mai mult pe față, îi vor cădea cataractele una câte una şi va vedea o lume învăluită de harul lui Dumnezeu, chiar aici, unde până mai ieri vedea numai obsesii şi resentimente.

Cititorul, cu siguranță, se va simți şi el să facă un mic gest, nebunesc, şi va căuta în această lume, pe cei pe care nu-i înțeleg prea mulți. Va fi contrariat de această specie de oameni, care nu face nimănui vreun rău şi tocmai pentru că nu fac nici un rău, frații lor îi numesc „oameni Sfinți”. Şi îi doresc cititorului să găsească măcar unul.

Dacă găsiți unul fără jaluzele trase peste irişi, atunci cel mai urât sentiment pe care îl veți trăi, este că ați mâncat iluzii pe pâine toată viața. Parcă vă deşteptați dintr-un somn lung şi traumatizant.

Vă enervează deranjul muzicii tari a vecinului, manelele vă dau un gust sictirit în gură. Vă uitați în jur şi nu recunoaşteți ideile voastre de altă dată şi nici tabieturile preferate.

Chiar viața nu mai e viață, ci o primăvară inundată de un miros puternic de pomi înfloriți. Auziți o muzică pascală, cu siguranță. Şi, cu toate că nimic nu se sfârşeşte, mă enervează când filmul se sfârşeşte când ar fi trebuit să înceapă.

Cel mai enervant mod de a spune adevărul este acela de a-l spune cu lux de amănunte.

Dumnezeiescul post: bucuria din spatele interdicțiilor

Postul este o piatră de moară care ne doboară adesea, pentru că ne uităm la aspectul imediat, greu al privării de alimente, de sex, de petreceri. E greu pentru nu avem o perspectivă adâncă asupra vieții noastre.

Şi mai ales e greu pentru că nu avem intenția de a ne pleca cugetul în fața Tradiției Sfintei Biserici Ortodoxe şi de a accepta că sfințenia este singura cale, care ne face oameni deplini.

Creştinii ortodocşi care nu ştiu mecanismul duhovnicesc al schimbării omului vor strâmba întotdeauna din nas, când vor fi puşi să lupte cu patimile din ei. Însă postul e tocmai evantaiul de interdicții care suprimă excesele de tot felul, pe care le-am ales de unii singuri să le facem.

Definiția cea mai sinceră a postului este lupta pentru domolirea patimilor din noi, a energiilor interioare care ne subjugă. E calea prin care ne zbatem să ne cucerim pe noi înşine, cu harul lui Dumnezeu.

Iar dacă reuşim să mâncăm cu două linguri mai puțin sau să nu bem o țuică sau un vin la masă sau să nu privim imagini pornografice sau să nu ne enervăm pe cineva, atunci am reintrat puțin în stăpânirea noastră, ne-am făcut mintea capabilă să conducă trupul şi nu invers.

Interdicțiile postului însă nu vizează lucrurile exterioare în primul rând, ci liniştea interioară a duhului nostru. Cei care se uită la aparența greului şi renunță la post, au pierdut în mod masiv stăpânirea de sine.

Acest timp preafericit al postului e un moment în care ni se descoperă şi mai mult slăbiciunile şi neputințele proprii, e un moment de punere la încercare a ființei noastre în integralitatea ei. E o încordare plină de lămuriri de sine.

O încercare ce ne aduce multă odihnă interioară. Din experiența noastră şi a Sfinților lui Dumnezeu am înțeles că nu poți posti fără să simți că Dumnezeul pe care tu Îl iubeşti e cu tine. Şi mai ales nu poți posti, dacă nu vrei să te decontaminezi de patimi.

Căderea noastră de la Dumnezeu, resimțită ca nelinişte permanentă, ca agitație, ca frică fără substrat logic, doborâtoare, e cea care ne inspiră repulsie față de post.

Postul fiind antiteza păcatului şi a libertinajului de orice fel tocmai de aceea este o aberație pentru omul postmodern plin de toate viciile.

Însă eu propun postul oricărui om liber cugetător care are o bună părere despre sine. Cel care crede că se cunoaşte pe sine, la proba practică, dură a nevoinței, a renunțării la vicii, se va dovedi un om slab.

Călătoream de curând în fața unui astfel de om, un comunist liber cugetător care credea că are toate răspunsurile, dar care simțea nevoia să vorbească neîncetat despre el. Dacă aş fi intrat în polemică cu un astfel de om, eram sigur că nu ajung la nici un capăt.

Dar acest om vorbea atât de mult despre sine, pentru că vorbeşte prea puțin despre Dumnezeu şi despre oameni. Când posteşti, simți să te rogi lui Dumnezeu, să vorbeşti cu El mai mult decât cu tine.

Postul nu este un mod de viață autonom, închis în sine, ci un mod de viață care înglobează totul: mergerea la Sfintele Slujbe, rugăciunea, metaniile, milostenia, iertarea aproapelui, spovedania, împărtăşirea cât mai deasă, citirea asiduă a Sfintei Scripturi şi a Sfinților Părinți.

Deparazitarea noastră de păcat trebuie să fie integrală. Iar dacă urmărim lupta noastră cu patimile, postul nostru nu se poate transforma niciodată într-o cură de slăbire cu substrat estetic sau într-o dietă medicală.

Iubirea lui Dumnezeu e cea care ne susține să luptăm cu noi înşine. Încordarea noastră cu patimile, lupta noastră cu ele, este sprijinită de harul lui Dumnezeu, pe care îl simțim din plin în orice clipă.

Iar dacă începem să postim şi vedem rezultatele duhovniceşti ale postului (bucuria duhovnicească, odihna duhului, sporirea dragostei de Dumnezeu şi de oameni etc.), vom posti şi atunci când în calendar nu e specificată zi de post.

Pentru că postul de 7 săptămâni, Postul Mare în care ne aflăm, are drept scop de a ne învăța cu postul de fiecare

zi, adică cu disciplina şi atenția de fiecare clipă asupra adâncului din noi.

Adâncirea în iubirea lui Dumnezeu înseamnă să renunți la tine pentru gândurile Sale. Şi a renunța la tine pentru Dumnezeu înseamnă a posti, înseamnă a te schimba continuu şi mai ales, înseamnă să te bucuri mereu.

Însă nu o bucurie fără substrat, prostească, perisabilă ci o bucurie venită din curățirea inimii de patimi, o bucurie care transpare pe fața ta din adâncul tău, care iese de la sine din om, şi nu ca o grimasă ieftină. Exercițiul postului sfințeşte pe om. Aceasta e marea minune a acestui experiment total al vieții duhovniceşti!

Şi mai ales postul nu este o experiență în afara Bisericii lui Dumnezeu, ci un mod de a fi, integrat cu totul în felul ei smerit de a lucra mântuirea în fiecare om. Postul ține de posibilitățile reale ale omului. Nimeni nu trebuie să îşi ceară mai mult decât poate. Dar fiecare trebuie să cerem de la noi mai mult decât vrem sau mai mult decât lejeritatea şi nesimțirea noastră ne-o cere.

Înaintarea în faptul de a posti ne va arăta că adevăratul fel de viețuire umană se bazează pe renunțare la sine, adică pe post, pentru a simți şi mai vie lucrarea lui Dumnezeu în noi.

Sporirea duhovnicească dovedeşte că omul se reîntoarce la un mod rațional de existență prin post, înțelegând adâncimile sale şi adâncimile lumii care îl înconjoară. Postul ne face să vedem în mod real lumea şi să simțim că ea aparține cu totul lui Dumnezeu.

Conştientizarea acestui prilej extraordinar de curățire de patimi ne va face să nu mai vrem să renunțăm la el. A fost un timp când nu ştiam să mă bucur de post şi ştiu că cei care nu postesc nu vor să se bucure.

Iar dacă nu vor să se bucure vor găsi că e „util" să facă glume pe seama celor care postesc, tocmai pentru a-şi arăta golul interior, care vrea să se amuze. Însă cei care postesc, vor fi de acord cu ceea ce am scris aici, pentru că simt în ei înşişi cum țâşneşte bucuria dumnezeiască ca rod al postirii.

Binecuvintez din toată inima pe cei care postesc şi se trudesc cu smerenie pentru mântuirea lor şi care nu se

ruşinează să fie fericiți. Vă doresc tuturor un post plin de frumusețe şi delicatețe de suflet!

Postul între performanță și asceză smerită

Ideea de performanță în postire este cu totul străină de viața duhovnicească. Cel care a început să se semețească şi posteşte excesiv de mult, numai pentru a impresiona, fără să aibă nici o schimbare reală în adâncul său, merge într-o extremă periculoasă. Dar nu e mai puțin periculos, nici postul cu cârnați de soia sau cu un alt fel de înlocuitori de post, care trimit mai degrabă la mâncarea de duce, decât la cea de frupt şi care te fac să îți imaginezi că nu ai schimbat deloc meniul.

E la modă să ții cură de slăbire pentru ca să arăți bine. Dar cura de slăbire nu are nimic de-a face cu postul, decât în cel mai periferic mod cu putință.

Pe când postul duce la plângerea păcatelor şi la adâncirea în vederea neputințelor proprii, lucru care te face să ceri harul lui Dumnezeu pentru a le învinge, cura de slăbire produce numai o imagine bună despre tine, adică îți măreşte propria-ți vanitate.

Pentru cineva care doreşte o bună poziție socială, fără vreo legătură cu mântuirea sufletului, articolul nostru nu este interesant. După cum nu este interesat nici pentru fotomodele sau politicieni care iubesc mai mult imaginea epidermică decât liniştea sufletului.

Însă cei care postesc pentru a se curăți de patimi, cunosc din experiență că asceza este o cale smerită, plină de iubire de Dumnezeu şi de oameni, de smerenie şi nu un motiv de grandomanie.

Asceza este cea care te umple de pace, de bucurie duhovnicească şi te împacă cu Dumnezeu şi cu tine însuți, cu trecutul tău, însă nu exacerbează orgoliul şi nesimțirea proprie, nu alimentează ci secătuieşte mândria prostească a omului.

Față în fața cu iubirea şi mila lui Dumnezeu, creştinul ortodox care posteşte se vede plin de toată necurăția, de toată întinarea. Postul său, rugăciunea sa, nu sunt un mod de a ieşi în evidență în fața lui Dumnezeu, ci o cerere stăruitoare, plină de teamă sfântă, de a fi miluit de

Dumnezeu. Mila lui Dumnezeu, acest continuu „Doamne miluieşte!” este singura certitudine şi dorință a lui.

Căci pe cât ne umplem de iertarea lui Dumnezeu pe atât o cerem mai mult. Şi pe măsură ce creştem întru Hristos, înțelegem că El ne cheamă la o iubire şi mai mare, la o renunțare şi mai completă de noi înşine.

Postul nu se insinuează ca o directivă de deasupra, de sus, în viața noastră ci vine de la sine, în mod firesc. Când ne moare cineva iubit nu ne mai arde de mâncare sau de somn.

Atunci este evident faptul că iubirea nu poate fi astâmpărată de lucruri materiale, ci de harul lui Dumnezeu. Evenimentele cruciale ne descoperă nevoia noastră acută de iertare din partea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Postind, simți că ierți din toată inima, că inima ta se zdrobeşte şi se face miloasă, că suspină la toate nevoile lumii. Inima care posteşte devine o rugăciune vie pentru umanitate şi un izvor de lacrimi pentru orice nedreptate, pentru orice act de cruzime, de intoleranță.

Însă postul plin de iubire de Dumnezeu nu distruge trupul, ci îl mlădiază, îl face proaspăt pentru nevoință, pentru continuarea rugăciunii pline de dragoste pentru întreaga lume.

Reducerea postului la o dietă medicală este iarăşi o deformare flagrantă a postului. Postul e divino-uman. El vindecă sufletul şi trupul şi nu are ca obiect principal nici curățirea de toxine şi nici arderea kilogramelor în plus. Postul e una din nevoințele ascetice care atrage harul lui Dumnezeu în ființa noastră şi care ne face mult mai proprii rugăciunii, dialogului viu, neîncetat cu Dumnezeu.

Iar dacă există o relație curentă, neîncetată cu Dumnezeu atunci trupul şi sufletul se dezumflă de la sine: primul aruncă o parte din kilograme iar al doilea se întinereşte prin cugetări cuvioase, smerite. În momentul când postul se referă numai la trup sau numai la suflet, atunci simțim că postul nostru este inconsistent sau că avem repulsie față de el.

O altă extremă semnificativă în domeniul postului este fixația asupra mâncării, scrupulozitatea față de ceea ce faci în afară şi lipsa de atenție față de mişcările inimii şi de

cugetele pe care le ai. Dozarea mâncării de post trebuie să fie pe măsura muncii noastre zilnice. Însă dozarea mâncării trebuie să fie tot la fel de atentă şi în zilele care nu sunt de post, pentru ca trecerea de la zilele de dulce la cele de post să nu fie prea abruptă.

Severitatea în cazul postului trebuie să vină în timp, după ani de postire şi nu deodată. Trebuie să observăm modul nostru de nutriție cu foarte mare atenție, ca să ştim ce nivel de postire trebuie să acceptăm. În ceea ce mă priveşte recomand o postire alternantă, care să țină cont de preferințele proprii în cazul mâncării şi care să aibă în vedere istovirea dorinței, nu îmbolnăvirea trupului şi a minții.

Una din consecințele adevăratului post este luminarea minții. Mintea devine clară, adâncă, vede adâncimile realității şi ale relației cu Dumnezeu şi cu oamenii. Inima noastră este mai iubitoare, mai iertătoare. Suntem mult mai uşori, mai supli în mişcări şi bucuroşi în inima noastră, pe măsură ce ispitele şi necazurile ne împresoară de multe ori din toate părțile. Postul aduce echilibru chiar dacă ne epuizează adesea. Simțim să stăm într-un loc mai mult timp, să contemplăm pacea din inima noastră, să ne rugăm cu atenție.

Dacă postul nostru înseamnă dorința de a stăpânii pe alții şi de a cuceri elogii evanescente suntem purtați de demoni. Înşelarea noastră este imensă, dacă nu înțelegem că e mai important să iubeşti pe aproapele şi să îți jertfeşti timpul pentru el, decât să îl tratezi cu indiferență, spunând că posteşti sau te rogi.

Postul nu ne încurcă cu nimic în a fi oameni buni şi smeriți, ci dimpotrivă ne face proprii harului lui Dumnezeu. Iar cine s-a bucurat vreodată, măcar şi pentru o clipă de linştea şi bucuria postului, va vorbi cu reverență despre asceza ortodoxă, şi nu va dori să fie un performer ambițios şi angoasat.

Înaintea ecfonisului [a părții finale] a Sfintei Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur, preotul binecuvintează cu mâna dreaptă pe credincioşi din cadrul Sfintelor uşi împărăteşti şi zice: „Binecuvântarea Domnului peste voi, cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”[309]. În cadrul acestei rostiri liturgice apare, după cum se observă, expresia ce va face conținutul articolului de față.

Sintagma εὐλογία Κυρίου apare în LXX de 9 ori: Fac. 39, 5; Ps. 128, 8; Proverbe 10, 6; 10, 22; Sirah 11, 22; 33, 17; Ps. lui Solomon 5, 17; 17, 38; Is. 65, 8. În Fac. 39, 5, unde apare pentru prima dată, e vorba despre persoana Sfântului Patriarh Iosif, unde Domnul binecuvintează casa lui Petefris [Πετεφρης] / Putifar din cauza prezenței în ea a lui Iosif. Sfârşitul versetului este elocvent pentru tema noastră: „καὶ ἐγενήθη εὐλογία κυρίου ἐν πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ” [„şi a fost binecuvântarea Domnului în toate cele care erau în casa lui şi în pământul lui”].

Sintagma teologică pe care o dezbatem ne dă posibilitatea unei înțelegeri dinamice a lui Dumnezeu în cosmos şi în viața noastră, a unei prezențe harice a lui Dumnezeu în viața celor Sfinți. *Binecuvântarea Domnului* nu transpare de aici drept o realitate trecută şi nici viitoare, ci o prezență actuală a Sa în ființa şi viața noastră.

Aoristul pasiv cu care debutează fragmentul citat din Fac. 39, 5 nu închide relația lui Dumnezeu cu Iosif în trecut sau cu omul credincios în general ci arată că relația Sa cu oamenii e o realitate reperabilă şi de alții, că e o realitate obiectivă care atinge subiectivitatea noastră.

Dacă prezența energetică, harică a lui Dumnezeu în viața lui Iosif nu ar fi fost obiectivă, ci ar fi fost o realitate strict subiectivă, Putifar nu ar mai fi sesizat prezența lui

[309] ****Liturghier*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2000, p. 186.

Dumnezeu în viața lui Iosif: „Iar stăpânul său cunoştea [ᾔδει] că Domnul era cu el şi că toate câte făcea Domnul le înmulțea în mâinile lui” [Fac. 39, 3].

Dacă Putifar înțelegea prezența lui Dumnezeu în viața lui Iosif, cu atât mai mult Iosif însuşi cunoştea dinamismul interior extraordinar al relației lui Dumnezeu cu el.

Sintagma „binecuvântarea Domnului” ne spune extrem de multe şi de adânci lucruri despre realitatea lui Dumnezeu, sesizabilă interior, în viața noastră. Fac. 39, 5 spune că *binecuvântarea Domnului* era în [ἐν] toate ale lui Putifar şi nu: *lângă ele*. Harul lui Dumnezeu nu este niciodată exterior creației ci este interior ei. Harul e sesizat în lăuntrul omului, în viața sa, chiar dacă apare uneori prepoziția *peste* în contexte epifanice.

Binecuvântarea Domnului peste voi [Ps. 128, 8], adică ἐφ’ὑμᾶς, nu are în vedere o teologhisire non-interioară a prezenței lui Dumnezeu, ci dimpotrivă Scriptura arată prin acest lucru că harul care este *în noi* vine *peste noi* de sus, coboară de sus *peste noi* ca să rămână *în noi*. Folosirea lui *peste* este astfel foarte teologică, pentru că arată faptul, că harul nu este o realitate mundană, lumească, ci e prezența reală a lui Dumnezeu în viața noastră, coborârea Lui în ființa noastră.

În Proverbe/ Pilde 10, 6 avem de-a face cu prezența binecuvântării Domnului peste [ἐπὶ] capul celui Drept. Harul coboară peste capul celui ce se pocăieşte şi care vine să se spovedească sau să se hirotonească.

Punerea mâinilor ierarhului peste diaconul care devine preot sau punerea mâinilor duhovnicului peste capul celui ce se spovedeşte şi rostirea ecfonisului dezlegării vorbesc despre pogorârea, venirea, căderea, şederea sau intrarea, sălăşluirea harului în ființa noastră.

Toate aceste verbe ale mişcării harului spre noi, spre cei care suntem botezați în numele Sfintei Treimi şi suntem mădularele Bisericii lui Hristos, a Bisericii Ortodoxe, ne vorbesc despre mişcarea lui Dumnezeu către noi, deşi El este fără mutare şi fără schimbare.

Sfânta Scriptură, interpretată în Duhul care a insuflat pe Sfinții ei scriitori, revelează o teologie a unui Dumnezeu viu, activ, prezent în viața noastră, care prin coborârea Sa la

noi nu iese din veşnicia şi neschimbabilitatea Sa fiinţială şi tripersonală în acelaşi timp. Sfânta Scriptură demontează orice fabulaţie raţionalistă, orice proiecţie raţională a fiinţei lui Dumnezeu ca simplitate ce nu emană slavă dumnezeiască veşnică, prin toate referirile paradoxale ale prezenţei Sale în viaţa noastră.

Sintagma *binecuvântarea Domnului* nu poate fi înţeleasă fără realitatea şi teologia harului necreat, veşnic, care emană din fiinţa lui Dumnezeu şi care e lucrarea vie a lui Dumnezeu în fiinţa noastră. Fără harul veşnic, necreat şi mântuitor al lui Dumnezeu, am vorbi despre un Dumnezeu absent din viaţa noastră, Care nu are atingere cu noi, asemenea unui telefon celular care ar funcţiona dacă ar avea semnal, undele nevăzute, dar prezente atunci când el funcţionează.

Disputa teologică a Sfântului Grigorie Palama cu erezia romano-catolică a *vederii* utopice a fiinţei lui Dumnezeu, a reevaluat şi fixat teologic învăţătura Scripturii şi a Sfinţilor Bisericii despre *Dumnezeul Cel viu*, Care e viu şi e simţit viu în viaţa noastră, pentru că Se manifestă prin harul Său în noi.

Proverbe 10, 22 arată că binecuvântarea Domnului venită în viaţa celui Drept îl îmbogăţeşte în toate lucrurile. Binecuvântarea Domnului este *peste* capul Dreptului [Proverbe 10, 6; 10, 22], după cum mirul [care aduce harul, care poartă harul lui Dumnezeu] curge *pe capul* lui Aaron şi pe barba sa, umplându-i şi veşmintele [Ps. 132, 2] şi după cum Israel toarnă ofrandă de băutură şi ulei pe stâlpul unde Domnul îi vorbise şi numeşte acel loc Vetil [Βαιθηλ] / Betel [Fac. 35, 14-15].

Sirah 11, 22 ne spune că : „εὐλογία Κυρίου ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς” [„binecuvântarea Domnului (este) în răsplata celui evlavios”], în miezul virtuţilor sale. Cu alte cuvinte, că rădăcinile virtuţilor, ale vieţii evlavioase este însăşi harul lui Dumnezeu. Sintagma *binecuvântarea Domnului* este echivalentă în mod perfect cu aceea a *harului lui Dumnezeu*.

Nu-ţi poţi clădi mântuirea ta personală fără harul lui Dumnezeu! Iar harul se găseşte în Biserica lui Dumnezeu, în Biserica Ortodoxă, în Biserica lui Dumnezeu care *nu a căzut din har*, care nu a alterat învăţătura mântuirii, ci învaţă pe

toate mădularele sale că mântuirea începe cu conştientizarea în noi, prin pocăință şi fapte bune, a harului primit la Sfântul Botez şi în Sfintele Taine ale Bisericii.

Binecuvântarea Domnului se primeşte *în Biserică* şi ca *membru* al Bisericii. Sirah 33, 17 ne spune că numai în /prin binecuvântarea Domnului ajungem, ajungem la mântuire, adică prin harul Său. Dar ca să simți harul Său trebuie să stai în Biserică şi să fii Sfânt pentru ca să simți sfințenia, harul, prezența lui Dumnezeu în noi. Continua sfințire, curățire de sine duce la simțirea binecuvântării lui Dumnezeu care lucrează în noi mântuirea.

Binecuvântarea preotului sau a ierarhului de la Sfânta Liturghie, cu care am început expunerea noastră, e o dăruire de har de la Dumnezeu celor credincioşi. Preotul şi ierarhul împart har, dăruie har prin binecuvântările lor celor credincioşi, ca aceştia *să tragă pe Duhul* în ființa lor, *să Îl respire* cu întreaga lor ființă.

În *Psalmii lui Solomon* 5, 17, LXX-ul ne vorbeşte despre faptul, că binecuvântarea Domnului sfințeşte pe om *întru dreptatea sa*, întru sfințenia sa, pe când în 17, 38 ne spune că binecuvântarea Domnului *vine întru tărie* şi nu întru slăbiciune, că vine în omul care se întăreşte interior prin împlinirea poruncilor şi prin ascultare de Dumnezeu împotriva tuturor ispitelor diavolului.

Ultima apariție în LXX a sintagmei, cea de la Is. 65, 8 ne vorbeşte despre faptul că binecuvântarea Domnului este în cei *care fac milă* cu robii Săi. Mila, iubirea pentru frați este sediul harului. Acolo unde este milă, iertare, întrajutorare, grijă pentru frații tăi există şi mult har de la Dumnezeu. Acolo unde nu e milă nu simți *mila lui Dumnezeu* cu tine, adică *binecuvântarea Domnului*.

Şi astfel, *binecuvântarea Domnului* vine peste cei care sunt prezenți la Sfânta Liturghie pentru ca să rămână în ei. Binecuvântarea Sa e harul Său, e iubirea Sa, e mila Sa, e pacea Sa, e iertarea Sa…

E tot ce face Dumnezeu cu noi în mod simțit, conştientizat de către noi, în ființa noastră. El este Cel care ne conduce, ne direcționează prin harul Său din interior, şi harul şi cuvintele Sale nu ne orbesc, ci ne luminează, ne eliberează de neştiința noastră supremă, de neştiința

păcatului. Harul ne arată că păcatul e sursa neştiinței şi că, dacă ne *curățim simțirile şi Îl primim pe Hristos* cu suflet şi cu trupul curat, curățit prin milostenie, prin pocăință, prin lacrimi, putem înțelege mila Sa cu noi.

Iar dacă e cu noi acum, dacă îl simțim în noi, va fi veşnic cu noi, dacă nu stingem Duhul [I Tes. 5, 19, cf. BNT] din noi prin păcatele noastre. Dacă nu stingem lumina curățitoare, sfințitoare, luminătoare a harului din ființa noastră şi ne păstrăm candela aprinsă a harului în ființa noastră [Mt. 25, 1], putem să întâmpinăm pe Mirele Bisericii atunci când va veni să ne cheme la Sine.

Aici sunt „editorii realității”!...Ai, lasă-mă?!...

Știți reclama, nu mă îndoiesc. *Noi suntem editorii...realității* și vă prezentăm știrile zilei sau ale săptămânii. Se mizează pe suprapunerea lingvistică [un loc banal în reclama de prost-gust, adică consumistă, de consum general a momentului] care face din numele postului…o așteptare plină de nimic.

Adică nu vă mai livrăm doar știri și dv. vi le editați singuri, ci vi le edităm noi. Vi le tranșăm noi…De ce, domnule editor?…Credeți că nu știm să le edităm și noi?! Învățăm, dacă nu ne pricepem prea bine!

Sloganul cu pricina are în subliminalul său o tară caracteristică oamenilor care au aversiune la pluralitatea maximă.

Adică trăim într-o epocă istorică, a postmodernității cu pași aprigi spre postumanitate, unde avem zeci de miliarde de subiecte, informații și idei de discuție …iar nouă ni se pare că putem să ținem realitatea în mână și, s-o mai și edităm după una și alta.

Adică, nu e de ajuns că suntem pierduți în spațiu, că suntem un mic punct, noi, fiecare dintre noi, în marea de cleștar a incomensurabilului informațional…dar, mai avem și tupeul că suntem buricul pământului.

Asta e o mentalitate de ghetou. Mentalitatea de ghetou, de periferie, este să spui că ți-e bine cu ce ești și cu ce știi tu și că …nu mai ai nevoie de nimic altceva, de nicio opinie de la alții.

Din cauza acestei mentalități dubioase, care nu are nimic de-a face cu cunoașterea, cu viața duhovnicească, cu normalitatea omului… medii ca internetul, biblioteca enormă, spațiul de experiență sau viața ascetică în realitatea ei nudă și perplexantă…ni se par spații incomode, desuete. Ni se par așa pentru că suntem învățați cu mentalitatea că realitatea ține de aici…până aici.

Noi nu înțelegem că realitatea este enormă, pentru că suntem îndoctrinați cu ideea că pentru a fi cineva, trebuie să faci asta și asta, o iei cu studiile și ajungi aici sau le ocolești

pe toate şi ajungi aici…şi cam asta e viața, intelectualitatea, cunoaşterea şi împlinirea profesională. Tocmai de aceea ghetoizanții nu pot face față…incomensurabilului, a realității care nu poate fi manipulată şi nici cercetată până la capăt…şi, pentru ca să îşi liniştească în mod utopic mintea…spun: până aici!, mai departe e lucru…clinic, nebunesc.

Însă, mai departe, adică trăind şi experiind mai departe lucrurile, toată viața, fără să crezi că ai ajuns prea departe de 1%, înseamnă să fii normal în cunoaştere şi nu …anormal. Normalitatea cunoaşterii şi morga adevăratului intelectual, cunoscător, cărturar, ziceți-i cum vreți este…smerenia.

Adevăratul om care cunoaşte, studiază, creează, se perfecționează continuu nu are tupeul să spună că editează realitatea, pentru că el este, se simte, trăieşte, ca un mic om, în fața realităților Realității.

Editorii realității de ghetou sunt cu toții…specialişti, analişti, profesori, academicieni, savanți de renume mondial…Însă, adevărul tuturor dintre noi, adevărul gol-goluț, nu e acela pe care ni-l revendicăm noi trufaş…ci pe cel pe care îl putem susține de fapt.

Şi adevărul realității pe care îl putem susține este acesta: că fiecare dintre noi avem un cuantum, mai mare sau mai mic [însă e întotdeauna mic], de cunoaştere…şi 14 catralioane de necunoaşteri. Şi dacă suntem specialişti în necunoaştere trebuie să o spunem, să începem mai întâi cu spunerea smereniei, cu adevărul despre noi…şi apoi să spunem despre noi una, alta, o mie.

Cred că e destul de simplu adevărul. *Eu sunt prost, eu sunt neştiutor, dar ştiu asta şi asta* are o doză imensă de normalitate, de smerenie…decât *eu sunt specialist în*… Şi aşa, ne întoarcem la principiile vieții duhovniceşti în ceea ce priveşte cunoaşterea şi înțelegem că a cunoaşte înseamnă mai întâi *a fi* şi apoi *a înțelege*.

Când ni se spune la şcoală despre teorii, proiecte, afirmații colosale şi noi încercăm să le înțelegem la nivel mintal, fără să aibă relație cu viața noastră, ni se pare…că totul e uşor.

Citeşti Eminescu, *Pe lângă plopii fără soț*, asculți o arie de Schubert, vezi două tuşe de Renoir, te uiți la o colecție critică de sute de volume, pui mâna pe teorema nu ştiu care…şi ți se pare că le-ai inventat tu, acum, că ele sunt uşoare.

Omul de ghetou intelectual merge la supermarket şi vede salamul în copaie sau cartea nu ştiu care sau mobila nu ştiu care…şi crede că e uşor să apară astfel de produse…pentru că el le cumpără repede, infantil, cu cardul. Însă, tot ce citim şi privim noi…nu ne aparțin! Sunt ale altora!

Ca să facem şi noi ceva, un muşuroi de inteligență şi de creativitate, trebuie să facem din noi, ceva, altfel, ceva care nu mai e, ceva care poate fi privit ca unic.

Şi ca să faci lucruri unice nu trebuie numai să vrei, ci trebuie să acumulezi ca să poți sau să fii în stare să poți, acumulând tot felul de lucruri care par fără sens, fără legătură, dar din ele faci o arhitectură copleşitoare pentru privitori.

Ca să faci trebuie să fii! Nu, vrei să faci, începi, e greu… şi apoi o laşi baltă. Dacă te pricepi la scris, scrie frate! Dar dacă te pricepi la drişcuit, las-o cu scrisul şi drişcuie până amețeşti! Drişcuie până mai faci de trei ori Casa Poporului! Drişcuie şi iar drişcuie! Însă, nu te băga precum salamul în tort dacă nu te pricepi. Scuteşte-ne, frate, de demersul tău imaginativ, orgolios! Apucă-te de altceva, până nu te ratezi cu totul!

Să tragem concluzii! Pe de o parte mentalitatea noastră de ghetou iar pe de altă parte frica noastră de a da ochi cu incomensurabilul, cu de-ne-cuprinsul realității, unde nu mai facem pe Tarzan în junglă, ci suntem nişte mici pixelii pe harta incomensurabilității.

Cu această frică trebuie să ne luăm la trântă, noi, da, noi, noi fiecare în parte, pentru ca să ieşim din starea de mărginaşi ai cunoaşterii, de fricoşi aii cunoaşterii, de superbiari ai cunoaşterii [adică de mândrii]…spre imprevizibilul şi mărețul cunoaşterii, adică spre incomprehensibilul cunoaşterii.

Viitorul nostru nu e de ghetou…ci de incomprehensibil. Aici, şi nu mai vorbim în lumea viitoare, de după moartea şi învierea noastră…realitatea e mai presus decât orice credem noi că poate fi numit realitate.

Realitatea e uimitor de uimitor de uimitoare şi, pentru ea, nu ai nevoie de oameni fricoşi, de oameni laşi, de parşivi şi orgolioşi…ci de oameni smeriți, plini de dragoste, de dorul de a cunoaşte, de a trăi, de a experia lucruri, pe fiecare milisecundă noi, cu totul altfel, cu totul inimaginabile, cu totul indescriptibile.

Noi suntem editorii realității! Aş…*Nu mă înnebuni, soro, că am amețeli! Vezi ca scumpul Goe să nu sară din tren după pălărie şi bilețel.* Să fim maturi, aşadar! Copilăria e bună să pregătească maturitatea…şi nu să se prelungească la infinit.

Dacă se prelungeşte la infinit eşti retard…eşti gâgă. Ca să nu te pierzi…trebuie să nu îți fie frică să te pierzi în incomensurabilul cunoaşterii cu smerenie. N-am auzit ca vreun om, care s-a lăsat în mâna lui Dumnezeu, cu smerenie şi cu dragoste de Dumnezeu, să nu fii ajuns întru Împărăția Lui şi la rezultate ale cunoaşterii, uluitor de imprevizibile cu câțiva ani înainte de a-şi începe alergarea.

Adică, râvniți la cele bune, editați-vă smerit realitatea…şi fiți oneşti cu dv. înşivă…că de învățat, nu o să terminați în toată veşnicia!

Conflictul ideologiilor

Lupta între bătrâni şi tineri este unul din miturile cu care creştem în brațe şi care ne dinamizează aspirațiile într-un mod fals. Ceea ce nu aflăm decât prea târziu, din păcate, este aceea că nu avem nici unii dreptate, pentru că fundamentele naturale ale propriilor generații sunt nişte ideologii de duzină.

Copilăria e prima fază a vieții noastre, în care învățăm să urâm fără motiv. Urâm pe cei care au lucruri de care noi ne simțim privați. Clocotim în inima noastră când nu ni se cumpăra jucăria pe care ne-o dorim, când nu ni se acordă atenția pe care credem că o merităm. Falsa idee de merit, coroborată cu cea a plăcerii, a lucrului imediat, a posesiunii, creează copilul monstru pe dinăuntru, dar candid pe dinafară.

Când ajungem să înțelegem că suntem în stare să ne disimulăm sentimentele, să ne prefacem pentru a ne atinge scopurile, atunci ni se pare că am atins o anume *înțelepciune*, de care ne simțim mândri ca de un premiu, ca de o medalie de aur. Nu putem înțelege că prin această invenție demonică în cadrul ontologiei noastre, am început să ne clădim propria tristețe a adolescenței sau descurajarea benignă a maturității.

Pe atunci urâm pe cei care au puterea, pe cei care stau în fața ambițiilor noastre aflate în faşă Adică ne urâm părinții, bunicii, rudele, prietenii de joacă. Ura aceasta ne stimulează agresivitatea, până când agresivitatea este domolită întru-câtva de apariția suspectă a plăcerii dominante, a sexualității.

Dacă la 7 ani ne place să avem un pistol de-adevăratelea şi să omorâm toți monştrii umanității, la 14 ani, profesoara noastră sau mătuşa noastră devine obiectul perversității noastre fără sfârşit, plăcerea temperând furia cu care ne cerеam odinioară drepturile.

Schimbările interioare ni se par a fi sesizate de către toți. Ruşinea pentru un lucru rău este violentă la început,

până când înțelegem că fața este un mediu de manipulare foarte generos. Însă pe cât ne ascundem în noi, pe atât înoată în camera noastră tristețea, o singurătate pe care nu ştim cum s-o numim prea bine şi de care vrem să scăpăm ca de un coşmar.

Părinții noştri strâng bani şi îi aduc acasă. Sunt oameni care ştiu să se strecoare prin societate, dar nu mai au timp de copiii lor.

Copiii îşi mănâncă porția de enervare în fața televizorului, a computerului, a companiilor suspecte. Ceea ce copilul numeşte *singurătate* înseamnă de fapt o conştiință încărcată cu păcate, o gamă întreagă de idei fanteziste şi multă neiubire. Şi părinții lor, dacă nu şi-au găsit stabilitatea în Dumnezeu şi locul lor în lume, sunt roşi de aceleaşi dileme.

Conflictul dintre generații este de fapt o intersectare a mai multor feluri de singurătăți, a singurătăților paralele. Singurătatea ceauşistă nu este diferită de cea democrată. În esența ei, singurătatea noastră are aceeaşi substanță, numai că este încorsetată în alte haine. Singurătatea noastră este un egoism lugubru, o stare de inactivitate interioară înspăimântătoare, o lene care experimentează prea puțin fapta bună, dezinteresată.

Când singurătățile noastre se ciocnesc pe stradă, întâmplător şi se iau la harță, sau într-un cadru de discuție şi nu mai contenesc cu invective, nu trebuie să credem că avem ceva de împărțit. Nu! În acea clipă singurătățile noastre se descarcă la întâmplare, pentru că între timp, ne-am pierdut încrederea că vom mai putea să vorbim decent, adevărat cu cineva. Singurătățile se disculpă pentru ca să nu se contamineze de adevăr.

Toate certurile între adulți şi tineri pornesc de la faptul că fiecare *ştie* cum merg lucrurile, pentru că nu încearcă să înțeleagă de ce se tem de a mai *învăța* câte ceva.

Tot ce nu cunosc neagă sau le diluează impactul în viața celorlalți. Cei care nu cunosc să umble cu calculatorul vor spune că această unealtă de lucru este demonică, prin simplu fapt că funcționează. Însă nu vor spune acelaşi lucru despre frigider, pentru că acolo au înțeles că mâncarea se ține foarte bine la rece.

Iar dacă pe noi ne doare de chirie sau de o călătorie în străinătate, doi tineri care se sărută şi se iubesc nespus, care nu umblă după bani toată ziua, sunt considerați idealişti, tocmai pentru că nu se încadrează în schema noastră de lucru.

Ne certăm nu pe principii, ci pe o agendă reducționistă a subiectelor de discuție. Dacă aş vorbi unor tineri despre impactul mondial al ideilor postmodernității sau despre infectarea noastră cu banalități de tot felul, mulți ar fi uluiți că un preot se ocupă şi cu aşa ceva.

Sau dacă aş depana televizoare, ceasuri sau aş construi case, aş fi în afara şablonului confecționat pentru mine, adică a preotului ca om ce spune toată ziua rugăciuni.

Dacă nu suntem înțeleşi este pentru că nu ni se dă nici o şansă să fim agreați. Un film sau o cămaşă valorează mai mult decât un om. Cămaşa nu va reacționa orice am face cu ea. Omul reacționează şi de aceea nu valorează prea mult, pentru că nu poate fi manipulat dacă nu vrea.

Ideologizarea nu face casă bună cu libertatea. Când ne certăm, nu ne place că celălalt este liber. Şi chiar dacă nu acceptăm că ne revoltă libertatea celuilalt, înțelegem că vrem să îl eliminăm din joc pe celălalt, pentru că nu avem timp să-l convingem sau nu credem că poate fi convins.

Maturitatea nu ştie mai multe despre starea de bine decât copilăria, numai că ea ştie să o gestioneze mult mai corect. Binele e pus în cutiuțe ca să fie consumat şi nu mai e consumat aşa, de-a valma. Dacă mergem undeva ştim pentru ce mergem iar dacă nu ştim, ne place să credem că riscurile au un bine al lor, de care nu ne temem.

Bătrânețea e corectă cu ea însăşi, tocmai pentru că admite binele unei copilării frumoase şi liniştite, unde fericirea să fie la ea acasă. Bătrânii nu devin copii, dar şi-ar dori ca acest lucru să se întâmple. Bătrânii devin numai nişte oameni cu regrete reținute, cu bucurii realimentate de plâns şi de dor, care ştiu să iubească ceea ce trece repede.

Când vrem să discutăm de conflicte, vă rog frumos să ne gândim de două ori la cauze şi o singură dată la urmări. Cauzele ne reîntorc înapoi, fiind sursa nefericirii noastre. Putem să stricăm urâtul din inima noastră numai începând cu acel *de ce am făcut asta* şi *nu am făcut pe cealaltă* şi

sfârşind cu înțelegerea că nu putem schimba nimic, dar putem primi iertarea lui Dumnezeu pentru toate.

Harul care coboară în noi ca iertare şi ca pace este cel care suspendă orice gând, pentru că te simți împlinit cu totul.

Eclesiologie tipologică. Despre sintagmele ***συναγωγὰς ἐθνῶν*** *şi* ***κατάσχεσιν αἰώνιον***

Sintagma συναγωγὰς ἐθνῶν apare de două ori în cartea Facerii: la 28, 3 şi 48, 4. A doua sintagmă, κατάσχεσιν αἰώνιον apare tot de două ori: în 17, 8 şi 48, 4. Prima sintagmă înseamnă „adunare de popoare”, pe când a doua: „moştenire veşnică”.

Şi, încadrate în făgăduințele lui Dumnezeu față de Sfinții Patriarhi, aceste sintagme sunt însăşi voia lui Dumnezeu față de urmaşii lui Avraam, Isaac, Iacov şi Iosif, adică față de credincioşii Bisericii lui Hristos, unde se împlinesc cu adevărat aceste prorocii.

Ce vrem să spunem în definitiv? Că făgăduințele lui Dumnezeu din cartea Facerii, cum că din Patriarhi vor ieşi multe popoare şi că pământul lui Israel îi este dat spre moştenire veşnică cuprind realități tipologice, adică vorbesc despre lucruri care țin de Biserica lui Hristos şi de parcursul Bisericii spre veşnicie.

După cum cunoaştem din Sfânta Scriptură, Israel, poporul lui Israel nu este şi nu a fost niciodată o *adunare de popoare*, ci toți au drept strămoş pe Avraam, căci toți au ieşit din coapsele sale.

În acelaşi timp, Israelul real, ca popor, nu are tot teritoriul fostei Palestine şi nici nu-l va avea veşnic, chiar dacă îl va dobândi în integralitatea sa, pentru că pământul şi cerul de acum nu sunt veşnice.

Cele două sintagme scripturale, rostite în vedenie de către Dumnezeu, revelate în mod extatic, vorbesc despre două trăsături principale ale Bisericii.

Biserica Ortodoxă este o adunare de popoare, o adunare de Biserici naționale, o adunare de credincioşi din diferite nații. Sintagma „adunare de popoare” vorbeşte despre universalitatea Bisericii, care cuprinde şi cheamă întreaga lume în interiorul ei.

Credincioşii lui Dumnezeu actuali nu sunt cei care au primit Legea dar nu au înțeles esența Legii, ci cei întru care s-au împlinit făgăduințele ei:

„Căci vouă este dată făgăduința şi copiilor voştri şi tuturor celor de departe, pe oricâți îi va chema Domnul Dumnezeul nostru” [F. Ap. 2, 39, ed. BOR 1988] şi : „De aceea [moştenirea făgăduită] este din credință, ca să fie din har şi ca făgăduința să rămână sigură pentru toți urmaşii, nu numai pentru toți cei ce se țin de lege, ci şi pentru cei ce se țin de credința lui Avraam, care este părinte al nostru al tuturor” [Rom. 4, 16, Cf. Idem].

A doua sintagmă vorbeşte despre moştenirea veşnică pe care o vor primi mădularele adevăratei Biserici. Moştenirea veşnică e a Sfinților [a se vedea F. Ap., cap. 7, unde Sfântul Ştefan arată împlinirea făgăduințelor în Biserica lui Hristos] sau Biserica lui Hristos va moşteni Împărăția cea veşnică a lui Dumnezeu.

Sfinții Părinți insistă pe această citire tipologică a Vechiului Testament, pe vederea retroactivă a Vechiului Testament, pe înțelegerea *de la* Hristos *spre* profețiile şi vorbirea umbroasă despre El din Vechiul Testament.

O adevărată cunoaştere a Vechiului Testament trebuie să fie una duhovnicească, una care caute înțelegeri folositoare mântuirii noastre. Atunci când citim paginile Vechiului Legământ trebuie să căutăm să vedem în ele ceva despre viața noastră din Biserică, ceva despre noi, despre starea noastră interioară, după cum Noul Testament ne vorbeşte despre cum vom fi în viața veşnică.

Noi suntem adunați din toate popoarele în Biserică şi ni s-a dăruit să trăim viața veşnică încă de acum. Istoria nu este separată de veşnicie, ci în cadrul istoriei noi putem să experiem relația cu Dumnezeu, în Biserică, prin Sfintele Taine, prin rugăciune, prin experiență interioară.

Am evidențiat tipologia eclesială a celor două sintagme pentru a atenționa asupra faptului că Biserica creştină a fost pregătită, aşteptată şi prorocită în cadrul poporului lui Israel. Vechiul Testament vorbeşte despre Biserica ce va moşteni făgăduințele şi această Biserică e veşnică, nu este şi nu poate fi înghițită de istorie, pentru că e condusă de către Dumnezeu.

Astăzi se împlineşte acelaşi lucru cu Biserica, ca atunci când Israel mergea spre fiul său Iosif în Egipt, şi Dumnezeu i s-a arătat în vedenie la *fântâna jurământului*, în Beer-Şeba şi i-a spus: „Eu mă voi pogorî împreună cu tine în Egipt şi Eu te voi înălța până la sfârşit”, cf. LXX, Fac. 46. 3.

Biserica va fi înălțată în fața tuturor vrăjmaşilor ei până în sfârşit, adică întotdeauna. Cei care vor lupta cu Biserica lui Hristos vor lupta cu Însuşi Dumnezeu, pentru că, aşa cum a spus Gamaliel [care după o mărturie vrednică de crezare era creştin infiltrat în sinedriu, pentru ca să atenționeze pe creştini despre eventualele prigoane]: „Iar dacă este de la Dumnezeu, nu veți putea să-i nimiciți, ca nu cumva să vă aflați şi luptători împotriva lui Dumnezeu” [F. Ap. 5, 39, ed. BOR 1988].

În concluzie, Biserica poate cuprinde întreaga lume, pe toți câți cred în Hristos şi se botează ortodox iar dimensiunea ei nu e pur istoric ci divino-umană. Pentru că este viața lui Dumnezeu cu oamenii, împreună-petrecerea lui Dumnezeu cu oamenii, Biserica continuă după transfigurarea lumii şi judecata tuturor, fiind veşnică.

***Întoarcere** şi **apropiere**: doi termeni importanţi ai relaţiei omului cu Dumnezeu în Scriptură*

Dacă atunci când ne întoarcem capul privim către cineva/ceva sau când revenim acasă, ajungem în fapt în locul unde ne simţim cel mai bine, în Zah. 1, 3, prin expresia ἐπιστρέψατε πρός Mε (cf. LXX: *întoarceţi-vă către Mine*), Domnul Atotţiitorul ne îndeamnă spre o mişcare interioară a fiinţei noastre spre slava Sa. *A ne întoarce* spre/către Dumnezeu înseamnă a ne uni cu harul Său, a lăsa pe Dumnezeu să Se întoarcă spre noi.

Zah. 1, 3 ne vorbeşte despre o dublă întoarcere. Prezentul întoarcerii noastre către Dumnezeu este concomitent cu întoarcerea lui Dumnezeu către noi, deşi expresia ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς presupune viitorul. Dumnezeu spune : *Mă voi întoarce şi Eu spre voi*. Când? Atunci când voi vă veţi întoarce cu inima şi cu gândurile voastre spre Mine.

Neem. 9, 29 vorbeşte despre aceeaşi povăţuire a Domnului ca poporul să se întoarcă la Legea Domnului. Întoarcerea către Lege nu însemna întoarcere spre *în afară*, ci spre împlinirea legii înăuntru, prin curăţirea interioară de patimi pentru a face cele ale legii pe altarul inimii.

Ne raportăm la cartea Sfântului Neemia tocmai pentru a sublinia că *întoarcerea* de care vorbeşte Scriptura nu este un reflex al trupului ci e o întoarcere harismatică a inimii, a sufletului spre simţirea interioară a lui Dumnezeu.

În Neem. 9, 30 aflăm că Domnul i-a atras pe izraeliţi spre Sine timp de mulţi ani, i-a chemat, i-a aşteptat să se întoarcă de la păcatele lor. Şi cum i-a chemat, prin ce? Spune Neemia: prin aceea că *Te-ai mărturisit lor întru Duhul Tău* (cf. LXX, Neem. 9, 30). Dumnezeu S-a făcut evident în ei prin Duhul în multe feluri dar ei nu au luat aminte.

Domnul i-a chemat şi ne cheamă prin mustrările conştiinţei, prin faptele bune ale altora, prin preoţii Bisericii, prin Scriptură, prin cărţi sfinte, prin vise şi tot felul de întâmplări personale. Chemarea la credinţă se face înăuntrul

inimii. Şi Dumnezeu e Cel care are inițiativa chemării noastre la Sine.

Tocmai de aceea credința este o realitate adâncă, foarte personală, pe care nimeni nu o poate sonda cu privirea atâta timp cât este inițiată foarte subtil de către Dumnezeu şi e susținută de către Dumnezeu în mod permanent.

Dumnezeu S-a mărturisit lor prin Duhul. Duhul lui Dumnezeu le-a dat mărturie despre Dumnezeu şi mărturiei interne i s-a adăugat mărturia externă, venită prin Prooroci, cf. aceluiaşi loc de la Neem. 9, 30.

Izraeliții nu pleacă urechea la Domnul, nu se întorc spre El. Nu au urechile inimii deschise spre El pentru că inima lor e lipită de cele trecătoare. Şi pentru că preferă viața seculară, trăită numai în timp, izraeliții necredincioşi nu se împărtăşesc de Dumnezeu prin Duhul, adică nu se întorc la El.

Cf. GNT, la Rom. 5, 2, Sfântul Pavel ne spune că Hristos, prin Hristos, prin credința în Hristos am avut *apropiere* spre harul lui Dumnezeu, „în care stăm şi ne lăudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu".

Hristos ne-a adus apropierea de Tatăl prin jertfa Sa, ale cărei consecințe le primim la nivel personal, prin sălăşluirea Duhului în ființa noastră. Ca să ne apropiem de Dumnezeu trebuie să stăm întru Duhul şi întru Hristos, în simțirea Duhului şi a lui Hristos în ființa noastră pentru ca să avem nădejdea vie în ființa noastră că vom fi veşnic în slava lui Dumnezeu.

Mărturisirea lui Dumnezeu întru Duhul de care vorbea Neemia este identică cu *simțirea* sau cu *starea în har* despre care ne vorbeşte Pavel. Dumnezeiescul Pavel ne vorbeşte despre *starea în har*, despre simțirea harului în noi, experiență pe care o puteau avea şi izraeliții, numai că ei luptau interior împotriva prezenței lui Dumnezeu, a harului, în ființa lor.

Izraeliții lui Neemia luptau cu mărturia Duhului din ei, cu Duhul care îi chema la sfințenie pe când creştinii ortodocşi de astăzi, care stau întru Duhul, se laudă întru nădejdea mântuirii prin har a lui Dumnezeu.

Şi cum ne lăudăm în nădejdea slavei lui Dumnezeu? Prin aceea că noi confirmăm în ființa noastră că Cel ce ne

sfinţeşte e Duhul lui Dumnezeu, prin Care stăm în Dumnezeu şi întru Care aşteptăm să fim mântuiţi.

Întoarcerea este acceptarea harului, înmuierea inimii prin pocăinţă pentru a simţi harul, viaţa lui Dumnezeu ţâşnind în noi. *Apropierea* este continuarea, adâncirea în har, intimizarea cu Dumnezeu, creşterea noastră în sfinţenie. Însă atunci când ne întoarcem spre El deplin, cu toată fiinţa noastră interioară şi El se întoarce deplin faţă de noi şi stând în harul Său putem să ne veselim dumnezeieşte.

Despre *apropiere* Pavel vorbeşte şi în Efes. 2, 18, cam la fel ca în Rom. 5, 2 : „Că prin El [Hristos] avem şi unii şi alţii apropierea întru Duhul, către Tatăl". *Şi unii şi alţii*, adică şi Israel şi neamurile, întreaga lume, a căpătat prin Hristos, prin iconomia mântuirii lui Hristos apropiere prin Duhul sau întru El către Tatăl. Prin Duhul lui Hristos intrăm la Tatăl, adică prin Duhul pe Care Hristos L-a trimis în lume şi Care purcede de la Tatăl avem pe Hristos şi pe Duhul în noi, avem întreaga Treime.

Apropierea de Dumnezeu, văzută în cheie triadologică, singura cheie iermineutică a Ortodoxiei, este posibilă datorită întrupării şi a iconomiei mântuirii lui Hristos, pe care o primim întru Duhul şi prin care avem acces la Tatăl.

În Efes. 3, 12, Pavel vorbeşte de *apropiere* şi *îndrăzneală* către Tatăl prin Hristos, reiterând ideile pe care le-am analizat anterior. Însă trebuie să reţinem că la Pavel, conform verbului grecesc προσαγωγή, apropierea de Dumnezeu are conotaţiile latinescului *applicare*, vorbindu-ne despre *o mişcare către*, de *o aducere înainte* de sine a omului, de o venire către Dumnezeu.

Apropierea, ca şi *întoarcerea* de care vorbea Zaharia este şi ea dublă, după cum o regăsim în cazul fiului risipitor. *Venirea* lui la Tatăl a însemnat *alergarea* Tatălui în întâmpinarea fiului pierdut (Lc. 15, 20), adică în întâmpinarea întregii omeniri care se pocăieşte. Dumnezeu a primit imediat, a alergat cu dor, cu dragoste imensă către dorinţa de pocăinţă, de întoarcere a fiului, care se întorcea din ţara morţii spirituale.

Întoarcerea către Domnul e o ascultare a harului în fiinţa noastră şi ea presupune *apropierea* continuă faţă de

El. Însă *apropierea* aceasta nu are sfârşit după cum *întoarcerea* e continuă pentru că e spre Cel pe care inima noastră Îl iubeşte şi Îl aşteaptă cu mare dor.

La 18 ani de la primul pas spre…mintea eclesială

Acest articol este unul autobiografic şi, în acelaşi timp, reprezintă o evocare recunoscătoare în fața Prea Sfintei Treimi pentru minunea convertirii noastre.

1. *Nimeni nu mi-a spus că trebuie…să mă pregătesc*

Copilăria noastră a fost plină de muncă, de căutări enorme…şi ceea ce dv. vedeți la noi pe blog, această muncă continuă nu este o *excepție* sau *un act de orgoliu*, ci normalitatea cu care am trăit de când ne ştim. Munca, creația, noutatea erau în ființa mea la ele acasă, fie că era vorba de desen, de citit, de scris, de pictat, de făcut jucării sau planuri de excursii singuratice prin păduri şi zăvoaie.

Însă, dorul meu de nou, de viu, de prietenie, dorul de dor, dorul de absolut, dorul de indescriptibil, de inefabil nu ştiam că e…Dumnezeu.

Încercam să caut în oameni şi în cărți, în filme sau desene animate, în propriile mele țări cu jucării [adică aveam un teren, pe care mi l-am luat prin efracție de la bunica mea, tocmai unde era pământul cu căpşuni şi acolo mi-am făcut *Țara dorului*: o țară în integralitate, cu oameni de plastic, grădini, fântâni, locuințe, fluviul care a stârpit toți căpşunii etc.] şi în propriile mele plăsmuiri…comuniunea cu toate.

Iubirea mea iubea tot ce atingea. Nu aveam repulsie față de soare, lună, vară, iarnă, oameni, maşini, case, şcoală…de nimic. Nu am trăit niciodată ideea că nu se poate realiza ceva anume sau că există sau poate exista între oameni momente care nu pot fi depăşite.

Mi se părea aiurea – şi mi se pare – că oamenii se ceartă, că nu îşi sunt loiali propriilor lor aspirații, că le place să fie proşti şi nu Sfinți şi arhideştepți, că nu au planuri mari, vise mari, că nu se dedică cu totul celor mai sfinte aşteptări.

De aceea, starea mea de necredință [am fost botezat de mic ca ortodox dar nu aveam…obiceiuri eclesiale] era un fel de *credință* fără partea finală a credinței, pentru că le găseam pe toate normale şi la locul lor, dar nu îmi pusesem problema cine le-a făcut.

Nu mai ştiu ce ştiam sau ce nu ştiam despre Dumnezeu sau dacă ştiam că aşa ceva există. Din când în când eram dus la Biserică de către bunica mea cu coliva, ca să ne pomenim morții sau când murea cineva, la vreo nuntă sau botez…dar nu mi-am pus niciodată problema până în momentul convertirii mele că… dusul la Biserică este o necesitate *neapărată*.

Interesant e, că aveam unele apucături ne-ortodoxe…dar un conținut al credinței şi al iubirii pentru oameni şi pentru creația lui Dumnezeu foarte dezvoltat, obținut din contemplările şi aspirațiile din inima mea, fără ca cineva să îmi fi spus că aşa trebuie să mă comport.

Bunica noastră ne-a spus de foarte multe ori, că de când mă ştie ea a vorbit cu mine ca şi cu un om matur, fără să mă toace la cap cu ce să fac şi cu ce să nu fac.

Mă duceam la şcoală, învățam, mă jucam, mă plimbam pe unde mi se năzărea…fără să mă întrebe nimeni pentru ce fac acest lucru, dar ştiam că la ora 7-8 seara trebuia să fiu acasă, ca să mâncăm.

Din acest motiv am trăit o libertate de mişcare ca în pustiu, pentru că mă plimbam pe unde doream, fără să fiu suspectat că aş face cine ştie ce drăcie enormă…şi veneam acasă când trebuia.

Iar cu ora mesei, iarăşi, nu a trebuie să îmi spună nimeni că trebuie să vin acasă, pentru că simțeam că e normal să fac acest lucru, pentru că ducerile mele în natură nu reprezentau *evadări* din casă şi curte, ci *excursii de cercetare* a naturii.

Şi ce făceam la propriu? Mă duceam şi priveam cerul minute întreci numărând norii şi văzând cum se schimbă. Culegeam plante pentru ierbar şi vietăți pentru insectar. Mă uitam cum merg şopârlele prin iarbă, cum arată gâzele, prindeam fluturi, mă duceam să miros iarba, plantele, să văd cum arată apa şi peştii, cum arată căprioarele sau iepurii,

rândunicile şi diverşi copaci, ciupercile…pentru că nu era nimic care să nu mă intereseze.

La fel, când era vorba de cărți sau artă – ce numeam eu artă până în 12-13 ani – le citeam din scoarță în scoarță, recitam cu voce tare, făceam teatru de păpuşi, discursuri comice, încercam să mă întrec cu fiecare poet, scriitor şi pictor pe care îi cunoşteam…şi versificam, pictam sau scriam diverse lucruri în stilul lor.

Mi-am dat seama foarte repede că stilul nu e de ajuns…şi că am nevoie de propriul stil, pentru că fiecare avem un mod de a vedea lucrurile. Mi-am dat seama de acest lucru privind la colegii mei de şcoală, cum fiecare aveau un fel de vorbi şi de pune probleme. Şi, de atunci, am fost foarte atent la faptul cum spun, calc, vorbesc, gândesc…ca să fiu eu însumi.

De aceea eram foarte exigent şi critic cu orice, lucram până cădeam lat de oboseală ca şi astăzi. Fiecare zi era un timp unde făceam tot ce se putea…fără nici un program. Şi niciodată nu credeam – şi nici nu cred – că am făcut sau că pot să fac tot ce pot sau ce se poate sau ce e de făcut.

Pentru toate aceste motive…a vrea mai mult, a vrea totul, era *normalul*, adevărata viață pentru mine. Şi totuşi, a trebuit să mp coc, precum grâul în lan, pentru ca să fiu secerat de Cultivatorul ceresc.

2. Când a început revoluția română din decembrie 1989 am conştientizat...pentru ce...m-am pregătit fără să ştiu.

Când a început revoluția din decembrie…am auzit izbucnirile de sinceritate şi de înflăcărare ale oamenilor la radio. Eram la Scrioaştea, casă la noi, şi auzind la radio…am deschis televizorul. Atunci mi-a luat ceva timp să înțeleg că ce văd e real…şi nu e un film sau un desen animat.

Însă, din momentul când am început să aud acele glasuri… a început să se petreacă în interiorul meu schimbări radicale, fundamentale…acele glasuri fiind aidoma cu forța căutărilor mele, cu dorul meu de tot, de tot ce există, ca o descătuşare plenară a persoanei mele.

Fără să îmi dau seama prea bine…asistam la primul eveniment neaşteptat din viața mea, la un eveniment care mă înălța spre un mod de a fi…care îmi dovedea că aspirațiile mele sunt normale.

Pentru că în *Țara dorului*, în țara mea, oamenii trăiau dreptatea nu o declamau, trăiau în adevăr, aveau sentimente şi crezuri puternice, erau războinici, nu se temeau de nimic.

Iar oamenii care ieşeau pe străzi şi care se puneau în fața tancurilor…semănau identic, erau frați buni, cu oamenii pe care eu îi zămislisem, îi scosesem din inima mea şi erau… păpuşi, războinici sau făpturi de plastic, care aveau un nume propriu, identitate şi mod de comportament propriu.

Însă, cel mai zguduitor lucru, lucru care m-a făcut să văd planul ultim al *credinței* mele a fost aceea, când am simțit că o forță, ceva, mai presus de oameni, îi poartă pe aceşti oameni…cum simțeam că mă poartă şi pe mine.

Iar în momentul când am început să văd primele slujbe ortodoxe la televizor şi rugăciuni făcute în piețele şi pe străzile Bucureştiului şi, în ziare, au apărut tot felul de mici cuvântări de credință, am înțeles că …Dumnezeu e Cel care îi poartă pe aceşti oameni – cum mă purta şi pe mine în inconştiența mea – fapt pentru pot să sfideze moartea, gloanțele şi să aibă atâta forță a adevărului.

Dacă Sfântul Petru a avut atâta cuvânt cu putere multă ca să convertească 300 de oameni cu familiile lor iar pe Sfântul Pavel Hristos, Cel pe care el Îl prigoneau l-a convertit când i S-a arătat întru slava Sa…pe noi, personal, ne-a convertit acelaşi Duh Sfânt, în mod direct, fără mijlocitori umani, pe Care L-am simțit că mişcă această mare de oameni ca să strige dreptate şi credință, adevăr şi omenie.

În sociologie teoretizarea *presiunii* care mişcă pe oameni ca să se revolte e formată numai din nevoia de drepturi şi libertăți. Însă această viziune e reducționistă, pentru că văd în oameni numai … nişte indivizi avizi de trai bun. Reducționistă e şi perspectiva psihologică, care vorbeşte despre o întrunire de factori care predispun pe oameni să se revolte.

Însă, deşi pe atunci nu ştiam că la această revoluție unii au mai şi plănuit-o, în aşa fel ca alții să…moară pentru a fundamenta schimbarea de garnitură politică…am simțit, în mod fundamental, mai presus de orice interes personal îngust…că Dumnezeu cel în Treime a fost forța de inspirație a mulții şi, mai ales, a Martirilor pentru care vom fi recunoscători întotdeauna, pentru că, datorită lor, astăzi sunt ceea ce sunt.

Şi, Dumnezeu care mă pregătise prin libertatea şi iubirea pentru adevăr şi dreptate, prin sentimente vii, viguroase, plenare…m-a dus spre mai înalt, spre Sine, ca să văd ce îmi lipsea: nu ştiam Sursa tuturor lucrurilor, cine este Creatorul lor şi faptul că în El şi numai în El se împlinesc toți oamenii şi întreaga existență.

Din zilele lui decembrie 1989 până în august 1990 s-au produs schimbări rapide, fulminante în noi…şi a câştigat Dumnezeu.

3. Dumnezeu a câştigat împotriva tuturor…atacatorilor credinței mele.

Am început să cred…dar nu aveam Biserică, ideea de Biserică. După ce a vrut să mă corupă familia, după ce nu m-au mai suportat colegii şi prietenii, după ce adventiştii nu m-au obținut de partea lor…după ce am studiat destul cât să merg, iarăşi, cu toată inima, în Biserica lui Dumnezeu…pe data de 6 august 1990 am mers pentru prima oară la Biserica din satul meu ca şi convertit, fără să ştiu prea bine…că *Schimbarea la Față* a Domnului înseamnă să intri pe această uşă, în Biserica lui Dumnezeu şi, pe fiecare zi trebuie să te schimbi, să te umpli de lumina lui Dumnezeu…devenind o conştiință/minte eclesială.

Am ajuns de la prima oră…şi cântărețul Bisericii noastre, *nea Florică* – un om care gustase din plin lumea celui de-al doilea război mondial şi care învățase în mod practic, fără şcoală, *tainele* cântatului la strană de la înaintaşul său – m-a pus să recit psalmii Utreniei, cei 6 şi, la Liturghie, pe când se împărtăşea preotul să citesc…*Cazania*

zilei, adică explicarea pentru credincioşii din Biserică a Evangheliei zilei, aşa cum statornicise PFP Justinian al României.

Întâlnirea cu Biserica, acum, ca nou convertit / reconvertit – noi ne-am considerat de acum un convertit, chiar dacă fusesem botezat, pentru că am luat-o de la zero – a fost definitivă şi nimeni nu ne-a putut convinge că nu aceasta e calea noastră sau că nu Dumnezeu e Acela care ne-a călăuzit paşii aici.

De aceea, acum, după 18 ani, când au trecut 5 ani de seminar, un an de profesorat, 4 ani de facultate, 2 ani de master şi 4 de doctorat, din care 3 de preoție, această zi a rămas ziua începutului schimbării minții şi a inimii noastre, când am început să dobândim mintea Bisericii, conştiința de membru real al Bisericii lui Hristos, chemat de către El şi călăuzit pas cu pas spre noi şi noi înțelegeri dumnezeieşti.

Acum 18 ani începea minunea eclesialității, a îmbisericirii conştiente în viața noastră, după care au urmat experiențe uluitor de impresionante, tot neaşteptate, dar spre care Prea Curata Stăpână ne-a purtat…ducându-ne de mână.

Articolul de față e mulțumirea noastră pentru toate minunile lui Dumnezeu din viața noastră şi pentru toată înțelepciunea pe care am dobândit-o din multele momente când Dumnezeu ne-a lăsat să cădem amarnic, ca să ne înțelepțim şi să nu considerăm că…stăm. E mulțumirea noastră, pe lângă toate cele ale zilei, către Dumnezeu nostru şi în acelaşi timp o mărturie pentru cei care cred că nu au un scop în viață, că nu-i iubeşte nimeni sau nu ştiu ce să mai facă.

Dacă căutați ceva profund, oricum ați fi şi oriunde ați fi, suntem încredințați deplin că veți găsi răspuns la dorurile vii, nestinse ale inimilor dv.!

Despre moştenirea lui Dumnezeu

1. *Sintagma λαὸν ἔγκληρον*

Sintagma λαὸν ἔγκληρον [*popor moştenitor*] e unică în LXX. Dumnezeu Şi-a ales Israelul dintre neamuri ca să Îi fie *popor moştenitor* sau *popor de moştenire* cum spune ed. BOR 2001.

Dar *moştenirea* de care vorbeşte Domnul nu ține numai de temporalitate, ci şi de veşnicie. Pentru acest motiv Israelul cel adevărat al Bisericii moşteneşte pe Dumnezeu, pentru că ascultă de poruncile Sale.

2. *Moştenirea lui Dumnezeu*

Începând de la Fac. 15, 7 ceea ce promite Dumnezeu şi ceea ce va da Dumnezeu lui Israel cel vechi, dar şi lui Israel cel nou, Bisericii e …*moştenirea* [κληρονομία] Sa.

Fie că e vorba despre pământ, despre viață, despre iertare şi mântuire toate acestea sunt moştenirea lui Dumnezeu, sunt consecințele reale în viața noastră ale împlinirea voii Sale. Însă, în primul rând, oamenii credincioşi sunt moştenirea Lui.

3. ***Arvuna moştenirii*** *la Sfântul Vasile cel Mare*

În anaforaua sa, Sfântul Vasile spune despre Sfântul Duh faptul că „Sfântul Duh, [care este] Duhul adevărului, [este şi] darul înfierii, *arvuna moştenirii* celei ce va să fie, începutul bunătăților celor veşnice, puterea cea făcătoare de viață, izvorul sfințeniei…”, cf. Liturghier, ed. BOR 2000, p. 226.

Cu alte cuvinte, dacă suntem plini de roadele duhovniceşti ale Duhului Sfânt avem arvuna moştenirii Sale celei veşnice, adică arvuna Împărăției Sale.

4. *Ce înseamnă ...**arvună**?*

Cf. *DEX 1998*, p. 62, *arvuna* este echivalentul lui…*acont*. Iar acontul, cf. Idem, p. 8 este o „parte dintr-o sumă de bani plătită sau încasată înainte, la o cumpărare sau la încheierea unei tranzacții, ca garanție; avans, acontare, arvună, parte din salariu”.

Primind acum arvuna Duhului, prezența şi simțirea Duhului în ființa noastră…suntem încredințați în mod direct de către Dumnezeu, că El ne va da întreaga Sa bogăție de har, de înțelegere şi de dragoste în împărăția Sa. Acum primim/avem doar o *geană de fericire*…pe când atunci vom avea totul.

5. *Diferența dintre moştenirea mea...şi moştenirea Lui.*

Eu pot lăsa moştenire cuiva cărțile mele, veşminte, icoane, bani, posesiuni…Dumnezeu ne lasă moştenire pământul acesta, cu tot ceea ce vedem, dar şi Împărăția Sa dacă suntem fii ascultători ai Săi.

Eu las moştenire lucruri primite de la El sau făcute împreună cu El, pe când El îmi dă să moştenesc toată frumusețea acestei vieți şi, mai ales, a celei viitoare, pentru care aceasta, de acum, e numai o *pregustare* a frumuseții Sale veşnice.

6. *Poporul şi moştenirea lui Dumnezeu*

Poporul [λαός] şi *moştenirea* [κληρονομία] lui Dumnezeu este Israel cel scos din Egipt [I Regi 8, 51, cf. LXX], *cu mână puternică şi cu braț înalt* [Ps. 135, 12, cf. LXX].

Dar fiii Bisericii sunt poporul şi moştenirea lui Dumnezeu, pentru că sunt născuți *prin cuvântul cel viu al Dumnezeu* [διὰ λόγου ζῶντος θεου, I Petr. 1, 23, cf. GNT] şi au *casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri* [οἰκίαν

ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, II Cor. 5, 1, cf. GNT].

7. *De la cine a primit Biserica moştenirea sa?*

Sfântul Clement Romanul în *I Cor*. 42 ne răspunde într-un mod elocvent, pentru ca să nu mai încurcăm Biserica cu…bisericile: „Apostolii ne-au adus Evanghelia de la Domnul Iisus Hristos; Iisus Hristos a fost trimis de Tatăl. Aşadar Hristos este de la Dumnezeu, iar Apostolii de la Hristos, deci amândouă s-au făcut cu bună rânduială [εὐτάκτως] din voia lui Dumnezeu.

Aşadar, primind ei porunci, şi fiind plini de certitudine prin Învierea Domnului nostru Iisus Hristos şi crezând în cuvântul lui Dumnezeu, au ieşit cu certitudinea Duhului Sfânt [cu *arvuna*/ *încredințarea* de care am vorbit anterior n.n.] evanghelizând că are să vină Împărăția lui Dumnezeu.

Aşadar, propovăduind în sate şi oraşe, aşezau în ele pârga [τὰς ἀπαρχὰς] acestora [pe oamenii duhovniceşti cei mai însemnați ai acelor ținuturi n.n.], punându-i la încercare/cercetându-i [δοκιμάσαντες] prin Duhul, drept episcopi [ἐπισκόπους] şi diaconi [διακόνους] ai celor ce aveau să creadă”[310].

Moştenirea Bisericii Ortodoxe este moştenirea Treimii. Şi moştenirea pe care Treimea ne-a dat-o nouă este *înnoirea vieții* [καινότητι ζωῆς, Rom. 6, 4, cf. GNT], continua înaintare în sfințenie.

8. *Moştenirea prin făgăduință* [Gal. 3, 18]

Sintagma ἡ κληρονομία δι’ ἐπαγγελίας [moştenirea din / prin făgăduință] ne arată faptul că Sfântul Avraam a primit moştenirea lui Dumnezeu pentru că a crezut

[310] *Cf. SC* 167 / *CO* 1, ed. Ică jr., p. 412.

nețărmurit în faptul, că Dumnezeu Îşi va împlini făgăduința Lui cu el.

Acelaşi lucru se petrece şi cu noi acum. Noi credem că vom primi Împărăția lui Dumnezeu, că vom fi moştenitori ai Împărăției Sale, dacă vom împlini poruncile Sale şi ne vom comporta, în mod real, ca nişte fii ai Săi.

Şi la noi moştenirea este de domeniul viitorului şi al nădejdii nețărmurite, chiar dacă acum primim arvuna, semnul că El este cu noi şi va fi cu noi.

Omul pe lângă care treci

Am urmat astăzi invitația *Jurnalului Național* şi cu 3 lei am cumpărat ziarul şi CD-ul maestrului Gică Petrescu. În timpul mesei de prânz, melodiile lui ne-au veselit inima cu o melancolie aparte, cu o veselie dureroasă, ne-au adus în minte un secol de viață, un secol de România şi ceva din adâncul dureros al unui om singur, rămas singur şi uitat mai de toți spre sfârşitul vieții.

L-am cunoscut fugitiv pe acest om de excepție, sub ipostaza sa de om atins sever de bătrânețe sau, mai bine zis, sub ipostaza sa de călător, de drumeț prin Bucureşti, de drumeț agale, scos din ritmul vieții agitate al acelora care sunt astăzi în prim planul societății.

În drum spre *Facultatea de Drept* şi spre *Biroul Doctorate* unde aveam nevoie să merg, Dumnezeu mi l-a scos de câteva ori în cale şi l-am văzut fugar, fragmentar. Sub chipul unui om plin de ani am descoperit ochii şi sclipirea de demnitate a omului de cântec pe care îl văzusem la televizor.

Am trecut pe lângă el şi am întors capul, instinctiv, ca să îl văd şi mai bine. Sunt oameni pe care îmi doresc să îi rețin în minte atât din planul frontal, de ochi în ochi, cât şi dintr-un plan neutru, unde numai eu sunt cel care privesc şi am astfel timp să judec şi mai bine ceea ce văd. Adică, după schimbul de vederi interpersonale vreau să contemplu omul, să îl înmagazinez definitiv în inima mea.

Şi acum, când vreau să mi-l amintesc, îl văd ieşind din scara blocului de unde locuia, cu un baston în mână, aplecat puțin de spate şi având în el, ca o evidență, taina vieții lui.

Am aflat sfârşitul vieții sale de la televizor, am citit cuvintele doamnei care îl servea la restaurant şi m-am rugat pentru dumnealui în acea zi, ca pentru un om drag. Vederea aceea m-a împins la rugăciune şi la duioşie pentru el. Iar astăzi când scriu aceste rânduri vreau să spun ceva esențial despre noi: *să nu trecem nepăsători pe lângă tainele oamenilor!*

Anonimatul este o sursă întreagă de contemplație. De multe ori am întâlnit oameni profunzi, pe care i-am văzut în treacăt, pe care i-am simțit imediat că sunt oameni speciali, dar cu care nu am putut vorbi.

E lesne de înțeles de ce: pentru că nu îi cunoşteam şi nu avea cine să mă prezinte lor sau cum să intru în relație cu ei fără ca să îi jenez. Dacă maestrul Gică Petrescu era un bătrân cu o altă istorie şi nu cu cea pe care o are, nici atunci nu trebuia neglijat, scos din atenția noastră. Şi noi vom ajunge, fiecare dintre noi, la coşul istoriei frivole care ne mână de la spate.

A te crede *imbatabil*, *de neînlocuit*, este o mare gafă. Însă a crede că nu trebuie să mai respecți pe cineva numai pentru că e bătrân sau bolnav e o adevărată prostie. E o decădere grozavă.

Fiecare trecător are taina lui, biografia lui bine stabilită. Unii însă au o biografie gigantescă prin măreția vieții lor. Mă uitam ieri pe un volum omagial dedicat ÎPS Antonie Plămădeală[311] şi m-am înfiorat de numărul de articole, cărți, studii, predici pe care le-a scris în întreaga sa viață.

Când studiez şi traduc câte ceva din imensele cărți ale Sfinților Părinți, mă simt un punct în fața unor coloşi. Şi nu mă refer numai la numărul de ordinul zecilor, sutelor ale cărților lor, ci şi la profunzimea de gândire pe care o degajă paginile lor, subtilitatea, măreția fără seamăn a suferinței şi a iubirii lor.

Putem trece pe lângă oameni imenşi fără ca să ştim. Pe mine personal mă traversează de multe ori o sfială imensă la gândul că poate trece pe lângă mine tocmai oamenii de care am cea mai mare nevoie, cei care sunt trimişi de Dumnezeu să mă învețe cum să îmi trăiesc frumos viața.

Nu ştiu câte întâlniri providențiale am ratat. Nu ştiu de câte ori am fost orb față de ochii oamenilor atenți, care îmi doream prietenia cu tot dinadinsul. Aş dori ca să nu fi ratat nicio întâlnire imensă…dar nu ştiu asta. Cel puțin doresc ca

---

[311] Mă refer la rev. *Studii Teologice*, seria a III-a, I (2005), nr. 4.

de aici încolo să nu pierd din vedere tainele oamenilor care trec pe lângă mine.

Justețea penibilului și impardonabilul incredibilului

Atunci când oamenii nu mai au rușine de nimeni încep să apară pe stradă monștrii. Tot la fel, „când țara te vrea prost”, incredibilul atinge cote care nu se pot scuza. Un articol, care pledează cu încredere, pentru oamenii care nu vor să fie până la sfârșit, animalele de povară ale demonilor.

Simțul rușinii nu este o cicatrice din „timpuri imemoriale”, de care trebuie să ne dispensăm cât mai repede. Nu este nici o pată pe cămașă, de la o muscă care și-a făcut treaba mare pe bunătatea noastră de țoală, și de care ne ferim să vorbim cu alții.

Când ne simțim penibili în fața propriei noastre oglinzi, atunci suntem josnici. Dacă roșim, fără doar și poate, am făcut lucruri de care ne e teamă să vorbim cu gura până la urechi sau să ne mândrim cu ele.

Dacă ne e rușine mare, groaznică de noi înșine, înseamnă că mai e ceva de recuperat din biata noastră ființă. Cât mai suntem sensibili chiar și pentru dementul nostru egoism, pentru avariția noastră de mare lux, atunci mai avem o șansă reală pentru a fi oameni.

Și dacă suntem oameni sau încercăm să ne reabilităm, să devenim din pătimași raționali, cu dreaptă cugetare, atunci incredibilul, monstruosul pe care îl auzim, cu care intrăm în contact, nu ne mai miră.

Monștri apar atunci când nu mai au ce pierde, pentru că au pierdut tot. Și nu în *a pierde* ar sta marea durere, ci în a crede că nu mai poate fi schimbat nimic din ceea ce s-a făcut, din cine suntem. Monstruozitatea este aberația care urmează nihilismului.

După ce ai negat tot ce se poate nega și nu îți mai pasă de nimic, poți să faci orice. Însă această virilitate falsă a puterii absolute e una din fantasmele cu care demonii

conduc pe oameni, la momentul dramatic de a-şi pune capăt zilelor.

Ca să te sinucizi trebuie să crezi că nu mai crezi în nimic, că nimănui nu îi pasă de tine. Ca să detonezi o bombă într-un mall imens sau într-un stadion ticsit de oameni trebuie să crezi că realitatea e o joacă fără urmări cauterizante.

Şi ai simțul irealității când parcurgi treaptă cu treaptă sinuciderea de sine, omorârea omului interior. Fiecare păcat de care noi glumim spumos, fiecare idee falsă la care ambalăm toate motoarele ființei noastre, fiecare modă care ne mănâncă atâta energie, omoară lin, încet dar sigur ruşinea din noi, adică oferă societății monştrii pe bandă rulantă.

Discrepanța dintre omul smerit de la țară, agramat şi lovit de boli şi neajunsuri de tot felul şi orăşeanul care butonează toate posturile, pentru că nu are cui să țipe că este şi el om, este evidentă în România.

Ştim foarte bine că instabilitatea emoțională a intelectualului fără credință în Dumnezeu, fără certitudini ia calea psihologului, a psihanalistului (dacă vrea să recunoască că lucrurile nu merg prea bine cu el) şi că omul credincios, smerit, de multe ori de condiție modestă, emană o frumusețe liniştită, de care ai nevoie, ca de o plimbare prin pădure.

Nu spun acum că toți care vin la Biserică sunt deodată Sfinți şi că nici unul din ei nu mai au probleme cu doldora. Dimpotrivă, cei care se apropie de Dumnezeu au şi mai multe probleme şi dacă sunt puține, or demonii, or dracii, le inventează cât mai multe, ca omul să se simtă întotdeauna în priză.

Însă omul credincios are o nădejde, are certitudini, are o respirație frumoasă, venită dintr-o inimă liniştită. Trebuie să savurezi un astfel de moment de candoare duhovnicească şi îmi veți da crezare, mie, preotului care a scris aceste rânduri, că e penibil să nu ai certitudini şi stabilitate în viața personală.

Dacă ruşinea este un martor imparțial al unor *realizări* porcoase, atunci incredibilul de a fi nesimțit, de a fi infractor, de a fi indecent până în pânzele albe, nu se iartă uşor, chiar dacă se poate uita repede. Un om care *le face pe*

toate, care răstoarnă pe gât toată murdăria de care poate fi în stare e un monstru sau un om care se poate înfiora. Dacă nu crede că *nu mai are nici o şansă* atunci se poate înfiora de cât de impardonabilă e viața lui. Şi această înfricoşare simțită față în față cu un dezastru de viață a fost pentru mulți un preludiu al sfințeniei.

Sfințenia poate începe de la o simplă constatare: eu sunt urât ca dracul prin câte am făcut, dar pot să fiu frumos ca Dumnezeu, dacă mă pocăiesc pentru toate. Însă trebuie să mai avem ruşine ca să ne venim în fire şi mai ales să mai avem timp să ne vedem la idei, între atâtea idei contrafăcute care ni se bagă în cap prin toate metodele.

În ceea ce mă priveşte, cred că oamenii sunt creați pentru ca să devină dumnezei şi nu nişte simple maimuțe dresate, care ştiu toate filmele, toți politicienii, toate CD-urile de manele pe de rost, dar nu îşi ştiu Dumnezeul şi nu se cunosc nici cât negru sub unghie.

Cred în oameni şi mă rog pentru oameni cu strângere de inimă şi cu multă dragoste, chiar dacă oamenii nu îşi dau mari şanse.

Mă rog pentru monştri cu față umană ştearsă, depreciată, pentru că eu cred că harul lui Dumnezeu e mai puternic decât orice virus mediatic şi decât orice imbecilizare sistematică, dictată de sus. Şi tocmai de aceea, scriu despre normalitatea de a-ți recunoaşte ruşinea, dar şi despre impardonabilul oricărei existențe pângărite de monstruozitate.

Pilda Samarineanului milostiv[312]
[Lc. 10, 25-37]

Predică exegetică la Duminica a 25-a după Rusalii

Iubiții mei frați şi surori întru Domnul,

Îmi place să spun în astfel de împrejurări, următorul adevăr; cum că: ortodoxul nu termină niciodată de citit Sfânta Scriptură. Sfânta Scriptură nu poate fi terminată, pentru că ea trebuie aprofundată continuu. Locul de unde eu predic acum, este locul de unde Îl primim pe Hristos. Şi dacă de aici vorbim, atunci predica are rostul de a ne face proprii lui Hristos. Predica e o pregătire.

Mireasa – pentru că avem aici o mireasă – este chipul Bisericii. Şi cum e Biserica? E curată, fără prihană. Dacă Sfânta Biserică este Casa fecioriei şi mireasa trebuie să fie a fecioriei. În mâna mea e tot feciorie, pentru că Sfânta Scriptură e scrisă în curăția şi frumusețea Sfântului Duh.

Sfânta Scriptură e foc, focul Sfântului Duh. Dar în fața noastră stă policandrul. Un alt simbol. El stă în fața mea şi a dumneavoastră. El stă între noi pentru că ne reprezintă. Candelabru, mai multe candele.

Dar aceste mai multe candele suntem noi, cu toții, care trebuie să ardem la unison. Şi cine ne poate aprinde? Cine ne poate uni, ca pe un candelabru? Duhul Sfânt! De aceea ni s-a păstrat capitolul al doilea din Faptele Sfinților

---

[312] Rostită, ca student, în Biserica Sfânta Ecaterina din Bucureşti, pe data de 11-11-2001, în anul terminal de studii, adică anul al IV-lea. Pentru ca să o susțin a trebuit să dau un examen oral la seminarul de Omiletică. Am rostit-o îmbrăcat în veşminte de ipodiacon şi a durat 40 de minute. Pentru predica aceasta l-am enervat pe părintele profesor Vasile Gordon, care m-a admonestat şi pe mulți dintre colegii mei şi toți au sărit în sus, că *m-am luat* de Părintele Patriarh Teoctist.
Cu alte cuvinte am căpătat o „reputație” negativă şi ecourile ei nu s-au stins nici până astăzi. Sper ca dv. să înțelegeți mesajul dumnezeiesc al acestei predici şi să nu mă suspectați de lucruri pe care nu mi le-am dorit nicidecum să le isc.
În dreapta mea era un mire şi o mireasă, care s-au cununat după Sfânta Liturghie. Apar şi ei în cadrul expunerii mele. Deşi este o predică elaborată, ea s-a născut în mare parte din interacțiunea dintre mine şi auditoriu. Orice predică este un mesaj direct şi acesta este un mesaj direct.

Apostoli: ca să conştientizăm că putem trăi într-un singur Duh, ca şi cum am fi, cu toții, un candelabru.

La fiecare Sfântă Liturghie avem în fața ochilor inimii – cum spun Sfinții Părinți – o Sfântă Evanghelie, o pericopă din Sfânta Evanghelie; mai mică sau mai mare. Astăzi avem treisprezece versete şi anume, Parabola Samarineanului Milostiv, Prea Milostiv, infinit de Milostiv, şi aveți să vedeți de ce Îl numesc aşa pe Acesta.

Pentru mine această parabolă e o chintesență a Sfintelor Evanghelii. Un om, pe care îl cunosc personal, mi-a spus că o predică la această parabolă ar dura vreo cinci ore, însă eu – sper – am să vă vorbesc despre ea, în vreo treizeci de minute.

Sfânta Evanghelie de astăzi e de la Sfântul Luca: versetele de la 25 la 37 inclusiv, ale capitolului al zecelea. Cadrul general al Sfintei Evanghelii, poate fi – foarte bine – Biserica noastră, pentru că aici – ca şi acolo – era o mulțime de oameni care tăceau.

Dar dintre aceste „guri mute", care nu vorbeau cu glas – dar lăuntric da, pentru că suntem ființe cugetătoare – s-a ridicat una, a unui învățător de Lege. Un învățător de Lege, adică un rabin, după cum şi noi suntem sau vom fi, în curând, diaconi, preoți, episcopi sau, altceva...

Această gură, a rabinului, s-a ridicat din mulțime, dar nu să spună ceva bun, ci ca să-L ispitească pe Iisus. Dorea să vadă, cin e El, ce spune El, ce poate spune El, deşi I S-a adresat ironic. S-a ridicat ispitindu-L şi zicând: „Învățătorule, ce să fac ca să moştenesc viața de veci?" „Viața de veci", spune rabinul. Şi e o întrebare bună. Pare bună.

Dar El L-a întrebat în mod ironic pe Iisus, pentru că în mintea lui nu mai era un alt învățător, pentru că el era învățător. Aşa i se părea lui. I se părea că este învățător şi de aceea vorbea persiflant cu Domnul. El ştia Legea.

Ştia ce spune Legea. El credea că ştie răspunsul şi acum, întreba şi el, dar fără să-l intereseze. Şi pentru că nu-l interesa, şi Iisus îi răspunde ca pentru un om al Legii, căruia i se părea că ştie Legea. Probabil era evidentă calitatea lui de rabin, după cum este evidentă – în această situație – calitatea mea de vorbitor. Hainele îl arătau a rabin, putem spune asta,

însă Domnul ştia, cu siguranță, pe fiecare în parte. El ştia cine este cel care-L întreabă. Şi pentru că ştia, îl întreabă şi El pe rabin: „Ce este scris în Lege?”

Legea cuprinde cinci cărți. Cărțile lui Moise, ale Sfântului Moise...Iar în ediția noastră [a Scripturii], ea cuprinde, este formată din 224 de pagini. Mi-am notat aici numărul paginilor, ca să fiu foarte precis. Două sute douăzeci şi patru de pagini ar fi fost răspunsul rabinului. Trebuia să le spună pe toate, nu-i aşa?

Dar Domnul îl mai întreabă pe acesta, şi: „Cum citeşti?”, adică ce înțelegi din ce citeşti. La cursuri ar trebui să fim întrebați nu ce scrie în carte – căci asta e uşor de reprodus, dacă avem o memorie bună – ci: cum înțelegem? Ce înțelegem? Dacă înțelegem, dăm dovadă că am ştiut să citim, dar şi că suntem oameni duhovniceşti.

Rabinul nu îi spune Domnului ce înțelege el din Lege, ci un verset: versetul 27. El a putut să facă, ceea ce eu, nu voi putea face niciodată: a concentrat 224 de pagini, în 33 de cuvinte! El îi răspunde: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău”...şi celelalte, pe care le ştiți, pe care le-ați auzit.

Şi un lucru interesant avem aici, faptul că în Vechiul Testament nu apare sintagma: „şi din tot cugetul tău”, în porunca iubirii lui Dumnezeu, dar şi cele două porunci nu sunt scrise una după alta, pentru că ele sunt conținute de două cărți: de Levitic şi Deuteronom.

Mi-am notat şi acestea, pentru ca să vă spun precis. În Levitic 19, 18 avem porunca iubirii pentru aproapele iar în Deuteronom 6, 5 şi 10, 12 avem pe cea a iubirii de Dumnezeu; deci: niciodată împreună.

De unde a ştiut rabinul, ne întrebăm, ce să răspundă? Probabil şi ei aveau, ca şi noi, o teologie „sistematică”, care ştie întotdeauna ce să spună. Avea un răspuns prefabricat. I s-a părut că aşa trebuie să spună...

Şi pentru că el era ironic şi Domnul îi răspunde cu ceea ce spune Legea: „Drept ai răspuns; fă aceasta şi vei trăi”; lucru pe care îl găsim şi la Levitic 18, 5: „Omul care le împlineşte – de porunci e vorba – va trăi prin ele”, datorită lor, datorită improprierii lor.

Discuția luase sfârşit, va să zică. Însă rabinul în infatuarea lui grandioasă, nu tace totuşi, pentru că vrea –

spune Sfântul Luca – „să se îndrepteze pe sine”, să se îndreptățească pe sine, cum spun Sfinții Părinți. Vrea să iasă în evidență; să i se laude spoiala înțelepciunii sale. De aceea Îl întreabă: „Şi cine este aproapele meu?”

El ştia cine e aproapele lui. El era rabin. Rabinii spuneau altora – nu lor înşişi – despre cine e aproapele lor. Cu alte cuvinte întreba degeaba. Poruncile Decalogului nu spuneau să-ți iubeşti aproapele, ci numai să-ți cinsteți părinții. Însă este evidentă situația, căci dacă îți cinsteşti părinții, trebuie să cinsteşti pe orice om.

Şi la întrebarea rabinului, Domnul nu răspunde simplu, ci magnific. Parabola aceasta e dumnezeiesc de frumoasă. Dar, pe această parabolă o putem înțelege în trei moduri: literal – din ce putem citi – simbolic şi mistic. Voi încerca să le combin pe toate trei, pentru folosul sufletului.

„Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon...”. Cobora...El cobora. Şi pentru că avem aici oameni care ştiu mai multă ebraică, el cobora din „oraşul păcii” spre „oraşul finicilor”, căci aşa se traduc denumirile celor două oraşe. El cobora de la Ieruşalaim la Ierihon, dar nu de la acesta pământesc, căci de la acesta cobori şi nu ți se întâmplă nimic, ci de la Ierusalimul ceresc, căci sunt două Ierusalime.

Cobora din cer – căci în cer ne urcă Sfântul Botez – prin păcat, spre Ierihon, adică spre locul unde spera să se ascundă. Omul vrea să se ascundă. Şi unde? Sub frunze, sub frunzele părerii de sine. Ierihonul e considerat de mulți ca un analog al Iadului, dar: „Dreptul ca finicul va înflori şi ca cedrul cel din Liban se va înmulți”. Dacă finicul reprezintă pe cei drepți, bineînțeles că nu e vorba de Iad, căci ce caută Drepții în Iad?

Omul vrea să se ascundă. Şi sub ce? Sub cuvinte. Crede că acestea, îl pot ascunde. Cuvintele nu ne pot ascunde! Când auzim că cineva e văzător cu duhul ni se zburleşte pielea pe noi, pentru că nu ne lasă conştiința. Ne mustră, pentru că ea nu doarme. Ne e frică să ne descoperim pe noi înşine, să ne privim cu atenție...

Şi el, cobora. Dar pe când cobora înclinând spre rău, pe când cobora dorind oarecum răul, a căzut între tâlhari, între mulți draci. Sfântul Luca nu spune: „l-au dezbrăcat” şi apoi: „l-au rănit”; ci: „l-au dezbrăcat şi l-au rănit; în acelaşi

timp, concomitent. Dar de ce l-au dezbrăcat, pe cel îmbrăcat atât de frumos la Sfântul Botez?

Ce i-au luat celui care, fusese îmbrăcat întru Hristos în Duhul Sfânt? I-au luat fecioria sufletului şi apoi pe cea a trupului...I-au luat pe Duhul Sfânt şi l-au lăsat ca pe un muribund; jos, pe drum. El a rămas pe cale, nu lângă cale.

A rămas cu nădejdea ajutorului, care duce la Cale, la Hristos. Hristos e Calea, sensul unic al vieții noastre. Dar, după cum vom vedea, alții vor trece „pe alături", colateral. Cine anume? „Un preot şi un levit".

Şi Hristos spune – ironic – „din întâmplare". La noi nu există întâmplare! La noi totul e pronie! Nu te însori din întâmplare, nu vii la facultate din întâmplare, nu trăieşti din întâmplare, ci providențial. Şi acesta, preotul, din întâmplare, cobora – bineînțeles, cobora de la Ierusalim – şi văzându-l, a trecut pe alături.

La fel şi levitul, tot din întâmplare, vine şi el, îl vede pe muribund şi trece pe alături, îl ocoleşte. Probabil n-a vrut să treacă peste el. Astăzi se intră cu bocancii în viața aproapelui, se trece peste el şi apoi, îl poți şi ocoli, ca să nu fie „contaminarea" mai mare. A trecut pe alături...

Dar Samarineanul cel Preamilostiv, Dumnezeul nostru, Care a plecat cerurile şi S-a făcut om, nu a trecut nepăsător. Hristos, Cel pe care-L lăudăm mereu dar Îl şi urâm mereu, prin păcatele noastre, mergând pe cale – căci El e una cu calea dreaptă – a venit la muribund şi văzându-L, I S-a făcut...milă. I S-a făcut milă, pentru că El este, Cel Căruia mereu I S-a făcut milă de noi şi I Se face milă de noi. El l-a văzut. S-a apropiat de el, de muribund. Cam la fel trebuie să facem şi noi!

Nu să dăm cinci mii de lei şi să trecem, „grăbiți", mai departe, ci să ne apropiem. Mila nu e un sentiment! Dacă citiți o carte de psihologie, pe Marx, pe Nietzsche, pe Kierkegaard...mila e o nerozie, o lucrare a celor slabi, a neputincioşilor.

Dar mila e compătimire pentru întreaga făptură. Dacă vezi întreaga făptură şi pe oameni în păcat, şi pe tine mai jos decât toți, cel mai jos din Iad, trăieşti mila. Nu-i aşa că e greu, să ai o asemenea inimă mare? Milă...El a avut milă.

Apropiindu-Se i-a legat rănile; căci Sfânta Cruce a legat rănile; pentru că Hristos a iubit lumea, până la moartea pe Cruce. El i-a legat rănile omenirii şi i le leagă şi azi, i le tămăduieşte şi azi. Şi peste locul care se vindecă, care se vindecă în timp, El toarnă untdelemn şi vin.

Dacă citim un manual de Liturgică, la simbolismul untdelemnului vom găsi că are atingere cu Sfântul Maslu. Dar ce să caute Sfântul Maslu înainte de vin, adică de Sfânta Împărtăşanie?

Ca să vii să te împărtăşeşti, trebuie să ai ungere de sus. Trebuie să trăieşti în Duhul Sfânt. Duhul Sfânt împodobeşte casa inimii, palatul în care va veni Hristos. Dacă nu trăieşti în Duhul Sfânt nu poți să primeşti în mod folositor pe Hristos şi ajungi ca în relatarea Părintelui Nicodim Măndiță – relatare adevărată – să scoți afară pe Hristos – din tine, înțelegeți cum[313], în fața Dreptului Jedecător.

Şi iată că Domnul îl pune pe dobitocul Său, pentru că El Şi-a asumat firea noastră. În Ierusalim, Domnul a intrat pe un măgar. Măgarul reprezintă firea noastră, pe care El Şi-a asumat-o. El a intrat pe măgar, în comparație cu patriarhii noştri, care vin la Sfânta Biserică cu maşina. El a intrat smerit, pe un măgar...O, ce frumoasă e smerenia!

Şi, pe acest muribund, adică pe noi toți, l-a dus la o „casă de oaspeți". Dacă vreți o definiție evanghelică a Sfintei Biserici, aceasta este: casă de oaspeți. Sfânta Biserică ne primeşte pe toți...douăzeci de ani, patruzeci de ani, şaptezeci de ani...şi apoi mergem în cer, în casa nefăcută de mână, în adevărata noastră casă.

El, Hristos, însă, ne-a dăruit Sfintei Biserici, sfinților slujitori, căci ei sunt gazdele, dar tot El poartă grijă de noi: „pentru că Eu sunt cu voi, până la sfârşitul veacurilor".

A doua zi, pentru a doua zi, pentru viața viitoare – căci acum trăim ziua a şaptea – sfinților slujitori le-a dat doi dinari: adică Vechiul şi Noul Testament dar le-a promis şi răsplătire, dacă fac tot ce pot şi mai mult decât pot, pentru cei credincioşi dar nu numai pentru ei, ci şi pentru toți oamenii.

---

[313] Le-am arătat gestul de a vomita.

Când va veni El, la a doua Sa venire, îi va răsplăti pe slujitorii cei adevărați ai Sfintei Biserici. Şi – ca să închei – l-a întrebat pe rabin: „Care dintre aceştia trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari?” Şi el I-a răspuns: „Cel care a făcut milă cu el”. Şi Sfânta Evanghelie de astăzi, se încheie lin, liniştitor: „Mergi şi fă şi tu asemenea”. Dumnezeu să ne ajute, iubiții mei! Amin!

Cerşeşte-ți lumina duhovnicească a ochilor tăi! Predică la Duminica a 31-a după Rusalii [Vindecarea orbului din Ierihon; Lc. 18, 35-43]

Iubiții mei,

presupun că orbirea fizică e o situație existențială foarte incomodă, care incomodează pe cei care o au, însă, cu siguranță, că *necredința* şi *orbirea duhovnicească* sunt mult mai dezavantajante pentru noi, decât prima.

Dacă ai ochii din afară orbi şi ai sufletul sfânt lucrurile sunt bune. Însă, dacă *vezi* şi nu înțelegi, dacă *priveşti* şi, totuşi, *nu vezi* lucrarea lui Dumnezeu cu oamenii şi prezența Lui în mijlocul nostru şi în viața noastră atunci nu ai contact real cu realitatea lui Dumnezeu, şi, prin urmare eşti *orb*…

Adevărata orbire e nesesizarea interioară şi în lume a prezenței şi a lucrării lui Dumnezeu. Dacă nu Îl simți pe El şi nu ai contact cu El, nu te deznădăjdui, pentru că poți sta, ca şi orbul din Ieriho [᾿Ιεριχὼ] în Biserica lui Dumnezeu şi să cerşeşti mila lui Dumnezeu [18, 35].

Tocmai de aceea, într-o duminică ca aceasta, de sfârşit de ianuarie, unde ne îndreptăm spre tot mai mult soare, Biserica lui Dumnezeu ne invită să ieşim nu numai *spre* soarele primăverii, ci şi *în* lumina slavei lui Dumnezeu. Să dorim lumina Sa, harul Său, vederea Sa, sesizarea Sa, fiecare după dorința şi măsura noastră duhovnicească.

Mulțimea trecea împreună cu Domnul [18, 36]. Din perspectiva Bisericii noastre, noi ne învârtim, ne rotim în jurul Domnului, mereu ne unim cu El şi Îl facem pe El să fie şi mai vizibil în noi, după cum în cerul cel mai presus de ceruri Îngerii şi Sfinții, într-un entuziasm preadumnezeiesc, se rotesc în jurul Treimii celei mai presus de ființă şi de înțelegere, împrejurul lui Dumnezeu.

O dănțuire dumnezeiască e tot ciclul slujbelor Bisericii în fața Treimii.

Noi ne bucurăm cu bucurie negrăită de Domnul nostru şi suntem cu El tot timpul, pentru că El este cu noi tot timpul.

Dacă putem da semn despre mărturia prezenţei Sale cu noi şi în noi, atunci Îl putem sesiza pe El şi în aproapele nostru şi în întreaga lume, ca fundament al lumii, al existenţei oricărei suflări de viaţă, a oricărei fiinţe create de către El, ca Stăpân şi Ţiitor-a-toate, ca Mântuitor şi Judecător al lumii, ca Mire al Bisericii şi ca Cel, Care Se bucură veşnic *cu* şi *de* Biserica Sfinţilor Săi.

Orbul auzea zgomot, rumoare şi întreabă ce este. I se vesteşte lui că Iisus Nazoreul [’Ιησοῦς ὁ Ναζωραῖος] trece [18, 37]. Lui i se vesteşte, i se binevesteşte că trece pe lângă el Iisus din Nazaret. Cu alte cuvinte, că trece un...om.

Însă orbul nostru e paradoxal, ne uimeşte. El nu Îl numeşte *Învăţător*, nu spune că e *din Nazaret*, ci, deodată, îl aud strigând: „’Ιησου υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με˙” [Iisuse, fiul lui David, miluieşte-mă!] [18, 38].

Cu siguranţă, că acest orb a fost luminat de către Dumnezeu, ca să recunoască acest nume Domnului şi să ţipe o asemenea rugăciune. Pentru că el strigă, este observabil asta, prin prisma unei certitudini. El crede ceea ce strigă! Nu strigă ca să se afle în treabă. Nu strigă pentru ca să strige, ci pentru ca să mărturisească, ceea ce *nu vedeau* cei, care *Îl vedeau* cu ochii pe Domnul şi Se îmbulzeau pe lângă El.

I se mărturisise de către cei, care îl vedeau pe Domnul, că trece Iisus Nazoreul, adică un Învăţător, un om remarcabil al acestei cetăţi a lui Israel...Dar el le spune altceva lor, celor care *vedeau* şi totuşi *nu aveau* o mare înţelegere despre El, şi anume: că acest Om e fiul lui David, că are în Sine semnul regalităţii, că nu e un Învăţător oarecare din Nazaret ci că El este Mesia, că e nu numai om ci şi Dumnezeu.

De aceea orbul învaţă pe văzători, pentru că orbul care şedea începe să vadă, atunci când începe să strige spre Fiul lui David. Şi cum *David* înseamnă *cel iubit*, orbul nu spune decât mărturia Tatălui către Fiul la Botezul Său în Iordan, că *Acesta e Fiul Său Cel iubit*.

Şi astfel, avem aici scheletul paradigmei/a modelului/ a exemplului rugăciunii lui Iisus, a rugăciunii isihaste,

liniştitoare a adâncului ființei noastre, care ne face, din *orbi*, *văzători* de Dumnezeu. Care face din cei, care nu sesizează slava Sa cea veşnică, umili şi entuziaşti văzători ai slavei Sale.

Căci orbul, fostul orb, fostul orb cu sufletul vede pe Cel, pe Care nu Îl vedeau ochii ageri şi Îl înțelege pe Cel, pe Care nu Îl vedea şi strigă către El, cu o imensă certitudine interioară: „Iisuse, Fiul Cel iubit al Tatălui, ai milă de mine!”. Pentru că *mila* Domnului e *vedere* a ochilor fizici, dar, în primul rând, ai ochilor inimii. Şi *milă* înseamnă aici *vedere*!

Dă-mi să Te văd pe Tine, Fiule, Cel Unul-Născut şi Cel Preaiubit al Tatălui Tău! Dă-mi să Te văd pe Tine, Lumina lumii! Căci cei care Te văd pe Tine au lumina vieții, au slava lui Dumnezeu în ei, care e viața lor cea veşnică.

O strigare teologică de mare intensitate, de mare profunzime din gura şi din ființa unui orb nebăgat în seamă. Orbul devine Teologul lui Dumnezeu, vorbitorul despre Dumnezeu. Căci *a vedea* nu înseamnă *a privi* ci *a înțelege* pe cel din fața ta. Şi Teologia nu e discurs despre *nevederea* Lui, ci despre *ceea ce ai văzut şi ai înțeles* că e Dumnezeu şi viața cu Dumnezeu.

Înțelegerea vederii, a ceea ce vezi e *vedere*. Înțelegerea Sa din vederea Sa şi împreuna-viețuire cu Domnul, continua viețuire cu El, înseamnă concreta şi reala *cunoaştere* a lui Dumnezeu. Pentru că ceea ce spui ştii din tine, din relația ta cu El şi ceea ce argumentezi e mai întâi experiență, e realitate personală, pentru ca să fie mai apoi cuvânt, idee, frază, expunere, tratat teologic.

Dacă iubeşti pe cineva şi nimeni nu te crede, nu e nicio problemă pentru tine! Pentru că tu ai realitatea a ceea ce e dragostea. Această realitate poți să o povesteşti altora sau despre ea poți să taci mâlc şi să nu zici nimic.

Dacă eu nu te cred că iubeşti, tu nu o să-mi mărturiseşti nimic, nu o să-mi spui modul în care dragostea ta a devenit şi devine poem, act, lucru, îmbrățişare şi cel care pierd sunt eu.

La fel, dacă mă mulțumesc numai cu citirea unui Sfânt, a unei cărți, doar a unei rugăciuni şi nu cunosc câți mai mulți Sfinți, câte mai multe cărți, rugăciuni, filme,

realități, experiențe...eu sunt *mai puțin*, decât *aş fi putut fi*. Dacă nu accept experiențe şi mărturii de experiențe noi, atunci eu sunt *mai puțin* şi nu altul. Eu pierd, pentru că nu sunt deschis noutății transmiterii de experiență.

Cei care mergeau în față, în fața orbului, îl puneau sub epitimii, sub certări/ dojane/ mustrări pe orb şi îi cereau o cuviință fără mărturisire, adică doreau să îl facă să tacă [18, 38].

Însă orbul avea o încăpățânare soră cu încrederea nețărmurită în Dumnezeu şi, pe cât doreau ei să îl reducă la tăcere, orbul îşi țipa şi mai mult rugăciunea mărturisitoare [Ibidem] despre Fiul lui Dumnezeu întrupat, despre Dumnezeu-omul Iisus Hristos, Stăpânul lumii.

Şi orbul a țipat, n-a tăcut şi a primit suprema binecuvântare, pe care o cer şi isihaştii lui Dumnezeu: ca El să vină, să Se apropie, să coboare în ființa lor.

El a stat şi a poruncit ca să Îi fie adus orbul [18, 40]. Şi când Domnul l-a întrebat ce doreşte / ce vrea ca să i se facă lui de către El, orbul, paradoxalul credincios al Domnului, nu mai Îl numeşte nici *Fiul lui David*, ci Îi spune de-a dreptul şi dumnezeiesc: Κύριε, *Doamne*, ἵνα ἀναβλέψω, *ca să văd*! [18, 41].

A vrut să-L vadă pe El şi să se bucure de frumusețea Sa dumnezeiască. Nu a vrut doar ochi. Ce să facă cu ochii, dacă el deja Îl văzuse, Îl înțelesese?

Cei care mergeau cu Domnul şi vedeau în El numai pe *Învățătorul din Nazaret* aveau nevoie de ochi. Orbul, acest Teolog al cerşitului, acest cerşetor al vederii lui Dumnezeu, dorea să Îl vadă pe El, să vadă slava Sa, a Celui Prea Iubit al Tatălui. Lui, Iisus Domnul îi spune: „*Vezi! Credința ta te-a mântuit*!” [18, 42].

Strigarea ta, care părea *aiurea*, care părea *deplasată*, şi care venea dintr-un ocean de credință, te-a mântuit, adică ți-a dat să vezi cu ochii inimii, şi acum şi cu ai trupului.

Şi aşa se face, că *cerşetorul vederii lui Dumnezeu* primeşte şi vederea trupului şi devine un *acolut*, un *următor* fervent al Domnului, a cărui viață s-a transformat într-o slăvire necontenită a lui Dumnezeu [18, 43]. Şi, se pare, că şi poporul începe să vadă, pentru că dă slavă lui Dumnezeu, când vede ceea ce se petrecuse cu fostul orb [Ibidem].

Vederea lui Dumnezeu ne transformă viața într-o continuă doxologie. Dacă până mai ieri nu vedeam nimic sfânt şi disprețuiam Biserica lui Dumnezeu, ierarhia, Sfintele Cărți, postul şi rugăciunea, astăzi, câți primim sesizarea lui Dumnezeu ne bucurăm tocmai de ceea ce disprețuiam odată.

Când eşti orb ți se pare că toată lumea e acoperită de o negură. Când eşti orb vezi în culori gri fericirea şi viața.

Însă, când te vindeci de glaucom, când cataracta cade de pe ochii tăi, când lumina lui Dumnezeu coboară în tine şi te face să vezi pe Cel nevăzut şi mai presus de orice vedere, atunci vezi lumea scăldată în marea de lumină a Dumnezeului treimic şi eşti numai bucurie, numai mulțumire, numai încântare.

Să ne dorim să vedem şi să ne bucurăm de ceea ce vedem! Să ne dorim să ne bucurăm să ne vedem şi să vedem pe oameni în culorile rugăciunii.

Să ne colorăm viețile cu dragostea rugăciunii, ca să devenim picturi ale comunicării, al frățietății şi ale rugăciunii, picturi însuflețite ale lui Dumnezeu, pictate de Duhul Său Cel prea Sfânt!

Dumnezeu să ne umple de pacea şi de bucuria Sa, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

Prietenii solvabile şi cumetrii de complezenţă

Eşti nevoit să plăteşti cu adevărul şi cu fidelitatea prieteniile adevărate, trainice şi să mimezi plăcerea de complezenţă, acolo unde vezi că nu îţi este locul. De fapt plătim un preţ şi atunci când ne bucurăm dar şi când ne căznim, în mod generos, să ne simţim bine, într-un anume loc şi cu anumite persoane.

Toată viaţa mea am alergat după oameni reali, integri, dintr-o bucată, care să mă facă să uit de toate când sunt cu ei şi în faţa cărora să mă simt ca în faţa propriei mele conştiinţe.

Am găsit astfel de oameni, dar, din păcate, foarte puţini, în comparaţie cu avântul meu după deplinătatea omului, a acelui om fără rest, a prietenului deplin şi pentru totdeauna.

M-am lovit de cele mai multe ori de nespus de multe caricaturi umane, care mi-au lăsat un gust mar, tocmai când credeam că lucrurile merg bine. Adică prietenia demara în forţă, trăiam o stare extraordinară de angajare interioară, de exuberanţă emoţională, care se sfârşea lamentabil la circa 40% din drumul relaţiei noastre.

Oamenii se retrăgeau din relaţia cu mine brusc, fără preaviz şi fără nici o explicaţie credibilă. Am, sufăr de această tară a iubirilor sfârşite la jumătate, a prieteniilor în care am pus mult suflet, multe cuvinte, multă energie şi nu m-am ales decât cu o suferinţă vie, încă vie, pe care nu ştiu cu ce să mi-o astâmpăr.

Tocmai de aceea mă refer în acest moment la preţul prieteniei, ca la un preţ care constă în adevăr deplin şi fidelitate deplină.

Adevărul persoanei mele trebuie ştiut de prietenul meu şi eu trebuie să trăiesc faţă de el cu fidelitatea faţă de tot ce îmi spune despre el.

Prietenul meu nu trebuie să fie într-un anume fel, care să îmi placă mie, adică nu trebuie să fie un alter ego al meu,

ci un el care să îşi ştie potențele şi limitele şi care să mă provoace să îl cunosc şi să îl înțeleg, să îl iubesc şi să îmi fie drag să vorbesc cu el şi despre el.

Acest om trebuie să mă facă să îi plătesc cu onestitate şi cu acuratețe relația sa cu mine. Relația dintre noi doi nu trebuie să aibă nimic frivol şi nimic parşiv, să nu fie lamentabilitate de fiecare clipă şi nici ascundere după degete.

Prietenia constă într-o muncă cu sine, care să sprijine relația ca efort pentru adevăr, pentru înțelegere, pentru sfințenie.

Pentru mine, ca preot ortodox, prietenia este o calitate indispensabilă a sfințeniei. Nu pot să înțeleg o relație de prietenie interesată material. Când există această intenție, de a profita de celălalt, atunci intrăm în zona neagră a vieții sociale.

Trăiesc de multe ori calitatea de persoană greu digerabilă în anumite cercuri, în care trebuie să mă mişc şi atunci experiez din plin sentimentul penibilului şi al intoleranței.

Cumetriile de complezență nu sunt deloc utopice, într-o societate care nu pune valorile creştin-ortodoxe la baza relațiilor dintre oameni şi nici nu cred că pot fi extirpate într-o lume plurală. Însă trebuie să cunoaştem strategiile care ne fac cât mai puțin părtaşi acelora.

Cuvintele, în acele momente fals-amiabile, sunt nişte măşti care nu ne ascund dedesubturile sufletului, ci ne sprijină dorința de a termina cât mai repede discuția, ca să putem pleca de acolo şi să respirăm în voie. Nu sunt strâns cu mâinile de gât, dar nu mi se dă nici un drept ca să fiu eu însumi.

Cel cu care trebuie să mă aliez pentru o anume muncă, nu e gata să mă primească în inima lui, ci mă abordează impersonal, tăios, reprobator față de multe din opiniile mele. Te simți singur lângă el, nu ca lângă un prieten.

Colaboratorul de nevoie sau cumătrul de conveniență va profita din plin de iluzia *intimității* pe care o ai cu el. El nu va fi un om pentru tine, un om deplin, un prieten,ci un om interesat de tine ca unealtă de lucru sau ca maşină de făcut bani.

Atâta timp cât voi confunda colegul de serviciu sau ruda mea de-o conştiinţă cu mine şi voi crede că îmi sunt şi prieteni, numai pentru că îmi sunt aproape, că pe ei îi întâlnesc de multe ori în viaţă, mă înşel amarnic.

Prietenul trebuie să treacă mereu testul sincerităţii şi al fidelităţii, pe când amicul de vorbă sau de pahar sau ruda mea, nu se va gândi la mine ca la o parte din fiinţa lui, ci ca la o persoană fără de care poate trăi la fel de bine.

Experienţa prieteniei m-a învăţat că prietenul nu poate fi înlocuit de nimeni.

Moartea lui lasă un gol imens în inima ta, pe care nu îl poate umple o altă persoană. Prietenia e un har dumnezeiesc care se verifică în timp, care se naşte în suflete nobile, cu aspiraţii înalte şi care nu se poate vinde, decât cu preţul demonizării tale totale.

De aceea şi alerg după ea şi am alergat întotdeauna, pentru că e o realitate care mă împlineşte şi fără de care nu mă simt întreg. Cei care s-au oprit din drum în relaţia de prietenie cu mine, cred că şi-au dat seama că nu au nevoie de prieteni, pentru că nu pot să plătească preţul prieteniei.

Pe de o parte, le-a fost frică de sinceritatea de care nu erau în stare să o ofere iar pe de altă parte, i-a cocoşat preţul pe care fidelitatea, statornicia în dragoste îl cere. Îi consider pe foştii mei prieteni nişte victime ale propriei lor neputinţe sau ale propriului lor mod de viaţă.

Ruinele acelor prietenii au rămas ca nişte prunci avortoni în inima mea. Din aceste dureri nu pot ieşi decât rugăciuni sau poeme, uneori proză, ca în aceste momente.

Concluzia demersului meu de acum ar fi un sfat practic, pentru cei care nu au nimic de pierdut, pentru că nu au trăit încă, o mare prietenie cu cineva.

Dacă nu sunteţi în stare să vă bucuraţi, dacă nu vreţi să fiţi fericiţi în prietenia cu cineva, nu vă apropiaţi de oameni pe jumătate.

Relaţiile de complezenţă vă vor face nişte oameni de succes, vă vor aduce prosperitate şi lauri, dar veţi trăi ca nişte nuci care nu au miezul bucuriei în ele însele, fapt pentru care se simt stinghere în mijlocul a tot ce au obţinut.

Dacă nu vreți să fiți bucuroşi iubind, alegeți drama singurătății fără bucurii puternice, dezgustul grimasei fericite.

Suferință recunoscătoare[314]
[Luca 17, 12-19]

Predică morală la Duminica a 29-a după Rusalii

Iubiți frați şi surori întru Domnul,

Sfânta Evanghelie de astăzi ne obligă să vorbim despre suferință. Nu se putea ceva mai simplu şi mai complicat în acelaşi timp. Multora ni se pare că ştim ce e suferința, dar la o privire sinceră în inima noastră, ne dăm seama că stăm departe de suferință.

Suferința e un subiect profund, adânc, dureros, existențial. Suferința e o asumare a adevărului, o ducere până la capăt a dragostei pentru Hristos Domnul. Şi tocmai de aceea, nu e suferință adevărată, acolo unde nu-i credință şi dragoste adevărată. Credința naşte suferință iar dragostea o înmulțeşte. Vi se pare greu, nu?! Aşa şi este!…

Cine suferă pentru lucruri mărunte, „omeneşti”, se pierde într-o suferință egoistă. A suferi pentru că nu eşti frumos sau cult, a suferi pentru că nu ai o maşină sau o soție „după gustul tău”, înseamnă a suferi împotriva ta. Şi dacă lupți împotriva ta – suferind – lupți degeaba.

Suferința începe de acolo de unde se sfârşeşte egoismul. Când ți-ai dat seama, că trebuie să renunți la tine, la tot ce eşti tu, la tot ce eşti tu în mod rău, începi să ai capacitatea de a suferi. Atunci începi să suferi pentru toți şi pentru toate. Suferi nu pentru că pierzi, ci pentru că vezi suferința altora.

Convertirea sau reconvertirea noastră continuă la Sfânta Ortodoxie, ne face să pierdem multe lucruri. Pierdem multe lucruri, dar toate rele, distrugătoare. Pierdem dragostea pătimaşă de tabieturile acestei lumi, grija

---

[314] Dedic această predică memoriei bunicului meu Marin Picioruş, care m-a învățat, prin suferința lui profundă, dureroasă, de mulți ani, să văd adâncul de taină al ființei umane şi să fiu atent cu oamenii, la fel cum eşti de atent cu ceea ce tu iubeşti cel mai mult.

nefondată pentru vestimentație, într-un cuvânt: grija de cum arătăm şi de cum suntem priviți de ceilalți, adică de tot felul de apucături păcătoase şi de obiceiuri aidoma lor.

Pierdem mult, dar această pierdere ne face bine. Pierderea aceasta ne vindecă. Şi, pe când debarasarea de lumea aceasta ne vindecă, privirea lumii, din brațele credinței ortodoxe, ne umple de suferință. Suferim privind şi privindu-ne. E cutremurător! Nu-ți vine să crezi apoi, că într-un anume timp, ai fost un om orb şi gol şi foarte adâncit în păcate.

Dar, din mijlocul unei astfel de simțiri – ce pare a profera numai cuvinte cenuşii – se naşte ceva uimitor: recunoştința. Aproape mi-e teamă să rostesc acest cuvânt. A fi recunoscător, ați aduce aminte… Recunoştința, ea: ultima şi prima facere de bine a întoarcerii la viață. Sfânta Evanghelie de astăzi e o citire despre suferință.

Mântuitorul Hristos e întâmpinat de 10 leproşi într-un sat. El Se întâlneşte cu suferința şi pentru că Se întâlneşte cu suferința lor, compătimeşte împreună cu ei, suferă împreună cu ei durerea lor. Putea să treacă mai departe?

Nu, categoric nu! Iubirea Lui, a lui Dumnezeu Întrupat, nu trece pe nimeni cu vederea. Iubirea Lui se opreşte şi vede. Iubirea Lui vindecă. Iubirea Lui umple de lacrimi. Iubirea Lui naşte recunoştință veşnică. Iubirea Lui… Nici o gură omenească, nu poate cuprinde în cuvinte iubirea Lui, această iubire fără margini!

Cei 10 leproşi erau singuri. Ei stăteau stingheri. Erau nişte străini între ai lor, pentru că ei „stăteau departe", la o parte, în afara comunității. Erau nişte morți încă în viață, nişte morți care încă mai deranjau pe oameni.

Păreau nişte năluci – deşi nu erau – dar pentru că nimeni nu-i mai dorea, se simțeau fără rost, fără sens, fără viață. Sufereau de o boală incurabilă. Sufereau pentru moarte…Dar, când a venit Domnul în acel sat, ei au cerut mila Lui…Înțelegeți inima lor?

Ei erau cumplit de singuri, duşmăniți de toți, nedoriți, alungați, evitați. Şi cu toate acestea, au cerut milă de la Învățătorul, pentru că Îl considerau Profet.

„Fie-Ți milă de noi", strigau ei. „Fie-Ți milă", mare milă. De la ei am învățat şi noi, să zicem: „Doamne

miluieşte!” neîncetat. „Fie-Ți milă”, strigau şi strigătul lor a fost ascultat. Pentru prima dată au fost ascultați! Nimeni nu-i asculta – în sensul să-i ajute, să-i vindece – dar Dumnezeu i-a ascultat. El a auzit rugăciunea lor şi i-a umplut de binecuvântare. El le-a spus ce să facă cu suferința lor.

Deşi toți L-au crezut şi s-au vindecat de lepră, numai unul s-a vindecat şi de suferință, trăind dragostea lui Dumnezeu. Toți s-au vindecat dar numai unul a devenit recunoscător. Numai unul… şi acela samarinean.

Un străin a devenit adevăratul rugător, după ce s-a vindecat de boală. Domnul l-a vindecat, dar credința lui, s-a umplut de dorința de a aduce laudă lui Dumnezeu. El a înviat! S-a ridicat dintre cei morți, pentru că nu a crezut că s-a vindecat datorită suferinței lui, a răbdării lui în suferință.

Ceilalți nouă, după ce s-au vindecat, au crezut că Dumnezeu era de vină pentru boala lor. Ei considerau că Dumnezeu îi pedepsise pe „nedrept”. Boala lor o considerau o „greşeală” a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea au plecat.

Dar numai unul – samarineanul – îşi asumă suferința. El recunoaşte că a suferit pe drept, pentru egoismul păcatelor lui. Tocmai de aceea, vine la Domnul Hristos, şi cade cu fața la pământ la picioarele Sale. El recunoaşte. Ce anume?

Că a suferi în mod egoist, pentru boala, pentru neputințele tale, înseamnă a suferi degeaba. El recunoaşte că suferea degeaba, că nu valorifica suferința în favoare lui. Tocmai de aceea a şi aflat că iubirea de Dumnezeu şi continua Lui slăvire – născute din vie recunoştință – dau fericire omului.

A renăscut acest om! A aflat „izvorul vieții şi uşa Raiului”. El s-a vindecat de o suferință nevalorificată, primind în schimb, o suferință recunoscătoare. Nimic mai frumos! Nimic mai providențial în această situație!

De acum, el nu va mai alerga după nimicuri. Rugăciunea, luda adusă lui Dumnezeu, va fi toată viața sa. Ceilalți 9 „morți” şi toți ceilalți „morți”, îl vor disprețui, vor râde de el. Va fi din nou marginalizat, torturat psihic în chip şi fel, socotit „idiot”, „habotnic”, „prefăcut”… dar nu vor şti un lucru, pe care doar el îl ştie, în mod plenar: „că jugul Domnului e bun şi povara Sa e uşoară”.

Suferința lui, acum, e plină de dragoste şi de rugăciune. Suferința lui e recunoscătoare, tocmai de aceea nu se răzbună. Suferința lui e una înțelegătoare, pentru că a aflat că adevărata suferință – care mântuieşte – începe când suferi pe nedrept dar ca un ortodox adevărat. El a rămas samarinean, dar noi, trebuie să devenim ortodocşi cu adevărat!

Tocmai de aceea, iubiților, nu uitați aceste cuvinte! Suferința se naşte dintr-o viață sfințită. Dacă suferim boli, necazuri, dureri, asupriri, nelegiuirile altora şi le suferim cu îndelungă răbdare şi cu recunoştință față de Dumnezeu, atunci suferim cu adevărat. Suferința în care nu lauzi pe Dumnezeu e un iad, pentru că tu eşti singur.

Dacă eşti cu Dumnezeu şi suferi, atunci te bucuri. Bucură-te, dacă eşti cu Dumnezeu! Bucurați-vă, dacă vreți să fiți cu El pentru veşnicie! Bucurați-vă, dacă vreți să cunoaşteți bucuria aceasta! Ea este plină de recunoştință. E o suferință recunoscătoare…Amin!

Suntem oameni pândiți non-stop de obsesii şi blasfemii

Nonşalanța noastră vizavi de pericolele care ne pândesc la tot pasul, multe dintre ele ipotetice, e proverbială. Trecem cu multă indiferență şi oboseală posacă pe lângă dureri şi moarte, chiar pe lângă propria noastră *moarte* posibilă, purtați de o indiferență plină de groază.

Politica ne crizează numai în domeniul portofelului. Dacă nimeni nu se leagă de banii noştri atunci ne e indiferent sau toți ne sunt potențiali prieteni. Totul e potențial important când găsim o sursă de venit, undeva, în memoria noastră pusă pe căpătat.

Însă dacă munca şi viața trăită frumos nu ne mai plac, avem un apetit neostoit pentru blasfemii. Paul Cernat, într-un articol din *Dilema Veche* scria de curând: „când literatura încetează să mai producă „blasfemii", înseamnă că socialmente ea a încetat să mai conteze"[315].

Ar trebui să extindem această declarație aberantă, dar adevărată în practică, şi în ceea ce priveşte televiziunile, internetul sau cutumele vieții noastre private, în care ne place să băgăm din plin, miasma ordinară a luptei cu Dumnezeu.

Care sunt izvoarele, motivațiile obsesiilor noastre? Dacă blasfemiile vin din beligeranța noastră față de acel Cineva, în care nu vrem să credem sau pe Care, mai bine-zis, nu vrem să Îl acceptăm, nu cumva şi obsesiile noastre, sunt fiicele legitime ale acestei mizerabile şi prosteşti lupte cu Dumnezeu?

Oamenii zilelor noastre sunt insubordonați ca şi arta[316]. Oamenii vidați de credința în Dumnezeu, oamenii „fără rădăcini" (Părintele Dumitru Popescu) sunt aceia care renegă, detestă, se ceartă cu ordinea, cu puterea, cu schimbările de climă, cu viața şi cu ei înşişi. Sunt într-un continuu război interior care se revarsă în afară.

---

[315] Paul Cernat, *Blasfemia şi drepturile artei*, cf. http://www.algoritma.ro/dilema/fw.htm?current=119/index.htm.

[316] Ibidem.

Nu îşi găsesc locul pentru că ei plutesc pe deasupra solului, pe deasupra unei convingeri, a unei munci asidue într-o direcţie anume. Parazitismul lor experenţial însă degajă un miros greu, de altercaţie demonică cu sfinţenia, cu adevărul, cu iubirea de oameni, de patrie, de frumos.

Niciun cuvânt, nici o realitate nu le mai spune nimic şi încearcă să împroaşte cu noroi tot ce îi depăşeşte, tot ce ei nu înţeleg sau tot ce e prea frumos ca să fie stâlcit de mâna unui om chinuit de obsesii.

Obsesia puterii macină pe omul care nu vrea să se cucerească ci vrea să domine pe alţii, să îi subjuge. Obsesia puterii mănâncă mulţi bani sau îi *toacă* pe tot felul de bizarerii puerile[317].

Găselniţele sunt întotdeauna profitabile şi au de-a face cu *relaxarea* egoului sau cu cea sexuală. Sublimarea sexuală este emoţia intelectualizată egoistic, acea vulcanică dorinţă strânsă abil de gât, care e avidă de „pofte dulci”[318].

Idolul sexual se interpune între *tine* şi *Dumnezeu* şi nu mai vezi razele Soarelui din cauza minorului *astru* căzător, care s-a interpus în faţa Acestuia.

De fapt, nici astrul cu ochi îmbătători nu e până la urmă iubirea vieţii tale ci e doar una din oglinzile *întâmplătoare*, în care tu îţi priveşti viaţa închisă în tine însuţi, viaţa baricadată în propria-ţi făptură.

Întrebările existenţiale se reduc la foarte puţine. De fapt nici nu sunt rostite prea bine în mintea ta, pentru ca să nu ţi se pară prea mare şi acest efort.

Efortul de a te gândi, de a te judeca la rece stârneşte frustrări, depresii, enervare. Am cunoscut oameni care preferă să *nu se gândească* (ce să mai spun de *a se regândi* pe ei înşişi), pentru ca să nu devină prea serioşi pentru ei şi pentru cei din jurul lor. În balta anonimatului şi a neputinţei

---

[317] Acum se transmite pe *B1 TV*, reality show-ul „No comment”, unde Monica Gabor şi Irinel Columbeanu îşi despoaie intimitatea in cel mai prost gust cu putinţa iar banii săi sunt fituiţi pe tot felul de gusturi bizare, a adolescentei Monica, care are doar 18 ani. În gaşca celor care aruncă banii pe orice se înscriu şi maneliştii noştri, numai unul şi unul, în marea lor măsură agramaţi, care se iau la întrecere în a cumpăra, dintr-un snobism grobian, lucrurile cele mai scumpe.

[318] Emil Brumaru, *Sonet IX*, din vol. *Infernala comedie*, cf. http://www.algoritma.ro/dilema/fw.htm?current=119/index.htm.

declarate aprioric, fără nici un exercițiu cât de mic al muncii, concetățenii timpului meu se simt *la cald*.

Căldura falsei neputințe şi sloganul fatalității fără ieşire a României sunt batistele cu care se şterg la nas cu toții şi pe care le lasă la vedere, ca să vină şi urmaşii noştri şi să sufere şi ei tot de aceleaşi false obsesii şi incertitudini.

Dar blasfemia e acel banc tupeist care te face *mare* în fața unor lichele de duzină sau înjurătura şi gluma fără perdea, care doreşte aprig, să se răsfețe cu imaginile crude ale genitalului. În gura omului fără credință, aluziile sexuale şi acea necontenită pomenire a dracului, sunt întreaga abordare a *realității*, în cea mai mare parte a timpului.

Dacă tot nu crede în Dumnezeu, de ce ar crede aprigul drăcuitor, că dracul este o entitate *benefică* pentru el? Şi la ce l-ar putea ajuta şi cum l-ar ajuta, dacă de cele mai multe ori necredinciosul nu prea se simte bine singur şi mai ales noaptea, când se sperie foarte repede de tot felul de năluci şi stafii, adică de coloraturi diverse ale diavolilor?

Dacă pornografia este o obsesie îngurgitată mediatic, care descompune din interior ființa noastră[319], frica de demoni este o obsesie dobândită cel mai adesea în copilărie, în cadrul mediului parental mai mult sau mai puțin credincios.

Obsesia sexuală este obsesia dominării altuia[320]. Obsesia evenimentelor petrecute în întuneric, teama de demoni este obsesia de a nu te lăsa dominat. De la statutul de agresor decazi la cel de agresat. Însă scăparea cu pielea curată nu prea foloseşte la nimic, dacă nu există nici o schimbare în bine în ființa ta. De fapt pentru un necredincios binele nu are amprentă morală, ci financiară, socială, individualistă.

Ce este de făcut? Una din căi ar fi plecarea urechii spre bunul simț, spre o normalitate asumată. Ieşirea din

---

[319] Cristian Bădiliță, *Pisica lui Petrarca si Sfîntul Mitică*, în revista *Rost* (2004), nr. 21-22. Autorul articolului spunea: „Icoana compune, pornografia descompune, adesea iremediabil”, cf. http://www.romfest.org/rost/nov-dec2004/pisica.shtml.

[320] „Iubirea face legea” din *Selecta* Andei Adam, nu înseamnă numai că ne putem iubi, ci apetitul sexual e cel care conduce totul şi el e „atotputernic” în orice tip de relație, pentru că „nimeni nu poate să-i facă față”. Ideologizându-se dominația banului şi pansexualismul, societatea contemporană nu pare a mai avea nici o racordare la transcendență.

umbrele anonimatului şi ale anarhiei interioare trebuie să se facă printr-un dialog cu faţă umană, în care fiecare să îşi asume părerea celuilalt şi în acelaşi timp să îşi declare propria lor experienţă[321].

Atâta timp cât ne înscriem în site-uri, la care ne logăm ca nişte stafii anonime, purtând diverse porecle, care mai de care mai uluitoare prin stranietatea lor sau nu avem simţul răspunderii, pentru lucrurile pe care le-am greşit, nu putem să ne simţim cu coloană vertebrală.

După o lungă perioadă de declasare interioară, de intrare în sub-existenţă e nevoie de o curăţire interioară, de apropierea de Dumnezeu şi de oameni, de ieşiri în natură, pentru a simţi normalitatea.

Pierdem gustul normalităţii dacă ne pervertim inima. Normalitatea e o stare de spirit şi nu o idee pedantă sau o banalitate. Dacă începem să idolatrizăm o idee, o realitate falsificată, noi înşine devenim nişte oameni vandabili, cu un preţ scăzut şi nu nişte persoane.

În limba latină *persoană* însemna în primul rând „mască”, dar nu în sensul de grimasă, ci de rolul pe care tu îl ai şi pe care trebuie să îl joci în lume[322].

În limbaj actual, fiecare dintre noi avem un rol, o misiune, ceva de spus în lumea noastră. Dar acest ceva al nostru, trebuie spus bine şi mai ales decent. Nu putem să ne scriem toţi visele pe garduri, în graffitti şi nici nu putem crede că putem face ceva fără o specializare, fără un stadiu de pregătire.

Specializarea e una din coordonatele vieţii postmoderne şi numai cei abili, cei pregătiţi pentru o anume funcţie pot face faţă aşteptărilor cu brio. Dar să nu transformăm specializarea într-o altă luptă de clasă sau într-o închidere în casta noastră, de unde nu ne mai văd decât cei care ne ştiu parola.

---

[321]Adrian Lemeni spunea într-un discurs al său: „Dialogul nu reprezintă doar un exerciţiu în care este respectat principiul alterităţii, ci şansa mărturisirii propriei identităţi culturale şi spirituale”, cf. Lect. Dr. Adrian Lemeni, „Asumarea identităţii creştine din perspectiva unei conştiinţe a dialogului în contextul contemporan”, apud. http://www.culte.ro/ClientSide/agendasecretar.aspx?ID=375.

[322] Cf. Gheorghe Guţu, *Dicţionar Latin-Român*, ed. a doua, revăzută şi adăugită, Ed. Humanitas, Bucureşti, p. 984.

Discreditarea celor care sunt *neinițiați* în domeniul nostru nu este soluția optimă, pentru a-i face să iubească şi să creadă în ceea ce credem şi iubim noi. „Reduta ştiinței" nu este atractivă dacă nu are cine să-i facă propedeutica. Închiderea între propriile noaste jaluzele creează falsa obsesie a impenetrabilității unei profesii, a unei vocații.

Personal, nu pot suporta ideea, că este intraductibilă în temeni *joşi* o experiență de viață sau profesională, dacă ai realmente cunoştință de ea.

Putem să transmitem o informație oricui doreşte să o afle. Aici ni se observă specializarea reală: când putem să-l facem pe *neinițiat* să respire uşurat, că a înțeles într-un timp record, rezolvarea la problema lui.

Când căutăm oameni duhovniceşti, harismatici, cei mai plăcuți pentru noi sunt cei care dau într-un timp record cele mai nebănuite răspunsuri.

Omul nu ştie ce vrea, adeseori nu ştie de ce e bolnav, ce îl interesează şi în câteva secunde, poate să audă câteva adevăruri despre el, care îi cad drept în moalele capului.

Atunci simte că se face lumină şi pentru el. Oamenii care ştiu să facă lumină şi, mai ales, să facă lumină la secundă, pe nepregătite, aceia ştiu să ne scape de obsesii, învățându-ne să le citim pe îndelete.

Aşadar: dacă nu avem obsesii, să ne găsim duhovnici care să ne debusoleze în bine, cu adevărurile mântuitoare ale Bisericii!

Comunicăm, deci nu s-a uitat de noi (proiectul unei conferințe despre comunicare)

Vorbim pentru ca să nu ne uităm cuvintele, pentru că vorbim în gol. Asta cred mulți. *Discutăm, pentru a nu lăsa uitarea să ne uite cuvintele, pentru a nu se uita de noi.* Asta cred alții. Şi aceştia mulți.

Proza, aşa-zis *a absurdului*, apărută în secolul al XX-lea, nu ne propune o formă de literatură, care nu are niciun sens, ci are alt sens, decât cel cu care ne familiarizasem până atunci. Numai că acest *alt sens* e o nevrotică luptă cu toate instanțele posibile.

E ca în cazul dictonului: *A fi la modă înseamnă a fi un revoluționar*. Şi a fi un *revoluționar* în modul tău de a fi, în viața ta, înseamnă a enerva tot timpul, pe cei care se mişcă mai greu sau deloc spre alte forme de manifestare şi de viață. Dar, pentru a fi *revoluționar*, în adevăratul sens al cuvântului, trebuie să fii revoluționar *întru adevăr*, nu *în afara adevărului*.

Eu sunt pentru revoluțiile interioare, pentru depăşirile interioare continue. Nu mă interesează să birui pe cineva, ci să mă birui pe mine însumi în fiecare zi. Nu poți birui pe nimeni, pentru că nu aşa se pune problema victoriei.

Ca preot ortodox, ştiu că marile victorii nu sunt cele triumfaliste, cele fără nicio înfrângere, ci victoria adevărată este constanța până la sfârşit în bine, în adevărul mântuitor, în fapta bună, cu toată obida care cade peste noi.

Persoana mea poate fi ultragiată în chip şi fel. Eu pot fi contestat de tot felul de oameni şi pentru nenumărate motive. Însă nu voi fi contestat în mod fundamental de cel care comunică întru adevăr cu mine şi ca un frate al meu. Cel care aşteaptă să-i răspund la întrebări, cel care mă cunoaşte din relația mea cu el, nu mă poate contesta ca ființă şi nici ca om, care vrea să relaționeze frumos cu alții, pentru că va afla adevărul meu şi el îi va face bine.

Nu lovim pe cei pe care îi cunoaştem cu adevărat, pentru că şi ei ne cunosc pe noi cu adevărat. Nu lovim pe cei cu care am mâncat la masă uimindu-ne de prezența lor, ci pe

cei pe care îi invidiem într-un mod josnic sau pe cei pe care nu-i cunoaştem, dar ne place să-i bârfim, ca să mai treacă timpul.

Titlul pe care l-am pus la început, vrea să ne aducă aminte că *a comunica înseamnă a ne dărui viața celui care ne ascultă*. *A comunica înseamnă să asculți.*

Dar dacă mă asculți vorbindu-ți despre mine, trebuie să fii în stare să vorbeşti despre tine. Trebuie să fii capabil să mă receptezi, fără să mă indispui, fără să mă obturezi şi mai ales, fără să îmi zgârii inima, sensibilitatea inimii.

Sunt un om căruia îi e dor să comunice în mod total. Am o dorință imensă pentru a descifra tainele oamenilor sau, mai bine-zis, de a mă lăsa pătruns de nevoia de adevăr a oamenilor. Receptez oamenii asemenea unei priviri care strânge totul, tot ce poate cuprinde, la un loc. Îi pun pe toți la un loc, pentru că mi-e dor de toți şi îmi pasă de toți.

Din punct de vedere fizic şi din cauza dihoniilor multiple dintre noi, nu pot sta de vorbă cu toți câți ar dori să stea de vorbă cu mine sau cu cineva ca mine. Dar asta nu mă face să doresc mai puțin această cuprindere a tot ce pot cuprinde.

Receptăm pe oameni în anumite cadre, îi revedem făcând diferite gesturi, îi recunoaştem ca persoane cu care ne-am intersectat sau cu care am vrea să ne intersectăm în mod fundamental, la un strat de adâncime, din care să reiasă lucruri extraordinare.

Dacă nu am vrea să le cunoaştem, pentru ce ne-am dori să le abordăm? Dacă ne place să ne credem nişte oameni care iubesc şi sunt iubiți la rândul lor, de ce am scoate din discuțiile noastre, toate întrebările fundamentale despre noi?

Pentru că discuția nu trebuie numai să ne intereseze, ci să ne şi macine. Interesul utilitarist nu poate ajunge prea departe într-o discuție, pentru că nu ne poate capta în mod fundamental atenția ceva care ne minimalizează. Omul minimalizat este omul care se simte frustrat, chiar dacă nu o afirmă sau nu se manifestă ca atare. Discuția care ne

comunică ființa este o comunicare totală, o discuție care demonstrează calitatea vieții, standardul la care îți trăiești fiecare respirație.

Dacă ne ciocnim când vorbim, dacă nu ne îngăduim într-o comunicare de sine, e semn că ne certăm cu noi înşine, nu cu partenerul de dialog. Delicatețea unei discuții constă în a recepta adevărul partenerului tău, ca un adevăr pe care şi-l asumă, nu ca pe un adevăr care reprezintă, în mod neapărat, *adevărul adevărat*.

Celălalt nu trebuie să îți fie propria-ți oglindă, ci el trebuie să fie *un teritoriu de sine*, pe care a crescut diferite adevăruri, pe care vrei să le auzi. Celălalt e o pădure diversă, care nu se cere defrişată, ci analizată cu atenție. Cine dă cu securea în copaci, imediat de cum îi vede, nu ştie ce înseamnă să primească de la fiecare, adevărul pe care acesta îl poartă cu sine.

Noi trebuie să receptăm adevăruri trăite, adevăruri suportate de către oameni. Dacă nu toate aceste adevăruri sunt bune sau nu ni se potrivesc, nu înseamnă că discuția cu cineva este o pierdere de timp, atâta timp cât cel cu care vorbim, crede în adevărurile cu care vine înaintea noastră.

Nimeni nu poate confisca numele de ***Teolog***[323]

Deşi, din punct de vedere tehnic, oricine este licențiat în *Teologie ortodoxă* este *teolog ortodox*, totuşi numele de *Teolog*, înțeles duhovniceşte, implică *a avea harisma Teologiei*, adică *a fi un om Sfânt*, căruia ți s-a revelat şi ți se revelează în viața ta curată dogmele credinței creştine.

A fi Teolog, după cum spunea Evagrie (el este în rândul ereticilor şi nu *al Sfinților*, atenție!) înseamnă *să ştii să te rogi*, adică să ai o viață de sfințenie, dar înseamnă şi a cunoaşte, cu de-amănuntul, teologia Bisericii, credința Bisericii de la începutul lumii şi până astăzi.

Biserica Ortodoxă îşi asuma tot adevărul revelat şi tradițional al Bisericii mozaice, de până la venirea Domnului, hotărârile Sinoadelor Ecumenice şi locale şi viața şi scrierile tuturor Sfinților de până azi.

Ca să fii *Teolog* nu trebuie să fii numai *tobă de rugăciune*, dar şi *tobă de carte*, să ştii să evidențiezi fiecare frântură a teologiei Bisericii. Au existat şi există teologi de excepție, însă trebuie cunoscuți în profunzime, ca să te bucuri de ei şi să îi respecți. A arunca în derizoriu numele de *Teolog*, ca şi pe acela de *ziarist*, de *politician*, de *scriitor*, de *medic*, de *ofițer în armată* etc. nu înseamnă, decât a da detalii despre nepricepuții profesiilor şi a vocațiilor amintite mai sus şi a nu vorbi, despre cei mai străluciți reprezentanți ai lor.

Dacă vorbiți de *Teologi ortodocşi*, atunci trebuie să dați numele şi opera marilor noştri Teologi ai secolului al 20-lea şi al 21-lea şi să vă bucurați de ea. Însă cred, că dv. spoliați acest domeniu şi credeți că, dacă ați cunoscut vreo 10 preoți, care nu au citit nicio carte într-un an, toți Teologii ei sunt la fel.

Teologii secolelor din urmă sunt copleşitori şi lor le datorăm cam tot ce ştim noi despre Dumnezeu. Părinții secolului al 20-lea sunt tributari Fericitului Dumitru

---

[323] Un mesaj scris într-un forum ortodox, pe care îl moderam, unui fost coleg de facultate, care nu se prezenta *prea explicit*.

Stăniloae, Sfântului Iustin Popovici sau Părintelui George Florovsky într-un cuantum foarte ridicat.

În România toate marile discuții teologice au fost duse de Fericitul Dumitru Stăniloae, corifeul Teologiei româneşti în secolul al 20-lea. Teologii, care traduc pe Sfinți în română, dau fiecărui cititor de limba română un cuantum din datele credinței sale. Alături de traducerea Scripturii şi a Părinților, ce auzim noi cântându-se la Biserică şi tot ceea ce trăim reprezintă *credința noastră*.

Daca Teologii nu ar fi tradus şi stabilit credința Bisericii noastre, într-o traducere pe care noi să o înțelegem a cărților de cult şi teologice, dv. nu ați fi ştiut astăzi să bombăniți câteva lucruri despre credința dv.

Deci, mai multă considerație față de Teologi, mai multă considerație față de medici, jurişti, economişti etc., față de toți aceia, care îşi fac cu brio munca şi nu depreciați numele şi vocația lor, pentru că mai există *şi uscături* prin preajma acelora.

Să lăudam o meserie şi o vocație prin prisma celor mai buni dintre ei!

Supremaţia decorativului şi despre alienarea prin shopping

Oraşul se îmbracă în culori, în sclipici, îşi pune beteala, dar miroase la fel. Cărăm coşurile prin supermarketuri cu viteza luminii, fugind de noi, după preţuri *noi* sau *mai mici*, şi ne cumpărăm odihna sărbătorilor. O odihna cumpărată facil, dacă ai bani şi consumată în faţa computerului sau a televizorului sau înotând în vise dulci şi parazitare.

Sărbătorile sfinte ale Naşterii Domnului sunt un motiv în plus ca să ne simţim singuri, dacă suntem singuri, şi să ne plângem de milă, daca nu are cine să ne ureze de *la mulţi ani* sau sunt un zgomot al trecerii unui an, în plus, prin noi, care ne duce, fatalmente, cu un pas mai aproape de moarte. Una dintre durerile înnoirii fiecărui an este conştiinţa, că moartea o să ne sugrume şi mai repede, că ea stă la uşa noastră şi ne cere de mâncare.

Şi, pentru că noi ştim asta, urgentăm numărul pachetelor cumpărate, a cadourilor făcute nouă înşine, ne felicităm fiecare în capul nostru şi ne urăm de bine, deşi bucuria nu face casa bună cu mulţi dintre noi. Tristeţe de bucureştean încleştat cu întreţinerea, cu mizeria, cu incultura din jur, cu bădărănia socială. Ups! Atâtea adjective şi substantive îţi gâlgâie, când te gândeşti la sclipici, că îţi vine să îţi mai iei încă un aspirator, chiar dacă mai ai două, încă doua combine muzicale sau boxe (să moară vecinii de ciuda!) şi să ne schimbăm şi maşina, pentru că a luat mult la kilometraj.

Marasmul este astupat cu beculeţe. Domnul primar ne-a dat beculeţe, o să ne ridice mulţi copaci, brazi din ăia cu globuleţe şi o să mărească impozitele pe anul viitor, pentru ca să îşi scoată beculeţele înapoi, adică consumul luminii electrice. E ca la reclama televizată: te enervezi văzând-o de zeci de ori pe zi iar, când cumperi produsul cu pricina, o mai şi plăteşti încă odată, pentru că un anumit cuantum din preţ, la produsele cu reclamă, se duce la promotorii TV ai produsului.

Decorațiile de iarnă vorbesc de o strălucire umană, făcută din obiecte, care nu conțin în ele însele nimic luminos cu adevărat. Ele sunt o contrapondere la lumina aceea dumnezeiască, care a strălucit în jurul păstorilor de pe câmp, când Arhanghelul Gavriil vine şi le vesteşte, că S-a născut Mesia, Cel Aşteptat şi pot să-L vadă aşezat în iesle.

Ne facem lumina mai mare în oraş, în magazine, pentru ca să ne crească bucuria mult mai mult în noi, dar nu ne creşte. E frumos, cald şi bine în magazine dar, când ieşi afara e frig şi dacă nu ai cu ce plăti întreținerea e şi mai frig în casa ta, e şi mai frig în inima ta. De la nivelul privirii cerşetorului, cu siguranță, se vede altcumva viața ca de la piscina acoperită a parlamentarului, pe care poate să o folosească şi de Crăciun, pentru că îşi permite.

Dacă îți permiți, poți să arunci cu sclipici peste singurătatea ta, poți să minți frumos singurătatea altora, te poți întrece în cumpărături şi în a da cadouri, sms-urile or să curgă, telefoanele or să ne inunde, după care, ca la un făcut, după ce intrăm în Uniune, după ce ne dezmorțim gâtul cu ultimele picături de vin şi de bere de la revelion, ne vom întoarce în lumea noastră fără sclipici, fără beculețe, la bezna noastră de viață, la care ne e ruşine să privim prea mult şi prea bine, pentru că să nu ne disperăm şi să ne luam gâtul cu cuțitul. Înțeleg drama acelora, care se sinucid şi le înțeleg singurătatea. Nu încurajez pe nimeni ca să se sinucidă, cum nu încurajez pe nimeni să se mintă la infinit, ca *e fericit* sau să îşi găsească fericirea în banalități de duzină.

Însă, chiar dacă vreau eu sau nu vreau sau o mie de alții ca mine nu vor vrea să se mintă, vor fi deja prea mulți aceia, care or să o facă în continuare, care or *să o facă legal* (vorba lu' domnu' Bodu), or să se omoare sufleteşte *în mod legal*, adică căutând lumina în paharul de vin, în sex, într-o iarbă de tras pe nas sau într-o necredință lucie, barbară, neingurgitabilă pentru un om normal.

Fiecare moare *pe limba lui*, vorba proverbului. Fiecare se minte în dreptul lui. Fiecare se prostituează pe sufletul lui şi, după ce se întâmplă asta, mai dai o fugă la shopping, ca să *îți mai ridici moralul* (când tu eşti varză) sau *mai te dai cu fițe* puțin, te *mai dai*, de, că tot *nu te-ai dat*.

Pentru cei care *o fac legal*, toate compătimirile mele! Adică toate compătimirile mele, pentru cei care se mint pe ei înşişi că sunt fericiţi şi că le e bine! Shoppingul nu o să vă scape de prostie, nici de nesimţire şi nici de mârlănie, după cum beculeţele şi petardele de mii de lei, pe care le vom lua în iarna asta, nu or să ne facă *mai civilizaţi*, *mai trendy* şi nici *mai flendrii*.

Vom rămâne la fel, după ce vom da cu pocnitoarea în aer şi, după ce ne vom îmbăta criţă, vom fi la fel de măgari în sufletul nostru şi, după ce nu mai ştim cu cine ne-am culcat la *the party*, vom fi la fel de mitocani ca şi mai înainte, pentru că ne place… beteala.

Nu vă mai cumpăraţi beteală, ci cumpăraţi-vă linişte în suflet, prin pocăinţă şi cuminţenie! Cumpăraţi-vă bun-simţ, luaţi o tonă dacă puteţi, luaţi câteva stive de prosoape ale smereniei, ca să aveţi cu ce să va ştergeţi fruntea, luaţi-vă un tren de fapte bune, de pe unde puteţi, ca să vă ţină de cald! Dacă vă luaţi doar globuleţe pictate frumos o să aveţi ce să aruncaţi după marele *show time*. Fraţii de la gunoaie or să ştie cât de proşti aţi fost, după numărul de deşeuri pe care le aruncaţi. Şi *proşti* de aici înseamnă, cât de mulţi bani aţi dat *în vânt, zălog de legământ, întâiul meu cuvânt, de pionier…*

Decorativul nu ţine de foame. Alienarea, însingurarea noastră faţă de noi înşine nu se extirpă prin cumpărături sau podoabe puse la gat, ci prin împăcarea noastră cu Dumnezeu, prin pocăinţă, fapte bune şi smerenie.

Beculeţele, brazii, mâncarea şi băutura multă nu au decât rolul de a ne distrage atenţia de la *bucuria duhovnicească*, de la harul sărbătorilor, spre *afacerile cu sărbătoarea*, din care câştigă marii comercianţi.

Verva de sărbători, care ne-a cuprins, ne este confiscată de marii magnaţi ai oraşului şi feeria falsă pe care ei ne-o creează, nu este ca frumuseţea lui Dumnezeu, pe care ne-o aduce harul în noi, dacă ne pregătim creştineşte, autentic ortodox, de Naşterea Mântuitorului nostru.

Acum Hristos Se naşte în noi! Il primim pe El în noi! Şi bucuria, lumina din noi este mai mare decât toate beculeţele lui Videanu la un loc şi decât toţi brazii lui

Băsescu, pe care i-ar rupe din creasta munților şi i-ar planta în mijlocul oraşului, împodobiți boboc.

Bucuriile sărbătorii ortodoxe nu sunt marketizate de nimeni. Numai să nu te laşi păcălit de fațadă şi să uiți, că fericirea stă înăuntru, ca o mare minune personală.

Subiectul de față e în topul discuțiilor televizate, a raportului de luni al domnului Tismăneanu şi al echipei dumnealui (se va posta pe saitul preşedinției), cât şi al revistelor de elită ale României.

Aseară, pe *TVR Cultural* (14 decembrie 2006), domnul Patapievici si Germina Nagâț, director la *CNSAS*, vorbeau de 2 milioane de dosare ale Securității, care trebuie deconspirate. Până acum, spuneau dumnealor, s-au deconspirat doar cele din provincie, o parte dintre ele, dar membrii Bucureştiului au fost trecuți în rezervă, pentru o alta tranşă.

Din detaliile aventurii securistice şi ale intrării prin efracție în casele noastre, doamna Nagâț vorbea de intrări cu mânuşi pe mâini, cotrobăiau pe unde doreau şi ştiau totul despre tine. Apoi făceau dosare, le legau, le filmau, ce le mai făceau şi te țineau minte.

Sistemul comunist este, din acest punct de vedere, unul *mafiot*.

Cei doi vorbeau despre cunoaşterea drepturilor noastre individuale în fața operațiunilor serviciilor secrete.

Dreptul la proprietate privată şi *la intimitate* exclude imixtiunea statului şi a serviciilor secrete în viața noastră personală. Însă, ca şi în America de după atentate, drepturile individuale sunt restrânse şi urmează un *al doilea val* de comunism şi un al doilea sistem de represiune mafiotă: *represiunea prin continua supraveghere a tuturora*.

Dacă terorismul informațional din România, în epoca comunistă avea, totuşi, cote reduse, noua *privire de sus*, de deasupra a noastră, este generalizată.

Cineva a spus, în mod peiorativ, că am fost îmbolnăviți de o *securitate balcanica*. Domnul Patapievici şi-a încheiat emisiunea spunând, ca nu am avut şi *suferințe balcanice*, adică *uşoare*, ci nespus de grele.

Pentru a nu ne extinde prea mult şi a cita alte surse colaterale, chintesențiem cele la care am meditat în ultimul timp.

Procesul revoluționar din decembrie (cum spunea Alex Stoenescu), revoluția română din decembrie 1989 a inițiat o tranziție din care nu am ieşit nici până acum, spre o lume capitalistă, pe care nu ştim să o întrezărim prea bine.

Dibuim direcția, o mirosim numai şi ea va schimba profund Europa şi România. Însă plafonul interior, afilierea oamenilor este mai mult spre un comunism al egalității, decât spre o competiție din care să nu ieşi niciodată.

Sondajele de opinie şi noi, cu toții observăm, că facem față cu greu afluxului de informație, de tehnologie, cerințelor UE si NATO, şi că, dacă până acum ne-am pierdut timpul într-o frumoasă şi candidă copilărie a muncii, în care nu am pus osul la treabă, ceea ce ne aşteaptă e mai mult muncă, decât distracție.

Capitalism înseamnă muncă pe brânci şi pauze şi distracție numai când apuci. Vom fura libertatea de a sta jos, de a ne odihni. Pentru că viața noastră va fi o fuga după a ne mări averea, capitalul, şi această fuga ne va veşteji prea mult capacitățile noastre umane, interioare.

Ca să scăpăm de comunism, să îl negăm în noi, în ființa noastră, ar însemna să nu mai ne permitem să atentăm la viața altora şi să nu o subminăm în niciun fel.

Însă *ideea unității* şi *a frățietății* între noi şi *a întrajutorării* nu este *comunistă*, nu este ideologie, ci are la baza ei credința creştină.

Aştept cu interes raportul de condamnare a comunismului, care se va publica luni, adică peste doua zile, pe 18 decembrie. El va fi o istorie pe scurt a ororilor comunismului şi va rămâne ca noi, fiecare dintre noi, să cunoaştem nu numai ce am trăit noi rău în comunism, ci şi ce au trăit rău alții. Adică suntem datori să învățăm istoria de dincolo de regie, istoria de dincolo de manuale, istoria datelor, a mărturisirilor, a dramelor personale nenumărate.

Avem nevoie să ne lepădăm de teroarea trecutului, de insuportabilitatea lui şi trebuie să ne învățăm pentru asta să iertăm. Să iertăm înțelegând *de ce*, *pentru ce* s-au petrecut toate astea. Sa înțelegem că am fost presați de marile puteri sa alegem un sistem criminal şi terorist, dar şi că, pentru diverse interese, şi noi am luat parte activă la el sau că am devenit atât de mult o parte din constituția lui, încât, acum,

trebuie să ne vindecăm, în ani grei de el şi să încercăm să-l uităm.

Trebuie *să iertăm* şi *să ne iertăm* prin pocăință reciprocă.

Un creştin ortodox nu se poate bucura de faptul, că alții au fost turnători, că alții au căzut, că alții au fost nişte monştri, că au fost nişte criminali. Şi pentru criminali, şi pentru turnători, şi pentru nepocăiți trebuie să ne rugam şi să le acceptăm existența.

Istoria nu consemnează numai pe Sfinți, pe eroi, pe genii, ci şi pe depravaţi, dezaxaţi, pe nihilişti şi sinucigaşi. Când începem să acceptăm, că fiecare are loc pe pământ şi în istorie, atunci începem să ne împăcăm cu istoria, să ne liniştim de ura noastră pentru aceia, care ne-au ultragiat sentimentele şi viața, şi începem să ne vedem călăii cu ochii iubirii.

Îmi aduc aminte de Sfinții Mucenici, care îşi priveau călăii, torționarii, şi îi luau drept *Îngeri* şi nu ceea ce erau, adică: nişte *brute ordinare*. Pentru că *a ierta* nu înseamnă *a nu mai ştii ce ti-au făcut*, ci a înțelege slăbiciunile lor, pentru că *ți le înțelegi* pe ale tale.

Când accepți, că nici tu nu eşti *uşă de Biserică*, înțelegi că şi altul şi-a luat dreptul de a greşi ca şi tine, dar că are şi el, ca şi tine, *dreptul de a se pocăi*. Spunea aseară domnul George Becali, la *OTV*, împreună cu ÎPS Pimen, că atunci, când îşi priveşte icoanele din casă, simte că este păcătos în fața lor, că Maica Domnului şi Sfinții din icoană îi arată *ce nu este el*.

Daca nu ne plac Icoanele sau nu ne plac anumiți oameni, trebuie să înțelegem, că nici noi nu suntem plăcuți de către toți. Şi, că a ne lupta toata ziua cu toată lumea, a ne înjura toată ziua, că aşa ne vine, nu înseamnă să avem o *viață fericita*, ci un adevărat *coşmar de viață*.

Comunismul nu este numai trecut. El este şi prezentul din noi atâta timp, cât majoritatea dintre noi avem o bucată de viata *şi din* acel regim. Nici democrația nu e *mama echității*.

Ştim asta la modul curent.

Cei care nu au trăit deloc în fostul regim au şansa de *a uita de comunism*, dacă nu îl mai văd deloc in noi. Dacă nu

vom aduce, din comunism, în prezent, în prezentul acelora, care nu l-au trăit, adică frica tembelă de a spune cine eşti, ce vrei, ce faci, parvenitismul, incultura, prostia, intoleranța, mârlănia de duzină, proasta creştere şi multitudinea de tare ale vieții noastre, le dăm o şansă ca să nu îl dorească şi nici sa nu-l regrete.

Şi ei, copiii noştri, au nevoie şi trebuie să fie liberi de trecut, pentru ca să îşi construiască prezentul şi viitorul de care au nevoie. De aceea trebuie să condamnăm greşelile noastre, ale trecutului nostru, în ființa noastră, fiecare în parte, pentru ca cei de acum, necontaminați istoric de ele, să aibă curajul să îşi asume propriile lor greşeli.

Pornografia & comunitarismul pieței de consum

Industria porno nu este venită din neant şi nu se adresează doar unei singure categorii de oameni, ci ea se bazează pe o filosofie materialistă satanistă, care doreşte propagarea trupului ca *obiect de închinare*, de venerare iar, pe de altă parte, are în vizor orice segment de public. Acest lucru este foarte vizibil pe saiturile porno, pentru că aici apar toți, de la copii până la ultrabătrâni.

Totul este de vânzare! Aceasta e prima frază pe care trebuie să o înțelegi, pe care ei vor să ți-o înşurubeze bine în minte. Tot ce putem vedea pe net in materie de imagine porno are doua intenții declarate:

1. Imaginile sunt reclame pentru a cumpăra producții pornografice;
2. Imaginile porno sunt obiecte de cult în Biserica Satanistă.

Daca citiți ce spun sataniştii despre filmografia porno şi ce spun marile trusturi americane şi europene, care se ocupă cu exploatarea sexualității, adică promotorii industriei porno, despre fenomenul ca atare, veți înțelege, că pornografia este rentabilă pentru stat şi pentru producătorii ei, că ea se promovează datorită unei filosofii materialiste şi ca are drept scop ştergerea din mentalitatea oamenilor a *realității păcatului*.

Filmul porno este un alter-ego al comunitarismului materialist, unde toți se împărtăşesc, în comun, din aceleaşi surse imagologice şi consumă acelaşi fel de idee.

Când mergem la supermarket şi toți mâncăm aceleaşi produse, să conştientizăm faptul că, pe net, dacă accesăm imagini porno consumam, iarăşi, in comun. Adică consumam fără discriminare, într-un spațiu comunisto-consumerist foarte larg, foarte *generos* imagini porno.

Dacă au reuşit să ne facă să avem acelaşi nivel de raportare la pornografie (si au reuşit din plin, cum arară toate statisticile!) atunci planul e in plină derulare. Ei vor mări gradul de *realitate* al imaginilor, ne vor umple şi mai mult de *realismul* fals al sexualității, vom înțelege din ce în ce

mai mult, că toți suntem nişte *animale în călduri*, care *nu avem suflete* şi că singurul nostru *scop* este acela de a ne destrăbăla, cum?, într-un party demențial, la unison, în cadrul căruia toți *să ne facem de cap*, să uităm de noi, să nu mai avem nicio restricție.

Un concert rock e un preambul al viitoarelor *orgii life*, în piețe, poate, pe stadioane, pe câmpuri, unde se va considera, că *a face sex* este tot una cu *a mânca* sau cu *a te spăla pe față*.

Cifrele de afaceri ale industriei porno, la nivel mondial, întrec de câteva mii de ori bugetul pe anul 2007 al României. Cifra de avorturi este iarăşi înfiorător de mare. Cifra subzistenței ne face inima o rana.

Şi, cu toate acestea, vom consuma tot mai multă pornografie, tot mai multa reclamă, tot mai multa indecență, vom suporta din ce în ce mai mult orori fără final, fără limită, fără indiscreție şi aceia dintre noi, care nu vor putea face față atâtor grozăvii, vor claca.

Mondializarea plăcerii va fi tot la fel de pronunțată ca şi piața de capital sau de mărfuri. Recordmanii vor fi nu aceia, care vor fi *mai sănătoşi mintal*, ci aceia, care nu vor fi *mai deloc*.

Dacă rămânem pudibunzi în continuare şi nu înțelegem cum să ne protejăm de substratul filosofic al industriei porno, vom învăța *al doilea dicton* al filosofiei sataniste, care ii stă la bază: *Daca nu te bucuri de viață eşti un fraier!*

Bucuria de viață pe care ți-o proclamă înseamnă a-ți distruge viața prin orice mijloace.

Pornografia este fața underground a lumii noastre, care aduce mulți bani la bugetele tuturor țărilor, dar şi oglinda noastră reală.

Pornografia ne spune, că suntem *manipulabili*, că suntem *slabi*, că suntem *proşti*, că pentru sex *vindem pe oricine*, că nu există altă *bucurie* mai mare decât *plăcerea*, că tot ceea ce avem e *doar trupul nostru*, că *nu avem suflet*, că *nu există Dumnezeu*, *nici Iad*, *nici Rai*, *nici sănătate*, pe care să nu le poți trăda, să nu le poți părăsi, în schimbul nefericit al plăcerii sexuale.

Pornografia *socializează*, ne duce spre unde vor conducătorii noştri. Ea este animată de crearea unei societăţi utopice, care nu are altă împlinire, decât *epuizarea sexuală*.

Dacă vreţi să nu fim de vânzare, atunci nu vă vindeţi!

Dacă îți vine să vorbeşti...fă-o!

Cei mulți şi tăcuți, ca să parafrazez editorialul lui Marius Tucă de astăzi, din *Jurnalul Național*, nu apar în sondaje şi îi dau dreptate domnului C.[ristian] T.[udor] Popescu, că *cei mulți*, oprimații regimului comunist şi revoluționarii reali trebuia să facă parte din *documentul Tismăneanu*.

Nu ştiu câte glasuri apar în documentul de mâine, pe care mulți îl boicotează deja şi l-au considerat *neserios*. Cert este că ar fi trebuit să apară mulți oameni, adică glasurile acelor, care au strigat în stradă.

Documentul de 600 şi ceva de pagini trebuia, cu adevărat, sa aibă o limită. El are o limită. Ar trebui să vedem părțile lui bune şi pe cele mai puțin bune şi să ne bucurăm, totuşi, că suntem singura țară din lume (cum sublinia astăzi domnul Pleşu), singura țară din lume, care condamnă, în mod oficial, comunismul.

Aceasta e o a doua mare victorie, pe lângă aceea, când am ieşit, cu flori în mâini, în fața unor gloanțe impersonale, care loveau la întâmplare.

Mă bucur, că putem vorbi liber şi că libertatea e o ştiință pe care învățam sa o utilizăm din ce în ce mai bine. Trebuie să spunem ceea ce ne doare. Trebuie să avem curajul să ne manifestăm normalitatea, să ne dorim normalitatea şi să ne însuşim normalitatea din răsputeri.

Când vom trece *granițele* României, care vor fi *transparente* din ianuarie încolo, de această dată fără vize, trebuie să ducem un mesaj frumos Europei şi să învățăm Europa să ne simtă ai ei. Nu numai Europa are ce să ne dea!

Noi avem mai multe de oferit în domeniul spiritului, al credinței şi al culturii noastre, decât ne oferă Europa. Europa ne va da mâncare, maşini, euro, mai multă distracție şi confort.

Noi vom da Europei credința noastră, puterea noastră de muncă şi de creație, sensibilitatea noastră, arta şi muzica noastră, ii vom da prospețimea unei lumi nevulgarizate total şi care are un mare grad al măsurii.

Lumea civilizata are multa necivilizație si înapoiere spirituală. Civilitatea nu ține numai de gradul de prosperitate materială şi de informare sau de cadre de eleganță civică.

Civilitatea adevărată pleacă de la dimensiunea duhovnicească a vieții umane şi a relațiilor duhovniceşti dintre oameni, lucruri pe care creştinii ortodocşi le vor introduce în Europa cu mare succes.

Nu e de ajuns sa fi doar om cultural, bine informat, un om rasat. Ci trebuie ca intelectualitatea şi prospețimea ta culturală să fie dublată de o personalitate adânc duhovnicească, de un fundament stabil în fața ideologiilor, a patimilor şi a eşecurilor de tot felul.

Carențele fundamentale ale umanității nu sunt de ordin *informațional* sau *economic*, ci *duhovnicesc*.

Daca nu ți-ai stabilit relațiile corecte cu Dumnezeu, dacă nu simți că eşti sprijinit de puterea Lui, dacă nu ştii spre ce mergi, ce sens are viața ta, nu poți să fii o personalitate, care să cutremuri prin măreția şi forța ta duhovnicească şi prin latura intelectuală a persoanei tale.

Biserica Ortodoxă Română va dărui imens de mult Europei şi întregii lumi şi darul ei către umanitate este compus din răspunsuri corecte şi tranşante referitoare la dilemele religioase ale postmodernității.

Căutăm plăcerea tocmai pentru că nu mai ştim dulceața vieții duhovniceşti şi a vederii lui Dumnezeu.

Căutăm bogăția materială pentru că nu mai ştim, că adevărata putere este cea spirituală, este sfințenia şi că în fața sfințeniei, a curăției interioare, nu este nimic mai puternic şi mai tare în lumea aceasta.

Căutăm să ne arătăm mai deştepți şi mai erudiți unii față de alții, tocmai pentru că nu mai înțelegem, că smerenia şi umilința sunt singurele înălțimi reale ale umanității, care nu pot fi escaladate şi nici întrezărite de cititorii de duzină ai oamenilor.

Da, suntem mulți cei care gândim profund şi serios menirea lumii. Nu sunt o persoană izolata! Dar ştiu că sunt şi mulți, care nu ştiu ce să creadă, in cine să creadă, care nu se simt în stare mai de nimic sau cărora le e greață să fie sinceri cu ei înşişi şi cu lumea din jurul lor.

Celor care nu vor să vorbească le spunem să nu tacă măcar; să nu tacă, ci sa vorbească, în continuare, cu ei înşişi.

Dialogul este, mai înainte de toate, un monolog.

Să monologheze cu ei înşişi!

Să nu uite, că sunt chemați să devina dumnezei prin har, adică Sfinți şi nu nişte *biete creaturi manipulabile*.

Vă doresc să aveți puterea să *vă vorbiți crezurile* şi *să alegeți bine*: adică să alegeți să vă trăiți viața intens şi corect, ca nişte slujitori curajoşi şi oneşti ai lui Dumnezeu.

*Vinderea de sine sau despre o traducere românească a **Bibliei Satanice***

În prologul primei cărți a *Bibliei Satanice*, LaVey spunea, că oamenii vor înțelege, cât de curând, că *mântuirea* lor înseamnă sa se nege pe ei înşişi. *Mântuirea* propusă de inițiatorul *Bisericii Satanei* înseamnă renunțarea la tot ce e bun în tine, pentru a-ți descoperi fondul malefic, demonic, care să te facă sa prosperi social şi să te bucuri de toate plăcerile.

Pentru cel care traduce această carte, *Biblia Satanei* e o sumă de inepții şi de hule, alături de o sumă de date foarte concrete despre lumea în care trăim. LaVey pune semnul egal între *fericire* şi *satisfacția erotică* si *avântul orgolios* spre putere şi faimă personală.

Ideologia satanistă merge mână în mână cu cea capitalistă. Şi pentru LaVey şi pentru patronii marilor corporații *câştigătorii* sunt numai *cei puternici*. Cel care câştigă este numai *banul* şi cei slabi sunt excluşi.

Închiderea în sine, bucuria de propria-ți mizerie interioară, orgoliul nemăsurat, lupta cu Dumnezeu, cu orice instanță superioară face obiectul de analiză a diatribelor din *Biblia Satanică*.

Biblia Satanică, ca şi *Codul lui da Vinci*, sunt nişte falsificări ieftine ale adevărului, apărute din motive financiare şi care dezorientează numai pe cei, care nu au niciun fundament real.

Traduc *Biblia Satanică* şi văd cum recurența sintagmei *flăcările Iadului* e spusă cu obstinație. În această carte fundamentală pentru înțelegerea satanismului postmodern Hristos Dumnezeu e considerat un *Dumnezeu al celor slabi*, al sclavilor, este elogiată *înțelepciunea nepângărită* a oamenilor (care constă în punerea în aplicare a sintagmei: *Fa ce vrei!*) şi autorul îndemna mereu la renunțarea la orice dogmă, care ne subjugă şi la orice tradiție.

BS se înscrie în rândul cărților neo-păgâne, care proclamă ruptura de trecut printr-o întoarcere la o utopică eră inițială, primordială, animalică, în care noi ne-am fi tras

din animale şi ne trăiam viaţa *animalic*, adică *demonic*, până să fim *subjugaţi de religie*.

Mirajul cărţilor oculte apare însă, numai în mintea acelora, care nu înţeleg răutatea pe care o produc acestea în interiorul celor, care urmează astfel de cărţi. BS este o mostră de mentalitate parazitară juvenilă, unde poţi să spui tot ceea ce îţi trece prin cap, că tot *adevăr* este.

Însă voi traduce până la capăt această carte (în original are 100 de pagini in format PDF), cu comentarii infrapaginale, pentru a înţelege mult mai clar ceea ce doare din creştinism, ce oftică atât de mult pe noii entuziasmaţi de păgânism.

BS însă are doza ei de realism, atâta timp cât societatea postmodernă şi avatarurile ei electronice (printre care internetul e în topul preferinţelor) folosesc ideologia satanistă descrisă de LaVey la sfârşitul deceniului al 7-lea al secolului trecut şi o propagă cu lux de amănunte.

Pornografia este unul dintre principalele puncte ale ideologiei sataniste, pentru că ea se înscrie în cadrul principiului adorării trupului. Când Anton Szandor LaVey a înfiinţat *Biserica Satanei* în anul 1966[324] a avut drept scop *sanctificarea* trupului, adică adorarea trupului uman şi folosirea lui în mod pervers.

Daca acum e plin internetul de pornografie trebuie să înţelegem, că majoritatea imaginilor şi a saiturilor pornografice nu sunt reclame pentru a cumpăra materiale pentru adulţi, ci *unelte de cult*, *obiecte cultuale* pentru satanişti. Ei se închină trupului şi perversiunilor sexuale iar în cadrul ritualurilor sexuale ale Bisericii Satanei sexul anal şi orgiile sexuale reprezintă *manifestări ale împlinirii de sine şi ale bucuriei vieţii.*

Manifestările cultuale sataniste nu sunt însă *noutăţi absolute* în istoria omenirii.

În locaţia de aici[325] veţi găsi mostre de sexualitate religioasă păgână, în care adorarea trupului uman şi a sexualităţii (*depravată* sau *mai puţin depravată*) erau *norme comune* de viaţă.

---

[324] A se vedea mai multe detalii în locaţia: http://www.churchofsatan.com.
[325] Adică: http://www.apollonius.net/erotica.html.

Încă nu ne-am întors deplin la era păgână, după cum se doreşte. Însă planul de sexualizare al lumii vizează o întoarcere radicală spre cultul trupului, al virilității şi al prosperității excesive, în detrimentul oricărei religii, a oricărui bun simț, a mediului ambiant sau a dreptului la a ne face viața cum dorim.

Pansexualizarea merge mână în mână cu robotizarea omului. Pornografia extirpă *uşor*, dar *sigur*, sensibilitatea si normalitatea tinerei generații de oameni, accesul la informații este conturbat de marii latifundiari de informații, serviciile secrete au rolul de a apăra clica conducătoare de subversiunea maselor sau de cei care nu sunt *integrați total* (a se citi: care *nu pactizează* cu sistemul postmodern si post-uman), cipurile ne vor cronometra viața, *viața privată* va deveni tot mai mult *viață publică*, vom fi din ce în ce mai creduli şi mai lipsiți de fundamentele vieții duhovniceşti, fapt pentru care vom pluti în aerul debusolării generale propus de satanism.

Biserica Satanei însă a fost spoliată, furată de *adevărurile* ei întoarse de către lumea capitalistă. Capitalismul furibund preferă numai sloganurile satanismului, sloganuri neopăgâne, pentru a stoarce lumea de cât mai mulți bani. Totul se reduce la o deşănțată luptă pentru putere economică.

Viitorul ne va arăta, dacă vom prefera un *sclavaj* pe toate planurile, o îndoctrinare cu rău în întreaga noastră ființă sau vom încerca să *ne refacem viața*, folosindu-ne, cu măsură, de tehnologie, de noi şi de lumea în care trăim.

Citeam azi-noapte în *Focul ascuns în piatră* a lui Adrian Cioroianu o frază, pe care trebuie să o redau aici şi cu care vreau să îmi pregătesc finalul articolului meu: „scufundarea vasului Titanic, în 15 aprilie 1912, reprezentase, la scara mondială, transcripția simbolică a eşecului fatal al încrederii nețărmurite în avântul omnipotent al Ştiinței – încredere atât de caracteristică…secolului al XIX-lea”[326].

Cele două războaie mondiale, atentatul de la 11 septembrie, atentatele de la Londra ne-au învățat, că nu

---

[326] Adrian Cioroianu, *Focul ascuns în piatră*, Ed. Polirom, Bucureşti, 2002, p. 67.

numai, că ştiinţa nu oferă *măsura omului*, dar nici prosperitatea sau calitatea de mari puteri ale lumii nu te apără de violenţă şi de moarte.

Satanismul, ideologia satanistă, poate pierde teren numai, dacă noi nu ne conformăm unui mod de viaţă şi de mentalitate secularizate, care uită trecutul şi nu vede spre ceea ce se îndreaptă prezentul. Cărţile care nu au măsură ne pot învăţa să avem măsură şi reverenţă în viaţa noastră.

Măsura în felul cum trăim şi evlavie faţă de adevăratul mod de vieţuire, faţă de viaţa închinată, în mod deplin, lui Dumnezeu. BS este o carte fără viitor real. Ea, ca toate celelalte cărţi de acest gen, e o alternativă puerilă la Sfânta Scriptură, care nu poate să convingă pe aceia, care vor adevărul deplin.

Însă fiecare astfel de carte trebuie să fie recenzată la sânge, pentru a i se înţelege reproşurile şi pentru a le folosi în dialogul cu postmodernitatea.

Pe 31 decembrie 2006 domnul Florian Bichir scria, în *Evenimentul zilei* articolul: *Va supravieţui ortodoxia in UE?*, unde încheia cu cuvintele:

„Cu o Biserică în genunchi, închistată în teroarea trecutului şi privind cu teamă viitorul – transformată într-o castă exclusivistă, care aduce a sectarism – vom fi victime sigure într-o Europă din ce în ce mai desacralizată"[327].

Nu îmi place un astfel de temperament ortodox, o astfel de scriitură, atunci când vorbim despre *Biserica lui Dumnezeu*.

Eu, unul, membru al Bisericii, nu mă simt îngenunchiat de istorie şi nici nu mi-e teamă de trecut şi nici de prezent. Nu cred că sunt singurul în această situaţie. Nu împărtăşesc perspectiva alarmistă asupra rolului şi a locului Bisericii Ortodoxe în cadrul istoriei sau al Uniunii.

Nici nu mă simt membrul unei caste exclusiviste, care ar face lucruri, pe care alţii nu le pot face. Nu cred că vom fi victime şi nici că ne vom seculariza în vreun fel, ci ne vom asuma istoria şi posibilităţile culturale, ştiinţifice, religioase diverse pentru a le înduhovnicii în fiinţa noastră.

Cred că undeva se greşeşte grav, adică tocmai în aceea, că se minimalizează rolul lui Dumnezeu în Biserică şi se exclude purtarea Sa de grijă, permanentă, cu fiecare dintre noi.

Dacă considerăm un regim politic sau economic mai presus de posibilitatea Bisericii de a rezista în istorie, atunci am uitat, că Biserica a trecut prin persecuţii, că abia ne-am dezis de comunism, şi că nu noi ajutăm Biserica să existe, ci Dumnezeu, prin Biserică, ne păstrează în viaţa Duhului Sfânt.

E o perspectivă întoarsă aici, la domnul Bichir, şi părerea dumnealui nu e singulară. Tocmai de aceea am luat articolul său ca paradigmă a glasului multora.

---

[327] *Cf.* http://www.evenimentulzilei.ro/article.php?artid=286104.

Cei care văd Biserica numai prin prisma la cât de *indolenți* sau *păcătoşi* sau *presupus păcătoşi* sunt unii sau alții şi nu mai văd harul lui Dumnezeu, care ne păstrează în viață şi ne animă consideră, că Biserica trece printr-o *criză*, printr-o stare de *decădere*, printr-o perioadă de *involuție*.

Însă Biserica lui Dumnezeu nu are nimic de-a face cu involuția şi nu trebuie să uităm, că în Biserică, dintotdeauna, marii păcătoşi şi eretici, care au ieşit din rândurile ei au fost contemporani cu marii Sfinți ai Bisericii şi că, pe aceştia din urmă, nu i-au incomodat primii în aşa fel sau în aşa mare măsură, încât să nu îşi mai poată sfinți viața.

UE şi democrația nu pot fi atât de rele ca jupuirile de piele din timpul lui Diocleţian. Avem, e drept, o persecutare a mentalului şi a inimii foarte mare în postmodernitate. Ni se scanează creierul, ni se bruiază, suntem ascultați si timorați în chip şi fel.

Însă, să fim serioşi, nimeni nu ne mai bagă în închisoare pentru că suntem *creştini ortodocşi* iar, dacă guvernanții noştri sunt atei sau de altă religie, asta nu ne afectează în mod copleşitor pe noi şi nici Biserica, atâta timp, cât noi nu apărăm, în primul rând, clădirile Bisericilor noastre, ci veridica şi mântuitoarea noastră credință.

Credința din noi poate rezidi la loc Bisericile, daca ele sunt distruse. Ea poate rescrie cărțile, daca e nevoie, adică, daca Dumnezeu ar îngădui să ni se ia totul. Însă nu putem fi o şleahtă de fricoşi şi nici nu suntem, că UE asta, ar fi mai rea, decât orice altă calamitate de pe această lume.

Biserica este netrecătoare, nu pentru că vrem sau nu vrem noi, ci pentru că fundamentul ei este Prea Sfânta Treime. Nu noi ținem în brațe Biserica, ci ea ne ține pe noi în brațe. Pentru că Dumnezeu ne ține în brațe, nu ştiu de ce ne-am putea permite să ne înfricoşăm sau să ne tulburăm atâta timp, cât nimeni nu ne poate face niciun rău major.

Îndemnăm, în concluzie, la o minte teologică echilibrată, non-extremistă, care vede duhovniceşte viața şi istoria, şi care nu trebuie să îşi permită să se tulbure, ci să se bucure continuu.

Mesajul Bisericii, în orice clipă şi veac, este: *Bucurați-vă!*

Falsa dogmă romano-catolică despre vederea lui Dumnezeu sau cum arată obiectualizarea lui Dumnezeu în teologie

Vom traduce, mai întâi, textul acestui act papal, după varianta sa în limba engleză, conform locației de aici[328], apoi îl vom comenta.

BENEDICTUS DEUS (*On the Beatific Vision of God*) Pope Benedict XII

Constitution issued in 1336

By this Constitution which is to remain in force for ever, we, with apostolic authority, define the following:

According to the general disposition of God, the souls of all the saints who departed from this world before the passion of our Lord Jesus Christ and also of the holy apostles, martyrs, confessors, virgins and other faithful who died after receiving the holy baptism of Christ—provided they were not in need of any purification when they died, or will not be in need of any when they die in the future, or else, if they then needed or will need some purification, after they have been purified after death—and again the souls of children who have been reborn by the same baptism of Christ or will be when baptism is conferred on them, if they die before attaining the use of free will: all these souls, immediately (*mox*) after death and, in the case of those in need of purification, after the purification mentioned above, since the ascension of our Lord and Saviour Jesus Christ into heaven, already before they take up their bodies again and before the general judgment, have been, are and will be with Christ in heaven, in the heavenly kingdom and paradise, joined to the company of the holy angels.

[328] *Cf.* http://www.ewtn.com/library/PAPALDOC/B12BDEUS.HTM.

Since the passion and death of the Lord Jesus Christ, *these souls have seen and see the divine essence with an intuitive vision and even face to face, without the mediation of any creature by way of object of vision; rather the divine essence immediately manifests itself to them, plainly, clearly and openly, and in this vision they enjoy the divine essence.*

Moreover, by this vision and enjoyment the souls of those who have already died are truly blessed and have eternal life and rest. Also the souls of those who will die in the future will see the same divine essence and will enjoy it before the general judgment.

Such a vision and enjoyment of the divine essence do away with the acts of faith and hope in these souls, inasmuch as faith and hope are properly theological virtues. And after such intuitive and face-to-face vision and enjoyment has or will have begun for these souls, the same vision and enjoyment has continued and will continue without any interruption and without end until the last Judgment and from then on forever.

Moreover we define that according to the general disposition of God, the souls of those who die in actual mortal sin go down into hell immediately (*mox*) after death and there suffer the pain of hell.

Nevertheless, on the day of judgment all men will appear with their bodies "before the judgment seat of Christ" to give an account of their personal deeds, "so that each one may receive good or evil, according to what he has done in the body" (II Cor. 5. 10).

Constituția Benedictus Deus, Despre vederea fericitoare a lui Dumnezeu, promulgată de papa Benedict al XII-lea, în anul 1336

Prin această constituție, care va rămâne valabilă în veci, noi, cu autoritatea apostolică [pe care o avem], stabilim următoarele:

În acord cu voința lui Dumnezeu, sufletele tuturor Sfinților, care s-au mutat din această lume înainte de

Patimile Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu ale Sfinților Apostoli, Mucenici, Mărturisitori, Fecioare şi ale tuturor celor credincioşi, care au murit înainte să primească Sfântul Botez al lui Hristos – neavând ei nevoie de vreo curățire, când au murit sau nefiind nevoie de aşa ceva nici la cei, care vor muri în viitor, sau, mai bine-zis, neavând nevoie sau nedorind astfel de curățiri, fiind curățiți după moarte – şi, la fel, şi sufletele copiilor, care au fost renăscute prin acelaşi Botez al lui Hristos sau care au dorit să fie botezați, dar au murit mai înainte de a-şi împlini dorința, toate aceste suflete, imediat după moarte şi, în cazul celor, care au nevoie de curățire / purificare, după curățirea menționată mai sus, datorită Înălțării Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos la cer, mai înainte ca ei să învie şi astfel înainte de Judecata [finală], au fost şi vor fi cu Hristos în Rai, în Împărăția Cerurilor şi in Paradis, veselindu-se împreună cu Sfinții Îngeri.

Datorită Patimilor şi a Morții Domnului nostru Iisus Hristos, *aceste suflete au văzut şi văd ființa divină printr-o vedere nemijlocită / directă / intuitivă şi față către față, fără mijlocirea vreunei creaturi, care să obtureze obiectul vederii. Mai bine-zis ființa divină se dezvăluie în mod manifest fiecăruia dintre ei, în mod clar, limpede, deschis şi în această vedere ei se bucură de ființa dumnezeiască.*

Mai mult, de această vedere şi desfătare a sufletelor [se bucură] sufletele acelora, care deja au murit şi sunt cu adevărat fericiți şi au odihna şi viața veşnică. Iar sufletele celor, care vor muri pe viitor, vor vedea, de asemenea, aceeaşi ființă / esență dumnezeiască şi se vor bucura înainte de Judecata universală.

O astfel de vedere şi de desfătare de ființa divină au parte cei, care săvârşesc faptele credinței şi au nădejde în sufletele lor, mai ales credință şi nădejde, care sunt virtuți teologice.

Şi, după această vedere directă şi față către față şi desfătare [cerească] sau a ceea ce aceste suflete au de la început, aceeaşi vedere şi desfătare vor continua la nesfârşit şi va fi fără sfârşit după Judecată, pentru toți vecii.

Pe lângă acestea, noi mai definim şi aceea, că în acord cu voința lui Dumnezeu, sufletele acelora, care au murit în

păcate de moarte vor merge în Iad, imediat după moarte şi vor suferi durerile Iadului.

Cu toate acestea, în ziua Judecății, toți oamenii vor veni în trup *înaintea scaunului de judecata al lui Hristos*, ca sa primească, potrivit faptelor lor, *ca fiecare să primească, fie cele bune, fie cele rele, potrivit cu faptele sale in trup* (II Cor. 5, 10).

Comentariul nostru vizează pasajul haşurat

In *dogma* papală se stabileşte, după cum se poate observa, că sufletele Sfinților văd ființa divină în mod direct, fără ca să se facă vreo precizare despre întreita subiectivare a ființei divine, adică despre Prea Sfânta Treime.

Nu există o raportare personală, personalistă la Dumnezeu, ci una substanțialistă, obiectuală.

Dogma romano-catolică stabileşte, că Dumnezeu este o ființă impersonală la Care se poate ajunge în mod personal. Un fel de vorbire a noastră cu computerul, în care relație *Sfinții* am fi *noi* iar *Dumnezeu* ar fi un obiect, computerul spre exemplu, cu care noi ne-am întreține la discuție.

Însă Dumnezeul nostru nu este o *Ființă impersonală* sau *Marele Necunoscut* ci Prea Sfânta Treime, Dumnezeu în trei persoane: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Raportarea ortodocşilor la Dumnezeu este raportarea la un Dumnezeu tripersonal, la Dumnezeul, Care este Treime de persoane.

Când noi vorbim despre *vederea lui Dumnezeu* (aşa cum o facem în *Cursul online de Teologie Mistică Ortodoxă*[329]) vorbim despre vederea *slavei* lui Dumnezeu şi nu a *ființei* lui Dumnezeu.

Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată şi nici nu poate să-L vadă, spunem noi. Şi când spunem, că nu poate

---

[329] A se vedea, pentru prelegerile 1-4, locația: http://bastrix.wordpress.com/cv-pr-dr-dorin-octavian-piciorus/curs-online-de-teologie-mistica-ortodoxa/ şi la tagul: http://bastrix.wordpress.com/category/curs-online-de-teologie-mistica-ortodoxa-continuare, celelalte prelegeri ale cursului nostru.

nimeni să-L vadă, ne referim la ființa lui Dumnezeu, care este necunoscută atât Sfinților, cât şi Îngerilor.

La vederea lui Dumnezeu se ajunge printr-o viață curată. Şi noi, ca şi romano-catolicii, mărturisim că Sfinții văd pe Dumnezeu. Însă ei spun, că vad ființa lui Dumnezeu, pe când noi spunem, că vedem slava Lui şi că ființa Lui este necuprinsă şi neînțeleasă pentru noi şi pentru orice creatură.

Demonismul dogmei catolice consta în aceea, că ne face să ne gândim la Dumnezeu ca la *ceva*, ca la o ființă îndepărtată, rece, ca la un obiect, şi nu ca la *Cineva*, ca la Dumnezeul iubitor şi Părintele nostru.

De aici au apărut, dintr-o asemenea raportare distantă față de realitatea lui Dumnezeu şi de la cerebralizarea relației noastre cu Dumnezeu, toate filosofiile raționaliste ale Evului Mediu.

Dumnezeul lui Spinoza, al lui Descartes, al lui Locke are răceala aceasta. El nu ne apropie, ci ne face ori să ne cutremurăm de frică ori ne lasă rece şi trecem mai departe.

Conceperea vederii lui Dumnezeu ca o *îndrăzneală* şi ca o *putere personală* a oamenilor Sfinți, ne arată calitatea orgolioasă a *sfințeniei* romano-catolice. *Sfinții* despre care vorbeşte papa Benedict al XII-lea au multa îndrăzneală şi, mai deloc, smerenie. Ei au cutezanța de a vorbi cu Dumnezeu la modul impersonal, de a se raporta la Dumnezeu ca la *un obiect de contemplație*, ca la un obiect de cunoaştere, şi nu ca la o *Persoană* sau la o *Treime de persoane*.

Deşi ridicolul falsei dogme este extrem de mare iar realitatea Sfinților nu are nimic de-a face cu un asemenea orgoliu, totuşi o astfel de abordare pare şi acum *pertinentă* pentru mulți.

Din conținutul falsei dogme papale reiese clar un lucru şi anume, că ființa divină se deschide spre o înțelegere totala a ei din partea Sfinților. Însă aici se pune accentul pe bucuria mentală a vederii ființei (căci se referă la *sufletele Sfinților* şi nu la Sfinții *de după Judecata finală*) şi pe vederea, ca o *cunoaştere totală*.

Însă, cum cunoaşterea are nevoie de relație, cum cunoaşterea unei persoane are nevoie de revelarea ei, de faptul ca ea sa ti se comunice, *Sfinții* din falsa *dogmă* nu ar

trebui să se personalizeze contemplând ființa divină, ci, logic ar fi, ca ei să se depersonalizeze tot mai mult, să devină şi ei *impersonali* ca şi Dumnezeul lor.

Gradul de impersonalism al dogmei spune ceva despre impersonalismul la care am ajuns noi astăzi. În măsura în care nu ne mai raportăm la Dumnezeu, ca la Treimea, Care ne iubeşte pe noi, ca la Tatăl nostru Cel din cer, vedem relația noastră cu Dumnezeu numai prin prisma câştigului imediat. Adică Îl considerăm pe Dumnezeu drept o maşină de împlinit vise, Care la unul îi dă maşină, la altul să intre la facultate iar alteia ii dă să aibă bărbat în casă.

Atunci, când mă doare de eroarea romano-catolică, mă doare, inclusiv, şi de perpetuarea acestei erori în viața noastră. Proasta raportare la viață este o proastă raportare la Dumnezeu. În măsura, în care nu ştii care îți sunt relațiile tale cu Dumnezeu, care trebuie sa îți fie relațiile tale *foarte clare* cu Dumnezeu, ai tot felul de probleme, de neînțelegeri, iți vine să mori, să te sinucizi, să bați pe altul, să îl insulți sau să îți iei câmpii.

Greşeala vine de aici: de la a nu ştii adevărul despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre cum te poți apropia de Dumnezeu, Care a dorit din veci să Se apropie de tine şi pentru care te-a şi creat.

Credința ortodoxă, în concluzie, vorbeşte despre faptul, că după adormirea celor mântuiți, a Sfinților, aceştia văd slava lui Dumnezeu cea veşnică, care se revarsă din Prea Curata Treime, din Dumnezeul nostru Cel prea iubitor, şi e înțeleasă pe măsura sfințeniei şi a înțelegerii lor şi că vor înainta veşnic în înțelegerea slavei lui Dumnezeu, fără sa o epuizeze vreodată.

Daca *Sfinții*, pentru romano-catolici, trăiesc veşnicia pe picior de egalitate trufaşă cu Dumnezeu, cu un optimism gnoseologic luciferic, pentru noi, Sfinții trăiesc bucuria vederii slavei lui Dumnezeu cu conştiința cea mai vie, că nu sunt vrednici de măririle lui Dumnezeu şi că fericirea lor este darul exclusiv al bunătății dumnezeieşti.

Ne înspăimântă moartea sau... ne place? Post-scriptum la spânzurarea lui Saddam

De 6 zile încoace, articolul nostru despre spânzurarea lui Saddam, scris la vreo 4-5 ore de la actul în sine, a fost văzut de peste 800 de persoane. Majoritatea căutau imaginile video. Nu le-am pus pe blog, dar le am descărcate de pe *Demonoid*, după ce le văzusem şi eu la colegii de platformă, adică aici, pe *Word Press. ro*.

Imaginile au produs victime, au creat tensiuni, copiii aceia s-au spânzurat, ca să vadă cum e sau ca să elogieze moartea lui. Articolele din presă au fost elogiatoare, am cunoscut o biografie pe scurt a lui, într-o țară musulmană i se va ridica statuie…

Moartea lui ne-a arătat, că fascinația morții e vie in noi, că filmele şi jocurile PC cu morți, cu mii de morți, cu morți în serie nu sunt numai poveşti de adormit copiii, ci o parte din noi. Moartea nu e numai *curiozitate elementară* sau nu am căutat numai ca să ne informăm, ci am arătat, că e în noi, mai degrabă, o fascinație bolnăvicioasă, demonică, de a vedea, cum e *interzisul*.

Cum e *să mori*? Mai mult: cum e *să omori* pe altul? Eliminarea altuia stăruie în mintea noastră, în ființa noastră, pentru că altfel nu ştiu de ce toți am căutat acelaşi lucru, în mod obsesiv, în aceste zile.

Pentru că ne e frica să vorbim despre propria noastră moarte sau să ne gândim la moarte ca la pragul de trecere spre viața veşnică, ne uităm la moartea altuia. Cei care s-au raliat cu Saddam în inima lor s-au văzut în moartea lui, în umilirea lui. Fascinația morții lui are morbiditate dar are şi multa frică în subsidiarul ei.

Ne e frică să vorbim despre moarte, să ne gândim la moarte (aşa cum ne-o cer Sfinții noştri Părinți, ca să nu mai păcătuim spre moarte, spre moartea veşnică) dar ne place moartea altuia. E o bucurie satanică de moartea, de suferința altuia, de denigrarea altuia. În loc să ne doară de ceea ce vedem, să compătimim cu cel care suferă, cu cel care trage

să moară, cu cel care moare, nouă, dimpotrivă, ni se pare că totul e *un film*, că e *ceva ireal*.

Plăcerea de imaginile cu moartea lui Saddam ne spun că nu mai avem prea mult simțul realității vieții. Pentru că informația ne vine prea repede şi ne pierdem prea mult timpul cu realități livrate *la cald*. Dar fiindcă nu ne zbatem prea mult pentru informațiile pe care le consumăm, credem ca totul e foarte uşor, e foarte facil, că moartea lui Saddam, până la urmă nu era decât o iluzie, un vis al nostru, pe care l-am trăit uitându-ne la televizor sau pe net.

Frica noastră de moarte ne arată, că moartea nu e numai în Saddam, că moartea e în noi. Că moartea se lucrează în noi, că noi ştim că nu ne aparținem veşnic, dacă nu trecem prin moarte.

Şi, totuşi, nu pot să cred, că toți aceia, care s-au uitat la spânzurarea lui Saddam (care nu a fost o *eroare judiciară*, ci cel care a filmat a filmat cu liberă voie, permisiune) s-au uitat ca delectare, şi nu, şi ca oroare față de o astfel de moarte prin spânzurare.

Am sentimentul profund, că nu noi am manipulat imaginile cu Saddam, ci ele *ne-au văzut* pe noi, ele ne-au condus mentalul, inima în aceste zile. Binele acestor imagini văzute a fost acela, că moartea prin spânzurare nu este o soluție, nu ne reprezintă şi nu trebuie să se mai repete.

Daca privim cu înțelepciune moartea, atunci învățăm, cum să ne trăim frumos viața. Numai să nu credem moartea *un vis* şi nicio realitate, care *nu ne priveşte*.

Pentru mine, ca preot ortodox, moartea e trecere spre viață, spre bucuria cu Hristosul meu, spre fericirea veşnică. Moartea e o trambulină spre Rai, dacă ne trăim frumos viața, duhovniceşte. Poate că trebuie să revedem în noi filmul cu Saddam şi să ne gândim serios la faptul, că acum e momentul nostru, personal, în care putem să ne pregătim de moarte, de moartea, care ne duce la viață.

Cine nu suportă interioritatea Bisericii lui Dumnezeu?

În primul rând aceia, care au o abordare sociologică, culturală, filosofică sau economică a rolului Bisericii în societate.

Sociologul se va uita la numărul de oameni pe care îl formează corpul Bisericii, poporul lui Dumnezeu şi împreună cu economistul, vor fi interesaţi de banii pe care îi manipulăm sau îi strângem din slujbe şi cotizaţii.

Omul de cultură va fi interesat de cărţile pe care le producem sau de tezaurul de carte teologică al trecutului, ca şi de arhitectura dumnezeiască a Bisericilor noastre, pe când filosoful va încerca să pună raţional, să cocoloşească pe Dumnezeu, în limitele unei abordări raţionaliste. Toţi aceştia vor vedea în mod parţial Biserica sau îi vor înţelege, dintr-un anume unghi de vedere, existenţa ei.

Nu suportă Duhul Bisericii, se înţelege, şi am spune-o pe scurt, cel care nu este membru viu al Bisericii şi care nu se umple, în ea, de darurile cele veşnice ale lui Dumnezeu. Adică nu înţeleg adâncimile vii ale Bisericii, cei care nu experiază viaţa dumnezeiască a Treimii în Biserică, adică însăşi fundamentul şi esenţa Bisericii în lume.

Cei care nu înţeleg Biserica au privirea blocată de tot felul de cortine de fier, care le stau înainte. Mai întâi de toate se tamponează cu cine ştie ce păcat al unui membru al Bisericii. Apoi văd în Biserică o *ordine* pe care nu o înţeleg şi nu cam le este proprie şi spun că nu avem nevoie de ea.

Abordarea gay, o abordare sociologică în primul rând, ca şi abordarea feministă, doresc de la Biserică o *aclimatizare* a credinţei creştine cu libertăţile non-revelaţionale garantate de un stat democrat, fără culoare religioasă declarată. Penibilitatea acestor dorinţe e maximă atâta timp, cât nu Biserica le dă dreptul la o sexualitate *alternativă* sau dreptul de *egalitate socială* între femei şi bărbaţi, ci acestea sunt drepturi constituţionale, garantate de legislaţia democrată.

Relaţia Bisericii Ortodoxe Române cu statul român este una amiabilă, însă statul român nu are culoare

religioasă, ci numai politică. Când se dau *libertăți* sau când nu se garantează *libertăți* tradiționale, de sute de ani, cel care e in spatele lor este statul român şi directivele UE şi NATO.

Eu unul nu mă mir deloc, că popularizarea *sexualității alternative* se grefează pe legile statale, dar încalcă libertățile oamenilor credincioşi (de orice factura ar fi ei), minoritatea discriminând astfel majoritatea, după cum nu mă miră nici faptul, că minoritatea mass-media, care îşi propune, în mod constant, ca să îşi bată joc de credință, slujbele şi Biserica noastră, o face în detrimentul majorității celor afiliați, în mod constant, la viața Bisericii.

Paradele gay sunt acceptate constituțional de către statul român şi primesc acordul municipalității. Din punct de vedere legal ele sunt realități ce decurg din asumarea unui fel de a fi al etosului de viață alternativ, pe care statul le acceptă.

Însă tot la fel de legale sunt şi marşurile şi manifestațiile publice ale celor credincioşi, care au dreptul legal de a-şi manifesta credința şi aspirațiile religioase. Mult discutatul articol al noii *Legi a Cultelor* doreşte interzicerea batjocoririi însemnelor religioase şi luarea în derâdere a ceea ce este *sfânt* pentru cei credincioşi.

Pe cine enervează acest text de lege? Pe cei care îşi sprijină mentalitatea, doctrina, aspirațiile sociale pe o tradiție recentă de denigrare a Bisericii şi a etosului ortodox. Pe net se replică dur împotriva noii Legi din partea multor anarhişti, satanişti, rockeri sau artişti postmoderni, tocmai pentru că mobilul acțiunilor lor şi al vieții lor este anticreştin, în special: antiortodox.

Daca vrem *schimbări de mentalitate profunde* şi să ne aliniem, cu adevărat, unei *corecte respectări* a drepturilor şi libertăților oamenilor, atunci creştinii ortodocşi trebuie să termine cu atacurile homofobe, care vor eliminarea membrilor gay, care *nu sunt ca noi*, iar toți cei care au în plan atacuri de destabilizare a credinței ortodoxe, să se învețe cu o mentalitate europeană şi postmodernă şi să renunțe la politica anticreştină ce au dus-o până acum.

Cu alte cuvinte, dacă Bisericii Ortodoxe Române, legile statului roman, directivele americane sau europene îi

cer o *amiabilitate* față de minoritatea gay şi nediscriminarea ei, atunci minoritatea gay trebuie să îşi promoveze proiecte proprii, din care să lipsească prozelitismul pentru alte orientări sexuale şi anticlericalismul şi antiortodoxismul ei declarat.

Însă mişcarea feministă, care a creat curentul gay, fiind o *mişcare socială*, care revendică drepturi *sociale* şi nu *religioase*, nu se poate ține de planul ei orizontal şi va ataca în continuare abordarea divino-umană a vieții omului promovata de Biserică, pentru că, dacă renunță la lupta pentru pluralitatea sexuală, mişcarea gay îşi pierde cu totul platforma program, fundamentele.

Biserica Ortodoxa Romana nu are *planuri speciale* de eliminare a minorităților sexuale, religioase, etnice din spațiul romanesc şi nici nu consideră problematica deviaționistă a minorității gay sau alte religii şi culte, drept *elemente de destabilizare* fundamentală a vieții Bisericii.

Noi considerăm, pe baze *revelaționale* şi nu *sociologice*, că sexualitatea pluralistă şi libertină este un summum de păcate grave, care denaturează ființa omului şi care nu au nimic de-a face cu viața de sfințenie spre care tinde orice creştin ortodox. Membrii comunității gay ştiu şi dumnealor acest lucru şi ştiu, că orientările lor sexuale sunt *alegeri personale* şi nu *realități constitutive* ale omului.

Din literatura oferită de comunitatea gay românească şi internațională cunoaştem, că dumnealor abordează o religiozitate compozită, edulcorată, că au o înțelegere a Scripturii, care încurajează sexualitatea plurală şi că minoritatea, ca atare, este foarte recentă. Din punctul nostru de vedere şi al statului român ei au dreptul să creadă ce vor şi să se comporte cum vor în intimitatea dumnealor, nu însă în detrimentul acelora, care nu le împărtăşesc convingerile.

La fel, cei care vor să slujească demonilor, să se închine la stele sau la obiecte zburătoare, să facă altare sexualității sau ştiinței tehnologice au toata libertatea garantată de către statul român, numai că aceste manifestări să se facă între adepți, în locuri private, în locații pentru care plătesc taxe către statul român şi într-un mod în care nu atentează la morala majoritară şi la libertățile celorlalți.

Înțelepciunea şi echilibrul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a văzut în ultimii 17 ani prin aceea, că nu a militat niciodată pentru un anti-protest la adresa unei minorități sexuale, religioase, culturale sau financiare. Noi nu am folosit încă dreptul legal, dat de statul roman, de a protesta împotriva lezării imaginii Bisericii, a denigrării cultului şi a minimalizării şi bagatelizării vocației şi a personalității clerului român ortodox.

Nici pe alte culte din România sau religii nu le-am auzit protestând legal împotriva abuzurilor la adresa imaginii lor.

În concluzie, cerem din partea tuturor o schimbare de paradigmă, de mentalitate şi nu îi acuzăm pe aceia, care nu înțeleg interiorul Bisericii, atâta timp, cât nu ştiu cât de bun e Domnul, cât de frumoasă e viața duhovnicească şi sfințenia, şi cât de *normali* devenim, dacă urmăm unei Tradiții dumnezeieşti, creată nu de oameni, ci de Duhul lui Dumnezeu prin oameni.

Viața Bisericii este personalizată cu adevărat în aceia, care sunt membrii vii ai ei, care îşi sfințesc viața în ea şi care ştiu să privească frumos pe adversarii declarați, pentru că noi nu avem *adversari* pe nimeni.

Despre bunele intenții care sfidează

Una dintre *bunele intenții* păgubitoare este aceea de a încerca să modifici arealul vieții românești printr-o elitizare *cu forța* și *în forță* a maselor. Nimic mai puțin democratic ca aceea de a nu accepta gradul voinței de culturalizare și de specializare al oamenilor și e cu totul samavolnic să vrei să fii *teologul*, și, mâine, poate și *preotul* unei nații, pe care nu o iei ca atare, ci vrei ca toți să fie tot la fel de specializați ca și tine în domeniul teologiei și cel al culturii.

Observăm în articolul domnului Drd. Mihail Neamțu, postat pe platforma *Grupării Aproape*[330], ideea subterană, că nu ne pot reprezenta pe noi, ca Biserică, persoane ca domnul George Becali, care nu manipulează foarte bine terminologia teologică.

Eliminarea mediocrilor din prim-planul societății este o dorință fundamentată ori pe *primatul catar*, al nepătării în istorie ori pe *primatul gnostic*, în care numai acela, care *știe*, trebuie să și *vorbească*. Însă folosirea domnului George Becali ca *brand* al discuției, arată că domnul Mihail Neamțu nu se poate reprezenta pe sine, ca subiect al discuției, decât demitizând și înlocuind alura domnului George Becali.

Elitele culturale și teologice ale României, că vrem sau că nu vrem noi, sunt mult mai puțin reprezentate sau slab reprezentate la nivelul larg al populației și încercarea noastră de a destabiliza pe cei din primul plan, pe cei pe care mass-media i-a făcut fotografiile recurente ale minții noastre, nu ne face să părem decât niște ființe serbede, fără vână, care ne câștigăm *gloria* nu din ce facem noi, ci din *detronarea*, peste noapte, a altora.

Însă domnul Mihail Neamțu, ca și subsemnatul, este un om de teologie și de cultură, care se adresează unui public specializat și nici dumnealui și nici noi nu facem Biserici, nici nu ridicăm case, nici nu avem echipă de fotbal, nici banii și nici relațiile domnului George Becali.

---

[330] *Cf.* http://gruparea aproape.wordpress.com/2007/01/07/erezia-becali-sau-viciul-mesianismului-politic/

Muncim cu tastele, scriem articole, cărți, participăm la întruniri şi dezbateri teologice, ne zbatem să fim la curent cu noutățile din domeniul nostru de specializare şi nu facem lucruri mărețe, aşa, ca domnul Becali, pentru oameni, pentru o masă mare de oameni. Adică nu suntem evidenți pentru omul de rând, suntem neinteresanți, pentru că ne ocupăm de lucruri, care ne interesează mai mult pe noi, decât pe majoritatea oamenilor şi nu avem exercițiul real, zilnic, al imaginii publice ca domnul Becali.

Ca sa dăm cu piatra sau ca să detronăm, o ştim prea bine, trebuie să întrecem pe acela, pe care vrem să îl *desființăm* din atenția oamenilor.

Însă noi doi nu avem cu ce să-l desființăm pe domnul Becali, ci, dacă vrem să ne certăm cu zidurile, nu avem decât să râdem de dânsul într-un limbaj mai alambicat, pe care dânsul nu ni-l poate percepe prea bine, să ne arătăm indignarea că acesta îmbină defectuos perspectiva eshatologică asupra lumii cu un sărac avatar de formule naționaliste şi dogmatice, şi, în definitiv, să ne arătăm pe față invidia netrucată, că noi nu putem să părem mai interesanți, cu toata ştiința noastră de carte, în comparație cu rudimentaritatea concepției sale despre viață şi Biserică.

Amândoi nu probăm, că am fi mai buni pentru marele public. Noi vom fi cotați într-un fel sau altul prin tezele noastre doctorale şi prin munca noastră teologică de cercetare, însă nu vom înlocui faptele în lanț, faptele de milostenie, faptele atât de neapărate pentru mulți ale domnului Becali.

Nimeni nu spune, şi nici măcar dumnealui, că e *teolog* sau că *le ştie pe toate*. El e un creştin ortodox, care dă bani pentru toate punctele sensibile ale românilor, mai mult decât o face statul roman de cele mai multe ori, vorbeşte despre Iad şi despre Judecata finală la televizor, despre demoni şi despre păcate, când noi, teologii, vorbim mai puțin despre ele, şi care face, şi din punctul nostru de vedere, foarte multe greşeli de exprimare în domeniul credinței, bineînțeles, pentru că nu are o cultură teologică academică.

Însă nu avem niciun drept să îi cerem domnului George Becali ca sa fie *teolog*, când el este *latifundiar*, după cum nici dumnealui, nu trebuie să ne ceară nouă să zidim

Biserici şi să facem afaceri, când nu avem nici în clin şi nici în mânecă cu astfel de demersuri costisitoare.

Trebuie să acceptăm însă, că avem *frați de credință* mai dotați sau mai puțin dotați intelectual, mai blegi sau mai curajoşi, mai sfinți sau păcătoşi până la exasperare, în Biserică şi că datoria noastră de teologi, care am mâncat banii statului, ai Bisericii sau ai acelora, care ne-au mecenat, pentru ca să ne instruim riguros este aceea de a fi vizibili, în mod multiplu, în societate şi de a lucra pe falia noastră de activitate pe acelea care țin de noi.

Însă nu avem niciun drept să descurajăm şi pe aceia foarte puțini, care mai fac lucruri absolut reprezentative pentru noi, dar nu sunt ei tobă de carte, dar sunt, totuşi, ortodocşi, atâta timp cât acceptăm patronajul unui stat român fără culoare religioasă şi, la fel, a unei *Uniuni Europene* incolore religios.

Rolul nostru de teologi este acela de a îndrepta oamenii şi nu de a-i descuraja. Iar teologii, care sunt şi preoți au rolul de a fi preoții tuturor, fără discriminarea vreunuia pe baze educaționale, politice, rasiale sau sexuale.

Pledăm, în concluzie, pentru descurajarea etatizării forțate a societății, pentru vizibilitatea onestă a elitelor în societate şi Biserică şi pentru nesubminarea acțiunilor lăudabile, chiar dacă cu carențe, ale tuturor creştinilor noştri.

Altfel avem *bune intenții lăudabile*, care prind bine la cei energici şi cu o viață planificată teologic [îl înțeleg perfect aici pe colegul nostru, pe domnul Mihail Neamțu, pentru că am, probabil, ca şi dumnealui, o viață proiectată teologic, cu proiect teologic în derulare] însă, care sfidează democrația inițiativei, a inițiativei vulgare în Biserică, pe care, oricât de mult am vrea noi, nu putem să o eradicăm.

Un discurs subtil, elegant şi de mare toleranță....(despre discursul care îți întrerupe nesimțirea)

Titlul articolului nostru este redarea remarcii laudative, făcută de un domn la senectute unui tânăr licean, domnului Cristian Gava.

Unde? La emisiunea talk-show *Între bine şi rău* de la *TVR 1*, de pe data de 9 ianuarie 2007.

În centrul atenției, domnul Emil Moise, inițiatorul scoaterii Sfintelor Icoane din clasele de curs. Invitați centrali: domnul Dan Puric, domnul Horia Roman Patapievici, domnul Adrian Lemeni şi tânărul nostru, domnul Cristian Gava, licean şi deja scriitor, cu un limbaj şi cu o tehnică a redării ideilor cuceritoare.

Din public se face remarcat domnul Florin Iaru, cu multe gesticulații şi cu confesiunea directă, că este *ateu* şi, de asemenea şi doamna Tatoiu, care îi aminteşte acestuia, că pedeapsa pentru *negarea lui Dumnezeu* va fi groaznică.

Însă, în evidență, ies doar două glasuri timp de 70 de minute, care nu numai că spun *adevăruri*, ci spun şi mai mult: experiențe, se golesc în fața noastră de ei înşişi, spunându-ne, uluitor de bine, poziția lor personală: domnul Gava, tânărul şi domnul Puric, tatăl unui adolescent de seama domnului Gava, care îi vorbeşte în mod intim (*Puiule* din gura sa m-a atins la inimă) şi care m-a uluit pur si simplu.

Domnul Gava spune, că nu poate fi lezat de însemnele religioase, oricare ar fi ele, şi că, dacă noi le-am scoate din şcoli, daca e să existe inamiciție între noi, va exista şi cu ele şi fără ele.

Domnul Puric face însă, ca toata asistența să amuțească. În această seară am descoperit nu numai un om, nu numai un credincios ortodox autentic în persoana domnului Dan Puric, ci o conştiință delicată şi profundă, care m-a făcut să amuțesc.

Mi-au încetat gândurile în cuvintele sale. Asistența a tăcut, când el, simplu şi didacticist, delicat şi sobru, în mod răspicat dar cu atenție, ne-a împărtăşit tuturor teologia

icoanei, care e prezență, care ne face să trecem spre Dumnezeu şi care *ne vede* pe măsură ce noi *o vedem*.

Un artist ne-a dat lecții de teologie, care m-au amuțit. Bătrâna de la țară, spunea el, trăieşte cu icoana. Ea o poartă şi vorbeşte cu ea în mod ființial. Dacă ne uităm rădăcinile, daca ne tăiem rădăcinile putem să mai fim oameni, rămânem oameni, dar nişte oameni dezaxați, nişte anxioşi, care nu mai ştim nici să spunem *te iubesc*, nici să iubim şi nici să ne privim cuvios, ci numai prin lentile mercantile sau autoritare.

Am fost binecuvântat de către Dumnezeu ca să particip la *evenimentul de inimă* al acestei seri. Aceşti doi domni şi atmosfera integrală a emisiunii, cu toata aroganța moderatorului (uneori rezervată, e drept) mi-au făcut un nespus bine, m-au făcut mai profund şi cu mai multă speranță în viitorul nostru.

Domnul Dan Puric este un om aproape de a doua maturitate, care a învățat să fie creştin şi să îşi vadă rădăcinile ființei sale în neamul său, după Revoluția Română din decembrie. A mărturisit-o deschis, cu bucurie, în această seară.

Domnul Cristian Gava e un tânăr de nici 18 ani, un licean cu o eminență destul de frumoasă, încât să nu îl mai uiți în rugăciunile tale, care a învățat, tot în 17 ani, cum e să te redescoperi prin credință şi cultură şi să te vezi frumos.

Domnul Puric, domnul Gava, domnul Patapievici şi domnul Lemeni au învățat să fie toleranți şi să fie profunzi prin credința lor ortodoxă, prin stăruința lor în contactul cu rădăcinile credinței şi ale nației lor.

Cum să nu îmi fie bine, mie, unui preot, care doresc pacea lumii, care mă rog pentru ea, ca toți preoții şi creştinii de altfel şi care iubim să vedem oameni deştepți, frumoşi, sfinți printre noi, care să ne facă să trăim bucuria adâncimilor ființei umane, a comuniunii umane?

Domnul Puric şi domnul Gava au primit, instantaneu, acceptarea în inima celor din platou (emisiune live, cu public), dar şi a multora din fața televizoarelor.

Cuvintele lor rămân. Sunt *o mărturie subtilă, elegantă, de mare toleranță*, ca să parafrazez pe domnul din

public, respectabil, căruia nu i-am reținut numele dar, pe care îl felicit pentru prestanța sa.

Domnul Emil Moise a învățat şi dumnealui câte ceva, sunt convins, din toate acestea, după cum şi noi am învățat, câte ceva, de la dumnealui.

Dânsul a învățat de la noi, că nu suntem o *masă amorfă* de ortodocşi, că nu suntem toți *înapoiați*, că nu manipulăm conştiințe şi nici nu punem la gard, imediat, pe cei care nu ne plac. Ştim să răbdăm, să fim toleranți, să acceptăm minoritatea, cu durere, e clar, dar să o acceptăm.

Nu ştim, dacă noi i-am înjura mama sau soția sau le-am bate (ca sa fie corelativ, întru câtva, cu durerea noastră, când vedem pe Sfinții lui Dumnezeu batjocoriți, ultragiați), dumnealui ar afişa, tot la fel de non-violent, toleranța pe față? Cred că a învățat, că nu suntem atât de păgâni şi nici atât de nesimțiți cu totul, încât să nu mai avem niciun Dumnezeu şi să ni-L vindem, dacă tot vrea cineva să Îl cumpere.

Şi noi am aflat însă ceva important de la dumnealui: ca să avem opinii mult mai tranşante, dacă există *libertăți lejere* tot mai multe. Însă să nu o facem cu bâta, ci cu calm, cu toleranță, cu smerenie, pentru ca să arătăm *cine suntem*, nu *cine nu suntem*.

Domnul Iaru s-a arătat enervat, deşi ar trebui ca ateismul, daca ți-l inoculezi în inimă, tu, de unul singur, nu cu forța, să te facă să te simți bine şi împlinit. Am auzit nu de mult, sper să vă amintiți, confesiunea domnului Octavian Paler sau pe cea a domnului Cristian Tudor Popescu referitoare la regretul dumnealor că *sunt atei*.

Într-un moment de sinceritate frustă, ambii au mărturisit că le pare rău, că nu pot avea *organe* pentru credință, că nu pot avea bucuria asta de a se simți despovărați de ei înşişi de către Cineva, de Cineva în Care să îşi găsească scăparea.

Nu, nu fac apologia trecerii cu forța la credință şi, cu atât mai mult, la credința mea! Consider că a deveni cineva ortodox cu forța este o sfidare la adresa credinței ortodoxe, pentru că Dumnezeu Se iubeşte cu toată ființa, din cea mai mare convingere şi simțindu-L prezent, mai mult decât prezent, în viața ta.

Însă cred, că e just ceea ce spun acum, că, dacă ai o credință sau o necredință, ea ar trebui să te împlinească, să te umple şi să te facă sa fii…*subtil, elegant şi cu o mare toleranță*…

În viață nu jonglăm cu paradoxuri, ci trăim paradoxal. Ori avem idei mai mari decât timpul nostru şi nu avem timp să le împlinim ori suntem mărginiți de tot felul de griji, când nu vrem să avem nicio grijă.

Ne luptăm să ne uităm trecutul, pentru că vrem să-l vindecăm prin asceza noastră sau vrem să umplem zonele necugetate ale trecutului cu amintiri, pe care nu le mai avem nici prin buzunare, nici prin sertare, nici prin fotografii şi nici prin oameni.

Sunt sentimente, zâmbete, gesturi, oftări, dureri, pe care am vrea să le revedem, aşa, ca la televizor, şi noi să fim mereu, contemporani cu ele, pe când, tot la fel de mult, am vrea să uitam definitiv niste fleşuri de viață, care sunt insuportabile şi atunci, cand ne aducem aminte, doar pentru o secunda, de cum a fost.

Am vrea *să uitam bine* pe măsură ce am dori *să ne amintim bine*. De cine să ne amintim? Ne amintim numai de iubirile noastre, de lucrurile cu noi? Nu! Memoria nu e atât de egoistă pe cât am vrea. Ea ne trage mereu spre imagini tranzitorii, dinspre alb spre negru.

Un gest ni-l amintim recurent şi am uitat zeci de zile din care nu mai ştim nimic. De câte ori am băut apă? De câte ori am avut ocazia să citesc o carte? De câte ori m-am rugat, m-am împărtăşit cu Domnul sau mi-am vizitat bunicii? De câte ori am stat cu mine de vorbă şi m-am întrebat despre alții, despre alții din mine, despre alții de la ei spre mine, despre alții din ei şi din mine?

Întrebările îşi cer amintirea lor. Şi, când am vrea să ne sece amintirile, ne dăm seama, că ele se pot confunda foarte bine cu fabulația, cu istoria, cu filmul, cu un roman, cu o poezie, cu un cântec, până într-atât, încât îți priveşti propria viață, cu o aşa detaşare, încât te gândeşti şi tu, dacă nu e o poveste, pe care ți-a spus-o altul.

Nu, nu ne dedublăm, nu uităm când uităm, nu devenim şterşi pe masură ce îmbătrânim, nu pierim de fapt, ci învățăm, că viața trebuie să fie uitare, dacă vrei să mergi

mai departe şi că viața înseamnă să mergi mai departe, chiar dacă te cantonezi în trecut, chiar dacă te crezi mort sau viu şi chiar daca nu mai îți aduci aminte cine eşti.

Viața nu merge niciodată înapoi. Nici noi nu mergem înapoi, ci numai înainte. Şi ritmul nostru interior nu greşeşte niciodată, şi ne aminteşte *cine suntem*, când vrem să părem *alții* sau când încercăm să ne substituim *altora*.

Chiar dacă noi strângem în brațe miliarde de pixeli de informație, chiar dacă noi vrem să ne facem părul mov, pentru că blonzi am fost toată viața şi, chiar dacă vrem o mie de euro în plus sau un miliard de euro în plus, uitarea noastră nu se va schimba niciodată. Ea va fi tot la fel de înceată sau de rapidă, viața noastră nu se va modifica esențial, dacă ne îmbrăcăm în alte forme aspectuoase sau dacă încercăm să ne simțim mai rapizi, fără să înțelegem, că *îmbătrânirea în cunoaştere* are nevoie de decantare.

Noi uităm pe masura noastră şi ne aducem aminte pe măsura noastră. Nu putem să ne întrecem cu niciun cot măsura, cum ne-a spus-o Domnul.

Trăim cu o luciditate, care se pierde, de multe ori, în uitare. Măsura uitarii stă în această luciditate. Ce uităm mai întâi, ca să putem să respiram mai bine? Pardoxurile sunt însăşi bogăția noastră, experiența bogăției noastre, atunci când vrem să fracturăm taina persoanei umane şi să o explicăm în detalii, în linii directoare.

Când ne trăim şi îi trăim şi pe alții ca ființe depline, atunci paradoxurile sunt viața noastră. Însă, când încerci să vezi, dacă ceva *de acum* se lipeşte cu ceva *de ieri*, atunci mintea noastră nu poate să fuzioneze două clipe complet legitime, dar care au tendințe diferite şi sunt trăite în timpi personali diferiți.

Cu timpul, am învățat să uit şi să îmi aduc aminte din ce în ce mai frumos. Am învățat să uit ceea ce mă incomodează din mine şi să îmi aduc aminte recunoştința față de ceea ce mă zideşte din alții. Şi, pentru că mintea, care *uită bine*, are o mare dilemă în a-şi aminti toate persoanele cărora le este recunoscătoare, pentru ce şi-a însuşit din ființa lor în mod plenar, de aceea şi eu mă rog pentru toți, ca pentru unul, fiind astfel mulțumitor tuturor.

Şi sunt conştient, că tocmai acest lucru mă umple de har şi de dragoste, de calmitate, de curăție şi de bunăvoință, pe mine şi pe toți de fapt: recunoştința față de cei care sunt în tine, pentru că te-au construit şi te-ai construit prin ei. Pe ei nu îi poți uita chiar atunci, când, omeneşte, îi uiți.

Iubirile reale nu sunt pahare de cristal, pe care nu ştii cum să le ții mai bine în mână, ca să nu le spargi. Iubirile reale, profunde, chiar când le negi, îți devin mai clare, chiar când le uiți, îți devin mai vii, chiar când le ignori, îți mai spun o poveste de demult, pe care îți place, uneori foarte mult, ca să o spui celor mai mici decât tine.

Însă iubirile reale au poveşti de neuitat, iubirile care s-au născut pentru că cineva ți-a răspuns, în mod real, inimii tale cu inima lui şi, împreună ați învățat traseul acesta atât de majestuos al comuniunii prin iubire.

Iubirile numai de o singură parte sunt sortite să fie nişte morminte, care te schimonosesc şi care, din păcate, nasc cei mai mulți monştri.

Însă şi uitarea are monştri ei, şi amintirea îi are pe ai ei. Există un echilibru existențial între *uitare* şi *rememorare*, pe care învățăm cu timpul să îl păstrăm nealterat. Fără el viața ar părea o poveste, care se repetă mereu şi noi am deveni tot mai exasperați de acest reloaded năucitor.

Între Bultmann şi Rahner despre vederea lui Dumnezeu

În celebra carte a lui Rudolf Bultmann, *Kerigmă şi mit*, atunci când vorbeşte despre hristologie, despre persoana lui Hristos, hristologia este pentru teologul protestant o discuție din punctul de vedere al credinței despre *evenimentul Hristos*. Pentru Bultmann *evenimentul Hristos*, care nu are nimic de-a face cu mitologia, cu o abordare mitologică, este centrul kerigmei, al propovădurii Noului Testament.

Pentru Karl Rahner (teolog romano-catolic), în Dogmatica sa, care poartă titlul *Conținutul credinței*, discuția despre *vedere* este pusă la joncțiunea dintre *transcendența* şi *imanența* lui Dumnezeu. El vede *vederea fericitoare* în relația credinței dintre om şi Creatorul său.

Ambii teologi au hristologia în centrul teologiei lor. Numai că Bultmann Îl vede pe Hristos prin ochelarii unui nestorianism evident, unde divinitatea şi umanitatea nu par să se întâlnească, în mod real, în Hristos, pe când la Rahner, forțat de falsa *dogmă* catolică, de care am discutat anterior, aceea a vederii lui Dumnezeu ca vedere a *esenței divine*, vorbeşte de *vederea fericitoare*, de *visio beata*, ca despre o consecință a *harului creat*.

Bultmann pune accentul în cartea enunțată mai sus pe cruce şi inviere, pe care le gaseşte a fi într-o unitate esențială.

Crucea Domnului, spune el, şi se referă la răstignirea pe cruce a Mântuitorului Hristos, este o judecată a lumii şi a diavolului şi, în acelaşi timp, un act răscumpărător. El vede în cruce *judecată* şi *mântuire*, dar nu vede deloc pnevmatizarea trupului Domnului, umplerea Sa de lumină, la învierea Sa din morți.

Tocmai de aceea, pentru Bultmann învierea Domnului este *o prelungire a crucii* şi nu *icoana îndumnezeirii omului*. Ca şi Rahner, Bultmann nu are apetență pentru har înțeles ca *energie necreată* a Treimii şi nici pentru *îndumnezeire*, ca realitate interioară, ca creştere în har.

Rahner vrea să modifice în teologia sa percepția intelectualistă a lui Toma de Aquino în ceea ce priveşte extazul, vederea, ca aceasta să nu mai fie vazută doar ca o contemplare a minții, din care ar lipsi conținutul deplin al interiorității noastre.

Ambii fac eforturi uluitoare în cadrul credinței Bisericilor lor spre a percepe *mântuirea* şi *sfințirea personală* în Hristos, dar ambii eşuează din cauza unor preconcepții adânc înrădăcinate.

Bultmann nu poate explica extazele Sfântului Pavel şi spune că *nu există* în Noul Testament o abordare mistică a cunoaşterii lui Dumnezeu, adică nu ar exista în NT experiență extatică, ceea ce e o minciună lamentabilă, pe când Rahner se opreşte cu discuția despre vedere la falsa *dogmă* a vederii lui Dumnezeu, ca vedere a *esenței divine* şi spune că nu avem de-a face, decât cu o consecință *reală* a *harului creat*.

Ce nu pot percepe teologii eterodocşi? Prezența interioară a harului ca realitate permanentă, dobândită ca un dar dumnezeiesc, într-o viață de curăție, interioritatea de iubire şi de credință între toți Sfinții din toate veacurile, împărtăşirea reală de conțintul dogmelor, al cultului şi al libertății interioare şi, mai ales, adâncimile duhovniceşti ale intimizării reale cu Dumnezeu prin vederea slavei Sale.

Tocmai de aceea Bultmann apără kerigma, vestirea Evangheliei, pentru că centrează experiența religioasă în propovăduire, pe când Rahner este schilodit în teologia sa de raportarea sa teologică la noile *dogme* catolice de după 1054, care sunt într-un antagonism zdrobitor cu realitatea ecumenică a Bisericii una.

Rahner se vede nevoit să includă *teologia purgatoriului* şi a *harului creat* în doctrina despre *vedere*, deşi ambele sunt creații filosofico-fanteziste, care nu au nimic de-a face cu Revelația.

Punctăm însă şi lucrurile interesante de detaliat, din punct de vedere ortodox, pe care cei doi teologi le-au atins în cărțile lor.

Bultmann observă *crucea* ca *judecată a lumii* şi pe bună dreptate, folosind trei versete concrete din Sfântul Matei. Când vorbeste de *judecata lumii*, Bultamnn spune, că

Hristos, prin moartea Sa, ne-a eliberat de demoni şi de noi înşine, ne-a despovărat de păcatul nostru şi *viața nouă* a creştinilor este una eshatologică.

Bultmann are dreptate, pentru că îi dă dreptate întru totul aici Dumnezeiescului Pavel, care spune că, acum, dacă suntem *făpturi noi în Hristos*, trebuie să creştem spre statura bărbatului desăvârşit, crescând în har în fiecare zi.

Însă, deşi afirmă dimensiunea eshatologică a vieții creştine, această *aflare a mântuirii prin Hristos*, pe de o parte iar, pe de alta parte, de *o tindere continuă spre mântuirea lui Hristos*, pentru că mântuirea se lucrează în fiecare zi, teologul protestant nu arată însă şi *cum* se face asta în mod practic.

Îmbâcsită de voie sau de nevoie de filosofie, de categorii filosofice multiple, teologia romano-catolică nu îi oferă lui Rahner (deşi a fost o eminență, care a scris peste 4000 de cărți de teologie) mari oportunități teologice, cum îi oferă protestantismul lui Bultmann.

El e nevoit să accepte falsele *dogme* catolice şi să pornească de la ele discursul teologic despre vederea lui Dumnezeu, bineînțeles neajungând niciodată la experiența reală a vederii. De ce? Pentru că harul era pentru el o entitate *supranaturală*, dar, paradoxal, *creată* şi vederea era discutata în termenii veşniciei şi nu şi ai realității de acum a omului.

Lipseşte, în ambele părți, dimensiunea sfințitoare, transfiguratoare a hristologiei şi unul, cât şi celălalt vorbind despre Hristos ca *Răscumpărător*, dar deloc ca Sfințitor al umanității Sale şi, prin El, şi a trupurilor şi a sufletelor noastre.

Una dintre datoriile de conştiinţă ale teologiei contemporane ortodoxe, credem noi, este aceea de a teologhisi, într-un mod preeminent, despre Sfânta Treime, despre Dumnezeul nostru treimic ca despre Dumnezeul Cel Viu. Dumnezeul, Care vorbeşte cu omul, omului, oamenilor, Dumnezeul în fața Căruia toate tac şi se cutremură, dar Care este, în acelaşi timp, bun, iubitor de oameni, multmilostiv, despre Care ne învață Scriptura, trebuie să fie propovăduit ca *realitatea copleşitoare* din viața noastră.

Prezența energetică, harică a lui Dumnezeu în istorie şi în Biserică, în fiecare cută a vieții noastre trebuie tuşată cu mare concretețe. Teologia treimică a Scripturii şi a Părinților trebuie reevaluată, adâncită, pentru a se percepe modul paradoxal în care Dumnezeu e prezent *în noi* şi *cu noi*, fără să Îşi piardă ceva din transcendența Sa şi, în acelaşi timp, este imanent, este *în noi*, fara ca prin aceasta să Se transforme într-o iradiere diminuată a măreției Sale.

Altfel, pendulăm între o viziune *autoritară* a lui Dumnezeu, care nu ne apropie de El şi una de mare *larghețe*, în care spunem orice despre El, fără să simțim modul smerit şi corect întru care trebuie să ne situăm, pentru a vorbi despre relația noastră cu Sine.

Postmodernitatea, promotoarea colajului şi a relativizării prin re-fabricarea aleatorie a ideilor şi a imaginilor religioase ne oferă un *Dumnezeu iconoclast* ori prin aceea că Îi creează un chip difuz lui Dumnezeu, compus din zeci de imagini disparate ori pentru că Îl transformă într-o prezență spirituală, Care nu are nimic de-a face cu viața noastră.

Icoana lui Hristos nu pare relevantă pentru postmodernitate, deoarece aceasta, urând metalimbajul şi metapovestirile, nu poate să înțeleagă iubirea Tatalui față de lume, Care atât de mult a iubit-o, încât L-a dat pe Unul-Nascut, Fiul Său, spre viața lumii.

Când asistăm astăzi la o neînțelegere frapantă a icoanei, ne întâlnim, de fapt, cu neputința de a percepe comunicarea reală dintre Dumnezeul treimic şi om, de a

percepe consecințele reale şi personale ale întrupării Fiului lui Dumnezeu şi ale rolului Bisericii în lume.

Dacă lumea, universul în totalitatea sa nu e văzut ca spațiul în care Dumnezeu Se manifestă şi este întotdeauna prezent, pentru că El e preexistent lumii şi lumea e creația Sa, atunci tot procesul vieții nu îşi găseşte finalul, decât în sensul lamentabil al terminarii a tot ce am năzuit odată cu moartea, orice faptă a noastră nu are nicio transcendență iar noi nu suntem nişte ființe profunde, realmente *taine revelatorii*, pentru că nimic nu ne precede şi nici nu ne urmează.

Relația noastră cu Dumnezeu, cu Preacurata Treime trebuie subliniată de fiecare dată ca o *lucrare harică*, în care simțim, în mod real şi nu imaginar, prezența Sa în noi.

Experiența eclesială a lui Dumnezeu, a legăturii noastre vii cu Dumnezeu se face prin Sfintele Taine, unde experiem viața lui Dumnezeu, veşnica putere şi lucrare îndumnezeitoare a Treimii, care se face prin întregul nostru cult, prin rugăciunea noastră, prin viața noastră de pocăință şi de fapte bune.

Dacă nu vedem întreaga Treime lucrând în fiecare moment al iconomiei mântuirii, de la creație şi până la Judecata finală, plasăm evenimentul istoric ori numai pe seama Tatalui, ori numai pe seama Fiului ori numai pe seama Sfântului Duh, în detrimentul experienței autentice a vieții duhovniceşti şi a poziționării Bisericii pe solul fundamental al triadologiei.

Daca teologia dogmatică nu are ca punct de plecare triadologia, atunci aceasta devine o *filosofie umanistă*, *existențială*, o *politică liberală* sau o *nihilistă abordare ideatică postmodernă*, unde nu Dumnezeu e în centrul lumii şi al vieții Bisericii, cât şi al vieții personale, duhovniceşti, ci omul, aflat întodeauna ori sub presiunea istoriei ori sub amenințarea propriilor sale patimi, care par incontrolabile.

Ieşirea din capcana umanismului ateu se face printr-o experiere harică a prezenței lui Dumnezeu, prin sesizarea Lui în tot ceea ce există, printr-un efort concret de sfințire personală. Prezența sfințeniei lui Dumnezeu se percepe cu simțurile noastre schimbate de către sfințenia personală.

Poate că tocmai acest lucru, lipsa unei vieți duhovniceşti reale a unor teologi a dus la ideea nefastă, că în prim-planul teologiei e mai degrabă discursul teologic, care *ocoleşte experiența*, decât discursul teologic, care este o *urmare a experienței reale* a vieții Treimii în viața noastră.

Poporul Bisericii în totalitatea sa, observăm cu toții în ultimul timp, este avid de experiența reală, personală a lui Dumnezeu şi caută Părinți şi Maici harismatici, care să fi avut experiențe reale, mistice în viața lor.

Căutându-se experiența teologică concretă, dobândită într-o viață de curăție interioară, de sfințenie, se elimină însă, fără prea multă judecată, teologia adâncă a Bisericii, segmentul greu de înțeles şi de experiat al teologiei Bisericii, care trebuie discutat, rediscutat, readâncit de fiecare în parte.

Se greşeşte prin alunecarea ori numai în *viața practică* a Bisericii ori numai în cea *contemplativă*. De aceea, cei care sunt oameni ai concretului militează pentru gestiunea, patrimoniul şi jurisdicția Bisericii, pe cand cei contemplativi refuză orice angajare prezentă pentru o abordare strict personalistă a teologiei şi a vieții Bisericii.

Consumismul teologic am spune se manifestă, când ca ingurgitare nemestecată a unuia dintre faldurile vieții Bisericii în detrimentul celorlalte, când ca reducere a vieții Bisericii la o privire ideologică asupra credinței.

Şi, când ne raportăm doar parțial şi nu holistic la viața Bisericii nu putem avea o relație plenară cu Dumnezeul treimic, ci vom trai, din plin, tot felul de tendințe extremiste.

În viziunea noastră, triadologia implică o asumare integrală a vieții Bisericii şi o raportare smerită la orice aspect, care ține de viața Bisericii. Oricând slujim, predicăm, ajutăm pe cineva, scriem sau cântăm, zidim sau reparăm o Biserică sau o casă, comunicăm sau ne odihnim, ne vedem prin Dumnezeu orice mişcare interioară şi orice acțiune pe care o întreprindem.

Orice eveniment al istoriei nu trebuie separat de voia Treimii, după cum în fața grijilor şi a morții, a durerilor şi a cataclismelor nu putem gândi şi nu ne putem panica atâta timp, cât trăim prezența lui Dumnezeu pretutindeni.

Discutarea realității, când din punctul de vedere al teoriilor ştiintifice despre lume, când din punctul de vedere al credinței înseamnă un mod de viață schizoid, dilematic.

Un creştin ortodox trebuie să se raporteze la teoriile ştiințifice despre lume în măsura în care ele indică realități *experimentale* şi nu *ipotetice*.

Nu trebuie să reducem taina, isondabilul vieții şi al legăturii noastre cu Dumnezeu la simple definiții, după cum nici nu putem să ne hazardăm, la fiecare nouă descoperire ştiințifică, care e proclamată mereu ca *revoluționară*, atâta timp cât cunoaşterea onestă presupune o cercetare experimentală de durată, între limite umane.

Prezența lui Dumnezeu în istorie şi în om este resimțită ca fiind abisală, este traită ca o realitate copleşitoare de mare adâncime. Din această cauză nu putem să explicăm, din afară, relația noastră cu Dumnezeu, atâta timp cât experiența duhovnicească e taina vieții noastre, a relației noastre incomprehensibile cu Dumnezeu.

Prezența lui Dumnezeu în istorie şi în om este mereu o experiență interioară şi din ea rămân numai momentele consemnate şi păstrate de-a lungul timpului. Analiza ştiințifică a lumii cere recursul la teologie atâta timp, cât ştiința este o cunoaştere, în parametri umani, a existenței.

De aceea rolul teologiei ortodoxe nu este acela de a da un contur *pur descriptiv* Dumnezeului treimic, ci de a arăta faptul, că El Se revelează şi este trăit ca fundamentul lumii, al omului şi al Bisericii, numai în relația harică, directă pe care o avem cu El.

Momentul intim cel mai dătător de speranță e acela în care simțim, că trebuie să ne împăcăm în noi cu tot ceea ce există. Că trebuie să facem *pace cu noi* desființând lupta interioară.

În momentul, când ajungem la aceasta fază a creşterii noastre interioare înțelegem, că toată hărțuirea interioară de care suferim, tot acest freamăt continuu, toată această detestare, desolidarizare de unul sau de altul, nu ne unifică, ci ne scufundă în tot felul de extreme.

Pe când revenirea la blândețea, la ochii blânzi şi inocenți cu care privim lumea, cu care *trebuie* să privim lumea sunt *uneltele*, care ne unifică interior, chiar dacă nimeni nu crede acest lucru, chiar dacă, pentru acest lucru, suntem ridiculizați în chip şi fel.

Traiectoria interioară a oamenilor, când este o urmare a căii lui Dumnezeu, trece prin acest *punct nodal* al împăcării cu trecutul tău, cu cei care te-au traumatizat, înțelegând pe toti şi pe toate, din ce, pentru ce motiv etc., etc.…au făcut una sau alta. Împăcarea, concilierea din noi, adunarea în noi, ieşirea noastră din conflictul interior cu alții sau cu ideile ne odineşte în liniştea lui Dumnezeu.

Trebuie să respirăm odată sincer, calm, cu sfințenie. Nu poți să fugi mereu dupa umbră ta şi să crezi că viața e numai zgomot, stres, nervi, tone de nervi. Împăcarea cu noi şi acceptarea condiției noastre de ființe, care merg spre îndumnezeire, prin totala golire de sine, pentru a fi umpluți de Duhul lui Dumnezeu înseamnă să acceptăm liniştea lui Dumnezeu.

Nu este atât de greu pe cât pare! Nu e greu nimic atâta timp, cât experimentăm acest lucru în ființa noastră. Cei pe care i-am întâlnit în viața aceasta şi au făcut acest lucru în ei înşişi, sunt fericiți. Am întâlnit oameni *fericiți în Dumnezeu*, care nu mai ştiau ce e *nefericirea*. O uitaseră aproape deplin, deşi fuseseră nişte mari suferinzi în inima lor.

Însă uiți suferința, marasmul, îți pierzi pofta de denigrare şi de contestare, atunci când te bucuri de slava lui

Dumnezeu, când ierți pentru ca să fii iertat, când vezi frumos, pentru ca să fii vazut frumos.

Merită să încercăm să fim frumoşi şi liniştiți în inima noastră! Merită din plin, vă asigur.

Pentru un teolog ortodox *separațiile* reale nu există, ci numai *distincțiile* şi, în acelaşi timp, *sinergia* dintre Dumnezeu şi om.

Niciodată nu putem separa discuția despre Dumnezeu Tatal de cea despre Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt, nu putem vedea pe Fiul fără Duhul Sfânt, nu putem vedea Biserica fără Treime, nu putem vorbi de mântuire fără simțirea harului în ființa noastră, nu putem vedea credința fără faptele iubirii de Dumnezeu şi de oameni, nu putem vedea lumea fără Dumnezeu, nu putem să ne vedem pe noi înşine ca separați de lumea în care traim.

Când începi să separi viața ta *personală* de viața ta *privată*, viața ta *duhovnicească eclesială* de viața ta *duhovnicească personală*, când pui mai presus de om o idee sau când scufunzi pe om în concepte sau în lucruri nu mai avem decat o pseudo-conştiință a vieții umane şi bisericeşti în acelaşi timp.

Putem distinge între o latură *biblică* şi o alta *dogmatică* a învățăturii de credință, între una canonică şi alta *liturgică*, dar nu putem separa discuția despre *cultul Bisericii* de discuția despre *dogmele Bisericii* sau viața *duhovnicească* de cea *instituțională* a Bisericii.

Amnezia în trăirea vieții Bisericii sau *trăirea în tranşe* sau în *secvențe orare* a vieții Bisericii se numeste *fariseism*, *oportunism*, *funcționarism* dar nu viață în Biserică, ca un mădular viu, conştient, vigilent al Bisericii.

Nu poți separa *mintea* de *inimă*, *trupul* de *suflet* în înțelegerea omului, nu poți să cuantifici, fără rest, pe om, numai după păcatele sau după faptele sale bune, care ies în evidență, nu poți să concepi pe om ca pe unul pe care îl epuizezi conceptual şi nici nu poti să judeci pe om din prisma lui Dumnezeu, atâta timp cât nimeni dintre noi nu poate să judece sau să se milostiveasca de cineva în locul Lui.

Căci, separațiile ucid, pe când comuniunea e aceea care ne face să fim vii.

Întoarcerea prin pocăință la Dumnezeu înseamnă alipirea şi mai mare a noastră de El. Vizita la un prieten înseamnă alipirea noastră şi mai mult de inima lui. Creşterea noastra în cadrul familiei, înconjurați de copii şi de soție înseamnă creşterea împreună cu ei sau a noastră în cadrul unei mănăstiri, unde, cu toții, creştem *prin ceilalți*, prin cei cu care ne îndemnăm la lucrul cel bun şi, prin care, ne preschimbăm interior.

Nu putem separa pe *noi*, *cei de ieri* de *noi, cei de astazi*, nu ne putem separa de părinți, de rude, de țară, de limbă în ființa noastra în mod definitiv, chiar dacă încercăm să facem acest lucru, nu ne putem separa de amintirea păcatelor noastre, cum nu ne putem separa nici de amintirea faptelor noastre cuvioase, lăudabile.

Nu putem să ne separăm de cei mai mici sau mai mari decât noi, Raiul şi Iadul au diferenţe calitative înăuntrul lor dar nu şi diferenţe de distanță, pentru că Sfinții sunt în comuniune cu Sfinții şi cu Puterile cereşti, dupa gradul de înduhovnicire al fiecăruia iar cei păcătoşi sunt cu demonii pe măsura decadenței lor.

În Liturghia Bisericii întreaga creație este prezentă şi e vie în memoria lui Dumnezeu, pentru că timpul Bisericii e cel continuu, al veşniciei şi noi nu suntem separați de cei din vechime, dupa cum nu suntem separați nici de cei ce or să apară pe lume.

Daca vrem să ne *separăm interior* de lumea din jurul nostru, de tot ceea ce ne inconjoară *bun* sau *rău*, vom fi mai puțin decât suntem şi nu vom putea să facem asta în mod definitiv. Noi suntem împreună cu casele, cu pădurile, cu râurile, cu animalele şi insectele pe care le vedem, cu soarele şi cu stelele. Suntem împreună cu toate şi cu toți.

Şi trebuie să vedem prin toate pe Dumnezeu, Care e prezent în lume de la facerea ei, în mod neîntrerupt, trebuie să vedem pe Dumnezeu prin lumea pe care Tatal a făcut-o prin Fiul întru Duhul şi să o personalizăm în noi în mod continuu.

Dumnezeu nu e separat de lume, ci e în lume, dar El este, în acelaşi timp, mai presus de lume şi în afară de toate. Prin ființa Sa, Dumnezeu transcende, depăşeşte lumea dar, prin slava Sa, prin harul Său necreat este prezent în lume şi

lucrează în lume, ne ajută şi ne sfinţeşte pe fiecare în parte, care suntem în Biserică şi ne împărtăşim de slava Sa.

Dumnezeu susţine tot ceea ce există în viaţă. Numai că pe cei din afara Bisericii îi înrâurează cu harul Său din afara fiinţei lor, în măsura în care fac binele, pe când, pe cei din Biserică îi preschimbă zilnic dinăuntrul fiinţei lor, unde a coborât slava Treimii începând de la Botezul nostru.

Şi aşa nu putem separa în mântuirea noastră *rolul lui Dumnezeu* de *rolul omului*, *credinţa* de *iubire*, *raţiunea* de *sentiment*, pe *Hristos* de *Duhul*, *Biserica* de *lume*, *ierarhia* de *mireni* şi *monahi*, pe *începătorii în ale credinţei* de cei *avansaţi* şi pe *buni* de *răi* atâta timp, cât mântuirea se lucrează în Biserică până la sfârşit.

Nu putem separa *harul* de *materie*, nu putem separa *viaţa bisericească* de *sfinţenie*, nu putem separa *vechiul* de *nou*, nu putem separa ci putem numai să privim unitar toate lucrurile, viaţa bisericească, viaţa lumii, prin prisma prezenţei şi a lucrării lui Dumnezeu în Biserică şi în lume.

Dacă separăm în fiinţa noastră laţurile existenţei avem numai o *privire dezmembrată* a realităţii, după cum, dacă unim amestecând lucrurile, făcând din ele un *colaj religios* în sufletul nostru avem aceeaşi dramă a înţelegerii existenţiale.

Nuanța de *vechi* a oraşului se îmbină perfect cu mohorala iernii sau cu primăvara desfundată, cu vremea dezghețurilor. Griul nu îți afectează vederea, deşi te poate indispune, în momentele când eşti suprasolicitant.

Griul e o culoare care te aşează într-o anume atmosferă interioară, propice contemplării, relaxării intelectuale, însă pentru cei *avizi de viață*, da, este un mare disconfort interior, pentru că afluxul de viață interior caută culorile vii, stridente, răutăcioase.

Am mers zilele astea spre gara Basarab şi observam culorile estompate, şterse ale caselor, ale clădirilor vechi, care îmi făceau bine, alături de culorile exaltate ale clădirilor noi sau ale magazinelor.

Noutatea bucureşteană este construită agasant, pentru că e noutatea unei tinereți importate, chemată cu forța în viața noastră. Viitorul democratic şi european al României este şi el o mânuşă străină, pe care trebuie să ne forțăm să ne-o pliem pe mâna noastră. Când o să învățăm culoarea propriei democrații, când vom intui culoarea viitorului, poate că vom alege o culoare între *gri* şi *roşu închis* sau între *gri* şi *galben stricat* pentru a ne linişti vederea.

Nu mă apucă melancolia când văd culorile vii, inflamate, deşi, ca fost scriitor şi pictor esențialist preferam albastrul ultramarin, verdele crud, roşul acela compact, interiorizat, cât şi ultranegrul. Viața duhovnicească însă, ca vedere interioară a păcatelor şi a neputințelor proprii ne fixează în culorile şterse, în gri, în galbenul ros de vreme, în cărămiziu, în negrul deschis plăcerii sufletului, confortului nostru interior.

Împăcarea cu culorile pe care le avem în jur sau înconjurarea noastră de lucruri de o anume culoare arată starea noastră interioară, dezvoltarea noastră interioară. Iar cei care preferă culorile şterse dovedesc, că au privirea deschisă pentru veşnicie, că nu rămân la forma lucrurilor ci le traversează în spiritul lor.

Însă tinerețea nu poate fi non-exaltată şi nu poate să nu fie extremistă, daca e o tinerețe *reală*, trăită la capacitate maximă. Numai că tinerețea exaltată ne oboseşte repede, mult prea repede şi ne învață cu tăcerea, cu meditația, cu interiorizarea, cu dialogul interior, în masura în care omul se scufundă din lume în sine, când omul se descoperă pe sine.

Culorile lucrurilor ne însoțesc în tot timpul vieții noastre. Pentru a ne odihni mintea avem nevoie de verde, de verdele ierbii, de copaci, de drumeții, de plimbări, de parcuri.

Gingăşia florilor, a lucrurilor stă lângă sobrietatea lor, lângă formele mereu deschise înțelegerii. Tăietura unei pietre transformată în operă de artă, culoarea unei reclame, culorile hainelor pe care le îmbrăcăm pe stradă, culoarea cănii din care bem ceai, a ceştii de cafea, culoarea computerului nostru, a imaginii pe care o avem pe display etc., etc. … se imprimă în noi, chiar dacă nu stăruim pe aceste detalii sau nu le conştientizăm foarte bine.

Într-o anume doză avem nevoie de toate culorile câte există, însă ochii noştri *suportă*, *preferă* numai pe unele. Ochii se educă. Gustul se educă. Nu ne conformăm pur şi simplu culorilor, ci le acceptăm numai, dacă le înțelegem semnificația lor interioară.

Excesul de culoare ne transpune în stări agasante. La fel excesul de lumină. Multe firme româneşti nu au înțeles încă faptul, că excesul de culoare, lumină şi căldură e neproductiv şi dezvoltă o stare de indispoziție marcantă pentru cumpărători. Trebuie să găseşti acel punct de focalizare al obiectelor, în care obiectele să nu fie supradimensionate pe stand dar nici minimalizate.

În ceea ce mă priveste nu cumpăr obiecte, mărfuri, pentru că sunt *cu mult sclipici*, pentru că sunt *ambalate bine* sau că *sunt depuse, cu o oarecare atenție, pe stand*. Mă uit la folosul, la utilitatea obiectului pe termen lung şi, mai ales, îi găsesc, de mai înainte, locul unde să se potrivească în casa mea.

Trebuie să gândim bine, foarte bine, atât utilitatea cât şi culoarea, cât şi amplasarea obiectului cumpărat în spațiul nostru casnic, pentru ca arealul nostru intim să nu sufere transformări iritante.

Casele vechi stau lângă cele noi şi vorbesc despre mentalităţi diferite, despre epoci diferite, despre oameni diferiţi. Privind în mod obiectiv lucrurile, tot ce astazi e *nou* se va învechi *mâine*. *Noutatea* căutată numai pentru ea însăşi este o filosofie a inconsistenţei interioare. Cel care caută noutatea imaginii e semn că nu are sufletul împlinit de realitatea contemplării creaţiei lui Dumnezeu.

Imaginile sunt numai porţiuni de vedere, care nu ne pot satisface interior, dacă nu cunoaştem experienţa întâlnirii reale cu piesajul, cu obiectul, cu imaginea, cu starea de spirit, pe care fotografia ne-o schiţează. Idolatrizarea imaginii arată o frică acută de realitate. Realitatea va avea întotdeauna falduri, cute, perspective, pe care imaginea nu le-a surprins şi nu le poate surprinde niciodată.

Prefer griul, culorile care nu ma distrag şi care mă însoţesc în munca şi pocăinţa mea interioară, în viaţa mea ascunsă de ochi indiscreţi.

De ce avem nevoie de Teologie?

Pentru a şti, în mod punctual, fiecare lucru de care depinde viața noastră veşnică. Acesta ar fi răspunsul pe scurt. Sunt întrebat adesea de ce e atât de importantă pentru mine credința, de ce consider, că tezaurul credinței ortodoxe trebuie studiat, adâncit, intimizat.

Nu mă deranjează aceste întrebări. Însă observ, că cei care mă întreabă acest lucru au impresia, că sunt *stabili* pe gândurile lor, pe crezurile lor sau că au *crezuri fundamentate*.

Însă, în adevăratul sens al cuvantului, mulți dintre cei care mă întreabă sau doresc să vorbim despre credința noastră au la activ doar o bibliografie subțire despre credința ortodoxă şi cred, că numai aşa, în aceşti termeni, se poate vorbi despre *Teologie*.

La o privire de adâncime, când stăm şi discutăm despre *ce ar trebui* să ştie un creştin ortodox despre credința lui, oamenii se înspăimântă.

Când îi pun să îmi spună de unde au datele despre Hristos, despre Biserică, despre Sfinte Taine etc., când îi pun în fața faptului de a discuta hristologia pe sursele pe care ei le cunosc sau ce putem să spunem despre eshatologie, oamenii se panichează. Nu şi-au pus niciodată problema, că e necesar să cunoşti atât de multe lucruri despre credință sau că *a cunoaşte* înseamnă a-ți sfinți viața sau a cunoaşte pentru a-ți sfinți viața.

Măreția credinței este, pentru mine, ca şi pentru ei, ceva înspăimântător, numai că pentru mine este ceva *înspăimântător de frumos*. Prefer să stau ore întregi ca să adâncesc o anumită temă, câteva versete, un pasaj, o carte…şi, la sfârşitul acestui excercițiu duhovnicesc găsesc, că sunt încă la începutul cunoaşterii sau că nu posed mai nimic, dar m-am clarificat şi mai mult.

Teologia nu e atât o *memorare* ci o *continuă clarificare*, conştientizare a raportului intim cu Dumnezeu prin cunoaşterea textelor Revelației. Stăm în fața unui text scriptural sau patristic, îl adâncim acceptându-i adevărurile,

nu ne propunem să îi viciem contextul, ci iubim adevărurile sale şi le îmbrăţişăm cu toată inima.

Aplecarea interioară spre studiu e un rod al rugăciunii şi al milosteniei, al deschiderii frumoase către aproapele nostru. Nu putem înţelege fără Duhul Sfânt, fără Prea Curata Treime textele sfinte, pentru că ele sunt mişcări ale harului, sunt scrise la îndemnul harului şi prin luminarea lui şi tot astfel pot fi înţelese.

Lipsa de sens a Teologiei pentru mulţi oameni nu vine din aceea că nu este *interesantă*, că nu te atrage, că nu te convinge, ci din aceea că Teologia cere schimbare radicală a vieţii tale.

Nevoia noastră de Teologie e atât de reală, încât toată viaţa numai asta căutam: să înţelegem ceea ce ne depăşeşte, să înţelegem logica vieţii, a existenţei, a morţii, a ceea ce vine după moarte. Chiar şi cei care nu doresc să cunoască Teologie numai asta caută, fără ca s-o ştie, pentru că vocaţia omului, fiinţa omului este prin excelenţă teologică, îndreptată spre cunoaşterea Celui ce ne-a creat.

Dogmele credinţei se vor a fi cunoscute numai, când noi înţelegem, că discutând despre faptele lui Hristos, despre prorociri, despre minuni, despre viaţa Bisericii, nu vorbim despre *ceva din trecut*, ci despre *ceva din prezent*.

În măsura în care Hristos este viu în noi, în măsura în care credem şi ne împărtăşim cu El în Sfânta Euharistie, punctele credinţei ne devin adevăratul mod al gândirii noastre, pentru că noi începem să trăim viaţa Lui, din ce în ce mai mult începem să fim *ca El* şi, mai puţin, *ca noi*.

Cercetarea teologică are drept scop faptul de a cunoaste *cu fidelitate* iconomia mântuirii lui Dumnezeu cu noi, de a şti, cu siguranţă, cele despre Prea Curata Treime, despre Hristos, Domnul nostru, despre Prea Curata Sa Maică, despre Sfinţii Săi, despre cum să ne mântuim.

Cunoaşterea teologică devine un mod de a iubi pe Dumnezeu, de a-L cunoaşte pe Dumnezeu, de a-L aştepta pe Dumnezeu ca să facă voia Lui în noi, când simţim că El e viu în noi.

Pentru că nu putem să fim entuziaşti, plini de iubire şi de căutare perpetuă, dacă nu simţim, că împlinirea noastră

constă în masura personală a căutării cunoaşterii Sale şi a intimizării Lui cu noi.

Îl cunoaştem din noi, din relația Lui cu noi şi din mărturiile Bisericii Lui despre Sine. Cercetând credința Apostolilor, a Părinților, a Maicilor noastre, a tuturor Sfinților lui Dumnezeu observăm, că aceasta e şi credința noastră sau Hristos, din noi, ne indică, că ceea ce citim e adevarul Său necorupt despre El.

Cu cât citim mai mult şi ne nevoim mai mult cu noi, pe atât observăm câtă dumnezeiască legatură există între *noi* şi *ei*, între *trecut* şi *prezent*, pentru că Domnul e acelaşi şi credința e aceeaşi şi Biserica e aceeaşi, pentru că e trupul Lui. Însă nu facem o constatare distantă a istoriei, ci una din interiorul nostru, pe care inima noastră o acceptă în mod deplin.

Privind istoria plină de har a Bisericii ne simțim, e adevarat, foarte mici, insignifianți pe langă marii coloşi ai Teologiei. Cunoaşterea teologică are şi scopul de a observa continuitatea credinței şi a harului, identitatea credinței noastre cu cea a Sfinților dintotdeauna, modul foarte special, foarte intim, în care Dumnezeu a lucrat cu fiecare om, în parte, în istorie.

Teologia îți dă să ai simțul de a privi lumea teologic, frumos, de a o privi prin ochii smereniei, ai iubirii şi ai dragostei. În momentul, când citim istoria unui Sfânt Părinte sau când citim paginile lui de Teologie, rugăciunile sale, luăm contact direct cu el.

Când slujim Sfânta Liturghie nu numai ne *amintim*, ne *reamintim* despre lucrurile lui Hristos pentru noi, de micşorarea Lui, adică de întruparea Lui şi de moartea, învierea, înălțarea Lui, dar trăim prezența Lui în noi şi lângă noi, dar şi viitorul lumii, Judecata Lui, veşnicia Lui cu noi.

Pentru noi lumea *deja s-a terminat*, deşi noi *aşteptăm mereu* venirea Duhului, pentru că Îl chemăm să vină, ca să ne sfințească dar şi venirea Domnului, a Împărăției Lui.

Teologia ne pregăteşte pentru o viață care începe de acum. Ea ne pregăteşte pentru veşnicie.

În veşnicia Împărăției nu intrăm prin tehnologie, nu mergem zburând pe rachetă, nu suntem abosorbiți de ea ca

într-o gaură neagră, ci intrăm într-un mod duhovniceşte în aceasta, pregătiți duhovniceşte.

Toate adevărurile Teologiei, devenite şi adevărurile noastre, sunt cele care ne fac apți pentru Împărăție. Munca teologică, deşi *fără prea mult sens* într-o lume tehnologizată, reprezintă adevarata statură a omului, statura omului duhovnicesc, a omului plin de frumusețea prezenței lui Dumnezeu în ființa lui.

Putem să scanăm retina ochiului, putem intra în celulă până la o anume adâncime moleculară, putem depista unele unde ale materiei, dar nu putem să trecem din punct de vedere tehnologic în lumea duhovnicescului, a harului şi a sufletului. Aici operează numai cunoaşterea teologică, cunoasterea care e unire cu harul, e marturie a harului, e prezența harului în noi.

Cum instrumentul tehnologic este performant sau funcționează pentru că există cineva, care l-a creat şi îl susține din punct de vedere funcțional, tot la fel harul lui Dumnezeu este acela, care ne susține şi ne pregăteşte pentru viața veşnică şi, din sufletul nostru, harul trece în trupul nostru şi se revarsă în afară.

Viața noastră, dinamismul nostru interior, pacea noastră e harul lui Dumnezeu, al Dumnezeului treimic. *Nevoia de Teologie* e tot una cu nevoia de viață, cu viața din plin, simțită din plin în ființa noastră.

Când Domnul vorbea despre râurile de viață veşnică, care vor curge din noi, din pântecele nostru, adica din adâncul ființei noastre, se referea la harul Sau, pe care El îl face un izvor mereu curgător în noi şi, prin care, noi suntem şi ne numim *creştini ortodocşi*.

Credința aduce mântuirea, credința îl face viu pe om, pentru că credința este forța dumnezeiască, care ne face să facem faptele credinței, să ne manifestăm ca oameni plini de har.

Harul lui Dumnezeu e cel ce ne face să acceptăm *credința întru El* sau *unirea harului cu noi*. Acceptarea prezenței Lui în noi este credința, care se manifestă prin fapte de iubire față de El şi față de tot ceea ce există.

Nu putem vorbi despre o anterioritate a harului, a credinței sau a faptelor bune, ci toate sunt la un loc, toate vin

deodată. Pentru că acceptăm prezența lui Hristos credem în El şi pentru că credem începem să ne mişcăm prin fapte bune, să ne mişcăm ca alți oameni, retreziți la viață de El.

Din discuțiile pe care le am, am constat că nu poți să convingi pe cineva despre nevoia de a cunoaşte pe Dumnezeu prin experiență, dacă căutarea lui nu e plină de dragoste, de dragostea adevărului total, întreg, neciopârțit.

Poți convinge de nevoia presantă de a înțelege Teologia numai pe cel, care s-a dăruit în inima lui, pe deplin, lui Dumnezeu. Numai cei care Îl iubesc mult vor vrea să Îl cunoasca aşa cum este şi vor pleca de la citirea Teologiei spre trăirea extatică a vederii lui Dumnezeu.

Pentru Teologie trebuie să ai inimă mare, simplitate a cugetului, multă răbdare şi bărbăție interioară, tăria credinței, o uluitoare umilință şi o necontenită ardere interioară a dragostei. Trebuie să crezi că totul e posibil şi să faci, prin credința ta, ca minunea să fie condiția ta firească de a trăi.

Numai atunci înțelegem de ce Teologia este ceva *banal* pentru oameni reci şi confuzi, şi de ce e *o minune cutremurătoare* pentru aceia, care se curățesc pe ei înşişi de patimi, ca să vorbească cu Domnul şi să fie cu El pentru veşnicie.

Minciuna duhovnicească

Deşi pare *imposibil* un asemenea titlu sau o asemenea realitate, minciuna duhovnicească e una dintre cele mai mărinimoase şi frumoase fapte de milostenie sufletească.

Sfântul Ioan Gură de Aur, conform *Despre Preoție* I, 3-7, îşi *minte* cel mai bun prieten, pentru ca acela să se facă preot.

Vasile, prietenul Sfântului Ioan, nu dorea să se facă preot, dacă nu se făcea, odata cu el, şi Ioan. Sfântul Ioan se ascunde, Vasile devine preot crezând că şi Ioan a devenit preot în altă parte şi aşa Biserica se alege cu un preot tânăr şi foarte evlavios.

O minciună duhovnicească, pentru că avea în spate un gând bun. Sfântul Ioan nu dorea să îşi bată joc de prietenul său ci, dimpotrivă, pentru că îl cinstea foarte mult îi face un cadou de suflet, pe care acela nu dorea să îl primească de la Hristos din cauza marii lui smerenii.

Ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur ca să se *disculpe*?

„Mare este puterea înşelăciunii! Cu o singură condiție: să nu fie făcută cu gând viclean. Dar, mai bine spus, o astfel de înşelăciune nici *nu trebuie numită înşelăciune, ci bună rânduială, înțelepciune şi meşteşug* în stare să te ajute să găseşti multe ieşiri, acolo unde nu-i ieşire şi să îndrepți un suflet cu păcate.

Eu n-aş putea numi pe Finees *ucigaş*, cu toate că a omorât doi oameni cu o singură lovitură (Num. 25, 1-18); nici pe Ilie, cu toate că a ucis o sută de ostaşi cu căpitanii lor (4 Regi 1, 9-12), cu toate că a făcut să curgă râu de sânge, junghiind pe preoții idolilor (3 Regi 18, 40).

Dacă am face asta, *dacă am judeca faptele oamenilor în ele însele, independent de intenția cu care oamenii le-au săvârşit*, atunci am putea osândi pe Avraam ca ucigaş al propriului său copil (Fac. 22, 1-10), iar pe Iacov, nepotul lui Avraam, şi pe Moise, strănepotul lui Avraam, i-am putea învinui de viclenie şi şiretenie.

Că unul, Iacov, a pus mâna pe dreptul de întâi născut (Fac. 27, 1-29), iar altul, Moise, a adus în tabăra israeliților bogățiile egiptenilor (Ieş. 12, 35-36).

Dar lucrurile nu stau aşa, nu stau aşa! Departe de noi această cutezanţă! Nu numai că nu le aducem acestor bărbaţi nicio vină, dar îi mai şi admirăm pentru faptele lor, pentru că şi Dumnezeu i-a lăudat.

Da, e drept să fie numit înşelător acela, care se foloseşte, cu gând rău, de înşelăciune, dar nu acela, care face asta cu gând curat.

De multe ori trebuie să înşeli, ca, prin acest meşteşug, să poţi fi de mare folos; căci, daca lucrezi pe faţă, poţi pricinui mare rău celui, pe care n-ai vrut să-l înşeli"[331].

Duhovnicii trebuie să utilizeze adesea această metodă, atâta timp, cât fiii lor duhovniceşti nu vor să se obişnuiască cu binele. Trebuie să pui în sfaturile tale curiozitate bună, ceva care să îi facă pe oameni ca să se dezică de patimile lor, ca ei să mearga spre bine, chiar dacă nu vor din tot sufletul.

În locul *săpării* celuilalt sau al ironizării aceluia, care e mai bun decat noi, *metoda înşelaciunii sfinte* presupune a face binele celuilalt, a ticlui binele pentru alţii, chiar dacă ei nu îl vor sau cred că nu au nevoie de el. Nu trebuie să aşteptăm să vină telefonul de la el, prin care să ne ceară ajutorul, ci trebuie să facem noi primul pas, dacă avem conştiinţă înaltă, frumoasă, sfântă. Trebuie să avem în cap faptul, că trebuie să facem o surpriză bună, peste aşteptările celor din jurul nostru.

Sfântul Ioan îşi *minte* o singură dată prietenul dar într-un moment esenţial pentru acela. El ştia că Vasile e pregătit pentru preoţie, recunoaşte că excela mai mult decât el în erudiţie şi sfinţenie, şi îl ajută astfel, într-un mod activ şi inteligent, la împlinirea vocaţiei sale.

Cu alte cuvinte, nu trebuie să spui că iubeşti pe cineva ci trebuie să demonstrezi, la tot pasul, ce mare iubire, copleşitoare iubire ai pentru cineva.

Adevărata iubire e paradoxală, e dezarmantă. Nu aşteaptă să o soliciţi, ci ea te solicită. Iubirea reală, duhovnicească îţi face surprize, pe care tu nu le aşteptai, la care nu te gândeai, că îţi vor fi plănuite de către cineva anume.

---

[331] *Cf.* Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Preoţie*, trad., introd. şi note de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998, p. 42-43.

Metoda înşelăciunii sfinte ne arată, că Părinţii duhovniceşti nu au discursuri *gata pregătite* şi pornesc motorul vorbelor indiferent de cel pe care îl au în faţă şi nici nu îşi arată măreţia sufletească pe *măsura aşteptărilor*, ci, întotdeauna, *mai presus de orice aşteptare* a fiilor lor duhovniceşti.

Cunosc un Părinte, care *debusolează* întotdeauna în bine pe cei care îi cer un sfat. Te spovedeşti la Sfinţia sa, vorbeşti cu dânsul şi te aştepţi ca să fie dur cu tine, să fie rău, să te bată la cap pentru fiecare lucru.

Însă, dupa ce te spovedeşte şi îţi dă dezlegare de păcate, începe să vorbească cu tine, ca şi cand nimic nu ţi s-a întâmplat, ca şi cum nu ţi-ar fi auzit păcatele.

Discută cu tine despre orice subiect dar nu despre păcatele tale. Şi asta emoţionează pe cel care vine să se spovedească la el, pentru că înţelege, că acest Părinte nu vrea să striveasca liniştea noastră dupa spovedanie cu cuvinte umane atâta timp, cât harul lui Dumnezeu e cel pe care îl simţim amândoi foarte profund şi e pacea *din noi* şi *dintre noi*.

Am văzut de multe ori această revarsare a iubirii altora. Am văzut oameni, care fac bine discret, care dau milostenie şi se pierd în mulţime, dar şi oameni, care stau de vorbă cu tine, care nu te lasă să crezi că le eşti indiferent.

Prefer însă pe cei care ştiu să îţi facă surprize ale iubirii, care să te lase fără glas. Prefer oamenii, care ştiu să iubească mult şi care uită repede răul, cearta, durerea lor.

Credibilitate decredibilizată. Forme de confuzie în masă

Pe măsură ce aşteptăm declasarea preşedintelui sau, poate, referendum, opina publică nu îşi mai regăseşte în prim-planul politicii actuale repere sigure, repere capabile să conducă destinul României ca *stat european*.

Sondajele de opinie trucate sau nu ne arată un preşedinte Băsescu, care înoată în iluzii şi în grandomanie, şi un popor din ce în ce mai sceptic în capii conducători ai statului. Deşi nimeni nu ne satisface pe deplin din punctul de vedere al *candidatului ideal* pentru Romania, suntem atraşi de orice zvon, care ne-ar putea da stabilitate, speranță pentru viitor.

Însă dincolo de retorici goale şi de exasperarea oarecum justificată, ca suntem traşi pe sfoară a nu ştiu câta oară, românii au un dezvoltat simț al realului politic şi văd în conducător pe acela, care trebuie să îi izbăvească de incertitudini. De când s-a instalat la Cotroceni actualul preşedinte, majoritatea am dorit o direcție realistă pentru România, o intrare în UE, care să ne înscrie viitorul într-o normalitate frumoasă, de care să nu ne fie ruşine.

Între *ruşine* şi *aşteptare*, românii nu mai ştiu în cine să se încreadă, ca le va aduce bunăstarea. Climatul interior al României suferă în aceste momente atâta timp, cât nu ştim, până când vom mai pluti în incertitudini.

Dar, deşi noi dorim o stabilitate de ordin interior, conformă cu credința şi idealurile noaste paşnice, decredibilizarea forurilor conducatoare e o caracteristică a postmodernității.

Confuzia este creată şi se susține prin metode constituționale sau paraconstituționale şi cea care suportă această nelinişte interioară este populația, care doreşte *stabilitatea*.

Anarhismul şi răbufnirile de furie ale multora fac parte din *politica de confuzare* a maselor şi la confuzie participă orice ştire, eveniment, care trebuie să păstreze perpetua neîncredere, agitație interioară.

Cine e atent la recurența știrilor panicarde în media mondială își va da seama, că orice agitație se provoacă, tocmai pentru a crea *stabilitate*. Războiul e văzut ca o aglutinare a conștiințelor și ca o împovărare cu frică, cu multă frică. Cei care văd moartea cu ochii se supun de frică acelora, care par *invincibili*, acelora care dau cu bomba și se spulberă totul în aer.

Bilețelul doamnei Elena Udrea s-a vrut și el o *liniștire* a României. Trebuia să cadă premierul, trebuia să ia avânt băsescianismul și noi, cei care privim, să fim din ce în ce mai docili, pentru ca *să ne meargă bine*.

Acum așteptăm *liniștea*, tocmai de la cei care ne-au stricat-o sau așteptăm să vina *un bine*, tocmai de la cei care se joacă cu liniștea noastră și aceasta numai din simțul acut al *stabilității* create prin confuzare metodică.

Stăm cu frica, ca mâncarea să nu ne fie contrafăcută. Ne e frică să nu ni se asculte telefoanele, sa nu ni se citească emailurile, să nu ni se violeze datele personale, intimitatea. Zvonurile despre gripa aviară, care s-ar întoarce în vizită pe la noi, merg mână în mână cu încălzirea globală, cu atentate devastatoare, cu insecuritate de grad 10.

După *știrile de la ora 5* sau dupa *înșelați în dragoste*, bineînțeles că te uiți ca să nu îți dea, în cap, cu toporul, propriul tău fiu sau fiica ta, să nu fie violată de cine știe ce tâmpit, copila ta, pe la discotecă. Ne culcăm cu teamă, dormim cu teamă, palpităm la orice pas…Și, de unde, Doamne, să mai cerem sănătate mintală sau trupească cuiva?

Pe masură ce nu mai putem să ne controlăm popriile patimi pe atat ne scleram și mai mult, suntem în stare să ne sinucidem sau să facem lucruri, care nu ne stau în caracter.

Și aceasta, pentru că nu mai credem în nimic, în nimeni, nu mai găsim nicio speranță nicăieri, atâta timp cât suntem infantilizați continuu și așteptăm să ni se dea totul sau să ni se facă numai cadouri.

Cine pe cine confuzează? Cine pe cine se înșală? Deopotriva înșelători și înșelați ne mișcăm cu pași de feline deștepte, care vor să sară la gâtul celorlalți, când aceia au o clipă de neatenție.

Cel care moare e fericit de ceilalți, pentru că nu mai este în continua stare de agitație a celui care trăiește, dar nu

prea învățăm prea multe din moarte, din morțile de lângă noi.

Lucrurile grave sunt banalizate prin luarea lor în derâdere şi, pentru că decredibilizarea atinge conținutul ființei interioare, ea este mai întotdeauna o satiră lungă, față de tot ceea ce noi iubim sau față de ceea ce noi credem.

Banalul, derizoriul înlocuie ceea ce ne susține în viață şi viața noastră se transformă într-un teren de fotbal, unde toată lumea poate să zbiere, pentru că nu ne mai aparținem.

Însă ieşirea din vârtejul fricii înseamnă să stai lângă el. Cel care priveşte duhovniceşte lumea şi care stă în harul lui Dumnezeu, Singurul nemişcat, înțelege, că toate evenimentele au un rost şi că toate trebuie judecate profund.

E luat de val, de vârtej, numai cel care nu are de Cine să se țină. Optimismul nu constă în faptul, că cineva trăieşte într-o lume imaginară, ci în aceea, că el ştie, că nu tot ceea ce pare a fi real e *realitatea*.

Realitatea lumii şi a vieții e acolo, unde inima a intrat în ritmurile veşniciei şi poate să discearnă lumea fară a mai fi înfricoşat de rafalele de emoție gratuită ale zvonurilor.

Omul duhovnicesc e paradigma stabilității şi a credibilității, care decredibilizează orice aiureală futurologică, orice imperiu pământesc, care se vrea a fi veşnic şi orice fericire cumpărată din supermarket.

În fața dezinformatorilor de profesie stă decodorul duhovnicesc, care este omul duhovnicesc şi care face *lumină esențială* acolo, unde e o pâclă imensă.

Astfel trebuie să înțeleagă cei din afara Bisericii, prețuirea enormă pe care creştinii ortodocşi o au față de Sfinții în viață, adică pentru oamenii duhovniceşti, care văd lumea şi viața prin ochii lui Dumnezeu, prin simțirea harului în ei înşişi.

Când cerem sfat duhovnicesc nu cerem informații teologice sau morale, ci adevărata înțelepciune, înțelepciunea experențială de care avem nevoie.

Şi ea ni se dă în cuvinte, în puține cuvinte, fiind concretizată în mişcările personale ale Duhului în aceia, care se curățesc de patimi.

Prețuirea pe care o avem pentru Părinții Ortodoxiei este prețuirea pe care o avem pentru adevărul nefalsificat al vieții de aici şi al vieții de dincolo.

Panica decredibilizării vine din aceea, că totul se consuma aici, între naştere şi moarte. Însă pentru noi moartea e o continuare a vieții, o splendidă viață, un belşug de viață, dacă aici am trăit viața în Duhul, plină de sfințenie.

Manipularea maselor, faptul că se pot manipula masele arată, că trăim un gol spiritual, duhovnicesc enorm. Şi nu mă refer aici la *manipularea bună*, în scopul benefic al clădirii unei nații, ci la acea manipulare, care ne desfigurează, în mod vizibil, umanitatea.

Dacă trăim în Hristos trăim însă viață nouă. Şi viața noastra nouă e o stabilitate, pentru care ne rugăm ca să o aibă toți, ca ea să fie universală. Stabilitatea interioară pe care o aduce harul lui Dumnezeu este aceea, care ne face imuni la confuzarea sistematică, pe care idelogia postmodernă ne-o serveşte pe fiecare zi.

Despre moarte şi viață în viața preoților ortodocşi

De la faptul că reverenda noastră neagră reprezintă moartea față de lume şi de poftele ei şi până la faptul, că înmormântările şi pomenirile morților (ca cea de astăzi) sunt puncte esențiale în programul nostru de viață şi liturgic, de aceea am putea spune, că moartea este o *permanență* a vieții preoțeşti.

Drumul nostru între Botez şi prohodire ne face să fim oameni, care cuprindem, în aceeaşi inimă, extremele vieții omului, marginile vieții, de foarte multe ori fără să fim pregatiți interior şi suntem luați prin surprindere.

Dupa Botez poate urma Cununie sau înmormântare. După sau înainte de Sfânta Liturghie zeci de spovedanii, rugăciuni până când picioarele ți se umflă, ți se fac butuc şi limba îți amorțeşte, ți se aglutinează în gură.

Ai, de multe ori, nevoie de aer. E prea cald la unele slujbe. Ai nevoie de tăcere, când nu poți avea parte de tăcere sau nu mai poți vorbi de atâta oboseală şi pari *beat*.

Însă *beția* ta e din prea multă oboseală, din oboseală cronică. Pentru că viața preotului nu începe odată cu slujba din Biserică, ci cu nevoința pe care nu i-o vede decât preoteasa şi copiii, familia şi ucenicii apropiați. Nevoința de a fi propriu harului. Nevoința de a fi propriu slujbelor. Nevoința de a fi propriu întâlnirii cu oamenii.

Deşi pare să nu avem un program, ziua noastră de muncă este de 24 de ore. Şi în somn te pregăteşti pentru a sluji lui Dumnezeu şi oamenilor. Suferințele şi oboseala ta se amestecă cu bucuria şi frumusețea milei lui Dumnezeu, care se coboară, atunci când te împărtăşeşti sau împărtăşeşti pe alții, când te rogi pentru alții şi simți că alții se roagă pentru tine. De multe ori stăm în picioare din rugăciunile multora, care ne iubesc.

Păcatele tale te dor. Dezamăgirile tale nu sunt puține. Asperitățile vieții te înfioră de multe ori. Omul crede că îți plăteşte rugăciunea, slujba, că te-a împăcat, că şi-a făcut datoria față de tine…

Dar, de cele mai multe ori, nu s-a folosit de rugăciunile tale, pentru că nu are inima deschisă către Dumnezeu. Între *durerea pentru alții* şi *bucuria pentru ei*, nu trebuie să pierzi din vedere nici familia ta, rudele tale, prietenii tăi, superiorii tăi ierarhici…ci te gândeşti la toți, îi porți pe toți în tine şi în rugăciunea şi iubirea ta.

Viața preoțească este una harismatică, nu are nimic din obişnuința unei vieți trăite aiurea. Nu mai e o viață *a ta*, ci e mereu o minune, un dar, o cruce, un colos…şi o eliberare profundă. Când simți că o să cazi atunci vine izbăvirea ta.

Înseninarea ta e un dar de sus. Nu te înseninează decât harul. Preoții traiesc *din har* şi *prin el*.

Sunt ispite imense…însă şi pocaintă multă, pe care nu o văd prea mulți ochi. Cel pe care îl discredităm public pe drept sau pe nedrept, habar avem ce face, când se întâlneşte cu Dumnezeul său şi al nostru în rugăciune şi ce Îi spune Lui, Cercetătorului conştiintelor noastre.

Oboseala e o erodare a ființei noastre, una continuă. Cu cât mergem spre moarte cu atât ne simțim mai plini de viață. În mijlocul acestei avalanşe de senzații şi impresii, nu ne despărțim niciodată de gândul morții, chiar şi când trăim cele mai mari bucurii ale harului. De ce? Pentru că moartea e intrare la Mirele nostru, e începutul veşnicei bucurii.

Viața preotului e plină de moartea care face viu. Deopotrivă înviem pe alții şi suntem înviați de către colegii noştri şi coslujitorii, frații noştri, prin Sfânta Spovedanie. Ruperea cu păcatul e moartea noastră zilnică şi învierea noastră continuă prin har, umplerea noastră cu Duhul este viața noastră.

Tocmai de aceea am spus, că viața preoțească, şi viața ortodoxă în genere, adaug acum, este una harismatică.

Harul e viața noastră, care stă sub hainele noastre cernite, sub fețele noastre concentrate şi sub bărbile sau potcapurile noastre.

Ascunsul din noi e viața Treimii, e harul Preacuratei Treimi. Şi tocmai de aceea privim moartea senin, pentru că singurul nostru duşman e *păcatul* şi nu *moartea*.

Esența păcatului e moartea sufletească si trupească, e decăderea interioară, stăpânirea noastră de către demoni.

Când ne gândim la moarte şi ne rugăm pentru cei adormiți, pe de o parte plângem plecarea lor, pentru ca ne-au fost şi ne sunt dragi iar, pe de altă parte vrem să fim acolo, în Împărăția Sa împreună cu ei. Rugăciunea pentru ei este o neuitare a lor dar şi gandul viu, că vrem să fim cu ei, un fel de *bilet de plecare* spre ei.

Odihneşte, Doamne, pe toți robii Tăi ortodocşi de pretutindeni şi din orice veac şi toată lumea Ta, acolo unde străluceşte lumina feței Tale şi ne miluieşte pe noi, cei care Îți cântăm Ție cântare de biruință! Că la Tine e viața, bucuria, frumusețea şi odihna noastră veşnică şi Ție slavă Îți înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!

De la cazul Bănel & comp. ...la Înfricoşata Judecată

Am zis să o iau de jos în sus ca să nu *obosesc* din prima pe cititorul avid de final.

Mondenii ne-au băgat de ceva timp în cap, cazul Bănel Nicoliță, Gigi Becali, Dan Diaconescu, Andreea Marin…Le ştim pe toate. Un umor, care ne face să *ne râdem* puțin de noi. Un fel de râs care educă, daca tot e să râdem de noi înşine. Eu prefer *cazul Bănel*, deşi *cazul Gigi Becali* sau *Marian Vanghelie* are tot atâta savoare ca şi celelalte.

Articolul nostru are legătură interioară. Stați liniştiți!

Cazul Bănel e cazul omului unic fără nicio contribuție specială, decât aceea că vine dintr-o etnie specială pentru romani. La noi se atacă *țiganul*, *ungurul*, tot la fel de bine cum se atacă *moldoveanul*, *transilvăneanul* sau *olteanul*.

Bănel e un țigan cam agramat, bun fotbalist în sceneta *Mondenilor*, deşi nu o cam arată niciodată, care are nevoie de pirandă sau primeşte bani mulți de la Gigi Becali şi, uneori, şi bucăți mari de brânză. El îşi schimbă părul, e pus în situații penibile, e mai tânăr decât magnatul, care îl plăteşte şi de aceea e mai şmecher la vorbă.

Cazul Bănel prinde pentru că e un om naiv, care are nevoie de ajutorul cuiva. Suntem noi, cei din fața televizorului sau a computerului, care la oboseală şi la o bere, vrem sa fie cineva simpatic cu noi…şi prietenul nostru este *Bănel*.

Bănel, prietenul nostru, nu e un om greu de înțeles, nu are aere de *mare mahăr*, ci doar de *găinar*.

Când vrea să îşi facă un prieten, omul neonest cu el însuşi îşi ia drept partener de glumă sau de afaceri pe unul mai bleg decât el, pe unul manipulabil.

Râsul se concetrază asupra celui slab şi nu a celui puternic. Este evident faptul, că aici avem de-a face nu numai cu o ironie gratuită sau nefolositoare ci şi cu tare naționale.

Aversiunea față de țigani / rromi, față de proşti, față de săraci merge mână în mână în scenetele celor de la *Mondenii* cu supuşenia infidelă față de patronul Becali, cu

oftica pe ratingul lui Dan Diaconescu sau pe cel al Andreei Marin.

Şaradele actorilor au drept principiu râsul de tot ceea ce *interesează* publicul. Un râs interesat. Râsul de om, de defectele lui…Ce mai conteaza?!...

+

În Evanghelia de mâine, de la Mt. 25, 31-46, pericopa Înfricoşatei Judecăți are în prim-plan grija față de om, faptele făcute față de om.

Pe tronul slavei Sale (Mt. 25, 31) vine Dumnezeu-omul, Hristos Dumnezeu şi îi judecă pe oameni. Faptele sufleteşti şi trupeşti, *milosteniile trupeşti* şi *sufleteşt*i, cum le denumim noi, sunt cele care se cer în fața Dreptului Judecător.

Biserica nu îl ironizează pe om, ci îl amendează pentru păcatele lui. Noi nu batjocorim oamenii, nu îi vedem despărțiți dupa banii, culoarea pielii, dupa sexul lor sau după genealogia lor!

În *Evanghelia Judecății* de mâine stau față în față Dumnezeu-omul şi oamenii. Milostenia, inima omului e cerută de către Domnul. Cel care e binecuvantat de Dumnezeu e cel care a făcut, prin Duhul, faptele iubirii lui Hristos.

Caci cel care face ceva pentru om face pentru Hristos, pentru Domnul şi Mântuitorul nostru, pentru Creatorul şi Judecătorul nostru.

Tradiția Bisericii a păstrat amănuntul, că Domnul nu a râs niciodată cât a trăit pe pământ, ci numai a surâs, S-a bucurat dumnezeieşte. Sfântul Nicodim Aghioritul aminteşte undeva, într-una dintre cărțile sale acest amănunt prețios.

Râsul, atunci când trece limitele decenței, arată că avem de-a face cu un suflet frivol, răutăcios, depravat. Ca să râzi de un altul la modul trivial, scandalos, trebuie să îl invidiezi, să îl urăşti, să îl deteşti. Ca să râzi în hohote trebuie să arăți că eşti un om gol de cuviință.

Dacă creştinul ortodox ar râde de un om cu hadicap, nu i-ar mai da milostenie, nu? Dacă am râde de un cerşetor

zdrențuros, de un cerşetor real şi nu închipuit, ca unii de la noi, de la Bucureşti, nu am mai face milostenie niciodată.

La fel, dacă am considera, că cei care sunt în inchisori nu merită binefacerile noastre, pentru că sunt răufăcători nu i-am vizita niciodată iar dacă ne-ar fi frică să nu ne îmbolnăvim de bolile celor din spitale, nu i-am vizita niciodată la spital.

Există diferite motive frivole şi neiubitoare pentru ca să refuzi pe cineva, să nu îi acorzi ajutorul tău.

Cei care sunt numiti *blestemați* de către Domnul (Mt. 25, 41) şi care nu primesc Împărăția Lui, ci locul unde sunt diavolul şi îngerii lui, sunt aceia care nu au niciodată inimă pentru alții. Nu se văd decât pe ei.

Însă aici nu numai de milostenia trupească se vorbeşte şi nu numai de ea este nevoie pentru mântuirea noastră, ci şi de cea sufletească, de rugăciunea pentru alții, de sfătuirea bună a altora, de grija pentru sănătatea şi liniştea sufletească a fraților noştri.

Binecuvântații lui Dumnezeu (Mt. 25, 34) sunt cei care au în ei pe Duhul şi pe Hristos, au în ei Treimea şi fac fapte milostive, iubitoare de Dumnezeu şi de oameni.

Tocmai de aceea ne atenționa Sfântul Ioan Evanghelistul (I In. 4, 20-21), că nu poți să iubeşti pe Dumnezeu în separație, în indiferență față de oameni, pentru că iubirea pentru Dumnezeu sau trăirea iubirii lui Dumnezeu față de noi se transformă în iubire şi grijă pentru fiecare om, care intră în viața noastră sau de oriunde de pe aceasta lume.

+

Dacă Bănel e mai greu de cap în sceneta *Mondenilor*, viața Bisericii nu exclude iubirea şi grija noastră pentru el.

Dacă Banel e *Gigel* sau *Ionel* şi el are un hadicap de gradul 1 trebuie ajutat şi iubit.

Dacă Gigi Becali e mai puțin erudit decât Andrei Pleşu ambii pot şi trebuie să se spovedească şi să se împărtăşească.

Daca Andreea Marin este frumoasă şi Maria Gheorgovici e urâtă, în fața lui Dumnezeu contează ce fapte bune au facut aceste două femei.

Nu-l putem ironiza pe unul şi să-l excludem pe celălalt, pentru că Dumnezeu nu exclude pe nimeni de la Sine, dacă fiecare se întoarce, prin pocăință şi fapte bune, spre Dumnezeu şi face voia Lui. La Judecata lui Dumnezeu vom merge cu toții şi nimeni nu va fi făcut *mai mare* şi *mai sfânt* decât este.

Sper ca articolul nostru să nu fi fost *prea lung*. Un confrate de blog şi-a exprimat *indignarea*, că facem articole *prea lungi*. Daca vi se pare *prea lung*, citiți şi dv. câte fraze sau cuvinte doriți. Nu e obligatoriu să citiți tot. Însă e bine să înțelegeți esențialul din tot ceea ce scriem.

De ziua îndrăgostiților și de ziua discursului prezidențial

De ziua îndrăgostiţilor am văzut, pe un sait *vecin*, cum cădeau inimi roşii din…*cer*, presupun, şi cum, dacă nu ai o *valentină*, poţi să te îndrăgosteşti de ea. În plină dragoste vom avea un preşedinte al României, care va fi huiduit?, va fi incisiv?, va fi calm?, va fi umil?…sau ne va speria din nou cu cine ştie ce replică?

Însă până la ora 17, când vom da nas în nas cu realitatea parlamentară, ne vom trăi dragostea cum vom putea, nu?, sau ne vom agăţa de dragostea pierdută pe undeva, prin cotloanele inimii. Interesant e că majoritatea se raliază imediat la o zi anume, unde *să se consume*…în dragoste.

Nu, nu încerc să banalizez bucuria oamenilor! Dacă iubim pe cineva, astăzi şi toată viaţa îi vom arăta dragostea noastră. Numai că nu poţi să fii de acord cu *campania pentru dragoste* sau cu *heirupismul în dragoste*, în care fiecare cuplu vrea să dovedească altor cupluri că *dragostea e numai picanterie*.

În tradiţia recentă a *zilei îndrăgostiţilor* ceea ce enervează este idealismul ei precar, efeminarea şi caricaturizarea adâncimii sentimentelor pentru cineva iar, în al doilea rând, privatizarea şi comercializarea excesivă a *ideii de dragoste*.

Dragostea idealizată e numai săruturi şi sex, fără responsabilităţile care decurg de aici. Îndrăgostirea şi sexul cu cine se nimereşte nu rămâne fără urmări dureroase în fiinţa celor în cauză şi ea afectează şi familiile lor, prietenii, cunoscuţii.

Dacă *ziua îndrăgostiţilor* ar însemna doar declaraţii de dragoste şi confidenţe, cunoaştere de sine, plimbări, versuri, declaraţii de dragoste, aş prefera ca în fiecare săptămână să fie o *zi a îndrăgostiţilor* unde tinerii sau mai puţin tinerii să îşi manifeste sentimentele şi să se gândească serios la dragostea lor, la finalitatea dragostei lor.

Însă *ziua îndrăgostiţilor*, tare mă tem, că e percepută, mai degrabă, ca ziua orgiilor sexuale, a sexului plătit, a

violului, dacă nu ai pe nimeni sau a libertinajului de joasă speță.

Dragostea nu mai împlineşte, nu se transformă în familie, nu aduce copii sau nu vizează sporirea interioară ci se transformă doar în poftă, în coit, în, vorba cântecului, *una mică fără lovele*.

Dragostea nu înseamnă *sex*, nu duce neapărat la sex, ci înseamnă, mai întâi de toate, cunoaştere a celuilalt, încredere în el, certitudine, sprijin, împlinire interioară, bucurie, prețuire a celuilalt. Nu cred că te simți demn terfelindu-ți trupul şi sufletul.

O faci din diverse motive: ai nevoie de bani, vrei să parvii, vrei să îți păstrezi jobul sau vrei bani rapizi…Însă nu cred, că te poți simți împlinit înjosindu-te.

Dragostea reală, autentică, profundă ține toată viața şi toată veşnicia. E o dragoste, care are foame de celălalt, pentru că are bucurie de el, pentru că vede în celălalt o bucurie de la Dumnezeu în viața lui. Însă, când dragostea e considerată o stare de spirit, care scoate pe gură numai cuvinte libidinoase şi oferă cadouri, ca să ajunga mai repede cu tine în pat, dragostea aceasta se numeşte *patima desfrânării* şi nu e o… *virtute*.

Observ de multe ori cum tineri, tinere, se ruşinează să se închine, să stea în genunchi, să se roage în Biserică, considerând asta o *înjosire* a lor, dar nu consideră o înjosire şi perversiunile sexuale, dezumanizarea profundă a avortului, a beției, a drogurilor, a epuizării pe cine ştie ce sporturi extreme sau aventuri riscante.

Când ceva te înjoseşte te înjoseşte în mod real, te face să fii şi să te simți degradat, să te simți rău, apăsat sufleteşte.

Sufletul nostru, când se dezmeticeşte puțin din minciuna simțurilor, înțelege atunci, că toate abuzurile față de sănătatea noastră ne costă, ne vor costa.

Cei care au avut o viață depravată de foarte tineri, pe la 30-40 de ani se simt deja bătrâni, prea bătrâni, indispuşi, ruşinați de ceea ce sunt. Şi nu pentru că ar dori să se simtă aşa, ci pentru că epuizarea de prea de tineri, din prima sau a doua adolescență sau în prima maturitate, i-a costat mult.

Privatizarea dragostei, manifestată ca egoism de cuplu heterosexual sau transferată în cupluri gay este exploatată

serios de comercianții, care vor să vânda *simboluri ale dragostei*.

De la inimi de pluş, la cine romantice, de la sprayuri şi parfumuri la vinuri scumpe şi nopți la hotel, toate vor să te scoată din realitate, să te catapulteze într-un miraj ambiguu şi să te facă să crezi, că dragostea nu poate exista, decât în spații artificiale, întreținute şi nu în locurile comune, alături de părinți, frați, copii, rude, prieteni.

Însă dragostea nu are nevoie de spații şi cadouri în primul rând ci de inimă, de încredere, de experiență comunicațională, de maturitate.

Un cuplu care ştie să vorbească, să discute, să îşi spună totul nu are nevoie de daruri, de flori, de inimioare. Cadourile nu trebuie să înlocuie comunicarea şi realismul dragostei, ci ele sunt încă un fel de a sublinia frumusețea interioară a cuplului.

Dacă cumpărăm *modele de dragoste* sau *rețete de dragoste* e semn că nu am ajuns încă la dragostea reală.

Dragostea reală, binecuvantată de Dumnezeu, care duce la căsătorie sau este o admirație uluitoare pentru cineva ştie ce să spună, cum să se comporte, ce să daruie, ca să se exprime prin darul făcut.

Şi nu va da cadouri *în serie* celui / celei pe care îl / o iubeşte, pentru că dragostea dă întotdeauna cadouri unice, cadouri simple şi, prin asta, esențiale, cadouri care nu pot fi decredibilizate de vorbe, pentru că prin ele însele aceste cadouri sunt semne ale unei mari conştiințe şi mari încrederi.

Ca să schimbăm registrul, preşedintele Băsescu este, pentru o parte a populației, un *om providențial*, pe când, pentru o altă parte, este un *infractor de duzină*.

Cadourile pe care i le-ar face o grupare sau cealaltă sunt diferite. Şi cadourile dumnealui sunt *surprize* pentru noi, dupa cum domnul Vadim a spus că îi va face din nou *surprize*, probabil tot la fel de demențiale ca şi primele.

Doamna Macovei a fost şi dânsa surprinsă de *surpriza* de ieri, de la votul din senat, dupa cum şi noi am fost surprinşi, că aliații contra ministrului Macovei erau atât de bucuroşi aseară.

Era un entuziasm al revanşei, care mirosea urât şi copilăresc. Citind actul PSD-ului de propunere de demitere a

preşedintelui şi ascultând-o şi pe doamna Macovei ieri, am avut impresia, că PSD-ul a dat un act foarte detaliat şi bine justificat din punct de vedere juridic, dar şi că doamna Macovei a răspuns, în mod punctual, la intrebări.

Atât ce s-a spus împotriva ei părea credibil, cât şi apărarea dânsei. Numai specialiştii în Drept pot decide cum şi cât a greşit, pentru că disputa de ieri a depăşit înțelegerea cetățeanului de rând, a celui neinițiat în probleme legislative.

Poate că şi actul PSD are hibele lui, dar şi acesta depăşeşte cugetarea nespecialistă a poporului. Sunt *surprize*, cu alte cuvinte, pe care le înțeleg numai unii şi care trebuie să ni le decodifice pe înțelesul nostru. Alte *surprize* sunt dezamăgitoare înainte ca ele să se consume.

Între *dragoste* şi *politică*, aşteptăm să vedem câtă *dragoste pentru noi* va fi în politica preşedintelui Băsescu şi câtă acalmie sau bulversare va produce şi declarația de astăzi.

Dăm prea mult credit lucrurilor perisabile în detrimentul celor statornice? Căutam *prea multă dragoste* şi *prea mult adevăr* peste tot? Nu cred! Noi aşteptăm să se facă mult mai respirabilă viața noastră politică şi socială, mult mai fermă, mai deschisă, mai elegantă, pentru ca să avem sentimente mult mai pozitive.

Nu degeaba zicea domnul Mircea Badea aseară, că dragostea e un sentiment *slab* între noi, ci ura, răzbunarea sunt sentimente *solide*, devoratoare. Pentru că dragostea reală, fiind puțină şi discretă, se împărtăşeşte cu eleganță, pe când ura, resentimentele, badărănia se țipă de la parlament şi până… la uşa cortului.

De aceea aşteptăm bucurii de la clasa conducatoare, bucurii de la noi, pentru că şi cei care vin dupa noi au nevoie să vadă ce bucurii ştim să facem. Daca o dăm la nesfârşit cu *dezamăgirea*, cu *iubirea fără fond*, cu faptul că *la noi nu e nimic bun*, ce vor învăța de la noi, în afară de resentimente şi nihilism, copiii noştri? Nu avem dreptul să viciem la nesfârşit sentimentele şi pământul, bogățiile vii, reale, profunde de lângă noi. Dacă ne păstrăm şi le păstrăm cât se poate mai bine, vom avea ce dărui altora.

Şi cred, că cel mai mare dar dat celor iubiți şi urmaşilor este dreapta credință, numele bun, un mediu

ambiant unde poţi să respiri, cultură, muncă, simţul recunoştinţei şi al prieteniei, dovezile multiple ale faptului că am ştiut să învăţăm trecând prin viaţă şi să fim profunzi şi frumoşi la suflet.

It exists in my life a few days in that I listen the joy of heart in my prayers and that *something* special which is the chatter of penitence. God gives to the orthodox Christians to listen how springs up into them the water of Holy Ghost and how much love is in the mercy of our Lord. Many people do not understand what is that inner joy, because they refuse to believe in mercy of Triune God and in the power of our Creator, namely in uncreated grace.

And my music, hidden music of my soul is exactly this harmony of grace, which entered very deeply in me from Baptism. Holies Sacraments of Baptism and Eucharist are felt, in specially mode, by many orthodox people. And day by day is a continue music for me, because as the priest I have many glees, many mirths of heart. And my happiness is not something ephemeral disposition of heart but a very firm feeling, that I receive living a profound calmness.

The calmness and the glee are together and they call each other, because the calmness of heart is a door for the glee and the glee, this blaze of grace in our body, is that who ends in calmness, in silence of all our thoughts. My music is between *the beauty of prayers* and *the grace of God*, between the eddy of love for my Christ and His presence in my soul, between the eyes with whom I watch all my brethrens and the eyes by whom I am regarded.

The work with people is not heavy, when they are with all soul and body in penitence, in this continue thinking of death and when they have the thought transfixed into their heart.

It is not heavy to work with such people but they are very few in our days. The priest have in his cotidian laboratory, this is the Church, usually, only hurried men, frequently very affected by their bad choices and very alone.

I must do what I have to do as a priest and I must preserve my divine music in heart and my silence. Some times I am too corrupt because of their nervosity and I enter in their life in integrum.

But, in this moment, I am not afraid, that I might loose my silence, because in that measure in which I make them calm and myself too. The peace of grace of Holy Ghost pacifies us in definitive and every one of us is a winner, because we have in us a melody of God, that do not pass.

Darul suferinței neînțelese

Motto: ”Căci vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeți în El, ci să și pătimiți pentru El” (Filip. 1, 29).

Am aşteptat interviul de aseară al domnului Dan Puric, în *Garantat*-ul 100% al lui Cătălin Ştefănescu, ca pe o briză de aer proaspăt…şi a fost una pe măsura aşteptărilor. Moderatorul era uimit că are în față un om cu *cerititudini* şi nu numai cu *păreri*, cu opinii tranzitorii.

După un număr pantomimic şi de step senzațional, a urmat un interviu grandios, pe atât de grandios pe cât de dramatic era contextul interior de unde ieşeau cuvintele *trăite* ale lui Dan Puric.

Singurătatea neînțeleasă, a celui care mărturiseşte Ortodoxia cu toată durerea interioară cu care resimte dispreţul celor din jur, răzbătea din cuvintele sale, chiar dacă larghețea interioară era o marcă evidentă a discuției şi a celui intervievat.

Găina de Crevedia (poporul român prostit de 50 de ani de comunism) era chemată să fie un vultur, care îşi ia zborul, care îşi aduce aminte de demnitatea lui de popor creştin-ortodox şi prinde aripi noi; s-a distins între *umor*, apanajul celui înțelept, care nu ucide şi *băşcălia* postdecembristă, care e o batjocorire a tot ce există şi care âl minimalizează pe om; s-a vorbit despre *Sfânta Românie*, despre România Sfinților; despre legătura cu strămoşii şi despre credință ca realitate adâncă, non-festivistă; despre demnitatea umană şi despre înțelegerea vieții ca luminare din partea lui Dumnezeu…

Lucuri adânci, lucruri rare la contemporanii noştri, alături de *simțul măsurii*. Toate lucurile au rostul lor şi trebuie să te aşeze în sensul lor lăsat de către Dumnezeu, insista *fratele nostru* Dan (titulatură care, între noi, se dă celui *de-o-conştiiță* cu conştiința Bisericii şi reprezintă cuvântul viu al legitimității duhovniceşti).

Ratingul mai viguros, de câteva săptâmîni încoace, pe care îl are domnul Puric, se datorează conştiinței profunde pe care o împărtăşeşte altora şi care a uimit pe mulți prin spontaneitatea de care dă dovadă.

Însă mediatizarea lui accelerată din aceste ultime zile, arată, pe de o parte, că televiziunile nu au persoane puternice, angajate profund, care să țină pe oameni lipiți de televizoare iar, pe de altă parte, că promotorii de imagine ai României nu ştiu faptul, că Ortodoxia are persoane atât de mari şi atât de necunoscute în ziua de astăzi, încât mediatizarea lor sau apariția unei televiziuni ortodoxe ar produce o bulversare imensă.

Prin ce stârneşte admirație domnul Puric? Prin credința profundă, vie, non-ostentativă a sa, prin elocvență şi echilibru, prin sinceritate şi modul tranşant cu care discută problemele legate de viață şi conştiință, prin taina frumoasă şi dramatică a vieții lui, adică prin tot ceea ce el este: om, creştin şi bărbat ajuns la maturitate. Prin nimic altceva, decât prin tot ceea ce este.

Nu are nevoie de lucruri din afara lui, ci toată lumea aşteaptă ceea ce iese din el. Creditarea lui este imensă acum, în aşa fel încât opinia publică îl împinge să fie un reper moral absolut, care să o reprezinte, fără ca ea să fi făcut sau să facă ceva pentru el sau să îl ajute în vreun fel. Când ai convingeri, toți aşteaptă să fii *imposibil de Sfânt* pentru ei, ca o poză spre care să privească, dar nimeni să nu te imite sau să te ajute.

Dacă nu aş fi intuit, întru puțin, drama singurătății neînțelesului Dan Puric între oamenii de cultură, n-aş fi văzut de ce Don Quijote al lui este însăți persoana lui, care nu vrea să demonstreze cât de frumoasă este viața lui acum dar totuşi o mărturiseşte, chiar dacă mulți cred, că e doar o *pasă mistică* trecătoare ceea ce se petrece cu el.

Dacă unii suferă boli şi necazuri venite de la inundații, de la un deces prematur, de la o nedreptate, sunt şi unii care suferă pentru că sunt neînțeleşi pe nedrept.

Dan Puric nu este un neînțeles pentru confrații lui de credință, pentru oamenii Bisericii Ortodoxe, ci pentru cei care nu şi-au asimilat mintea Bisericii şi care cred, că viața

ortodoxă ferventă este incompatibilă cu viața socială, cu cultura, cu ştiinţa, cu sportul sau cu politica.

Dimpotrivă viața ortodoxă ferventă este factorul dinamizator al civilizației, al muncii, al bunei înțelegeri, al creşterii duhovniceşti, pentru că e dinamismul vieții Bisericii, este fiorul viu al vieții lui Dumnezeu, pe care îl trăim în Biserică. Şi suferița noastră, acest fel de suferință nu este acela, că nu suntem crezuți pe cuvânt, ci că lumea întreagă nu trăieşte din plin normalitatea vieții ortodoxe, realitatea profund umană a credinței.

Am avut ceva treabă şi nu am avut somn aseară. Mi-a pierit somnul, cred eu providențial, pentru ca să mă pun în pat pe la două dimineața şi să văd, pe un post specializat, un film despre groaza de la Auschwitz.

Nu putem să ne închipuim înfiorătoarea cruzime de acolo şi de oriunde, de oriunde s-au omorât zeci de mii, milioane de oameni…

Noi, care nu am suferit, cărora nu ne-a căzut bomba pe casă, cărora nu ni s-a pus pistolul în mână să ne ucidem copiii şi părinții, cărora nu ni s-au violat mamele în fața noastră şi care nu am fost arşi sau gazați la grămadă, precum vitele, nu putem înțelege astfel de atrocități.

Suferințe prea multe, prea grele, prea crunte…Şi, cu toate acestea, suferința e un dar de la Dumnezeu, de care trebuie să ne bucurăm, de care trebuie să fim recunoscători.

Bineînțeles nu e vorba de suferința pe care ne-o provocăm de unii singuri, ci de suferința aceasta, care vine peste noi, fără voia noastră şi pe care trebuie să o suportăm cu mulțumire.

Between Theology and Apprehension

It is a very known idea, and a false idea, that in Theology you can apprehend God like He is, without a graceful relation with Him. Many theologians believe very much in their mind and in their rational possibilities, and they believe, that God is an object for reflection, but less a Deity in three Persons, with Whom we are in intimate dialogue.

For this reason, this theologians militate for an ideological apprehension of the reality of God and not for an intimate dimension of love with God.

But in our service of Church, we are in very deeply relation with God, very intimate with Him and we do not have a *distant relation* with our God.

Between academic theologians and spiritual theologians it exists an abyss, because the firsts believe in human reason more than in intimacy and the seconds put a emphatic accent on experience, on mystic experience of the grace of God and on the sight of God.

This is the apple of discord in the Orthodox Church! Because we have an academic theology in contradiction in many problems with our cult, with our prayers, with our sensibility.

In the books of our service it is a profound theology, that is not very well studied and our inner sensibility is very much abused by a postmodern mentality, a mentality of separations, of compromises.

So that it is very hard for a priest to talk about the truth of Theology, about mystic level of our life, because this level is compromised in our contemporary world by many philosophical subterfuges and by other forms of religion, oriental religions.

In the Orthodox Church from Romania the biggest problem is the work of grace in our being, the apprehension of this reality.

It is very hard for many orthodox Christians to understand the fact that the grace is an inner reality from the life of God and the greatest mercy of God for us.

Without this reality, without the grace of God, we are nothing, because in our Baptism we became Christians. And in ascetic way, we experience this grace of God and in all prayers, in Sacraments and we live from grace. Without the grace of God and without Triune God the Orthodox Church has not a foundation, because the ground of the Church is Triune God and our God is a God alive and His life is eternal brightness of His praise.

When we say that we know God, we say that we communicate with Him, that we are in His glory, in His grace and by this we are alive. Our life is eternal life of God, from that we are alive and we exist. The truth of Theology is a direct experience of the grace of God and the Theologian is a seer of the praise of God. That who sees God knows *how* is God and *what* is the real orthodox life, life full of sanctity that God wants.

Theology as experience of reality of God is the real apprehension and the real inner dimension of orthodox life.

If we accepted this reality we have a life full of humility, because God is not a reality that can be understand completely and we are limited, because we are not God, but creatures. Theology as experience of the uncreated grace is a *normal* theology, because we are normal humans, that we live in grace.

Separation between *body* and *soul*, between *mind* and *heart*, between *created* and *uncreated* does not exist for a mystic experience and does not exist at all.

When we shall experience the uncreated grace in our Orthodox Church and we shall feel it in our body, we shall know the depth of orthodox life, because we shall have this life like our treasure.

Entre la théologie et l'appréhension[332]

C'est une idée très connue, mais une idée fausse, qu'en théologie on peut appréhendez Dieu comme Il est, sans une relation pleine de grace avec Lui.

Beaucoup de théologiens croient infiniment en leur esprit et en leurs raison, et ils croient que Dieu est un *objet* pour la réflexion mais pas une Déité en trois Personnes, avec qui nous sommes dans un dialogue intime.

Pour cette raison, ces théologiens militent pour une appréhension idéologique de la réalité de Dieu et pas pour une dimension intime de l'amour avec Dieu. Mais dans notre service de l'Eglise, nous sommes en relation très profonde avec Dieu, très intime avec Lui et nous n'avons pas une relation éloignée avec notre Dieu.

Entre *les théologiens d'universitaire* et *les théologiens spirituels*, il existe un abîme, parce que les premiers croient dans la raison humaine plus que dans l'intimité et les secondes mettent un accent emphatique sur l'expérience, sur une expérience mystique de la grâce de Dieu et sur la vue de Dieu.

C'est la pomme de la discorde dans l'Eglise Orthodoxe! Puisque nous avons une théologie universitaire en contradiction, dans beaucoup de problèmes, avec notre culte, avec nos prières, avec notre sensibilité.

Dans les livres de notre service il y a une théologie profonde, qui n'est pas très bien étudiée et notre sensibilité intérieure est tout d'abord maltraitée par une mentalité post-modern, une mentalité des séparations, des compromis.

De sorte qu'il soit très difficile qu'un prêtre parle de la vérité de la théologie, au sujet de niveau mystique de notre vie, parce que ce niveau est compromis dans notre monde contemporain par beaucoup de subterfuges philosophiques et par d'autres formes de religion, des religions orientales.

---

[332] Traducerea în limba franceză a articolului nostru a fost făcută de Prof. Lic. Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruş.

Dans l'Eglise Orthodoxe de Roumanie le plus grand problème est le travail de la grace en nous même, l'appréhension de cette réalité.

Il est très difficile que beaucoup de chrétiens orthodoxes comprennent le fait que la grace est une réalité intérieure de la vie de Dieu et de la plus grande pitié de Dieu pour nous.

Sans cette réalité, sans la grace de Dieu, nous ne sommes rien, parce que dans notre Baptême nous sommes devenus des chrétiens.

Et nous éprouvons d'une manière ascétique cette grace de Dieu, dans toutes les prières, dans les Sacrements et nous vivons de la grace.

Sans grace de Dieu et sans la Trinité l'Eglise Orthodoxe n'a pas un fondament, parce que la terre de l'Eglise est Dieu en Trinité et notre Dieu est Dieu vivant et Sa vie est l'éclat éternel de Son éloge.

Quand nous disons que nous connaissons Dieu, nous disons que nous communiquons avec Lui, que nous sommes dans Sa gloire, dans Sa grace et par ceci nous sommes vivants.

Notre vie est la vie éternelle de Dieu, de celui nous sommes vivants et nous existons. La vérité de la théologie est une expérience directe de la grace de Dieu et le théologien est un scombre de l'éloge de Dieu. Que qui voit Dieu sait comment Dieu est et ce qui est la vraie vie orthodoxe, la vie complètement de la sainteté que Dieu veut.

La théologie comme expérience de réalité de Dieu est la vraie appréhension et la vraie dimension intérieure de la vie orthodoxe.

Si nous acceptions cette réalité, alors nous avons une vie d'humilité, parce que Dieu n'est pas une réalité qui peut être comprie complètement et nous sommes limités, parce que nous ne sommes pas Dieu mais des créatures.

La théologie comme expérience de la grace est une théologie normale, parce que nous sommes les humains normaux, que nous vivons dans la grace.

La séparation entre *le corps* et *l'âme*, entre *l'esprit* et *le coeur*, entre *créé* et *non-créé* n'existe pas pour une expérience mystique et elle n'existe pas du tout.

Quand nous éprouverons la grace non-créé dans notre Eglise Orthodoxe et nous la sentirons dans notre corps, nous saurons la profondeur de la vie orthodoxe, parce que nous aurons cette vie comme notre trésor.

Cuprins

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş